

Europos
Komisija

DISKUSIJOMS SKIRTAS DOKUMENTAS
TVARI EUROPA – IKI 2030 M.

Fransas Timmermansas

Pirmasis pirmininko pavaduotojas, atsakingas už geresnį reglamentavimą, institucijų ryšius, teisinės valstybės principą ir Pagrindinių teisių chartiją

Jyrkis Katainenas

Pirmininko pavaduotojas, atsakingas už darbo vietų kūrimą, ekonomikos augimą, investicijas ir konkurencingumą

Ižanginis Komisijos pirmininko pavaduotojų F. Timmermanso ir J. Kataineno žodis

Mes, europiečiai, galime didžiuotis pasiektais rezultatais. Integruodamiesi ir glaudžiai bendradarbiaudami tapome kaip niekad turtingi, ėmėme laikytis aukštų socialinių standartų, o mūsų piliečiams atsivėrė puikios galimybės. Sutartyse įtvirtinome bendruosius demokratijos, žmogaus teisių ir teisinės valstybės principus ir vertybes, sukūrėme Europos Sąjungą – nedalomą ir laisvą.

Tokią sėkmę lėmė tai, kad europiečiai kartelę išsikėlė aukštai. Tiesa, mūsų gabi demokratinė kultūra kelia karštų ginčų, ir ne be pagrindo. Todėl dabar ne metas ilsėtis ant laurų ir palikti įvykius saviemigai. Reikia ir toliau kelti visų europiečių gyvenimo lygį, geriau apsaugoti, apginti ir įgalinti piliečius, didinti jų apsaugą nuo įvairių grėsmių, nesvarbu, ar jas kelia terorizmas, ar klimato kaita.

Gyvenimas nestovi vietoje – mes jau ketvirtos pramonės revoliucijos kūryje. Permainos nieko neaplenkia. Tvirtinti, kad taip nėra, nebūtų protinga. Svarbu susivokti, ar esame permainų auka, ar esame pasirengę jas priimti ir pakreipti reikiama linkme. Europiečiai susiduria su tokiais skubaus

atsako reikalaujančiais iššūkiais kaip aplinkos būklės blogėjimas, klimato kaita, demografinis lūžis, migracija, nelygybė ir spaudimas viešiesiems finansams. Piliečiai nerimauja dėl savo ir savo vaikų ateities. Auga mūsų ekologinė skola, kurios padariniai juntami visur. Jei nesiimsime ryžtingesnių veiksmų, būsimos kartos šią skolą turės gražinti – su dideliu kaupu.

Europos Sąjunga privalo tarnauti europiečiams, o ne atvirkščiai. Ji turi padėti žmonėms išpildyti jų lūkesčius ir skubiai bei veiksmingai spręsti jiems susirūpinimą keliančius klausimus. Pirmiausia reikia blaiviai įvertinti padėtį, pažvelgti tiesai į akis ir pripažinti neginčijamus faktus. Tačiau, užuot kėlę nerimą ir baimę, nustatyti faktai turėtų mus įkvėpti.

Daug susirūpinimo kyla dėl tarpvalstybinių iššūkių, keliančių pavojų mūsų darbo vietoms, gerovei, gyvenimo lygiui, laisvei ir sveikatai. Nė viena valstybė ar tauta negali šių iššūkių įveikti pavieniui. Veiksmų reikia imtis Europos Sąjungos mastu, nes, būdama vieninga ir ryžtinga, ji tampa tokia jėga, su kuria reikia skaitytis visame pasaulyje. Tačiau galiausiai

Europos Komisija
COM(2019) 22, 2019 m. sausio 30 d.

Rue de la Loi / Wetstraat, 200
1040 Bruxelles/Brussels
+32 2 299 11 11

net ir Europos masto veiksmų negana – mums reikia pasauliniu mastu paveikios darbotvarkės. Tokią darbotvarkę geriausiai atspindi 193 valstybių, įskaitant Europos Sąjungą ir jos valstybes nares, užsibrėžti 17 darnaus vystymosi tikslų. Šiais tikslais nužymėtas kelias į tai, kaip įveikti mums kylančius iššūkius ir pagerinti savo būtį, ekonomiką ir gyvenimą.

Nors darnus vystymasis – sudėtingas klausimas, jo samprata paprasta: mūsų ekonomika turi augti taip, kad galėtume ir toliau teisingai paskirstyti pasiektus rezultatus visai žmonijai, o žmonės neturi sunaudoti daugiau išteklių, nei Žemė jų turi. Tai reiškia, kad turime modernizuoti savo ekonomiką, kad galėtume įdiegti tvarius vartojimo ir gamybos modelius, atstatyti pusiausvyrą maisto sistemoje ir tvariai judėti, gaminti, vartoti energiją ir projektuoti pastatus. Kad tai pasiektume, į darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimą taip pat turime nukreipti visą savo mokslą, finansavimą, apmokestinimą ir valdymą.

Kalba eina ne apie kairiuosius ar dešiniuosius, o apie tai, ar tai gerai, ar blogai. Laimei, pradžia padaryta nebloga, nes Europos Sąjunga įgijo didelį konkurencinį pranašumą. Europa parengė vienus griežčiausių pasaulyje aplinkos apsaugos standartus, vykdė plataus užmojo klimato politiką ir rėmė Paryžiaus klimato susitarimo įgyvendinimą. Vykdydama išorės politiką ir atviros, taisyklėmis grindžiamos prekybos darbotvarkę, Europos Sąjunga tvariais sprendimais dalijosi ir su trečiosiomis šalimis.

Kaip beveik prieš 70 metų išraiškingai pasakė Roberas Šumanas, Europos Sąjunga buvo įsteigta

remiantis prielaida, kad „taika pasaulyje negali būti garantuota be kūrybiškų pastangų, atsveriančių jai gresiančius pavojus“. Šiandien prie žodžių „taika pasaulyje“ galime pridėti „mūsų žmonių gerovė ir išlikimas“.

Tvarumo darbotvarkė – konstruktyvi: ją siekiama pagerinti žmonių gyvenimą. Europa turi viską, ko reikia, kad būtų įveiktas didžiausias iš iššūkių. Mes tai pajėgūs – drauge. Mums reikalingas kiekvieno indėlis ir politinė valia tai įgyvendinti. Dabar, kai kiti atsitraukia, Europa turi judėti į priekį, didinti savo konkurencingumą, investuoti į tvarų augimą ir rodyti pavyzdį likusiam pasauliui.

Vizijos nepakanka – dar reikia sutarti, kaip ją konkrečiai įgyvendinti. Šis diskusijoms skirtas dokumentas yra mūsų indėlis į šio klausimo svarstymus.

Jo nebūtume parengę be neįkainojamos Europos suinteresuotųjų šalių pagalbos. Į šias diskusijas įtraukti pilietinės visuomenės, privačiojo sektoriaus ir akademinės bendruomenės atstovai. Ypač naudingas dalijimosi bendromis idėjomis forumas – 2017 m. Europos Komisijos sukurta Darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo siekiančių aukšto lygio įvairių suinteresuotųjų šalių platforma.

Šiame dokumente iškeltus klausimus ketinama aptarti per ateinančiais mėnesiais vyksiančias diskusijas tarp piliečių, suinteresuotųjų šalių, vyriausybių ir institucijų, siekiant paskatinti apsvarstyti, kokia turėtų būti Europos ateitis, parengti 2019–2024 m. Europos Sąjungos strateginę darbotvarkę ir nustatyti kitos kadencijos Europos Komisijos prioritetus.

„Šiais permmainų laikais, žinodami, kas kelia susirūpinimą mūsų piliečiams, įsipareigojame vadovautis Romos darbotvarke ir pažadame savo darbu siekti, kad būtų užtikrinta (...) klestinti ir tvari Europa: (...) Sąjunga, kuri skatina ilgalaikį ir tvarų augimą(...); Sąjunga, kurioje užtikrinama ekonominė konvergencija; Sąjunga, kurioje užtikrintas energijos tiekimo saugumas, energija yra įperkama, o aplinka – švari ir saugi. (...) Norime, kad per ateinančius dešimt metų Sąjunga taptų saugi ir apsaugota, klestinti, konkurencinga, tvari ir socialiai atsakinga, siekianti ir gebanti atlikti svarbų vaidmenį pasaulyje ir formuoti globalizaciją.“

Romos deklaracija, 2017 m. kovo 25 d.

„Siekiant užtikrinti mūsų planetos ateitį, veiksmų reikia imtis nedelsiant, realiu laiku. Būtent todėl raginu visus ekologinės pertvarkos ir ekonomikos modernizavimo procesų dalyvius nedelsiant suvienyti jėgas ir panaikinti mūsų ekonomikos ir visuomenės susiskaidymą. Taip yra dėl to, kad ekologinė pertvarka ir ekonomikos modernizavimas rūpi mums visiems. (...) Kadangi ši ekologinė pertvarka nebus nei sklandi, nei beskausmė, mes taip pat stengiamės užtikrinti veiksmingą darbuotojų socialinę apsaugą, padėti jiems prisitaikyti prie pokyčių, kad jaunimas tinkamai jiems pasirengtų ir įgytų įgūdžių, reikalingų ateities darbo vietose, ypač žaliųjų technologijų ir skaitmeniniame sektoriuje, o ūkininkai, naudodamiesi pagal modernizuotą bendrą žemės ūkio politiką teikiama parama, turėtų priemonių diegti aplinkai ir klimatui nekenkiančią praktiką.“

*Jeanas-Claude'as Junckeris
Europos Komisijos Pirmininkas*

*J.-C. Junckerio vadovaujamos Komisijos indėlis
į 2017 m. gruodžio 12 d. vykusį aukščiausiojo lygio susitikimą „Viena planeta“*

Turinys

1 Darnus vystymasis siekiant pagerinti žmonių gyvenimo sąlygas: Europos konkurencinis pranašumas	6
2 ES ir pasauliniai iššūkiai	10
3 Darni Europa – iki 2030 m.	14
3.1 Politikos pagrindai tvariai ateičiai	15
3.1.1 Nuo linijinės prie žiedinės ekonomikos	15
3.1.2 Tvarumas nuo lauko iki stalo	17
3.1.3 Ateities iššūkiams parengta energetika, pastatai ir judumas	18
3.1.4 Socialiai teisingų permainų užtikrinimas	20
3.2 Horizontalieji perėjimo prie darnesnio vystymosi veiksniai	22
3.2.1 Švietimas, mokslas, technologijos, moksliniai tyrimai, inovacijos ir skaitmeninimas	22
3.2.2 Finansavimas, kainodara, apmokestinimas ir konkurencija	24
3.2.3 Atsakingas verslas, įmonių socialinė atsakomybė ir nauji verslo modeliai	26
3.2.4 Atvira ir taisyklėmis grindžiama prekyba	27
3.2.5 Valdymas ir politikos suderinamumo visais lygmenimis užtikrinimas	28
4 ES – darnaus vystymosi pradininkė pasaulyje	31
5 Scenarijai ateičiai	33
Priedai	45
I Priedas. J.-C. Junckerio vadovaujamos Komisijos indėlis siekiant darnaus vystymosi tikslų	45
II Priedas. ES rezultatai siekiant darnaus vystymosi tikslų (DVT)	65
III Priedas. Darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo siekiančių įvairių suinteresuotųjų šalių platformos pasiūlymų dėl diskusijoms skirtą dokumento „Darni Europa – iki 2030 m.“ santrauka	121

1 Darnus vystymasis siekiant pagerinti žmonių gyvenimo sąlygas: Europos konkurencinis pranašumas

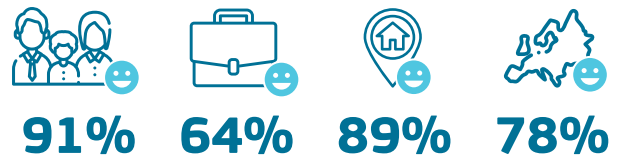
2015 m. rugsėjo mėn. Jungtinių Tautų Generalinėje Asamblėjoje viso pasaulio šalys pasirašė Darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2030 m. (Jungtinių Tautų darbotvarkę iki 2030 m.), įsipareigojo siekti 17 darnaus vystymosi tikslų ir sutarė dėl konkrečių darbų, kuriuos reikėtų nuveikti žmonių ir planetos labui, sąrašo⁽¹⁾. Pasaulio vadovai įsipareigojo įveikti skurdą, apsaugoti planetą ir užtikrinti, kad visi gyventų taikoje ir gerovėje. Darnaus vystymosi tikslai kartu su Paryžiaus susitarimu dėl klimato kaitos yra veiksmų siekiant geresnio pasaulio gairės ir pasaulinis tarptautinio bendradarbiavimo darnaus vystymosi ir jo ekonominiais, socialiniais, aplinkosauginiais ir valdymo klausimais pagrindas. ES buvo viena svarbiausių Jungtinių Tautų darbotvarkės iki 2030 m. varomųjų jėgų ir pati įsipareigojo visapusiškai ją įgyvendinti.

Darnus vystymasis, t. y. dabartinių kartų poreikius atitinkantis, bet būsimų kartų gebėjimui tenkinti savo poreikius nekenkiantis vystymasis, įleidęs galias šaknis į Europą. Europos integracija ir ES politika padėjo įveikti pokario skurdą ir badą ir sukūrė laisvės ir demokratijos erdvę, kur Europos piliečiai galėjo pasiekti precedento neturintį klestėjimo ir gerovės lygį.

Vadovaudamasi Europos Sąjungos sutarties⁽²⁾ 2 straipsniu, ES nepaliovė kūrui įtrauktesnės visuomenės, grindžiamos demokratija ir teisine valstybe. ES socialiniai ir sveikatos apsaugos standartai yra vieni iš aukščiausių pasaulyje, o tikėtina gyvenimo trukmė Europos žemyne – pati ilgiausia. Dėl puikių gerovės sistemų mūsų socialinė rinkos ekonomika atnešė gerovę ir saugumą. Daug investavus į mokslinius tyrimus ir inovacijas, imtasi naujų technologijų ir gamybos modelių, leidžiančių tausiau naudoti išteklius ir diegti skaitmeninius sprendimus. Ypač svarbu, kad biudžetas būtų geros būklės, o ekonomika – šiuolaikiška. Pažengus patikimos fiskalinės politikos link ir ėmusis struktūrinių reformų, sumažėjo skolos lygis ir sukurta daugiau darbo vietų. 2018 m. trečiąjį ketvirtį 20–64 m. žmonių užimtumo lygis padidėjo iki 73,5 proc., t. y. pasiekė aukščiausią iki tol Europos Sąjungoje lygį. Tai turėjo teigiamą poveikį našumui ir augimui Europoje. Nors

tarp ES valstybių narių ir regionų tebėra ekonominių, socialinių ir teritorinių skirtumų⁽³⁾, ES sanglaudos politika prisidėjo prie visų jų augimo ir padėjo sumažinti šiuos skirtumus visame žemyne (didėjanti konvergencija). Be to, ES nustatė vienus iš aukščiausių socialinių ir aplinkos apsaugos standartų, ėmėsi vienu iš ryžtingiausių politikos priemonių žmonių sveikatai apsaugoti ir tapo pasauline kovos su klimato kaita lydere. ES valstybės narės padarė akivaizdžią pažangą daugelyje Jungtinių Tautų darbotvarkės iki 2030 m. sričių, todėl ES yra viena iš geriausių (gal net geriausia) pasaulyje vietų gyventi.

Dauguma respondentų patenkinti šeimos gyvenimu, profesine veikla, gyvenimu toje šalyje, kurioje gyvena, ir gyvenimu ES:

2017 m. „Eurobarometro“ atlikta nuomonių apie Europos ateitį apklausa

Europos Sąjunga – viena iš geriausių vietų gyventi

- Devynios iš 27 ES valstybių narių patenka į 20 laimingiausių pasaulio šalių sąrašą, o tarp jų pirmauja Suomija⁽⁴⁾.
- Bendras pasitenkinimas gyvenimu ES, pagrįstas subjektyvia Europos piliečių nuomone apie savo gerovę, siekia 70 proc.⁽⁵⁾
- Vienuolika iš 27 ES valstybių narių figūruoja Europos jaunimo forumo skelbiamo pasaulinio jaunimo pažangos indekso⁽⁶⁾ dvidešimtuose. Jaunimo pažangos indeksas – viena iš pirmųjų priemonių, kuria siekiama visapusiškai atspindėti šandienos jaunimo gyvenimo sąlygas, nepriklausomai nuo ekonominių rodiklių.

ES valstybės narės – tarp geriausių rezultatų įgyvendinant darnaus vystymosi tikslus (DVT) pasiekusių šalių

Palyginti su kitomis pasaulio šalimis, septynios iš 27 ES valstybių narių patenka į pasaulinio DVT indekso **pirmąjį dešimtuką**, be to, visos 27 ES valstybės narės figūruoja tarp **pirmųjų 50 šalių** (iš 156):

27 ES valstybės narės **užima vidutiniškai pirmą vietą** pagal **1-ąjį DVT** (įveikti visų formų skurdą visoje šalyse).

27 ES valstybės narės **užima vidutiniškai antrą vietą** pagal **3-įjį DVT** (užtikrinti sveiką gyvenimą ir didinti visų amžiaus grupių gerovę).

27 ES valstybės narės **užima vidutiniškai žemiausią vietą** pagal **12-ąjį DVT** (užtikrinti tvaraus vartojimo ir gamybos modelius) ir **14-ąjį DVT** (išsaugoti ir tvariai naudoti vandenynus, jūras ir jūrų išteklius siekiant darnaus vystymosi).

Tarp valstybių narių ir atskirose valstybėse narėse **akivaizdūs skirtumai** pagal **10-ąjį DVT** (sumažinti nelygybę šalių viduje ir tarp šalių).

Per pastaruosius penkerius metus ES padarė **nemenką pažangą siekdama beveik visų darnaus vystymosi tikslų**.

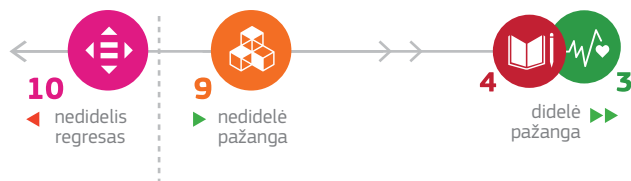
61 % europiečių Europos Sąjungą laiko stabilia vieta neramumų kreciamame pasaulyje, o optimizmas dėl ES ateities didėja.

2018 m. „Eurobarometro“ ataskaita

Tačiau nieko nėra tobulo ar amžino. Turime be paliovos puoselėti savo demokratiją, ekonomiką ir gamtinę aplinką, kad įtvirtintume pasiektą pažangą, įveiktume visus neigiamus ekonomikos ir finansų krizės padarinius, atsietume sveikatos gerėjimą ir gerovės didėjimą nuo aplinkos būklės blogėjimo, įveiktume socialinę nelygybę ir susidorotume su sunkumais abipus sienų.

Esame ketvirtos pramonės revoliucijos sukuryje – permainos nėra vieno neaplenks. Kyla klausimas, ar sugebėsime imtis vadovaujamo vaidmens ir pakreipti atsaką taip, kad tai atitiktų mūsų vertybes ir interesus. Įgytą didelį konkurencinį pranašumą ES ir jos valstybės narės gali panaudoti tam, kad imdamosi vadovaujamo vaidmens modernizuotų ekonomiką, tausotų gamtinę aplinką ir gerintų visų europiečių sveikatą ir didintų jų gerovę. Tam turėsime įgyvendinti darnaus vystymosi tikslus, kartu daugiau investuodami į įgūdžius, inovacijas ir naujas technologijas, kad tai padėtų paskatinti mūsų ekonomiką ir visuomenę pereiti prie darnesnio vystymosi.

Turime apsvarstyti, kaip plėtoti savo gamybos ir vartojimo modelius. Jau dabar privalome imtis veiksmų, kad sustabdytume visuotinį atšilimą ir ekosistemų bei biologinės įvairovės nykimą, keliančius pavojų mūsų gerovei, tvaraus augimo perspektyvoms ir pačiai gyvybei šioje planetoje. Gebėjimų tam turime, bet delsti – per didelė prabanga. Nepaisant pasiektos pažangos, nelygybė ir teritoriniai skirtumai niekur nedingo. Spręsti šiuos klausimus reikia ne tik siekiant teisingos visuomenės, bet ir tam, kad ES valstybėse narėse ir tarp jų būtų užtikrinta ir sustiprinta socialinė sanglauda ir išlaikytas socialinis bei politinis stabilumas.

Šaltinis: DVST DVT indeksas; Eurostatas, „Darnus vystymasis Europos Sąjungoje“, 2018 m. leidimas.

Darnaus vystymosi tikslai

1. Skurdo įveikimas
2. Bado panaikinimas
3. Gera sveikata ir gerovė
4. Kokybiškas švietimas
5. Lyčių lygybė
6. Švarus vanduo ir higiena
7. Įperkama ir švari energija
8. Deramas darbas ir ekonomikos augimas
9. Pramonė, inovacijos ir infrastruktūra

10. Mažesnė nelygybė
11. Tvarūs miestai ir bendruomenės
12. Atsakingas vartojimas ir gamyba
13. Klimato politikos veiksmai
14. Gyvybė vandenyse
15. Gyvybė žemėje
16. Taika, teisingumas ir stiprios institucijos
17. Partnerystė siekiant tikslų

Šaltinis: Jungtinės Tautos.

Be to, pripažinta, veiksminga, taisyklėmis grindžiama, daugiašalė pasaulėtvarka – puikus priešnuodis prieš džiunglių įstatymus anarchijos apimtame pasaulyje, kur branduoliniai ginklai, ekstremizmas ir riboti ištekliai yra įprastas dalykas. Pavojingai įsigali nacionalistų, į pirmą vietą iškeliančių savo šalies interesus, atmaina, galinti pakurstyti nesantaiką ir konfliktus. Keletas šalių jau nusišuka nuo pasauliniu mastu prisiimtų įsipareigojimų dėl žmonių gerovės, saugumo, aplinkos apsaugos ir veiksmų klimato kaitos srityje, taip sutrikdydamos taisyklėmis grindžiamą tvarką.

Patys savaime darnaus vystymosi tikslai nėra siekiamybė, tačiau jie mūsų kompasas, žemėlapis. Jie atveria taip reikalingą toliaregę perspektyvą, peržengiančią rinkimų laikotarpių ir greitaveikių, bet trumparegių sprendimų ribas. Orientuodamiesi į šiuos tikslus, bet neišieškodami visų planetos išteklių, o išsaugodami juos būsimoms kartoms, galime puoselėti tvirtą demokratiją, formuoti šiuolaikišką, dinamišką ekonomiką ir prisidėti prie pasaulio, kur gyvenimo lygis gerėja, nelygybė mažėja ir niekas nepaliekamas nuošalyje.

Nuo pat kadencijos pradžios J.-C. Junckerio vadovaujama Komisija stengėsi įtraukti darnų vystymąsi į savo politiką⁽⁷⁾ ir jau padėjo pagrindą naujos kartos tvarios politikos priemonėms: nuo Europos socialinių teisių ramsčio, naujojo Europos konsensuso dėl vystymosi iki vertybėmis grindžiamos strategijos „Prekyba visiems“, programos „Strateginė veikla siekiant lyčių lygybės“ ir Europos švietimo erdvės; nuo Žiedinės ekonomikos dokumentų rinkinio, „Europos kelyje“ dokumentų rinkinio ir energetikos sąjungos iki Mėlynojo augimo ir Bioekonomikos strategijų; nuo Investicijų plano ir Tvaraus finansavimo veiksmų plano iki ES miestų darbotvarkės, Gamtos veiksmų plano ir kt.

J.-C. Junckerio vadovaujama Komisija taip pat pasiūlė didinti ES finansų tvarumą stiprinant ES finansavimo ir teisinės valstybės ryšį ir nustatant platesnio užmojo tikslą į būsimą ES biudžetą įtraukti 25 proc. su klimatu susijusių išlaidų.

Neseniai J.-C. Junckerio vadovaujama Komisija pristatė ilgalaikę strateginę viziją⁽⁸⁾, kaip iki 2050 m. sukurti klestinčią, modernią ir konkurencingą neutralizuoto

poveikio klimatui ES ekonomiką. Šia vizija sudaromos sąlygos iš pagrindų pakeisti Europos ekonomiką, taip paskatinant tvarų augimą ir remiant užimtumą.

Visos šios strateginės politikos priemonės turės būti visapusiškai ir nedviprasmiškai įgyvendinamos praktikoje. Jas taip pat reikės papildyti kitais veiksmais, pripažįstant tai, kad visos politikos priemonės yra tarpusavyje susijusios, ir kartu atsižvelgiant į naujus uždavinius ir naujus faktus bei įrodymus. Šiuo atžvilgiu svarbų vaidmenį taip pat atlieka socialinis dialogas ir savanoriškos privačiojo sektoriaus priemonės.

Šiuo metu Europos Sąjungai ypač tinkamas metas imtis vadovaujamo vaidmens. Regresuojant kitų galingų pasaulio šalių politikai, atsiveria politinis vakuumas. Tai puiki proga Europos Sąjungai rodyti pavyzdį ir nužymėti kelią kitiems.

Šių metų gegužės mėn. ES piliečiai išrinks naują Europos Parlamentą, o rudenį kadenciją pradės naujos sudėties Komisija. Sparčiai artėja pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategijos „Europa 2020“⁽⁹⁾ įgyvendinimo terminas. Todėl turime galvoti apie ateitį – kitą penkerių metų Europos politikos ciklą ir naują 2021–2027 m. daugiametę finansinę programą. Europos Vadovų Taryba⁽¹⁰⁾ palankiai įvertino Komisijos ketinimą paskelbti šį diskusijoms skirtą dokumentą – tai turėtų padėti pagrįdą 2019 m. parengti visapusišką įgyvendinimo strategiją. Šiuo diskusijoms skirtu dokumentu pradedamos diskusijos dėl tolesnio ES darnaus vystymosi vizijos plėtojimo ir dėl kryptingo sektorių politikos vykdymo po 2020 m., kartu rengiantis ilgalaikiam darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimui⁽¹¹⁾. Komisija norėtų prisidėti prie tikrai visapusiškų ir toliaregiškų diskusijų dėl Europos ateities, nuo kurios darnus vystymasis neatsiejamas.

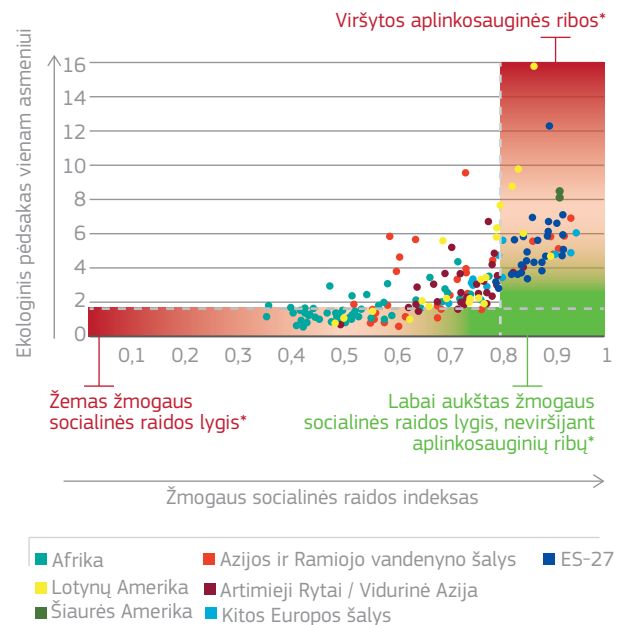
2 ES ir pasauliniai iššūkiai

Po ekonomikos ir finansų krizės ėmusios reformų visais lygmenimis, ES ekonomikos pagrindiniai rodikliai pagerėjo⁽¹²⁾. Tačiau, remiantis pastarosiomis prognozėmis⁽¹³⁾, norint padėti pagrindą tvirtai ekonomikai, reikia didinti augimo tempą, mažinti skolos lygį ir palaikyti fiskalinę drausmę. Jei nesiimsime veiksmų, kad padidintume ekonominį atsparumą ir sanglaudą ir pašalintume struktūrinius trūkumus, ateinančiais metais dėl didelės ekonomikos vystymosi sulėtėjimo rizikos pagreitis galėtų sumažėti. Priešingai – jei imsime būtinų struktūrinių reformų, galėsime užtikrinti didesnę gerovę ir tvirtesnę ateitį, be kita ko, investuodami į mokslinius tyrimus ir inovacijas, viešąsias paslaugas, gerovės sistemas ir aplinkos apsaugą. Būtina tiek ES, tiek valstybių narių lygmeniu imtis veiksmų, kad bendrojoje rinkoje fiskalinės ir pensijų sistemos būtų parengtos ateities iššūkiams, o mokestinės pajamos būtų stabilios.

Be to, kyla daug vis skubescio atsako reikalaujančių iššūkių, keliančių grėsmę mūsų gerovei ir ekonomikos klestėjimui. Visi šie iššūkiai sudėtingi ir glaudžiai susiję, o tai reiškia, kad, įveikus vieną iš jų, tai gali būti naudinga įveikiant ir kitus.

Didžiausias mums iššūkis – ypač netvari ekologinė skola, kurią sukaupėme pereikvodami ir išėikvodami gamtos išteklius, todėl galime ir nesugebėti patenkinti ateities kartų poreikių, neviršydami mūsų planetos išteklių atsargų. Dėl visame pasaulyje senkančių pagrindinių išteklių – nuo gėlo vandens iki derlingos žemės – kyla pavojus, kad žmonija išnyks. Šiandien žmonija sunaudoja 1,7 Žemės dydžio išteklių⁽¹⁴⁾. Kadangi 1900–2015 m. materialinių išteklių suvartojimas pasaulyje padidėjo 14 kartų, o 2015–2050 m. turėtų išaugti daugiau nei dvigubai⁽¹⁵⁾, pasaulis sparčiai juda kelių kritinių ribų link. Tai ne tik didelis iššūkis aplinkai, bet ir ES ekonomikai, kuri priklauso nuo medžiagų, gaunamų iš tarptautinių rinkų.

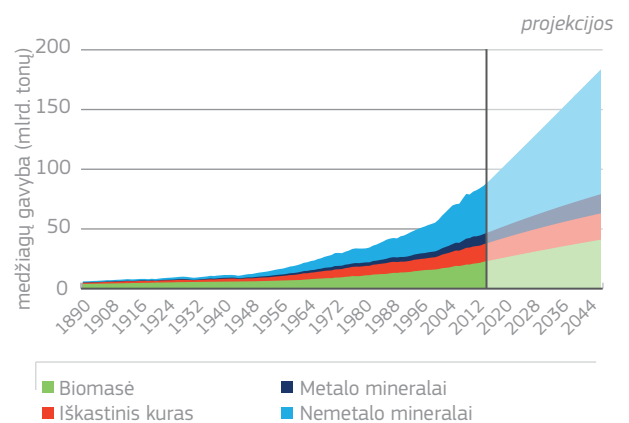
Nė viena šalis nėra pasiekusi aukšto žmogaus socialinės raidos lygio pagal planetos išgales

Šaltinis: Pasaulio ekologinio pėdsako tinklas, JTVP.

Pastaba. Duomenys apie žmogaus socialinės raidos indeksą ir aplinkosauginės ribos – nuo 2014 m.

Pasaulinei medžiagų gavybai nuolat augant, itin svarbu pereiti prie žiedinės ekonomikos

Šaltinis: Europos Komisija, Europos inovacijų partnerystė žaliavų srityje, 2018 m. žaliavų suvestinė, grindžiama JT aplinkos programa (istoriniai duomenys) ir 2017 m. Hatfield-Dodds ir kt. projekcijomis.

Dėl žmogaus veiklos kyla vis didesnė grėsmė biologinei įvairovei ir ekosistemoms: vos per 40 metų pasaulio stuburinių rūšių populiacijos vidutiniškai sumažėjo 60 proc.⁽¹⁶⁾ Sparčiai naikinami atogrąžų miškai – kasmet išnyksta maždaug Graikijos dydžio plotas. Tai – ne kitų problema. Europos Sąjungoje tik 23 proc. rūšių ir 16 proc. buveinių yra geros būklės. Labai didelis žemės naudojimo gyvūninio maisto gamybai rodiklis⁽¹⁷⁾, o auganti jūros gėrybių paklausa daro didelį spaudimą jūrų ekosistemoms⁽¹⁸⁾.

Nerimą keliančiu tempu pasaulyje toliau didėja išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis, kurį iš esmės lemia ne tik netausus energijos naudojimas, bet ir išteklių poreikio bei ekosistemų naikinimas. Transportui tenka 27 proc. ES išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio, o daugelyje miesto vietovių pažeidžiamos sutartos ES oro taršos ribos. Maisto gamybai vis dar daug sunaudojama vandens ir energijos, be to, šiame sektoriuje išmetama apie 11,3 proc. ES išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio. Nepaisant ES ryžtingų priemonių priklausomybei nuo iškastinio kuro mažinti ir G 7 bei G 20 susitikimuose priimtų įsipareigojimų laipsniškai nutraukti šiam tikslui skiriamas subsidijas, ES ir toliau iškastiniam kurui skiria viešąsias subsidijas – apie 55 mlrd. EUR per metus, arba apie 20 proc. ES kuro importo išlaidų⁽¹⁹⁾.

Apskritai Europos Sąjungai pavyko sumažinti savo išmetamų teršalų kiekį ir jį atsieti nuo ekonomikos augimo – taip ji tvirtai prisidėjo prie pasaulinių pastangų, turint omenyje ir išmetamus, susijusius su ES importu ir eksportu⁽²⁰⁾. Tačiau tiek ES lygmeniu, tiek pasaulio mastu reikia dėti daugiau pastangų.

Jeigu nebus imtasi veiksmų, pragaištingas klimato kaitos poveikis ir gamtinio kapitalo būklės blogėjimas turės didelės įtakos ekonomikai, sumažins gyvenimo kokybę visame pasaulyje ir padidins gaivalinių nelaimių intensyvumą bei dažnumą, o tai kels pavojų dar didesniai skaičiui žmonių. Nors pakeisti šias neigiamas tendencijas kainuoja ir tam reikia ryžtingų kolektyvinių pastangų, neveiklumo kaina ir iš to išplaukiančios socialinės pasekmės būtų daug didesnės⁽²¹⁾.

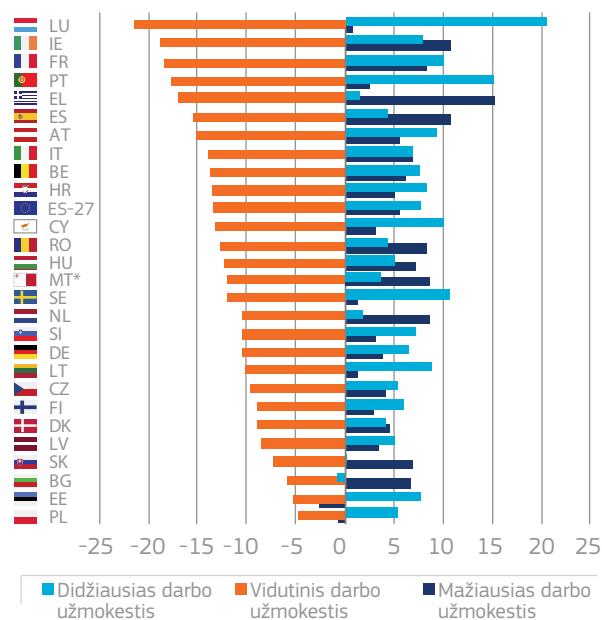
Dauguma Europos respondentų mano, kad šiandienos vaikų gyvenimas bus sunkesnis nei jų pačių kartos vaikų.

2017 m. „Eurobarometro“ ataskaita

Kliba vienas kertinių Europos akmenų – socialinės gerovės modelis, nors tai nemenkas iššūkis ir pasauliniu mastu. Dėl technologinių, struktūrinių ir demografinių permainų globalizuotame pasaulyje kinta darbo pobūdis, kyla abejonių dėl mūsų solidarumo ir pamažu gėsta viltis, kad kiekviena karta paveldės geresnį pasaulį nei ankstesnioji. Be to, tai galėtų kelti grėsmę pagrindinėms ES vertybėms – demokratijai, teisei valstybei ir pagrindinėms teisėms.

Visoje ES mažėja vidutinį darbo užmokestį gaunančių darbuotojų dalis

ES darbo vietos su mažu, vidutiniu ir dideliu darbo užmokesčiu 2002–2016 m. pokytis procentiniais punktais.

Šaltinis: „Užimtumo ir socialinė raida Europoje“, 2018 m.
Pastaba. Pokytis Maltoje 2009–2016 m.

Šiuo metu maždaug 22,5 proc. ES gyventojų vis dar gresia skurdas arba socialinė atskirtis, o 6,9 proc. europiečių vis dar patiria didelį materialinį nepriteklį. 2017 m. pirmą kartą nuo finansų krizės pradžios ES valstybėse narėse sumažėjo pajamų nelygybė. Tačiau darbo užmokesčio nelygybė vis dar per didelė, o turtas, kaip ir anksčiau, sutelktas daugiausia uždirbančiųjų rankose. Tai lemia daugybę socialinių padarinių, dėl kurių skiriasi gerovė ir gyvenimo kokybė. Be to, ES valstybės narės susiduria su iššūkiais siekdamas visiems europiečiams užtikrinti įperkama energiją, o milijonai neišgali apšildyti savo būsto⁽²²⁾. Nors maždaug 43 mln. žmonių Europos Sąjungoje kas antrą dieną negali sau leisti tinkamos kokybės maisto⁽²³⁾, iššvaistome maždaug 20 proc. maisto produkcijos⁽²⁴⁾, o daugiau kaip pusė ES suaugusių gyventojų turi atsvario⁽²⁵⁾, o tai kelia didelį

pavojų sveikatai. Kitą pavojų sveikatai kelia atsparumas antimikrobinėms medžiagoms, dėl kurio per ateinančius dešimtmečius kasmet galėtų mirti daugiau kaip 10 mln. žmonių⁽²⁶⁾.

Europos Sąjungoje...

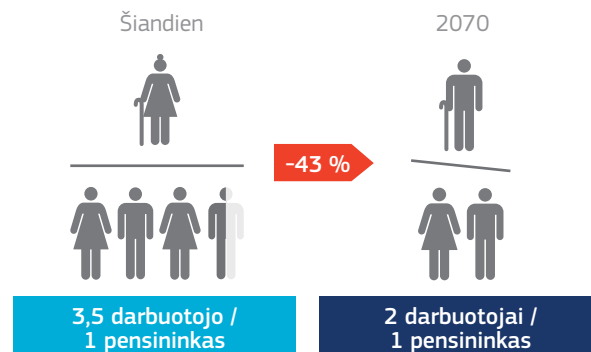

Šaltinis: Eurostatas, Europos Komisija, „EU Fusions“.

Šiuo metu tarp moterų ir vyrų vis dar nėra visiškos lygybės. Nepaisant to, kad moterų užimtumo lygis kaip niekad aukštas, o tiek moterų dar niekada nėra įtakingų pareigų, kitose srityse pažanga įstrigo ar netgi žengtas žingsnis atgal⁽²⁷⁾. Per pastaruosius dešimt metų lyčių lygybės srityje regresavo dvylika ES valstybių narių – priežiūrai, namų ruošai ir socialinei veiklai moterys ir vyrai skiria nevienodai laiko. Užimtumo ir darbo užmokesčio skirtumai išlieka⁽²⁸⁾.

Kad Europoje tikėtina gyvenimo trukmė ilgiausia pasaulyje – didžiulis pasiekimas. Tačiau vyresnio amžiaus žmonių daugėja, o darbingo amžiaus gyventojų mažėja, todėl kyla iššūkis mūsų socialiniam ekonominiam modeliui. Senėjimas, ilgaamžiškumas ir padidėjusi lėtinių ligų tikimybė gali stipriai paveikti viešuosius finansus, be kita ko, sveikatos sistemas. Tai padidins ir kartų nelygybės riziką.

Sparčiai augs vyresnių kaip 65 m. žmonių procentinė dalis, palyginti su darbingo amžiaus gyventojais

Šaltinis: Eurostatas, Europos Komisija.

Pastaba. Šioje diagramoje parodytas senėjimo indeksas – 65 ir vyresnių žmonių skaičius, palyginti su darbingo amžiaus (t. y. 15–64 m.) gyventojų skaičiumi.

Nelygybė ir mažėjantis socialinis judumas kelia grėsmę bendram mūsų ekonominiam vystymuisi⁽²⁹⁾ ir socialinei sanglaudai. Apskritai Europos Sąjungos rezultatai, susiję su pajamų nelygybe, palyginti geri, tačiau galimybių lygybės srityje – daug prastesni. Nelygios galimybių gali trukdyti daliai visuomenės integruotis socialinėje ir darbo rinkoje, o tai kenkia augimo perspektyvoms. Nepaprastai svarbu įveikti nelygybę, kad visuomenė remtų perėjimą prie darnesnio vystymosi. Tai, kad daugėja izoliacionizmo ir nacionalizmo pagundų, gali būti ženklas, kad pernelyg daug europiečių nesijaučia saugūs pasaulyje, kuris jiems atrodo vis neteisingesnis. Tačiau akivaizdu, kad nė viena valstybė narė pavieniui nėra pakankamai didelė arba stipri, kad įveiktų tarpvalstybinius iššūkius, tačiau, susivieniję Europos Sąjungoje, galime užtikrinti apsaugą.

Didelį susirūpinimą kelia ir nelygybė pasaulyje. Dėl didelių gyventojų skaičiaus augimo ir gyvenimo lygio skirtumų pasaulyje ir dėl to, kad pasaulio temperatūra toliau kyla, o ekosistemos nyksta, visame pasaulyje neišvengiamai didės priverstinio gyventojų perkėlimo ir migracijos mastas. Pavyzdžiui, apskaičiuota, kad iki 2050 m. dėl klimato kaitos ir aplinkos būklės blogėjimo savo namus paliks šimtai milijonų žmonių⁽³⁰⁾. Tai aiškiai parodo, kaip įvairūs sudėtingi uždaviniai yra tarpusavyje susiję ir priklauso vienas nuo kito ir kodėl jiems spręsti reikia visapusiško atsako. Tik nėra stebuklingo ar lengvo būdo įveikti didelius ir sudėtingus iššūkius.

Modernizuoti ekonominį modelį, spręsti kylančius socialinius uždavinius ir toliau puoselėti bei skatinti tvirtą taisyklėmis grindžiamą daugiašalį bendradarbiavimą – nelengva užduotis. Tačiau turime viską, ko reikia, kad būtų užtikrintas socialinis stabilumas, ekonomika klestėtų, o sveikata gerėtų. Mūsų laisvai visuomenei reikia dinamiškos ekonomikos ir nuolatinių investicijų į bazines didelio poveikio technologijas ir švietimą. Kad ateitis būtų geresnė visiems, turime rasti naują tvaraus augimo formą, neužmiršdami, kad XXI a. natūralios ribinės sąlygos labai skiriasi nuo praėjusio šimtmečio sąlygų. Mes priimame šį iššūkį.

Kad įveiktų didžiausius pasaulinius iššūkius, mūsų visuomenė turėtų skirti ypatingą dėmesį **socialinei lygybei, solidarumui ir aplinkosaugai**

1-as pagal
dažnumą
atsakymas

2-as pagal
dažnumą
atsakymas

2017 m. „Eurobarometro“ atliktas nuomonių
apie Europos ateitį tyrimas

Darnaus vystymosi tikslai iš esmės yra pasauliniai, siektini visose pasaulio dalyse, todėl juos įgyvendinti turime ir mes. Turime dirbti žvelgdami iš tarptautinės perspektyvos – rodyti pavyzdį, nustatyti pasaulinio masto standartus ir įtraukti šalis, pramonės sektorius ir žmones į šią sprendimų paiešką. Kaip didžiausia pasaulyje bendroji rinka, prekiautoja, investuotoja ir paramos vystymuisi teikėja, ES gali iš esmės lemti, ar Jungtinių Tautų darbotvarkė iki 2030 m. bus įgyvendinama sėkmingai. Siekdama didesnio tvarumo, ES jau taiko daugelį moderniausių pasaulyje politikos priemonių. Turime ir toliau eiti šiuo keliu, tačiau tam, kad iki 2030 m. būtų užtikrinta darni Europa, reikia paspartinti tempą. Negalime sau leisti atsakomybės užkrauti kitoms kartoms – laikas vis labiau senka. Ar galime pakeisti šias tendencijas, priklausys nuo sprendimų, kuriuos priimsime arba ne artimiausiais metais.

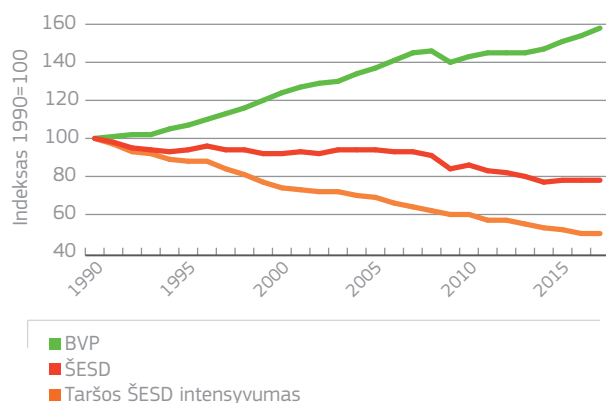
3 Darni Europa – iki 2030 m.

Darnaus vystymosi esmė – pakelti žmonių gyvenimo lygį, suteikiant jiems realių pasirinkimo galimybių, sudarant reikiamas sąlygas, skleidžiant žinias ir geriau informuojant. Taip galiausiai turėtume „gyventi gerai pagal savo planetos išgales“⁽³¹⁾, sumaniau naudodami išteklius ir pasitelkdami šiuolaikišką ekonomiką, naudingą mūsų sveikatai ir gerovei.

Todėl turėtume ir toliau eiti tuo keliu, kuriuo patys nusprendėme žengti: pereiti prie mažo anglies dioksido kiekio, neutralaus poveikio klimatui, efektyvaus išteklių naudojimo ir didelės biologinės įvairovės ekonomikos, visapusiškai laikydami Jungtinių Tautų darbotvarkės iki 2030 m. ir 17 darnaus vystymosi tikslų. Perėjimas turi būti naudingas visiems: niekas neturi būti paliekamas nuošalyje, visi turi būti lygūs ir įtraukti į šią veiklą. Mūsų ekonomikos augimas turi mažiau priklausyti nuo neatsinaujinančiųjų išteklių, kad galėtume maksimaliai panaudoti tausiai valdomus atsinaujinančiuosius išteklius ir ekosistemines paslaugas.

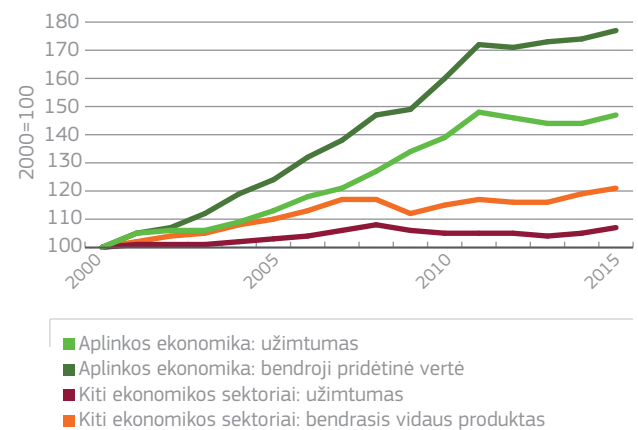
ES jau pradėjo perėjimą. 2000–2015 m. užimtumas aplinkos apsaugos sektoriuje augo sparčiau nei kituose ekonomikos sektoriuose⁽³²⁾. Mažo anglies dioksido kiekio technologijos tampa pagrindine biržos preke, o ES gauna naudos iš didelio teigiamo prekybos balanso. 2012–2015 m. švarios energijos technologijų eksportas į ES sudarė 71 mlrd. EUR ir viršijo importą 11 mlrd. EUR. ES jau dabar savo pavyzdžiu rodo, kad tuo pat metu įmanoma ir užtikrinti ekonomikos augimą, ir mažinti išmetamą anglies dioksido kiekį.

ES savo pavyzdžiu rodo, kad ekonomikos augimas ir perėjimas prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų yra suderinami

Šaltinis: Europos Komisija, Europos aplinkos agentūra.

ES aplinkos ekonomikos sektoriai auga greičiau nei kiti ekonomikos sektoriai

Šaltinis: Eurostatas, Europos Komisija.

ES galės nustatyti standartus likusiam pasauliui, jei imsis vadovaujamo vaidmens įgyvendinant darnaus vystymosi tikslus ir pereinant prie tvarios ekonomikos, be kita ko, sumaniai investuojant į inovacijas ir bazinės didelio poveikio technologijas. Tokiu atveju ES pirmoji pasinaudotų perėjimo teikiama nauda. Be to, ji turėtų didžiausią konkurencinį pranašumą pasaulinėje rytdienos rinkoje. Tai prisidėtų prie stipresnių valstybių narių stipresnėje Sąjungoje, padėtų žmonėms siekti laisvės ir gerovės tikslų ir taip įgyvendintų Europos viziją.

„Žalioji ekonomikos augimas įpūstų palankaus vėjo visiems laivams“⁽³³⁾, o tai būtų naudinga ir gamintojams, ir vartotojams. Apskaičiuota, kad, siekiant darnaus vystymosi tikslų maisto, žemės ūkio, energetikos, medžiagų, miestų, sveikatos ir gerovės srityse, galėtų atsiverti daugiau kaip 10 trln. EUR vertės rinkos galimybių⁽³⁴⁾. ES užmojis užtikrinti efektyvaus išteklių naudojimo ekonomiką, neutralizuojančią poveikį klimatui, parodys, kad perėjimas prie žaliosios ekonomikos gali eiti ranka rankon su didesne gerove. Kad pastangas vainikuotų sėkmė, ES ir jos valstybės narės turi rodyti kelią mokslo, technologijų ir šiuolaikiškos infrastruktūros srityse. Taip pat turime skatinti kurti naujus verslo modelius, šalinti kliūtis bendrojoje rinkoje ir naudotis naujomis technologijomis, pavyzdžiui, dirbtinio intelekto. Tinkamas sąlygas tvarumo permainoms sudarys tokie svarbūs horizontalieji veiksniai kaip moksliniai tyrimai ir inovacijos, finansai, kainodara ir apmokestinimas, atsakingas įmonių verslas, nauji verslo modeliai ir švietimas, jei jie bus nukreipti į novatorišką, ekologišką, įtraukią ir socialiniu požiūriu teisingą ekonomikos pertvarką.

Kad tai pasiektume, turime toliau investuoti į žmones ir į įvairias sistemas, kurios sudaro mūsų visuomenės veikimo pagrindą. Patirtis parodė, kad pavieniai, padriki metodai nėra veiksmingi. Turime parengti visapusiškas, integruotas strategijas. Antai aplinkos apsaugos klausimų neįmanoma išspręsti vien aplinkos apsaugos politikos priemonėmis, jei ekonominės politikos priemonėmis ir toliau skatinamas iškastinio kuro naudojimas, neefektyvus išteklių naudojimas arba netvari gamyba ir vartojimas. Analogiškai socialinės politikos priemonių nepakanka, kad būtų prisidėta prie ketvirtosios pramonės revoliucijos ir būtų paremta darbo jėga, kurią veikia perėjimas prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų; siekiant užtikrinti reikiamą mūsų visuomenės atsparumą, nepaprastai svarbi bus ir stipri švietimo ir mokymo politika, taip pat moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra.

Veiksmų reikės imtis visais lygmenimis. Ištraukti turės ES institucijos, valstybės narės ir regionai. Miestai, savivaldybės ir kaimo vietovės – visi turėtų tapti varomąja permainų jėga. Piliečiai, įmonės, socialiniai partneriai ir mokslinių tyrimų ir žinių bendruomenė turės susiburti į komandą. ES ir jos valstybės narės turės dirbti kartu su tarptautiniais partneriais. Jei norime, kad mums pavyktų, visais lygmenimis turime judėti ta pačia kryptimi.

3.1 POLITIKOS PAGRINDAI TVARIAI ATEIČIAI

Taigi, nepaprastai svarbu, kad perėjimui prie darnesnio vystymosi pirmenybę teiktų visi ES subjektai. Jie turi toliau plėtoti pastaraisiais metais ES lygmeniu patvirtintas kompleksines politikos darbotvarkes. Svarbios ES politikos dalys jau orientuotos į darnaus vystymosi tikslų siekimą, tačiau valstybės narės jas dar turi integruotai įgyvendinti praktikoje. Pavyzdžiui, apytikrais skaičiavimais, dabartinių ES aplinkos apsaugos teisės aktų neįgyvendinimo išlaidos kasmet sudaro apie 50 mlrd. EUR sveikatos priežiūros išlaidų ir tiesioginių aplinkos apsaugos išlaidų. Visiška atitiktis ES aplinkos apsaugos taisyklėms būtų ne tik labai naudinga aplinkai ir mūsų sveikatai, bet ir padėtų sukurti darbo vietų⁽³⁵⁾.

Be to, siekiama ne tik paspartinti tvarių sprendimų ieškojimą ir plėtojimą, bet ir nutiesti tiltus tarp įvairių darbotvarkių ir padidinti jų suderinamumą visais lygmenimis visais lygmenimis. Politikos suderinamumas yra esminė sąlyga siekiant užtikrinti, kad galėtume įgyvendinti darnaus vystymosi tikslus ir užtikrinti Europos Sąjungoje ilgalaikį žaliąjį ir integracinį augimą.

Kaip matyti iš svarios pagrindinių ES tvarumo iššūkių ir galimybių įrodymų bazės, svarbu sutelkti dėmesį

į gamybą ir vartojimą medžiagų ir produktų, maisto, energetikos, judumo ir apstatytos aplinkos srityse⁽³⁶⁾, atsižvelgiant į socialines permainų pasekmes šiose srityse. Šiose srityse tvarumo permainos labiausiai reikalingos ir galbūt pačios naudingiausios ES ekonomikai, visuomenei ir gamtinei aplinkai, o jų šalutinis poveikis pasauliui yra labai teigiamas. Šios sritys nėra izoliuotos – jos glaudžiai tarpusavyje susijusios ir viena kitą papildo.

3.1.1 Nuo linijinės prie žiedinės ekonomikos

Kadangi įvairios medžiagos ir produktai tapo prieinamesni ir įperkamesni, mūsų gyvenimas tapo paprastesnis, o gyvenimo lygis ir kokybė Europos Sąjungoje išaugo. Tačiau mūsų vartojimo kultūra lėmė besaikę išteklių gavybą ir kėlė vis didesnį spaudimą gamtiniam kapitalui ir klimatui⁽³⁷⁾.

Turime užtikrinti, kad galėtume toliau tvariai plėtoti ekonomiką ir kelti gyvenimo lygį, kaip to prašo žmonės. Tam reikės naujų medžiagų ir produktų modelių, kad būtume tinkamai pasirengę vis daugiau pakartotinai naudoti, taisyti ir perdirbti. Tai savo ruožtu sumažins ne tik atliekų kiekį, bet ir naujų išteklių, kurių gavyba lemia dideles finansines ir aplinkos apsaugos sąnaudas, poreikį. Tikroje žiedinėje ekonomikoje produktui – džinsų porai, išmaniajam telefonui, maisto tarai ar baldui – pasiekus gyvavimo ciklo pabaigą išsaugoma didžioji jo materialinės vertės dalis, taigi, tai, kas anksčiau laikyta atliekomis, vėl gali būti naudojama naujiems produktams gaminti.

Žiedinėje ekonomikoje mažiau atliekų ir mažesnis naujų išteklių poreikis

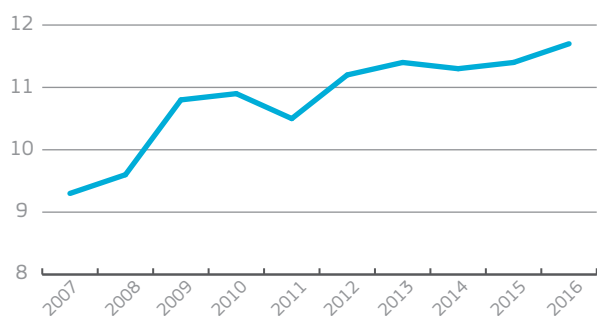
Šaltinis: Europos Komisija.

Perėjimas prie žiedinės ekonomikos, įskaitant žiedinę bioekonomiką, – puiki proga įgyti ilgalaikį

konkurencinį pranašumą. Žiedinės ekonomikos principų taikymas visuose ekonomikos sektoriuose ir pramonės šakose bus naudingas Europos aplinkai ir visuomenei, be to, iki 2030 m. gali atnešti 1,8 trln. EUR grynosios ekonominės naudos⁽³⁸⁾, iki 2030 m. visoje ES sukurti daugiau nei 1 mln. naujų darbo vietų⁽³⁹⁾ ir iš esmės padėti sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį⁽⁴⁰⁾. Kadangi ES produktai labai priklauso nuo kitų pasaulio šalių išteklių, perėjimas prie žiedinės ekonomikos taip pat jai padėtų pasauliniu mastu sumažinti aplinkosauginį, socialinį ir ekonominį spaudimą ir padidinti jos strateginį savarankiškumą.

Europos Sąjungoje auga žiedinio medžiagų naudojimo lygis

Naudojimo lygis %, ES-28

Šaltinis: Eurostatas.

ES ekonomika turi puikias galimybes pasinaudoti perėjimo prie žiedinės ekonomikos teikiama nauda: pasiekusi, kad žiediniai produktai taptų vienu pagrindinių jos skiriamųjų ženklų, ji įgytų konkurencinį pranašumą. Tačiau, siekdami išlaikyti šį pranašumą, turime dėti daugiau pastangų. 2015 m. J.-C. Junckerio vadovaujamos Komisijos priimame Žiedinės ekonomikos veiksmų plane numatyta priemonių, kaip nukreipti ES ekonomiką žiedinės ekonomikos link ir padėti jai tapti pasauline tokio perėjimo lydere. Tarp numatytų priemonių – vartojimo ir gamybos modelių keitimas, daugiausia dėmesio skiriant produktų projektavimui (ilgaamžiškumui, taisomumui, pakartotiniam naudojimui ir perdirbamumui), atliekų tvarkymui (vengimui, medžiaginiam grąžinamajam perdirbimui, energijos gavybai iš atliekų ir nešalinimui sąvartynuose) ir vartotojų informuotumo didinimui. Beveik visi veiksmų plano elementai jau įgyvendinti, tačiau reikės imtis daugiau veiksmų siekiant sukurti iš tiesų žiedinę Europos ekonomiką.

Žiedinės ekonomikos veiksmų planą papildė 2018 m. atnaujinta ES bioekonomikos strategija, kuria siekiama tvaresnio ir aktyvesnio atsinaujinančiųjų

išteklių naudojimo ir sudaromos sąlygos perdirbti atsinaujinančiąsias žaliavas ir šalutinius pramonės produktus į biologinius produktus, pvz., kūrą, chemines ir sudėtingas medžiagas, baldus ir trąšas.

Dabar labai svarbu tą politiką, dėl kurios nuspręsta, įgyvendinti ir toliau teikti pirmenybę naujiems veiksams visais ES valdymo lygmenimis. Pavyzdžiui, valstybės narės turės praktiškai įgyvendinti plataus užmojo ES taisyklių dėl atliekų modernizavimą. Norma turėtų tapti produktų gyvavimo ciklo vertinimas ir turėtų būti kuo labiau išplėsta ekologinio projektavimo sistema, sukurta siekiant didinti produktų efektyvumą, kad būtų sumažintas energijos ir išteklių vartojimas. Turi būti paspartintas pradėtas darbas cheminių medžiagų, netoksiškos aplinkos, ekologinio ženklinimo ir ekologinių inovacijų, svarbiausių žaliavų ir trąšų klausimais. Svarbiu prioritetu ir toliau turi būti laikomas antrinių žaliavų rinkos rėmimas. Viena svarbiausių tikslinių sričių turės išlikti sėkmingas darbas žiedinės plastikų ekonomikos klausimais, be to, reikės remti daug papildomų išteklių reikalaujančius ir ypač taršius pramonės sektorius, pavyzdžiui, maisto, tekstilės ir elektronikos, ir skatinti juos tapti žiedinės ekonomikos dalimi. Biologinės pramonės sektoriai turi būti plečiami ir stiprinami, kartu saugant mūsų ekosistemas ir vengiant pernelyg didelio gamtos išteklių naudojimo. Žvelgdami į ateitį, turėtume užtikrinti, kad žiedinė ekonomika taptų ES pramonės strategijos pagrindu, taip sudarydami sąlygas žiediskumui naujose srityse ir sektoriuose, suteikdami vartotojams galimybių priimti informacija pagrįstus sprendimus ir didindami viešojo sektoriaus pastangas vykdant tvarius viešuosius pirkimus. Dabar tam pats metas – kylanti visuomenės paramos ES plastikų strategijai banga yra ženklas, kad vis labiau sutariama, jog reikia toliau eiti šiuo keliu.

Žiedinė ekonomika praktikoje: ES parengė pirmą pasaulyje visapusišką plastikų strategiją

ES plastikų strategija⁽⁴¹⁾ ir teisės aktai dėl vienkartinės plastikų⁽⁴²⁾ apsaugos aplinką nuo taršos plastikais ir kartu paskatins ekonomikos augimą bei inovacijas. Iki 2030 m. visos ES rinkoje esančios plastikinės pakuotės turės būti perdirbtos ekonomiškai perspektyviu būdu, bus uždrausti specialiai pridedami mikroplastikai ir pavojingiausi vienkartiniai plastikiniai gaminiai, kuriems yra pakaitalų, o perdirbti plastikai vis dažniau bus naudojami naujiems produktams gaminti.

3.1.2 Tvarumas nuo lauko iki stalo

ES ūkininkavimo sektorius ir kaimo vietovės yra labai svarbūs europiečių gerovei. Dėl mūsų **žemės ūkio ir maisto** pramonės ES yra viena didžiausių pasaulyje maisto produktų gamintojų, užtikrina aprūpinimą maistu ir teikia milijonus darbo vietų europiečiams. ES ūkininkai taip pat yra pirmieji gamtinės aplinkos sergėtojai, nes jie rūpinasi gamtos ištekliais 48 proc. ES žemės sudarančiame plote, o miškininkai – dar 40 proc. plote. ES kaimo vietovėse vykdoma novatoriška, pavyzdžiui, bioekonomikos, veikla. Be to, mūsų kaimo vietovės yra pagrindinės poilsio ir turizmo vietos. Tačiau ūkininkai ir miškininkai pirmieji kenčia nuo toliau didėjančios vidutinės temperatūros ir nualintos gamtinės aplinkos.

ES žemės ūkis padarė realią pažangą klimato ir aplinkos apsaugos srityje: nuo 1990 m. šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmesta 20 proc. mažiau, o nitratų lygis upėse sumažėjo 17,7 proc. Vis dėlto nustatytos problemos dar neišspręstos. Jei norime modernizuoti ekonomiką, apsaugoti aplinką ir pagerinti maisto kokybę, turime atstatyti pusiausvyrą maisto grandinėje: nuo žemės ūkio ir žuvininkystės iki maisto ir gėrimų pramonės, vežimo, platinimo ir vartojimo.

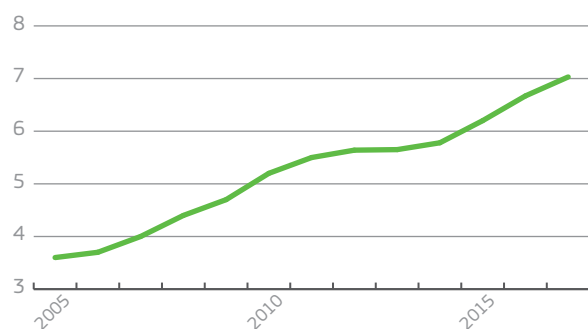
Darnaus vystymosi tikslai nubrėžia, koku keliu eiti toliau. Apskaičiuota, kad iki 2030 m. pasaulinė maisto ir žemės ūkio sistema, atitinkanti darnaus vystymosi tikslus, galėtų sukurti naują, didesnę nei 1,8 trln. EUR ekonominę vertę⁽⁴³⁾. Taip būtų galima aprūpinti maistingu, įperkamu maistu pasaulio gyventojus, kurių skaičius vis auga, gauti didesnių pajamų, padėti atkurti miškus, gėlo vandens išteklius bei ekosistemas ir užtikrinti daug didesnę atsparumą klimato keliamai rizikai⁽⁴⁴⁾. Tikimasi, kad, laikantis tvarios žemės ūkio ir maisto gamybos praktikos, iki 2050 m. visame pasaulyje bus sukurta daugiau kaip 200 mln. darbo visą darbo dieną vietų⁽⁴⁵⁾.

Šioje srityje kinta ir visuomenės poreikiai. Piliečiai vis labiau vertina maistą, kuris visuomenei teikia daugiau naudos, pvz., ekologiškus produktus, geografinę nuoroda pažymėtus produktus, vietines maisto gamybos sistemas, kuriose išskiriama mažiau anglies dioksido, ir novatoriškus mažataršės maisto gamybos sprendimus.

Ekologinis ūkininkavimas, daugiausia dėmesio skiriant aplinkos apsaugai ir gyvūnų gerovei, nuo 2005 m. visose ES valstybėse narėse nuolat auga ir turėtų augti toliau⁽⁴⁶⁾.

Europos Sąjungoje auga ekologinis žemės ūkis: 2005–2016 m. jo užimamas žemės plotas beveik padvigubėjo, palyginti su bendru žemės ūkio paskirties žemės plotu

Ekologinio ūkininkavimo užimamas žemės plotas, kaip naudojamos žemės ūkio paskirties žemės procentinė dalis

Šaltinis: Eurostatas.

ES yra didžiausia pasaulyje žemės ūkio maisto produktų eksportuotoja ir importuotoja⁽⁴⁷⁾, todėl turi geras sąlygas pasinaudoti šia ekonomine galimybe ir tapti pasauline lydere tvaraus maisto srityje. Tai gali būti pasiekta. Tam turime laikytis visapusiško požiūrio: iš esmės pakeisti maisto gamybos, perdirbimo, vartojimo ir platinimo būdus, sparčiau pereiti prie **tvarios maisto sistemos**, grindžiamos žiedinės ekonomikos principais, ir užtikrinti, kad novatoriškų, sveikų, aplinką tausojančių, gyvūnų gerovei nekenkiančių, saugių ir maistingų maisto produktų gamyba taptų vienu iš kertinių skiriamųjų Europos ženklų.

Komisija pasiūlė modernizuoti bendrą žemės ūkio politiką (BŽŪP), reikalaudama, kad valstybių narių nacionaliniai planai atitiktų griežtus nuo BŽŪP tikslų neatsiejamus tvarumo principus. Vykdamas bendrą žuvininkystės politiką padaryta didelė pažanga – Europos žuvininkystės ištekliai naudojami tvariau. Tačiau ir toliau būtina bendrą žuvininkystės politiką įgyvendinti tinkamai, be kita ko, užtikrinti tvarų visų žuvų išteklių valdymą ir tvarios akvakultūros plėtrą.

Perėjimo prie tvaraus žemės ūkio parama, įgyvendinant modernizuotą BŽŪP

Vykdam būsimą BŽŪP (2021–2027 m.)⁽⁴⁸⁾, toliau bus užtikrinamas aprūpinimas aukštos kokybės maisto produktais ir tvirtai remiamas išskirtinis Europos ūkininkavimo modelis, daugiau dėmesio skiriant aplinkai ir klimatui, taip pat remiant nenutrūkstamą perėjimą prie tvaresnio žemės ūkio sektoriaus ir gyvybingų kaimo vietovių plėtrą.

Tarp naujų išsipareigojimų: išsaugoti anglies prisotintą dirvožemį apsaugant šlapynes ir durpynus; įvesti privalomą maisto medžiagų valdymo priemonę siekiant pagerinti vandens kokybę, sumažinant amoniako ir azoto suboksido kiekį; vykdyti sėjomainą vietoje pasėlių įvairinimo. Šių pagrindinių standartų turės laikytis visi BŽŪP paramą gaunantys ūkininkai.

Kiekviena valstybė narė turės parengti ekologines sistemas, pagal kurias ūkininkai ne tik turės laikytis nustatytų privalomų reikalavimų, bet ir bus remiami ir (arba) skatinami pirmenybę teikti agronominei praktikai, naudingai klimatui ir aplinkai. Be to, ūkininkai turės galimybę labiau prisidėti prie didesnio tvarumo, nes gaus papildomą paramą pagal įvairias savanoriškas sistemas.

Atsižvelgiant į tai, svarbu užtikrinti atsargesnį antimikrobinių medžiagų naudojimą, siekiant sumažinti tolesnio gyvūnų ir žmonių atsparumo antimikrobinėms medžiagoms riziką⁽⁴⁹⁾, įgyvendinti ES kovos su maisto švaistymu veiksmų planą, daugiau dėmesio skirti gyvūnų gerovės standartams, užtikrinti tvarų pesticidų naudojimą ir paversti biologines atliekas, liekanas ir atmatas vertingais ištekliais. Kurti skaidrias vertės grandines ir raginti gamintojus bei prekybos centrus siūlyti, o vartotojus rinktis tvarų maistą ir sveiką mitybą būtų galima skatinti taikant tinkamas ir novatoriškas priemones, įskaitant geresnį vartotojų švietimą ir informavimą, kad jie turėtų realių pasirinkimo galimybių ir galėtų rinktis įperkamus, sveikus maisto produktus. Be to, perėjimas prie tvaresnio gyvūninių produktų vartojimo būtų itin naudingas vartotojų sveikatai ir darytų teigiamą poveikį gamtinei aplinkai⁽⁵⁰⁾.

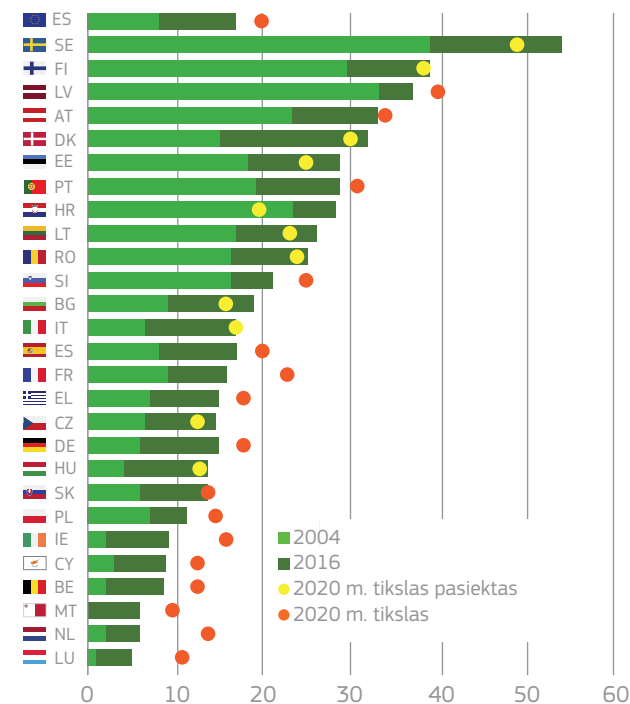
3.1.3 Ateities iššūkiams parengta energetika, pastatai ir judumas

Švari energija – raktas į tvarią ateitį. Turime tvariai gaminti, saugoti ir vartoti energiją, kad sumažintume poveikį aplinkai ir apsaugotume europiečių sveikatą.

ES ekonomikoje jau dabar anglies dvideginio efektyvumas yra vienas iš didžiausių pasaulyje. Atsinaujinančioji energija yra neatsiejama Europos energijos rūšių derinio dalis, o daugiau nei pusė ES tiekiamos elektros energijos nedaro poveikio klimatui. Pastaraisiais metais ėmusis energijos vartojimo efektyvumo priemonių, įskaitant jo ženklinį, energijos vartojimas sumažėjo⁽⁵¹⁾. Pirkdami prietaisus žmonės vis dažniau renkasi tuos, kurie efektyviai naudoja energiją. Atsinaujinančiosios energijos ir energijos vartojimo efektyvumo srityse Europoje sukurta beveik 1,5 mln. darbo vietų.

2016 m. atsinaujinančiųjų išteklių energija sudarė 17 % ES suvartojamos energijos – toliau siekiama 2020 m. tikslo (20 %)

Bendro galutinio suvartojamo energijos kiekio proc. dalis

Šaltinis: Eurostatas.

Sukūrusi energetikos sąjungą, Europos Komisija įdiegė vieną išsamiausių bendrųjų politikos sistemų, skirtų energetikai pertvarkyti ir ekonomikai modernizuoti, sujungdama klimato, energetikos, transporto, mokslinių tyrimų ir kitas politikos priemones. Pasiekę energetikos sąjungos teisės aktuose nustatytus ES lygmens tikslus, kad 2030 m. bent 32 proc. viso suvartojamo energijos kiekio sudarytų atsinaujinančioji energija ir kad bent 32,5 proc. energijos būtų suvartojama efektyviai, galėsime viršyti pagal Paryžiaus klimato susitarimą prisiimtą įsipareigojimą iki 2030 m. išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį sumažinti bent 40 proc., palyginti su 1990 m. lygiu.

Švari energija – darbo vietų ir ekonomikos augimo šaltinis

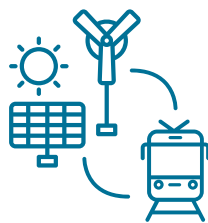
2008–2014 m. su atsinaujinančiųjų išteklių energijos technologijomis susijusių darbo vietų skaičius išaugo 70 proc. Jei bus sutelktos viešosios ir privačiosios investicijos, iki 2030 m. bus galima sukurti dar 900 000 darbo vietų. Iki 400 000 papildomų vietinių darbo vietų būtų galima sukurti energijos vartojimo efektyvumo sektoriuje.

Po 2030 m. reikės dėti daugiau pastangų, kad būtų galima laikytis Paryžiaus klimato susitarimo raidės ir dvasios, išnaudojant visą ekonominę energetikos pertvarkos potencialą. ES gali gerokai sumažinti daug jai kainuojančią priklausomybę nuo iškastinio kuro, sumažinti iškastinio kuro importo išlaidas, sudarančias maždaug 260 mlrd. EUR, padidinti savo energetinį savarankiškumą ir padėti kurti teisingesnę energijos rinką. Labai svarbu toliau integruoti energijos rinką kuriant trūkstantas jungtis ir sudarant palankesnes sąlygas tarpvalstybinei prekybai energija. Pereiti prie švarios energijos taip pat gali padėti vandenynų energija ir jūrų vėjo energija. Būdama šios srities lydere, ES turėtų toliau naudotis pradininkės pranašumu.

Kadangi šiuo metu **pastatams** tenka apie 40 proc. suvartojamos energijos, reikia skatinti užtikrinti didesnį juose vartojamos energijos efektyvumą, renovuojant ir modernizuojant pastatus. Tai jau pradėta. Pavyzdžiui, Europos ekologinės pramonės šakose, visų pirma susijusiose su pastatų renovacija, sukurta daugiau kaip 3,4 mln. darbo vietų. Norint sumažinti energijos poreikį pastatuose, reikia ne tik dažniau pasitelkti efektyvų ir švarų elektrinį šildymą, bet ir sumaniau naudoti pastatus bei prietaisus ir pagerinti izoliacines medžiagas, visapusiškai laikantis žiedinės ekonomikos

principų. Pastatų energinio naudingumo direktyvos tikslas – pagerinti gyvenimo kokybę užtikrinant, kad mūsų namai būtų geriau izoliuojami ir vėdinami, taigi taptų geresne vieta gyventi, kartu iki 2050 m. sumažinant mūsų pastatų ūkio priklausomybę nuo iškastinio kuro. Ėmusis tokių veiksmų, pragyvenimo išlaidos sumažės, todėl žmonių piniginėse liks daugiau pinigų. Tačiau pirmiausia reikia rasti būdų ir priemonių padėti žmonėms prie to pereiti.

Kita svarbi perėjimo prie švarios, efektyviai išteklius naudojančios ir taršos anglies dioksidu nedidinančios ateities varomoji jėga – **judumo** sektorius: nuo judumo mieste iki transeuropinių tinklų, kelių transporto, taip pat laivybos ir aviacijos. Šiuo metu transporto ir judumo paslaugų sektoriuje dirba apie 11 mln. žmonių, o judumo poreikis didelis. Tačiau šiuo metu transportas kelia oro taršą, triukšmą, spūstis ir kelių eismo įvykius. Šiame sektoriuje jau dabar išmetamas beveik ketvirtadalis viso Europoje išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio, ir šis rodiklis didėja. 2016 m. Komisijos pateiktame Mažataršio judumo veiksmų plane ir vėliau parengtuose „Europos kelyje“ pasiūlymuose numatyta įvairių priemonių mūsų transporto sistemos tvarumui didinti. Šiomis priemonėmis siekiama sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį ir pasiūsti ES įmonėms ženklą, kad reikia investuoti į švarų transportą. Tai taip pat padės kurti darbo vietas ir skatinti ekonomikos augimą. Turime pirmenybę teikti švarioms ir įperkamos alternatyvoms, kad ES keliais riedėtų tik netaršios transporto priemonės, o skaitmeninės technologijos būtų kuo geriau išnaudojamos, kad sumažėtų degalų sąnaudos. Mažinti išmetamų teršalų kiekį padeda ir ES palydovinės navigacijos sistemos, pavyzdžiui, oro ir kelių transporte.

Per 10 metų energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių, naudojamos transporto veiklai vykdyti, dalis beveik patrigubėjo ir 2016 m. pasiekė 7,1 %.

Eurostatas, 2018 m.

Miestai – perėjimo prie tvaraus judumo priešakyje. Jiems tenka svarbus vaidmuo užtikrinant tvarų miestų planavimą, integruojant teritorijų planavimą, tenkinant judumo poreikius ir sprendžiant infrastruktūros klausimus. Miestams taip pat turėtų būti padedama įgyvendinti skaitmeninimo, automatizavimo ir kitus

novatoriškus sprendimus, be to, jos turėtų užtikrinti aktyvų, bendrą naudojimąsi transportu: žmonės turėtų būti skatinami dažniau vaikščioti pėsčiomis, važiuoti dviračiais, susitarti pavežti vieni kitus, dalytis vienu automobiliu ir kt.

Kad perėjimo prie žiedinės ekonomikos teikiamos galimybės būtų išnaudojamos maksimaliai, svarbu atsižvelgti ir į tai, kaip transporto priemonės projektuojamos, ar jos tinkamos eksploatuoti ir kokia yra transporto infrastruktūra. Eksploatuoti nebetinkamose transporto priemonėse vis dar lieka daug vertingų medžiagų. Pagal ES teisės aktus dėl netinkamų eksploatuoti transporto priemonių gamintojai turi projektuoti ir gaminti naujas transporto priemones be pavojingų medžiagų ir taip, kad būtų lengva pakartotinai panaudoti senos transporto priemonės medžiagas ir jas perdirbti naujiems produktams gaminti.

Galima ir reikėtų nuveikti daugiau: nuo perdirbtų medžiagų naudojimo transporto priemonėms ir transporto infrastruktūrai iki veiksmingesnio perdirbimo užtikrinimo. Pavyzdžiui, Europos Sąjungoje dažniau surenkant ir perdirbant elektrinių automobilių baterijas, sumažėtų jos priklausomybė nuo importuojamų medžiagų, o jos ekonomikoje būtų išlaikyta regeneruotų medžiagų vertė. Siekiant kuo geriau išnaudoti žiedinės ekonomikos potencialą transporto sektoriuje, bus svarbios papildomos – tiek teisinės, tiek finansinės – paskatos.

3.1.4 Socialiai teisingų permainų užtikrinimas

Solidarumas ir klestėjimas yra akivaizdūs privalumai ir mūsų laisvų ir demokratiškų visuomenių pagrindas. Perėjimas prie ekologiškai tvaraus ekonomikos augimo ir konkurencingumo gali būti sėkmingas tik tuomet, jei kartu jis bus ir įtraukus. Todėl siekiant tvarumo permainų taip pat svarbu **siekti užtikrinti socialines teises bei gerovę** visiems ir taip savo ruožtu prisidėti prie socialinės sanglaudos valstybėse narėse ir visoje ES.

Perėjimas prie darnesnio vystymosi gali turėti stiprų teigiamą šalutinį poveikį socialinei gerovei. Jis gali ne tik suteikti pagrindą deramam darbui, bet ir būti labai naudingas sveikatai. Plačiai pripažįstama, kad gera sveikata yra glaudžiai susijusi su mūsų gamtinės aplinkos būkle. Geriausias to pavyzdys – neigiamas oro ir vandens taršos poveikis. Tvarios maisto sistemos gali visiems piliečiams užtikrinti aukštos kokybės maistingą maistą.

ES teisės aktai dėl cheminių produktų labai prisidėjo prie aukšto žmonių sveikatos apsaugos lygio užtikrinimo. Per pastaruosius keturis dešimtmečius pavojingų cheminių medžiagų poveikis žmonėms ir aplinkai smarkiai sumažėjo. Dėl ES teisės aktų taip pat sumažėjo tam tikrų kancerogenų poveikis darbo vietoje ir pagal apskaičiavimus per pastaruosius 20 metų ES išvengta maždaug 1 mln. naujų vėžio atvejų.

Sinergijos siekis ir mūsų ekonomikos modernizavimas kartais reiškia ir sunkius kompromisus. Kadangi pereinant prie darnesnio vystymosi bus kuriamos naujos darbo vietos, tradicinės darbo vietos gali išnykti arba pasikeisti, pvz., dėl skaitmeninimo ir automatizavimo, o tai darbo rinkoje gali laikinai sukelti trintį. Pavyzdžiui, šiuo metu neaišku, koks tiksliai bus dirbtinio intelekto poveikis darbo rinkai.

Nepaisant to, kad yra daug namų ūkių, kuriems sunku išgyventi, visuomenė vis geriau supranta, kad turime keisti gamybos būdus ir vartojimo įpročius. Vis dėlto šios problemos gali būti ne tik santykinai aktualesnės vidutinės ir žemesnės pajamas gaunantiems asmenims, bet ir jiems tenkančios išlaidos, pavyzdžiui, jų namams, automobiliams ar įgūdžiams atnaujinti, taip pat gali būti didesnės.

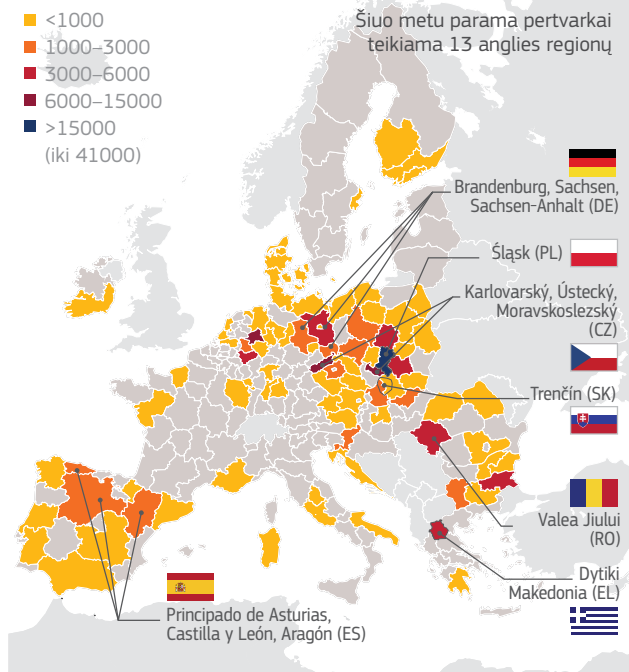
Šios permainos turi padarinių atitinkamose įmonėse dirbantiems asmenims, o kartais ir visiems regionams. Pagrindinis principas, kuriuo remiantis būtų galima užtikrinti šias permainas, yra nė vieno nepalikti nuošalyje. Mes paprasčiausiai negalime prie darnesnio vystymosi sėkmingai pereiti žmonių grupių, bendruomenių, sektorių ar regionų sąskaita. Visiems mūsų visuomenės nariams turės būti sudarytos vienodos galimybės prisidėti prie tvarios Europos ateities ir pajusti permainų naudą. Visų pirma turime įgalinti moteris patekti į darbo rinką ir siekti ekonominės nepriklausomybės.

Kad mūsų visuomenė pereitų prie darnesnio vystymosi, turime užtikrinti, kad mūsų politika padėtų visiems europiečiams įgyvendinti šiuos pokyčius, be kita ko, suteikiant jiems būtinų įgūdžių. Pavyzdžiui, Komisija pradėjo Anglijų pramonės regionų pertvarkos iniciatyvą, kuri padeda rengti strategijas ir projektus, skirtus perspektyviems socialiniams, ekonominiams ir technologiniams pokyčiams tam tikruose ES regionuose, ir kuri taip pat bus taikoma nuo daug anglies dioksido išmetančios ekonominės veiklos smarkiai priklausantiems regionams. Tokios ankstyvos iniciatyvos, kuriomis rengiamasi permainoms, turėtų būti stiprinamos ir taikomos kituose sektoriuose, kuriuose reikia pokyčių. Pavyzdžiui, tai galėtų būti automobilių ir tam tikri maisto sektoriai.

ES iš anksto planuoja anglies regionų pertvarką

Galimai prarastų darbo vietų skaičius ES-27

2030 m. (kaupiamasis rodiklis)

Šaltinis – Europos Komisija (Jungtinio tyrimų centro GD, REGIO GD).

Užtikrinti, kad permainos būtų socialiai įtraukios, teisingos ir sąžiningos, taip pat bus labai svarbu siekiant, kad visuomenė pritartų veiksams, kurių reikia imtis, ir kad tos permainos būtų sėkmingos visiems. Tam reikia aktyvesnio ir teisingesnio dalyvavimo darbo rinkoje, kartu daugiausia dėmesio skiriant darbo vietų kokybei ir darbo sąlygoms. Tai taip pat reiškia pagarbą mažumų teisėms.

Tvarkinga, teisėta ir tinkamai valdoma migracija šiuo atžvilgiu gali suteikti galimybių Europos ekonomikai, sprendžiant demografines problemas tiek migrantų kilmės šalyse, tiek jų kelionės tikslo šalyse. Visų migrantų, kurie pagrįstai ir teisėtai yra apsistoję ES, integracija ir visapusiškas dalyvavimas visuomenės gyvenime – nesvarbu, ar tai yra kultūriniai, socialiniai ar ekonominiai aspektai, – yra bendra atsakomybė ir labai svarbus veiksnys siekiant užtikrinti socialinę sanglaudą⁽⁵²⁾.

Kad būtų pereita prie darnesnio vystymosi taip pat reikalingos investicijos į veiksmingas ir integruotas socialinės apsaugos sistemas, įskaitant kokybiškas paslaugas, tokias kaip švietimas, mokymas, mokymasis visą gyvenimą, vaikų priežiūra, popamokinė priežiūra, sveikatos ir ilgalaikė priežiūra. Šios investicijos yra būtinos siekiant užtikrinti lygias galimybes visiems ir skatinti ekonominę ir socialinę konvergenciją. Visų

pirma sveikatos priežiūros sistemos turi keistis taip, kad šios paslaugos būtų visiems lengvai prieinamos ir įperkamos, suteikiančios geresnių galimybių gauti vaistų, labiau orientuotos į pacientus ir sveikatos ugdymą bei ligų prevenciją. Be to, šiose sistemose reikėtų daugiau dėmesio skirti geresniam sveikatos priežiūros darbuotojų poreikių planavimui ir prognozavimui ir plačiau naudoti ekonomiškai efektyvias skaitmenines technologijas⁽⁵³⁾.

Todėl vienu svarbiausių ES ir jos valstybių narių prioritetų turi likti socialinės investicijos. Svarbus atskaitos taškas – Diskusijoms skirtas dokumentas dėl socialinės Europos⁽⁵⁴⁾, kuriame išsamiai nagrinėjamos galimybės mūsų socialinius modelius pritaikyti prie mums kylančių uždavinių. Pagrindinė ES pažangos šioje srityje priemonė – 2017 m. lapkričio mėn. ES institucijų paskelbtas Europos socialinių teisių ramstis. Jo tikslas – pateikti atnaujinto darbo ir gyvenimo sąlygų gerinimo proceso gaires. Juo nustatomi pagrindiniai užimtumo ir socialinės srities principai ir teisės. Dabar dėmesį turime sutelkti į jo įgyvendinimą. Be to, turime užtikrinti, kad ramsčio įgyvendinimas padėtų žmonėms įgyti tinkamų įgūdžių tinkamoms darbo vietoms, kuriomis siekiama pereiti prie ekologiškos ekonomikos.

Perėjimas prie darnesnio vystymosi taip pat turi tęstis, kad valstybės narės ir regionai galėtų stiebtis į viršų ir artėti vieni prie kitų, kartu išvengiant platesnio masto regioninės neteisybės ir nelygybės atskirose ES miesto ir kaimo vietovėse ir jų tarpusavyje.

Nors 75 proc. ES teritorijos yra kaimo vietovės, daugiau kaip du trečdaliai ES gyventojų gyvena miestuose. Jie sukuria iki 85 proc. ES BVP, suvartoja apie 60–80 proc. visos suvartojamos energijos ir paprastai susiduria su tokiais sunkumais, kaip transporto spūstys, tinkamo būsto trūkumas, oro tarša ir infrastruktūros būklės blogėjimas⁽⁵⁵⁾. ES miestų darbotvarkės įgyvendinimas ir plėtojimas turėtų likti prioritetu ir turėtų būti aktyviau siekiama sinergijos su įvairiomis tvarumo politikos sritimis ir kitomis priemonėmis.

Kaimo vietovės taip pat yra pagrindinės mūsų suvartojamo maisto, energijos ir medžiagų tiekėjos, todėl pereinant prie darnesnio vystymosi jos yra labai svarbios. Vienas iš pavyzdžių, kaip galima labai prisidėti prie mūsų ekonomikos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo kuriant darbo vietas kaimo vietovėse, yra bioekonomika. Geri ekonominių galimybių kaimo vietovėse, apimančių kultūros ir gamtos paveldo apsaugą ir stiprinimą, pavyzdžiai taip pat yra tvarios turizmo ir maisto sistemos.

Siekiant sparčiau pereiti prie darnesnio vystymosi ir taikyti tinkamus reguliavimo ir kitus metodus, kuriais stiprinamos kaimo vietovės ir apsaugomos vienodos gyvenimo sąlygos, vien ES priemonių, pavyzdžiui, sanglaudos ir kaimo plėtros politikos, įskaitant ES pažangiųjų kaimų iniciatyvą, nepakaks ir veiksmų turės imtis visos suinteresuotosios šalys, įskaitant nacionalines ir regionines.

3.2 HORIZONTALIEJI PERĖJIMO PRIE DARNESNIO VYSTYMOSI VEIKSNIAI

3.2.1 Švietimas, mokslas, technologijos, moksliniai tyrimai, inovacijos ir skaitmeninimas

Būtina sąlyga siekiant darnaus vystymosi tikslų, o galiausiai ir tvarios ES ekonomikos yra švietimas, mokslas, technologijos, moksliniai tyrimai ir inovacijos⁽⁵⁶⁾. Turime ir toliau didinti informuotumą, gilinti žinias ir ugdyti įgūdžius. Turėtume daugiau investuoti šiose srityse, jas orientuodami į darnaus vystymosi tikslus.

Tvarumo kultūrai sukurti yra būtinas švietimas, mokymas ir mokymasis visą gyvenimą. ES vadovai susitarė iki 2025 m. sukurti Europos švietimo erdvę, kad būtų išnaudotas visas švietimo, mokymo ir kultūros potencialas skatinant darbo vietų kūrimą, ekonomikos augimą ir socialinį teisingumą. Švietimas yra ir akivaizdus privalumas, ir neįkainojama priemonė darniam vystymuisi užtikrinti. Todėl daugiausia dėmesio būtina skirti lygesnėms galimybėms dalyvauti įtraukioje, aukštos kokybės švietimo ir mokymo sistemoje visais gyvenimo etapais: nuo ankstyvojo ugdymo iki aukštojo mokslo ir suaugusiųjų švietimo. Visų lygmenų švietimo įstaigos turėtų būti skatinamos vykdydamos savo veiklą vadovautis darnaus vystymosi tikslais ir remiamos, kad taptų vietomis, kur su tvarumu susiję įgūdžiai būtų ne tik ugdomi, bet ir aktyviai taikomi. Taip pat turėtų būti siekiama pertvarkyti ir modernizuoti švietimo sistemas: nuo žaliųjų mokyklų ir žaliųjų universitetų padalinių statybos iki skaitmeninei ekonomikai pritaikytų naujų įgūdžių tobulinimo.

Ateityje prioritetą reikėtų teikti IRT naudojimo ir pagrindinių skaitmeninių gebėjimų tobulinimui pagal ES skaitmeninio švietimo veiksmų planą⁽⁵⁷⁾ ir orientavimuisi į dirbtinį intelektą⁽⁵⁸⁾. Aiškus prioritetas,

kad būtų pasiekti darnaus vystymosi tikslai, – išnaudoti skaitmeninės transformacijos galią. ES yra visapusiškai išipareigojusi plėtoti pagrindinių skaitmeninių technologijų, pavyzdžiui, junglumo, daiktų interneto, kibernetinio saugumo, blokų grandinės ar itin našaus skaičiavimo, pajėgumus ir kompetenciją ir kartu turi omenyje galimą neigiamą išorinį skaitmeninių infrastruktūrų poveikį.

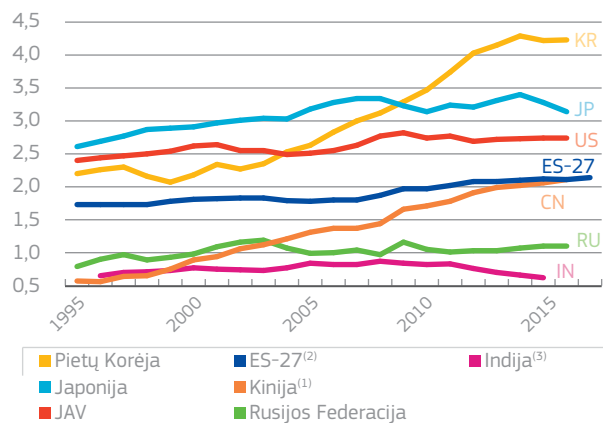
Dirbtinio intelekto srityje ES atsilieka nuo Kinijos ir Jungtinių Valstijų⁽⁵⁹⁾. ES turi greitai jas pasivyti, kad gautų ekonominės naudos ir kartu pirmautų pasaulyje formuojant būtiną naują etiką, kuri turėtų būti taikoma kartu su šia nauja technologija. Tai padėtų ES užtikrinti, kad dirbtinis intelektas atneštų daugiau naudos nei žalos žmonių gyvenimui ir darbui. Dėl galimybės akimirksniu apdoroti didelius duomenų kiekius dirbtinis intelektas galėtų gerokai padidinti našumą daugelyje sričių, pvz., sveikatos priežiūros, energetikos, žemės ūkio, švietimo ir aplinkos apsaugos. Pavyzdžiui, žemės ūkio sektoriuje mokslininkai šiuo metu naudoja dirbtinį intelektą ir didelius duomenų rinkinius, kad galėtų prognozuoti pasėlių derlių kelis mėnesius iki derliaus nuėmimo ir taip galbūt padėti ūkininkams padidinti našumą, priimti informacija pagrįstus sprendimus dėl augalų sodinimo ir galiausiai padidinti apsirūpinimo maistu saugumą⁽⁶⁰⁾.

Svarbų vaidmenį skatinant pokyčius atlieka moksliniai tyrimai ir inovacijos. Jie yra pokyčių poveikio analizės priemonė ir būdas užtikrinti, kad dėl bet kokios permainos mūsų gerovė padidėtų. Jie taip pat leidžia mums taupyti lėšas. Didesnės investicijos į inovacijas ir technologinę plėtrą šiandien padės mums ilgainiui sumažinti mūsų ilgalaikių politinių tikslų, pavyzdžiui, susijusių su mūsų klimato ir aplinkos apsaugos tikslais, įgyvendinimo išlaidas. Europa turi protų, įgūdžių ir prigimtinio kūrybiškumo. Dėl savo turtingos mokslininkų ir novatorių bendruomenės stipriųjų pusių ES yra palankioje padėtyje imtis vadovaujamo vaidmens plėtojant ir diegiant ekologišką ir integracinį augimą lemiančius sprendimus, kurie bus taikomi tiek ES, tiek visame pasaulyje.

Tačiau kad būtų galima visapusiškai išnaudoti šį potencialą, ES valstybės narės turi padidinti savo išlaidas moksliniams tyrimams. ES susitarė, kad iki 2020 m. į mokslinius tyrimus, technologinę plėtrą ir inovacijas turėtų būti investuojama 3 proc. ES valstybių narių BVP, tačiau šio tikslo dar toli gražu nepasiekėme.

Investicijomis į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą (MTTP) Kinija lenkia ir ES, ir JAV

MTTP intensyvumas (visos MTTP išlaidos, kaip BVP proc. dalis), 1995–2017 m.

Šaltinis: Mokslinių tyrimų ir inovacijų GD Reformų ir ekonominio poveikio skyriaus informacija apie šalis; Eurostat, EBPO, UNESCO duomenys.

Pastabos: (1) Kinija neapima Honkongo. (2) ES-27 neapima Jungtinės Karalystės. (3) 2012, 2013 ir 2014 m. Indijos duomenų nėra. Naudotas vertes ekstrapoliavo RTD GD.

ES lygmeniu tvarų konkurencingumą, ekonomikos augimą ir investicijas skatina bendrosios mokslinių tyrimų ir inovacijų programos. Siekiant sparčiau pereiti prie darnesnio vystymosi, be mokslinių tyrimų ir inovacijų finansavimo, reikia strateginio požiūrio į investicijas, kad susidarytų sąlygos novatoriškiems sprendimams atsirasti rinkoje, nes jiems sukurti dažnai reikia kapitalui imlių ir labai rizikingų investicijų. Siekiant padėti sumažinti tokių investicijų riziką ir taip padidinti jų patrauklumą privačioms suinteresuotosioms šalims buvo sukurtos tokios priemonės kaip Europos strateginių investicijų fondas. Be to, padėti šioje srityje gali neseniai pasiūlyta Europos inovacijų taryba, remdama aukščiausio lygio novatorius, startuolius, mažąsias įmones ir mokslininkus, kad jie galėtų sėkmingai įgyvendinti su didele rizika susijusius novatoriškus projektus, plėsti veiklą tarptautiniu mastu ir pasinaudoti intelektinėmis sąsajomis.

ES ir jos valstybės narės galėtų sutelkti dėmesį į proveržio ir ardomųjų technologijų ir novatoriškų bendrovių, kurios gali tapti ES ir pasaulio rinkos lyderėmis pereinant prie darnesnio vystymosi, finansavimą, taip pat į veiksmingą šių inovacijų diegimą laiku. Daugiausia dėmesio reikėtų skirti tvarioms ir novatoriškoms ūkininkavimo ir maisto sistemoms, švarioms technologijoms, žmonių ir gyvūnų sveikatai, ekosistemų sprendimams ir tausiai išteklius naudojančioms produktams bei gamybos metodams. Kad būtų skatinamas veiksmingas inovacijų diegimas siekiant darnaus vystymosi, taip pat reikalinga palanki reglamentavimo sistema.

ES ir jos valstybės narės taip pat turėtų skatinti glaudesnius mokslo ir verslo ryšius. Darniam vystymuisi remti yra svarbūs ES mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir inovacijų centrai ir inkubatoriai, kad mokslininkai ir verslininkai galėtų susitikti, keistis geriausia patirtimi ir skatinti inovacijas. Didelės bendrovės gali turėti lėšų savo mokslinių tyrimų veiklai plėtoti, tačiau mažosios ir vidutinės įmonės tokių galimybių dažnai neturi. Įveikti šį atotrūkį gali padėti glaudesni ir labiau tiesioginiai ryšiai su mokslinių tyrimų bendruomene.

Žinių trikampį – švietimą, mokslinius tyrimus ir verslą – jungia Europos inovacijos ir technologijos institutas (EIT) su 40 inovacijų centrų visoje ES. Jau sukurtos kelios **žinių ir inovacijų bendrijos** ir jų bus sukurta daugiau. Šios bendrijos **sprendžia pagrindinius ES visuomenės uždavinius, susijusius su darnaus vystymosi tikslais**, pavyzdžiui, klimato, energijos, maisto, sveikatos, žaliavų, skaitmeninės ekonomikos, judumo mieste ir pažangiosios gamybos srityse. Šiuos uždavinius bendrai sprendžia daugiau nei 1 200 partnerių, vykdančių verslo, mokslinių tyrimų ir švietimo veiklą.

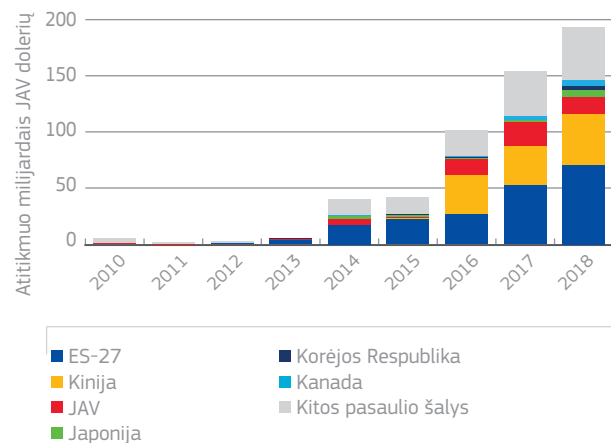
3.2.2 Finansavimas, kainodara, apmokestinimas ir konkurencija

Neveikimo kaina vidutiniui ir ilguoju laikotarpiu didžiulė. Kita vertus, perėjimas prie darnesnio vystymosi reiškia dideles investicijas trumpuoju laikotarpiu ir visapusiškas finansų sistemos veikimo permainas. Apskaičiuota, kad darnaus vystymosi tikslams įgyvendinti visame pasaulyje reikia apie 4,5–6 trln. EUR⁽⁶¹⁾. Norint pasiekti Paryžiuje sutartus 2030 m. ES tikslus, be kita ko, 40 proc. sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, reikia maždaug 180 mlrd. EUR papildomų investicijų. Viešąsias lėšas reikia geriau ir racionaliau orientuoti į darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimą, tačiau savo poreikių nepatenkinsime, jei prie darnesnio vystymosi taip pat nepereis privatusis sektorius. Telkiant lėšas permainoms finansuoti reikia laipsniškai atsisakyti finansuoti projektus, kurie nepadaeda siekti ekologiško ir integracinio ekonomikos augimo.

Pritraukti privačiojo sektoriaus lėšų viešosioms reikmėms siekiama Investicijų planu Europai. 2015 m. įsteigtas Europos strateginių investicijų fondas, šio plano finansavimo priemonė, iki šiol iš viso pritraukė 370 mlrd. EUR investicijų pagrindinėse srityse, būtinosiose Europos ekonomikai modernizuoti. Tai yra atsinaujinančioji energija, energijos vartojimo efektyvumas, moksliniai tyrimai, plėtra ir inovacijos, taip pat socialinė infrastruktūra, pavyzdžiui, socialinis arba įperkamas būstas. Kitoje 2021–2027 m. finansinėje programoje Komisija pasiūlė padvigubinti biudžeto išteklius socialiniam sektoriui, įskaitant socialinį verslumą, ir finansuoti tik tvarią infrastruktūrą. Europos investicijų banko grupė jau šiandien yra didžiausia pasaulyje daugiašalė kovos su klimato kaita finansavimo teikėja – klimato kaitai švelninti ir prisitaikyti prie jos ji skiria mažiausiai 25 proc. savo investicijų.

Komisija, remdamasi aukšto lygio ekspertų grupės rekomendacijomis, taip pat nustatė veiksmų gaires, kaip padidinti finansavimo vaidmenį siekiant sukurti gerai veikiančią ekonomiką, kurioje pasiekiami aplinkosaugos ir socialiniai tikslai. Tvaraus finansavimo veiksmų planas⁽⁶²⁾ ir po jo pateikti pasiūlymai dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų padės investuotojams priimti informacija pagrįstus investicinius sprendimus, grindžiamus aiškiais tvarių investicijų apibūdinimo kriterijais. Tai turėtų padėti spartinti ir didinti platesnes investicijas į tvarius projektus tiek ES, tiek visame pasaulyje, taip pat investuotojams suteikti paskatų atsisakyti netvarių investicijų.

Žaliųjų obligacijų daugėja, bet jų dalis pasaulinėje obligacijų rinkoje tebėra nereikšminga (apie 1 %)
Metinės žaliųjų obligacijų emisijos pagal šalis

Šaltinis: Pasaulio bankas, „Bloomberg“.

Daugiau dėmesio reikėtų skirti tvaraus finansavimo ir realiosios ekonomikos susiejimui, kad iš investuotojų pusės padidėjusią tvarių produktų ir paslaugų paklausą atitiktų didesnė pasiūla. Šiuo atžvilgiu labai svarbus bus veiksmingas išorės poveikio įkainojimas. Taip pat reikėtų dėti daugiau pastangų informuoti Europos piliečius apie finansų sistemą, kad jie daugiau žinotų apie įmonių veiklą, kurią jie finansuoja, ir apie tai, kaip iš fondų valdytojų pareikalauti atskaitomybės, jei jų lėšos nėra tvariai valdomos.

ES pirmąją užtikrindama visapusišką finansų sistemos perėjimą prie darnesnio vystymosi taip:

- **nustatydama bendrą kalbą:** nustatyta suderinta ES klasifikavimo sistema (taksonomija), kuria apibūrinama, kokia ekonominė veikla yra tvari, ir nustatomos sritys, kuriose tvarios investicijos gali daryti didžiausią poveikį;
- **mažindama ekologinio manipuliavimo riziką:** sukuriama ekologiškų finansinių produktų standartai ir ženklai, kad investuotojai galėtų lengvai nustatyti, kurios investicijos atitinka ekologinius ar mažo anglies dioksido kiekio technologijų kriterijus;
- **reikalaujama į konsultacijas investicijų klausimais įtraukti tvarumo aspektą:** reikalaujama, kad draudimo ir investicinės įmonės konsultacijas klientams teiktų pagal jų pageidavimus tvarumo klausimais;

- **kurdama tvarumo lyginamuosius indeksus ir didindama jų skaidrumą;**
- **išaiškindama institucinių investuotojų ir turto valdytojų pareigas:** užtikrinama, kad priimdami sprendimus dėl investicijų jie atsižvelgtų į tvarumo aspektus, ir sugriežtinami jiems taikomi informacijos atskleidimo reikalavimai;
- **didindama įmonių ataskaitų skaidrumą:** peržiūrėtos nefinansinės informacijos atskleidimo gairės;
- **integruodama tvarumą į rizikos ribojimo taisykles:** taikomas žaliojo rėmimo koeficientas tais atvejais, kai tai pateisinama rizikos požiūriu, siekiant apsaugoti finansinį stabilumą.

Siekiant apsaugoti valdžios institucijų finansinį pajėgumą investuoti į perėjimą prie darnesnio vystymosi, taip pat reikia imtis veiksmų, kad visais lygmenimis būtų įgyvendinta tvari fiskalinė reforma. Turėtume stiprinti kovą su mokesčių slėpimu ir pelno mokesčio vengimu. Siekiant spręsti mokesčių rojų, kenkiančių ir ES, ir besivystančių šalių mokesčių bazei, problemą, būtinas tarptautinis bendradarbiavimas.

Žvelgiant plačiau, ES mokesčių sistemos ir kainodara turėtų būti kuriamos taip, kad atspindėtų realias išlaidas, spręstų mūsų pagrindinius socialinius ir aplinkosaugos klausimus ir skatintų elgsenos pokyčius visoje ekonomikoje. Tvari konkurencija priklauso nuo kainų, kurios atspindi tikrąsias gamybos ir naudojimo išlaidas – internalizuoja išorės poveikį⁽⁶³⁾.

Reguliavimo institucijos, verslo lyderiai ir pilietinė visuomenė turi bendradarbiauti, kad būtų sudarytos vienodos sąlygos, atitinkančios darnaus vystymosi tikslus, ir skatintų vystymąsi, dėl kurio tvarūs produktai ir paslaugos taptų įperkamesniais.

Tam fiskalinės sistemos turėtų būti keičiamos taip, kad valstybės narės mažintų darbo jėgos mokesčius ir didintų mokesčius, taikomus kapitalui, taršai, nebrangiems ištekliams ir kitam aplinkai daromam išoriniam poveikiui⁽⁶⁴⁾. Siekiant užkirsti kelią aplinkos būklės blogėjimui ir jį ištaisyti, taip pat neužkrauti naštos mokesčių mokėtojams, turi būti taikomi principai „naudotojas moka“ ir „teršėjas moka“. Šiuo metu ES mokestinės pajamos iš darbo jėgos tebėra aštuonis kartus didesnės nei pajamos, gaunamos iš aplinkosaugos mokesčių, ir laikui bėgant tik kelios ES valstybės narės sumažino darbo jėgos mokesčių dalį ir padidino aplinkosaugos mokesčių dalį.

94%

Beveik visi europiečiai sutaria, kad už didelių teršėjų padarytos žalos ištaisymą jie patys ir turi būti atsakingi.

Eurobarometro apklausa apie
požiūrį į aplinką, 2017 m.

Transporto išorės išlaidos ES yra labai didelės

Europos Komisija atlieka visų transporto rūšių išorės išlaidų, apimančių grūstis, avarijas, CO₂ išmetimą, triukšmą, oro taršą, žalą buveinėms, internalizavimo tyrimą ir šių išlaidų palyginimą su naudotojų patiriamomis išlaidomis. Siekiama įvertinti, koku mastu ES įgyvendinami principai „naudotojas moka“ ir „teršėjas moka“, ir nustatyti neigiamo išorinio poveikio tolesnio internalizavimo galimybes. Preliminarūs rezultatai rodo, kad bendros ES valstybių narių transporto išorės išlaidos sudaro apie 1 000 mlrd. EUR per metus, t. y. beveik 7 proc. BVP. Šio tyrimo, kuris turi būti baigtas iki 2019 m. vidurio, išvados bus svarbus indėlis būsimose diskusijose dėl ES transporto politikos ateities.

Taip pat turime užtikrinti, kad permainos būtų socialiai teisingos, kad jų išlaidos būtų teisingai paskirstytos mokesčių mokėtojams ir kad kiekvienas mokėtų teisingą dalį. Reikiamas mokesčių perkėlimas ir priešingų rezultatų duodančių finansinių paskatų, pvz., iškastinio kuro subsidijų, panaikinimas gali turėti regresinių pasekmių ir labiau paveikti nepasiturinčiuosius. Todėl politikos formuotojai turi panaudoti visus svarbius svertus ir užtikrinti, kad, be, pavyzdžiui, aktyvių darbo rinkos priemonių, švietimo ir mokymo, permainos būtų neatsiejamas nuo priemonių, dėl kurių fiskalinės sistemos ir apmokestinimas taptų labiau progresiniai ir kuriomis būtų atsižvelgiama į pažeidžiamiausias grupes⁽⁶⁵⁾.

Ateityje, siekiant ES sudaryti sąlygas pereiti prie veiksmingesnės ir tvaresnės ekonomikos ir užtikrinti vienodas sąlygas įmonėms, ES bendrojoje rinkoje taip pat bus svarbu suderinti neigiamo išorinio poveikio visuomenei ir aplinkai apmokestinimą⁽⁶⁶⁾. Pavyzdžiui, šiandien ES energijos apmokestinimo teisinė sistema vis dar prieštarauja ES aplinkos ir klimato kaitos tikslams⁽⁶⁷⁾ – tai turi neigiamą poveikį sutartiems politikos tikslams. Būtina pokyčių sąlyga bus vieningo balsavimo Taryboje reikalavimo atsisakymas pagal Komisijos komunikatą „Siekiant veiksmingesnio ir demokratiškesnio ES mokesčių politikos sprendimų priėmimo“⁽⁶⁸⁾.

Be to, svarbi bendro politikos priemonių derinio ir perėjimo prie darnesnio vystymosi dalis yra konkurencija. Konkurencijos politika prisideda prie ekonominės demokratijos ir lygybės. Ji suteikia galimybę turėti prieinamas kainas, kokybę ir pasirinkimą, taip pat žaboja nepagrįstai išivirtinusią ekonominę galią. Faktai⁽⁶⁹⁾ rodo, kad konkurencijos politika teikia santykinai didesnę pranašumą skurdesniems namų ūkiams, palyginti su turtingesniais namų ūkiais, ir lemia veiksmingesnį išteklių paskirstymą, taip pat skatina inovacijas, visų pirma mažai tirtų technologijų.

Tvarumas – svarbus ES valstybės pagalbos politikos aspektas, ypač nuo jos modernizavimo pastaruoju metu. 94 proc. visos valstybės pagalbos ES buvo skirta horizontaliesiems bendro intereso tikslams, kaip antai aplinkos apsaugai, moksliniams tyrimams, plėtrai, inovacijoms ir regioninei plėtrai. 54 proc. visų išlaidų teko aplinkosauginei naudai didinti ir energijai taupyti⁽⁷⁰⁾.

3.2.3 Atsakingas verslas, įmonių socialinė atsakomybė ir nauji verslo modeliai

Esminis vaidmuo pereinant prie darnesnio vystymosi tenka įmonėms. Per pastaruosius dešimtmečius tiek savanoriškai, tiek valdžios institucijų paskatintos vis daugiau įmonių į pagrindinius savo tikslus įtraukia atsakomybę už aplinkos apsaugą ir socialinę atsakomybę. Vis daugiau įmonių darnaus vystymosi tikslus laiko neatskiriama savo konkurencingumo ir augimo strategijos dalimi. Jos suprato, kad atsakingas verslas gali užtikrinti tvaresnę pelną ir augimą, naujas rinkos galimybes ir ilgalaikę vertę akcininkams.

2017 m. socialinę atsakomybę į savo metines ataskaitas įtraukė **78 %** didžiausių pasaulio įmonių.

2017 m. KPMG apklausa apie įmonių atsakomybės pateikimą ataskaitose „The Road Ahead“

Atsižvelgiant į didėjantį tiekimo grandinių sudėtingumą ir globalizaciją, svarbu skatinti taikyti aukštus tvarumo standartus ir trečiosiose šalyse. ES įmonių ir vartotojų verslo praktikos, vartojimo ir gamybos modeliai neturėtų netiesiogiai prisidėti prie žmogaus teisių pažeidimų ar aplinkos būklės blogėjimo kitur pasaulyje.

Per pastaruosius dvejus metus ES sustiprino akcininkų⁽⁷¹⁾ ir investuotojų⁽⁷²⁾ teises – tai padėjo jiems suprasti įmonių veiklos finansinius ir nefinansinius aspektus ir sudaryti jiems sąlygas geriau užtikrinti įmonių atskaitomybę. Viešųjų pirkimų teisės aktuose ES taip pat įgyvendino naujus aplinkos apsaugos ir socialinius kriterijus, kad paskatintų įmones socialiai atsakingai kurti produktus ir paslaugas. Siekdama užtikrinti, kad ES įmonės tam tikrus mineralus ir metalus importuotų tik iš atsakingų šaltinių, kurie nenaudoja pelno ginkluotiesiems konfliktams finansuoti, ES priėmė Konflikto zonų naudingųjų iškasenų reglamentą⁽⁷³⁾. Šiomis aplinkybėmis taip pat svarbus neseniai priimtas Tvaraus finansavimo veiksmų planas, nes jis susieja finansų sistemą su tvaresniais projektais⁽⁷⁴⁾.

Tačiau akivaizdu, kad visais lygmenimis galima nuveikti daugiau. ES lygmeniu siekiama nustatyti tinkamas priemones ir praktiškus būdus, kaip būtų galima skatinti tvaresnį verslą, – šis darbas duoda tolesnių rezultatų ir stiprina ES įmonių konkurencinį pranašumą šioje srityje. Turėsime apsvarstyti įvairių formų papildomas paskatas įmonėms, kad jos galėtų į savo veiklą integruoti darnaus vystymosi tikslus, įskaitant besiformuojančių technologijų ir žiedinės ekonomikos potencialo nagrinėjimą. Vykdydama tiek vidaus, tiek išorės veiksmus ES turės toliau skatinti įgyvendinti tarptautiniu mastu sutartas gaires ir principus, susijusius su atsakingu verslu, kaip antai JT verslo ir žmogaus teisių pagrindinius principus. Tai svarbu ir siekiant užtikrinti vienodas sąlygas tarptautiniu mastu.

Ateityje svariai prisidėti prie tvaraus ekonomikos augimo ir tvaresnių verslo modelių atsiradimo, juos skatinant ir plėtojant atsakingai, gali bendradarbiaujamoji ekonomika, kurioje vartotojai gali tiesiogiai bendrauti vieni su kitais. Tačiau šiuo metu visoje ES skirtingų reguliavimo priemonių įvairovė kelia neaiškumų tiek tradiciniams veiklos vykdytojams, tiek naujų paslaugų teikėjams, tiek vartotojams, o tai trukdo augti ES bendradarbiaujamajai ekonomikai ir su ja susijusioms naujoms ir novatoriškoms paslaugoms.

Svarbų vaidmenį sprendžiant tvarumo uždavinius ir kartu skatinant integracinį augimą ir darbo vietų kūrimą vietoje, bendrą gerovę ir socialinę įtrauktį taip pat gali atlikti socialinis verslumas, kurio tikslas – spręsti bendruomenės problemas. Šiuo metu socialinės įmonės paprastai koncentruojasi konkrečiose nišose, visų pirma vietos lygmens, ir veiklos Europos Sąjungoje neplečia. Svarbi problema tebėra finansavimas, todėl ES socialinėms įmonėms skiria daugiau lėšų. Kaip ir bendradarbiaujamajai ekonomikai, kliudyti gali sudėtinga reguliavimo sistema arba jos nebuvimas ir vietos lygmens apribojimai. Pavyzdžiui, Prancūzijoje šio sektoriaus ypatumai pripažinti ir šioms įmonėms naujas postūmis suteiktas 2014 m. nustačius specialią teisinę sistemą.

3.2.4 Atvira ir taisyklėmis grindžiama prekyba

Atvira ir taisyklėmis grindžiama prekyba yra viena iš geriausių priemonių mūsų ir mūsų partnerių gerovei, mūsų gyvenimo lygiui ir mūsų planetos ir demokratijos tvarumui didinti. Jei norime užtikrinti tvarią Europą tvariame pasaulyje, pasauliniams standartams formuoti svarbu pasinaudoti mūsų daugiašalėmis institucijomis ir dvišaliais bei daugiašaliais prekybos susitarimais.

Protekcionistinės tendencijos ir požiūris „visų pirma – mano šalis“ gali sukelti konfliktus, be to, labai trukdo kurti tvarią planetą, o tokiam tikslui įgyvendinti paprastai reikalingas tarptautinis bendradarbiavimas. Tvirtai remti ir palaikyti daugiašalę sistemą yra gyvybiškai svarbus ES interesas dėl daugelio priežasčių.

Pereidami prie darnesnio vystymosi turime dar aktyviau bendradarbiauti su panašiai mąstančiais partneriais, kad būtų galima derėtis dėl pažangių naujų taisyklių, kuriomis būtų atsižvelgiama į Jungtinių Tautų darbotvarę iki 2030 m. Joje pripažįstama, kad prisidedant prie darnaus vystymosi tikslų itin svarbi taisyklėmis grindžiama daugiašalė prekybos sistema, kurios centre yra Pasaulio prekybos organizacija (PPO). Todėl labai svarbios dabartinės konstruktyvios ES pastangos modernizuoti PPO.

Kai dabartinės galingos šalys išsižada tarptautinių prekybos susitarimų, galimybių atsiranda ES. Kai kitos pasitraukia, jų vietą gali užimti ir yra tai padariusi ši Sąjunga, turinti labiausiai išvystytą vidaus rinką pasaulyje ir beveik pusę milijardo vartotojų. Be to, ji kuria naują ir tvaresnį prekybos pagrindą. Į visus naujus ES prekybos ir investicijų susitarimus dabar įtraukiamas skyrius dėl darnaus vystymosi, kuriame puoselėjami ir skatinami socialiniai ir aplinkos apsaugos standartai. Pirmasis susitarimas, kuriame išsamiau aptariami išipareigojimai, prisiimti pagal Paryžiaus klimato susitarimą, yra 2018 m. liepos mėn. su Japonija pasirašytas ekonominės partnerystės susitarimas. 2018 m. rugsėjo mėn. pasirašiusios išsamų ekonomikos ir prekybos susitarimą ES ir Kanada susitarė dėl bendradarbiavimo prekybos ir klimato kaitos srityse. Modernizuojant asociacijos susitarimą su Čile ES derasi dėl nuostatų, susijusių su lyties aspektu.

J.-C. Junckerio vadovaujama Komisija priėmė arba pradėjo įgyvendinti aštuonis prekybos susitarimus su 15 šalių, įskaitant Kanadą, Ukrainą, Singapūrą, Vietnamą, Japoniją ir kelias Afrikos ir Ramiojo vandenyno šalis⁽⁷⁵⁾. Šiuo metu ES yra sudariusi 39 prekybos susitarimus su 70 pasaulio šalių. Nuo 2010 m. ES laisvosios prekybos susitarimų esmė yra prekybos ir darnaus vystymosi nuostatos.

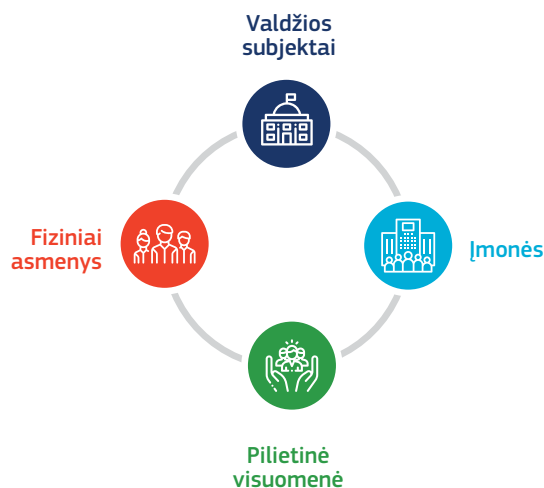
Komisija pasiūlė 15 punktų, kad būtų geriau įgyvendinami ES prekybos susitarimų prekybos ir darnaus vystymosi skyriai ir geriau užtikrinamas jų vykdymas⁽⁷⁶⁾. Daugiausia dėmesio skiriama glaudesniai bendradarbiavimui su įvairiomis suinteresuotosiomis šalimis, veiksmingesniai vykdymo užtikrinimui, įskaitant aktyvesnį tvarumo skyrių taikymą pagal esamą ginčų sprendimo mechanizmą, taip pat geresnei komunikacijai ir skaidrumui.

Vienas iš ES paramos besivystančioms šalims aspektų – vienašalių prekybos lengvatų taikymas pagal bendrųjų muitų tarifų lengvatų sistemą. Šios lengvatos priklauso nuo to, ar jomis besinaudojančios šalys įgyvendina pagrindines tarptautines konvencijas ir susitarimus dėl žmogaus ir darbuotojų teisių, aplinkos apsaugos ir gero valdymo, ir taip besivystančias šalis skatina tvariai kurti savo ekonomikos augimo modelius. Sunkių ir sistemingų šių konvencijų principų pažeidimų atveju Komisija šias lengvatas gali laikinai panaikinti.

3.2.5 Valdymas ir politikos suderinamumo visais lygmenimis užtikrinimas

Norint pasiekti darnaus vystymosi tikslus ir taip užtikrinti tikrą tvarumo permainas visų europiečių naudai, reikia laikytis visapusiško požiūrio. ES, jos valstybės narės ir partneriai turi atsižvelgti į skirtingų tvarumo uždavinių ir galimybių sąsajas ir remti skirtingų politikos sričių, sektorių ir sprendimų priėmimo lygmenų suderinamumą.

Pereinant prie darnesnio vystymosi dalyvauti ir atlikti aktyvų vaidmenį turi visi suinteresuotieji subjektai

Mūsų tapatybės atspindys – pagarba teisinės valstybės principui, demokratijai ir pagrindinėms teisėms. Tai yra nediskutuotini principai ir vertybės, nustatyti ES sutartyse, ir visų mūsų veiksmų pagrindas. Jie taip pat yra neatskiriama Jungtinių Tautų darbotvarkės iki 2030 m. ir darnaus vystymosi tikslų dalis. Tiek pat svarbūs ir taikos, teisingumo ir institucijų patikimumo principai, kuriuos ES visada tvirtai rėmė. Šie principai ir bendros vertybės nėra savaime gyvuojantys – ES, jos valstybės narės ir iš esmės visi europiečiai turi juos puoselėti, saugoti ir stiprinti. Svarbų vaidmenį atlieka socialiniai partneriai. Siekiant užtikrinti ir veiksmingą valdymą, ir tinkamą politikos suderinamumą, šią partnerystę reikia palaikyti ir stiprinti.

Be šių pagrindinių principų, labai svarbus visuotinis politikos suderinamumas, grindžiamas planavimu, faktais grindžiama politika, įtraukumu, veiksmingumu, subsidarumo ir proporcingumo principų laikymusi, taip pat vertinimu ir stebėseną. Šiuo požiūriu taip pat itin svarbus geresnis reglamentavimas ir geresnis valdymas visais lygmenimis. Vertinant visas politikos galimybes būtina atlikti išsamius poveikio vertinimus ir kuo labiau sumažinti ir sušvelninti kompromisus tarp ekonominių, socialinių ir aplinkos politikos tikslų. Taip pat reikėtų veiksmingai ir struktūriškai šalinti susijusius įgyvendinimo trūkumus, kurie kenkia tvarios politikos suderinamumui.

Darnaus vystymosi tikslai dėl savo struktūros yra nedalomi ir dauguma jų yra susiję su keliomis politikos sritimis. Todėl šalia geresnio administracijų bendradarbiavimo reikalingas didesnis įvairių politikos sričių suderinamumas. Maisto, energijos ir vandens

išteklų valdymas yra glaudžiai susijęs. Tai pasakytina ir, pvz., apie transportą, oro kokybę ir sveikatą. Susietumo metodui įgyvendinti reikia, kad visais lygmenimis būtų vykdomi kelių sektorių projektai, kuriais būtų atsižvelgiama į darnaus vystymosi tikslų tarpusavio sąsajas. Atsižvelgdama į tai Europos Komisija nustatė vidinį darbo metodą, pagal kurį užtikrinama, kad Komisijos nariai ir visi Komisijos darbuotojai nedirbtų izoliuotai.

Politikos suderinamumas aktualus ne tik vidaus lygmeniu, bet ir vidaus politikos poveikiui išorės aspektams ir atvirkščiai. Turime užtikrinti, kad mūsų ekologinis pėdsakas nebūtų eksportuojamas arba kitur pasaulyje nebūtų sukeltas skurdas, nelygė ir nestabilumas. Mes, europiečiai, gerai žinome, kad neigiamas poveikis kitur savo ruožtu turės neigiamo poveikio mūsų pačių ekonomikai ir visuomenei, pavyzdžiui, paaštrins migracijos priežastis. ES yra įsipareigojusi užtikrinti politikos suderinamumą vystymosi labui, t. y. kad būtų sistemingai atsižvelgiama į ES vidaus politikos poveikį besivystančioms šalims. Atitinkama stebėseną įtraukta į Komisijos bendruosius tolesnius veiksmus, susijusius su Jungtinių Tautų darbotvarkę iki 2030 m.⁽⁷⁷⁾

Kad politika būtų sėkminga, reikia nustatyti aiškius ir išmatuojamus tikslus, kad būtų galima stebėti pažangą ir viešai skelbti rezultatus. Kitas ES lygmens etapas galėtų būti susitarimas dėl tokių tikslų ir stebėsenos sistemos. Europos Vadovų Taryba palankiai įvertino Komisijos ketinimą paskelbti šį diskusijoms skirtą dokumentą, kad būtų galima 2019 m. parengti visapusišką Jungtinių Tautų darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimo strategiją, į kurią būtų galima įtraukti minėtus veiksmus.

Darnaus vystymosi tikslams įgyvendinti taip pat būtinas veiksmingas bendradarbiavimas ES, nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis. Gairės, kaip to pasiekti, pateiktos Komisijos komunikato „Subsidiarumo ir proporcingumo principų vaidmens stiprinimas formuojant ES politiką“ rekomendacijose, pateiktose įsteigus Subsidiarumo, proporcingumo ir veikimo mažiau, bet efektyviau darbo grupę⁽⁷⁸⁾. Komisija ir kitos ES įstaigos galėtų visų pirma padėti miestams ir regionams keistis geriausia patirtimi ir nustatyti tarpvalstybinio teritorinio požiūrio į tai, kaip pasiekti darnaus vystymosi tikslus, parametrus.

Vykstant diskusijoms ir imantis įgyvendinimo priemonių, be abejo, turi dalyvauti pilietinė visuomenė, privatusis sektorius ir akademinė bendruomenė. Naudinga bendrų idėjų dalijimosi erdvė – 2017 m. Europos Komisijos sukurta Darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo siekiančių įvairių aukšto lygio suinteresuotųjų šalių platforma⁽⁷⁹⁾. Platformos indėlis buvo neįkainojamas Komisijos darbui ir pridedamas prie šio diskusijoms skirto dokumento. Dar vienas teigiamas tarpsektorinio bendradarbiavimo, kuris buvo

labai svarbus rengiant Komisijos tvaraus finansavimo veiksmų planą, pavyzdys – Aukšto lygio ekspertų grupė tvarių finansų klausimais.

Siekiant spręsti sudėtingus uždavinius, susijusius su įvairiais vienas kitam prieštaraujančiais interesais, būtų galima toliau skatinti įvairių suinteresuotųjų šalių partnerystes, kad būtų atsižvelgta į įvairių darnaus vystymosi tikslų tarpusavio priklausomybę.

Kita vertus, norint vadovautis daugiapakopio valdymo metodu reikia, kad ES pastangos pasaulinio valdymo lygmeniu būtų aiškiai suformuluotos. Įgyvendindami darnaus vystymosi tikslus turime spręsti daug tarpvalstybinių uždavinių. Todėl būtina labiau orientuotis į išorę, visais lygmenimis glaudžiai bendradarbiaujant su ES partneriais iš viso pasaulio. Pagrindinį vaidmenį, visų pirma stebint pažangą, atlieka Jungtinių Tautų Aukšto lygio politinis forumas. ES, kaip tvirta daugiašališkumo rėmėja, gali imtis iniciatyvos užtikrinti, kad būtų tinkamai atsiskaitoma apie pažangą siekiant darnaus vystymosi tikslų, ir reikalauti, kad visi partneriai juos tiksliai įgyvendintų ir stebėtų.

4 ES – darnaus vystymosi pradininkė pasaulyje

ES ir Jungtinės Tautos yra natūralios partnerės, dedančios pastangas kurti saugesnį ir geresnį pasaulį visiems. Mums reikia ne daugiau sienų, o visuotinių taisyklių, kurių visi laikytųsi. Taisyklėmis grindžiama sistema yra geriausias mūsų ekonomikos ir visuomenės tvarumo garantas. Rasti tarptautinių uždavinių sprendimų gali tik daugiašalė diplomatija. Visuotinėje ES užsienio reikalų ir saugumo politikos strategijoje pripažįstama darnaus vystymosi tikslų, kaip kompleksinio prioriteto, svarba, o ES ir jos valstybės narės turi dėti bendras pastangas palaikydamos santykius su išoriniu pasauliu.

Pasaulyje daugėjantys smurtiniai konfliktai, ypač per pastaruosius penkerius metus, mums vėl primena, kad taika ir saugumas ES priklauso ir nuo ES gebėjimo prisidėti prie taikos kūrimo ir palaikymo kitur pasaulyje. ES patirtis kuriant taiką namuose jai suteikia švelniąją galią ir pasaulinio masto veikėjos siekiant tvarios taikos ir gerovės patikimumą.

ES taip pat turi toliau dalytis tvariais pasaulinių problemų sprendimais, nes jei kiti laikysis priešingos krypties politikos, mūsų politika planetai turės tik ribotą poveikį. Padėdama kitiems sekti mūsų pavyzdžiu ir juos skatindama tai daryti, ES gali siekti vienodų sąlygų, kai visi konkuruoja tomis pačiomis sąlygomis. Be to, dalijimasis ES sprendimais užsienyje lemia daugiau darbo vietų ir spartesnį tvarų augimą ne tik šalyse partnerėse, bet ir pačioje ES.

Galiausiai, kad galėtume sėkmingiausiai pereiti prie ekologiškos ir integracinės ekonomikos, taip pat turime sutelkti savo pasaulinius partnerius ir įrodyti, kad visuotinis darnaus vystymosi modelis, pagrįstas mūsų pagrindinėmis vertybėmis ir principais, yra geriausias būdas pasiekti bendrą gerovę ir sukurti tvarų pasaulį. Todėl ES vidaus veikla, susijusi su darnaus vystymosi tikslais, ir jos išorinis poveikis yra dvi to paties medalio pusės. ES yra suinteresuota, įgyvendindama savo išorės veiksmus, taip pat atlikti pirmąją vaidmenį įgyvendinant Jungtinių Tautų darbotvarkę iki 2030 m. visame pasaulyje.

ES ir jos valstybės narės yra didžiausios pasaulyje paramos vystymuisi ir humanitarinės pagalbos teikėjos. ES kolektyviai įsipareigojo teikiamą oficialią paramą vystymuisi padidinti bent iki 0,7 proc. ES bendrųjų nacionalinių pajamų per metus. Bendradarbiaujant su 150 šalių partnerių visame pasaulyje, ES vystomas bendradarbiavimas yra priemonė, ne tik padedanti

žmonėms išbristi iš skurdo ir užtikrinanti orumą bei lygybę, bet ir kurianti taikias, teisingas ir įtraukias visuomenes. Dėl užsitęsusių krizių ES turi ir toliau dėti darnias pastangas, kad vienu metu būtų atsižvelgiama į humanitarinius poreikius ir kovojama su pagrindinėmis skurdo, priverstinio gyventojų perkėlimo, pažeidžiamumo ir nestabilumo priežastimis.

Naujame Europos konsensuse dėl vystymosi ES veiksmai aiškiai orientuojami į Jungtinių Tautų darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimą, visų pirma siekiant išnaikinti skurdą. Vienas iš pagrindinių jos privalumų – bendras ES ir visų jos valstybių narių įsipareigojimas glaudžiau bendradarbiauti, be kita ko, dažniau vykdam bendrą programavimą ir veiksmingiau koordinuojant veiksmus vietoje. Ši nauja kryptis turėtų dar labiau sustiprėti sukūrus būsimą ES išorės finansavimo priemonę, kuri yra aiškiai skirta darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimui remti.

Su šalimis partnerėmis toliau aktyviai palaikysime dialogus politikos klausimais, grindžiamus darnaus vystymosi tikslais, kartu teikdami finansinę paramą ir vykdydami vystomąjį bendradarbiavimą. Naujoji ES partnerystė su Afrikos, Karibų jūros ir Ramiojo vandenyno valstybėmis, kuri pakeis dabartinį Kotonu susitarimą, turėtų padėti siekti didesnės gerovės įgyvendinant darnaus vystymosi tikslus. Žvelgiant į priekį, ypač svarbi ES ir jos valstybėms narėms turėtų būti tvirta partnerystė ir lygiavertis bendradarbiavimas su Afrika. ES labai suinteresuota, kad Afrikos žemynas klestėtų ekonomiškai ir politiškai ir turėtų didesnes augimo, vietos užimtumo, naujų verslo modelių ir abiem pusėms naudingų prekybos santykių su Europa galimybes. Kartu didelį poveikį darniam vystymuisi pasaulio mastu gali turėti ES ryšiai su labiau pažengusiomis besivystančiomis šalimis įvairiuose sektoriuose.

Prioritetu ir toliau išlieka privačiojo sektoriaus įtraukimas ir tvarių investicijų skatinimas, be kita ko, už ES sienų. Europos išorės investicijų planu sukurtas naujas viešojo finansavimo naudojimo standartas, siekiant pritraukti privačiųjų investicijų į darnų vystymąsi šalyse partnerėse, pradedant Afrika ir ES kaimyninėmis šalimis⁽⁸⁰⁾. Naujas Afrikos ir Europos Sąjungos tvarių investicijų ir darbo vietų kūrimo aljansas, įsteigtas 2018 m. rugsėjo mėn., turi didelį tvarių investicijų sutelkimo potencialą, nes vien tik per ateinančius penkerius metus Afrikoje gali būti sukurta iki 10 mln. darbo vietų.

Kadangi gauti pakankamą finansavimą, reikalingą tvarios infrastruktūros ir energijos vartojimo efektyvumo poreikiams patenkinti, sunku visų pirma besivystančioms šalims, didelį potencialą remti visas šalis, įgyvendinančias permainas, galėtų turėti pasaulinės finansų rinkos, nes vietos poreikius būtų galima tenkinti naudojant pasaulinius finansavimo šaltinius. Derinant tvaraus finansavimo iniciatyvas ir priemones įvairiose jurisdikcijose būtų galima užtikrinti suderinamas tvaraus finansinio turto rinkas be sienų – taip būtų pasiekta masto ekonomija ir išvengta suskaidymo. Tai suteiktų naujų didelių investavimo galimybių įmonėms ir finansų sektoriui visame pasaulyje.

ES aktyviai siekia, kad būtų koordinuojamos tarptautinės pastangos kurti finansų sistemą, kuria būtų remiamas tvarus augimas visame pasaulyje. Siekiant stiprinti bendradarbiavimą ir pasinaudoti sinergija, būtų tikslinga sukurti tarptautinį išsivysčiusių ir besivystančių šalių, įsipareigojusių siekti tvaraus finansavimo, jurisdikcijų tinklą. Nuosekli tarptautinė strategija ir struktūra, kuri sustiprintų tokių institucijų, kaip Pasaulio banko grupė, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija, Europos investicijų bankas ir

Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas, pastangas, padėtų didinti tvaraus finansavimo mastą ir sutelkti tarptautinius investuotojus, kad visame pasaulyje būtų pereinama prie tvarių investicijų. Naujos finansinės technologijos ir novatoriški finansavimo sprendimai suteikia papildomų didelių galimybių į tvarius projektus pritraukti pasaulinių investuotojų.

Klimato kaita ir aplinkos būklės blogėjimas vis labiau tampa viena didžiausių grėsmių taikai ir saugumui pasaulyje ir nesiimant ryžtingų veiksmų taps dar didesniu pasaulinės rizikos, įskaitant priverstinį gyventojų perkėlimą ir migraciją, šaltiniu. ES turi rodyti pavyzdį ir, be kita ko, griežtai įgyvendinti Paryžiaus klimato susitarimą ir dėti tarptautines pastangas mažinti transporto sektoriaus priklausomybę nuo iškastinio kuro. ES taip pat galėtų inicijuoti privalomus pasaulinius susitarimus žiedinės ekonomikos, išteklių naudojimo ir biologinės įvairovės srityse.

Būdami perėjimo prie ekologiškos ir integracinės ekonomikos iniciatoriai ir aktyvūs tarptautinių taisyklių palaikytojai, galėsime nustatyti standartus visam pasauliui ir įgyysime didelį konkurencinį pranašumą pasaulinėje rinkoje.

---

5 Scenarijai ateičiai

ES visapusiškai įsipareigojo įgyvendinti Jungtinių Tautų darbotvarkę iki 2030 m. Artėjant naujam penkerių metų trukmės politikos ciklui, laikas susitarti, kaip savo bendrą įsipareigojimą įgyvendinsime. ES institucijos turi nuspręsti, kokios struktūros, priemonės ir politikos strategijos bus taikomos siekiant darnaus vystymosi tikslų ir juos įgyvendinant, taip pat padėti mūsų partneriams ir juos orientuoti. Kaip būtų geriausia tai pasiekti, yra įvairių idėjų, ir kiekviena institucija, Parlamentas, Taryba ir Komisija, turi savo pareigas pagal Sutartis ir mūsų tarptautinius įsipareigojimus.

2018 m. spalio mėn. Europos Vadovų Taryba palankiai įvertino Komisijos ketinimą paskelbti šį diskusijoms skirtą dokumentą, kuris turėtų padėti pagrindą 2019 m. parengti visapusišką įgyvendinimo strategiją.

Šiame diskusijoms skirtame dokumente pagal Europos Vadovų Tarybos gaires pateikiami trys skirtingi scenarijai, skirti diskusijoms apie tai, kaip būtų galima geriausiai įgyvendinti darnaus vystymosi tikslus ir kaip veiksmingiausiai paskirstyti vaidmenis. Šiais svarstymais siekiama prisidėti prie piliečių, suinteresuotųjų šalių, vyriausybių ir institucijų diskusijų per ateinančius mėnesius, kuriomis būtų galima pasinaudoti rengiant 2019–2024 m. ES strateginę darbotvarkę ir nustatant kito Europos Komisijos pirmininko prioritetus.

Visi trys scenarijai grindžiami bendra prielaida, kad ES valstybės narės, įmonės ir pilietinė visuomenė plačiai

pripažįsta, jog tam, kad ES ir pasaulis užtikrintų tvarią ateitį ir pasiektų darnaus vystymosi tikslus iki 2030 m. ir vėliau, siekiant modernios ekonomikos, švarios aplinkos ir mūsų piliečių, o kartu ir visos planetos gerovės, būtina rimčiau įsipareigoti.

Taip pat sutariama, kad nors tvarumo būtina siekti Europos mastu, iš tiesų įgyvendinti šiuos tikslus galiausiai galime tik pasauliniais veiksmais. Be to, kad ES ir toliau gyvuotų klestinčiame žemyne, daugeliui besivystančio pasaulio šalių reikia paramos mažinant ekonominį ir socialinį atsilikimą. Analogiškai parama besivystančių šalių ekonominei pažangai siekiant darnaus vystymosi tikslų taip pat prisideda prie įvairių ES strateginių interesų, pavyzdžiui, dėl neteisėtos migracijos mažinimo. Darnaus vystymosi tikslai, kuriuos įgyvendinti įsipareigojo 193 valstybės, – geriausias ir moderniausias pasaulinis ir visapusiškas mūsų veiklos pagrindas.

Dabar Europai reikia apsvarstyti, ką ir kaip daryti. Trijuose scenarijuose siūlome imtis skirtingų veiksmų, tačiau remiamasi nuomone, kad ES turi didelių konkurencinių pranašumų, kad galėtų būti pasaulinė lyderė ir sėkminga iniciatorė. Šie scenarijai nėra nei ribojamojo, nei nurodomojo pobūdžio. Jų tikslas – pasiūlyti skirtingų idėjų ir paskatinti diskusijas bei svarstymus. Tikėtina, kad galutinis rezultatas būtų visų scenarijų tam tikrų elementų derinys.

5.1. 1 scenarijus.

Visa apimanti ES darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo strategija, kuria vadovaujamasi vykdant ES ir jos valstybių narių veiksmus

Vienas iš būdų spręsti mums kylančias problemas – pasauliniu mastu sutartus darnaus vystymosi tikslus aukščiausiu ES politiniu lygmeniu patvirtinti kaip bendruosius strateginius ES ir jos valstybių narių politikos tikslus. Tai atitiktų Darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo siekiančių įvairių aukšto lygio suinteresuotųjų šalių platformos rekomendaciją.

Pagal šį scenarijų Jungtinių Tautų darbotvarkė iki 2030 m. ir darnaus vystymosi tikslai taptų mūsų kompasu ir žemėlapiu ir jais remiantis būtų galima nustatyti ES ir jos valstybių narių strateginę programą.

Būtų vykdomi ir veiksmingai koordinuojami ES ir valstybių narių, įskaitant regioninės ir vietos valdžios institucijas, strateginiai veiksmai. Būtų skatinami bendri visais valdžios lygmenimis veiksmai, glaudžiai bendradarbiaujant su visomis suinteresuotosiomis šalimis. Svarbus šių veiksmų komponentas būtų ES santykiai su trečiosiomis šalimis, kad būtų skatinami tarptautiniai tvarumo veiksmai.

Tai taip pat reiškia, kad reikia sukurti Europos darnaus vystymosi tikslų politikos koordinavimo procesą, kad būtų galima reguliariai vertinti ir stebėti darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo pažangą, atsižvelgiant į jų kompleksinį pobūdį ir tarpusavio ryšius, be kita ko, ir į Europos Komisijos vidaus valdymą.

Ką tai galėtų reikšti praktikoje

- ES lygmeniu apibrėžiami konkretūs darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo rodikliai, o Komisija, Europos Parlamentas ir Taryba vykdo visa apimančią ES darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo strategiją.
- Nacionaliniu lygmeniu rengiamos visapusiškos nacionalinės darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo strategijos.
- Komisija siūlo konkrečius ir per nustatytą laiką iki 2030 m. pasiektinus rezultatus, o Europos Vadovų Taryba juos patvirtina.
- Į ES ir jos valstybių narių geresnio reglamentavimo darbotvarkės integruojamas principas „visų pirma – tvarumas“.
- Nustatomas ir koordinuojamas, pvz., per Europos semestrą, darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo ES ir valstybių narių lygmeniu pažangos ataskaitų teikimo ir stebėsenos mechanizmas.
- Darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo siekiančių įvairių suinteresuotųjų šalių platformos vaidmuo sustiprinamas suteikiant jai konkretų darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo stebėjimo vaidmenį.
- ES toliau stiprina išorės veiksmus, susijusius su tvarumu, ir visus išorės politikos veiksmus orientuoja į darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimą.

Pranašumai ir trūkumai

- + Tvirtos, bendros, teigiamos Europos tvarios ateities vizijos sukūrimas visoje ES.
- + Politinės atsakomybės ir koordinavimo visais valdymo lygmenimis ES stiprinimas ir, atsižvelgiant į nustatytą ES problemų tarpvalstybinį pobūdį, geresnė galimybė įgyvendinti Jungtinių Tautų darbotvarkę iki 2030 m. ir užtikrinti ekologišką ir integracinę augimą ES.
- + Stiprus signalas tarptautiniu lygmeniu, kad ES visapusiškai įsipareigojusi tiek viduje, tiek išorėje laikytis savo tarptautinių įsipareigojimų, Jungtinių Tautų darbotvarkės iki 2030 m. ir darnaus vystymosi tikslų.
- + Aiškus ir skaidrus bendravimas ir ryšiai su suinteresuotosiomis šalimis.
- Kyla rizika, kad toks metodas nebus pakankamai pritaikytas prie atskirų valstybių narių specifikos ir uždavinių, nes strateginėje programoje nebūtų galima atsižvelgti į visus skirtumus.
- Atsižvelgiant į tai, kad sudėtinga susitarti dėl ES masto rezultatų visose įvairiose darnaus vystymosi tikslų srityse, kyla rizika, kad bus skiriama daug laiko strategijai parengti užuot konkrečiose politikos srityse visais lygmenimis ėmusis veiksmų, kuriais būtų pasiekta konkrečių rezultatų.

5.2. 2 scenarijus.

Komisijos vykdomas tolesnis darnaus vystymosi tikslų integravimas į visas svarbias ES politikos sritis, neįpareigojant valstybių narių imtis veiksmų

Pagal šį scenarijų darnaus vystymosi tikslai ir toliau darys įtaką ES priimant politinius sprendimus, ir jais bus vadovaujama rengiant ES augimo strategiją po 2020 m., o ES valstybės narės neįpareigojamos kolektyviai ES siekti įgyvendinti bendrus darnaus vystymosi įsipareigojimus.

Europos Komisijoje tai galėtų reikšti, kad bendra atsakomybė už tvarumą suteikiama vienam kolegijos nariui. Šis Komisijos narys galėtų toliau bendradarbiauti su kitais Komisijos nariais specialioje projekto grupėje, kurioje dalyvautų visi Komisijos nariai. Siekiant užtikrinti politikos suderinamumą, reikėtų siekti glaudaus bendradarbiavimo su kitomis Komisijos narių projektų grupėmis.

Įgyvendindama geresnio reglamentavimo darbotvarkę, Komisija toliau vykdytų įtraukų ir faktais grindžiamą sprendimų priėmimą. Kartu su didesniu darnaus vystymosi tikslų integravimu į Europos semestrą pagal ES augimo strategiją po 2020 m. stiprinamas ES politikos suderinamumas ir užtikrinama, kad ES labiau priartėtų prie darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo.

Tačiau tokiu būdu valstybėms narėms ir regioninės bei vietos valdžios institucijoms būtų suteikta daugiau laisvės sprendžiant, ar ir kaip savo darbą derinti, kad darnaus vystymosi tikslų būtų darniai pasiekta.

Ką tai galėtų reikšti praktikoje

- Darnaus vystymosi tikslais remiamasi rengiant ES augimo strategiją po 2020 m., kurioje daugiausia dėmesio būtų skirta sritims, turinčioms didžiausią ES pridėtinę vertę, pvz., žiedinei ekonomikai; moksliniams tyrimams ir inovacijoms; užimtumui ir socialinei įtraukčiai; klimatui ir energetikai; maisto sistemoms, ūkininkavimui ir žemės naudojimui; taip pat sanglaudos politikai.
- Taikant geresnio reglamentavimo darbotvarkę, darnaus vystymosi tikslai integruojami į ES politiką ir veiksmus, pritaikytus konkrečioms ES aplinkybėms, kai kompetencija dalijamasi su valstybėmis narėmis.
- Pasinaudojama daugiamečiu finansine programa, kad būtų skirta dalis būtino papildomo finansavimo, kad būtų įgyvendintas tvarumo aspekto integravimo metodas. Valstybės narės įsipareigoja padaryti tą patį.
- Darnaus vystymosi tikslai ir atitinkami ES tikslai įtraukiami į Europos semestro procesą, jei tai susiję su augimo strategija po 2020 m.
- Jei ir kai bus modernizuojami ES laisvosios prekybos susitarimai ir deramasi dėl būsimų prekybos susitarimų, prekybos ir tvarumo skyriai prireikus sustiprinami ir veiksmingai užtikrinamas jų vykdymas.
- ES stebi darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimą Eurostatui vykdant darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo pažangos analizę, kuri bus toliau plėtojama. Valstybės narės rengia metines nacionalines stebėsenos ataskaitas.
- Valstybėms narėms paliekama pagrindinė atsakomybė už darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo ataskaitų teikimą, o papildomas ES pažangos įgyvendinant darnaus vystymosi tikslus ataskaitas tarptautiniu lygmeniu JT Aukšto lygio politiniam forumui darnaus vystymosi srityje teikia Europos Komisija.

Pranašumai ir trūkumai

- + Kadangi svarbiausios sritys, kuriose ES turi pasiekti darnaus vystymosi tikslus, yra iš esmės aiškos, ES dėmesį gali sutelkti į strateginių prioritetų nustatymą ir konkrečių rezultatų siekimą tose srityse, kurios turi didžiausią ES pridėtinę vertę.
- + ES lygmens sprendimai priimami greičiau, o derybose dėl strateginių prioritetų labiau sutariama.
- + ES ir toliau pasaulyje remia Jungtinių Tautų darbotvarkę iki 2030 m. ir darnaus vystymosi tikslus.
- Būtų sunkiau užtikrinti politikos suderinamumą darnaus vystymosi labui tarp skirtingų ES politikos sričių ir tarp ES ir valstybių narių politikos.
- Kyla rizika, kad bus neįmanoma įvykdyti ES ir jos valstybių narių bendrų tvarumo įsipareigojimų ir užtikrinti, kad valstybės narės vykdytų konkrečius veiksmus.
- Pavienių valstybių narių veiksmai tam tikrose svarbiausiose srityse vietoje tvirtesnių koordinuotų ES lygmens veiksmų galėtų paveikti bendrąją rinką ir konkurencingumą pasaulyje.
- Kyla rizika, kad gali atsirasti atotrūkis tarp ES politinio įsipareigojimo siekti darnaus vystymosi tikslų ir faktinių rezultatų.

5.3. 3 scenarijus.

Daugiau dėmesio išorės veiksams kartu konsoliduojant dabartinius ES lygmens tvarumo užmojus

Siekiant darnaus vystymosi tikslų pirmenybė būtų teikiama išorės veiksams. Kadangi ES jau dabar yra lyderė daugeliu su darnaus vystymosi tikslais susijusių aspektų, daugiau dėmesio būtų galima skirti pagalbai likusiam pasauliui, kartu siekiant pažangos ES lygmeniu.

Mūsų socialinė rinkos ekonomika tapo ES prekės ženklu ir dėl stiprių socialinės gerovės sistemų sudarė sąlygas ES valstybių narių ekonomikai generuoti turtą ir plataus masto gerovę. ES jau yra pasiekusi kai kuriuos aukščiausius pasaulyje aplinkos apsaugos standartus, o mūsų įmonės pirmauja, palyginti su pasauliniais konkurentais. ES taip pat laikoma laisvės ir demokratijos atrama, turinčia stabilias institucijas, grindžiamas teisinės valstybės principais, ir energingą pilietinę visuomenę. Todėl ES galėtų nuspręsti savo taikomus aplinkosaugos, socialinius ir valdymo standartus aktyviau propaguoti per daugiašales derybas ir prekybos susitarimus.

Kad ES vertybėmis grindžiama išorės politikos darbotvarkė būtų sėkmingai įgyvendinama, ES taip pat galėtų dar aktyviau bendradarbiauti su pagrindinėmis tarptautinėmis organizacijomis ir forumais, pavyzdžiui, Jungtinėmis Tautomis, įskaitant Tarptautinę darbo organizaciją, Pasaulio prekybos organizaciją ir G 20, taip pat daugiašalių aplinkos susitarimų priežiūros institucijomis.

Pirmenybė ir toliau būtų teikiama ES pozicijai remti daugiašališkumą – pirmiausia bendradarbiavimą Jungtinėse Tautose – ir skaidrius bei patikimus tarptautinius santykius.

Ką tai galėtų reikšti praktikoje

- Darnaus vystymosi tikslai toliau integruojami į ES išorės politiką, pripažįstant skirtingus partnerių poreikius ir interesus, o vidiniai koregavimai yra mažesni.
- ES reguliariai tarptautiniu lygmeniu Jungtinėse Tautose teikia išsamias darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo vykdant ES išorės veiksmus pažangos ataskaitas ir ją stebi.
- Jei ir kai bus modernizuojami ES laisvosios prekybos susitarimai ir deramasi dėl būsimų prekybos susitarimų, prekybos ir tvarumo skyriai prireikus sustiprinami ir veiksmingai užtikrinamas jų vykdymas.
- Užtikrinamas geresnis visuotinės ES užsienio ir saugumo politikos strategijos ir naujo Europos konsensuso dėl vystymosi įgyvendinimas.
- Kaip sudaranti sąlygas stiprinti išorės politikos darbotvarkę, susijusią su darnaus vystymosi tikslais, skatinama tvirtesnė Europos gynybos, kosmoso, saugumo ir migracijos politika.
- Stiprinamos naujos tvaraus finansavimo ir vystymosi formos, pavyzdžiui, Išorės investicijų planas.

Pranašumai ir trūkumai

- + ES savo išteklius sutelkia į tas šalis ar regionus, kuriems jų labiausiai reikia, ir be specialios strateginės programos koreguoja ES politiką į ją integruodama darnaus vystymosi tikslus.
- + ES išorės veiksmai atitinka jos tikslus stengtis pasaulyje užtikrinti tvarumą, demokratiją, žmogaus teises, teisinės valstybės principus ir pagrindines laisves.
- Kyla rizika, kad šiuo metu, kai daugiašališkumo idėjos nebetaip tvirtai palaikomos, laikantis šio metodo susilpnės ES politinis patikimumas ir lyderystė įgyvendinant Jungtinių Tautų darbotvarkę iki 2030 m. ir darnaus vystymosi tikslus ES ir visame pasaulyje. Viena iš svarbiausių Jungtinių Tautų darbotvarkės iki 2030 m. savybių, kurią aktyviai rėmė ES, yra jos universalumas.
- ES nepasinaudoja galimybe sukurti teigiamą Europos, kurioje daugiausia dėmesio būtų skiriama tvarumui, ateities viziją.
- ES neišnaudoja iniciatorės pranašumo, kad nustatytų ES tvarumo standartus, kuriais galėtų vadovautis visas pasaulis, ir rizikuoja, kad tvaraus augimo nauda pasinaudos kiti pasaulinės rinkos dalyviai.
- Dabartinės ES darnaus vystymosi tikslų politikos konsolidavimas gali neatitikti piliečių kintančių lūkesčių ir užmojų.

Pastabos

1. JT generalinio sekretoriaus Ban Ki-moono kalba 2015 m. rugsėjo 25 d. Niujorke vykusiame aukščiausiojo lygio susitikime dėl vystymosi darbotvarkės po 2015 m. priėmimo. Žr. <https://www.un.org/press/en/2015/sgsm17111.doc.htm>.
2. OL C 202, 2016 6 7.
3. 2017 m. Septintoji ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos ataskaita „Mano regionas, mano Europa, mūsų ateitis“, žr. https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion7/7cr.pdf.
4. *World Happiness Report 2018*, John F. Helliwell, Richard Layard ir Jeffrey D. Sachs.
5. Eurostato duomenys apie gyvenimo kokybę. Žr. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Quality_of_life_indicators.
6. Europos jaunimo forumas, 2017 m. pasaulinis jaunimo pažangos indeksas. Žr. <https://www.youthforum.org/youth-progress-index>.
7. Diskusijoms skirto dokumento 3 priede išsamiau apibūdinamos pagrindinės J.-C. Junckerio vadovaujamos Komisijos iniciatyvos, kuriomis prisidedama prie Jungtinių Tautų darbotvarkės iki 2030 m. ir Paryžiaus susitarimo dėl klimato kaitos įgyvendinimo.
8. COM(2018) 773 *final*.
9. KOM(2010) 2020 galutinis.
10. 2018 m. spalio 18 d. Europos Vadovų Tarybos posėdžio išvados (EUCO 13/18), III.12 punktas.
11. COM(2016) 739 *final*.
12. 2018 m. metinė augimo apžvalga, COM(2017) 690 *final*.
13. 2018 m. rudens Europos ekonominė prognozė, paskelbta 2018 m. lapkričio 8 d. Žr. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip089_en_0.pdf.
14. Pasaulio ekologinio pėdsako tinklas. Žr. <https://www.footprintnetwork.org/our-work/ecological-footprint/>.
15. ES Komisija, Žaliavų suvestinė, 2018 m.
16. WWF, 2018 m., „Living Planet Report - 2018: Aiming Higher“, Grooten, M. ir Almond, R.E.A. (Eds). WWF, Glanas, Šveicarija.
17. Europos aplinkos agentūra (2017 m.), „Food in a green light. A systems approach to sustainable food“.
18. SWD(2016) 319 *final*.
19. COM(2019) 1.
20. Išsami analizė, atlikta rengiant Komisijos komunikatą COM(2018) 773 (5.6.2.3 skirsnis).
21. Dante Disparte, „If You Think Fighting Climate Change Will Be Expensive, Calculate the Cost of Letting It Happen“, 2017 m. birželio 12 d., *Harvard Business Review online*. Žr. <https://hbr.org/2017/06/if-you-think-fighting-climate-change-will-be-expensive-calculate-the-cost-of-letting-it-happen>.
22. Eurostatas, ES pažangos siekiant darnaus vystymosi tikslų stebėsenos ataskaita „Darnus vystymasis Europos Sąjungoje 2018 m.“, 2018 m. leidimas.
23. https://ec.europa.eu/food/safety/food_waste_en.
24. Eurostatas, ES pažangos siekiant darnaus vystymosi tikslų Europos Sąjungoje stebėsenos ataskaita „Darnus vystymasis Europos Sąjungoje 2018 m.“, 2018 m. leidimas.
25. Eurostatas, ES pažangos siekiant darnaus vystymosi tikslų Europos Sąjungoje stebėsenos ataskaita „Darnus vystymasis Europos Sąjungoje 2018 m.“, 2018 m. leidimas.

26. JT Maisto ir žemės ūkio organizacija (FAO), 2016 m., „Antimicrobial resistance and our food systems: challenges and solutions“. Žr. <http://www.fao.org/3/a-i6106e.pdf>.
27. Europos lyčių lygybės instituto ataskaita (2017 m.) „2017 m. lyčių lygybės indeksas. Lyčių lygybės Europos Sąjungoje 2005–2015 m. vertinimas“, 2017 m. spalio 11 d. pranešimas spaudai. <https://eige.europa.eu/news-and-events/news/gender-equality-index-2017-progress-snails-pace>.
28. Europos Komisija, 2018 m. moterų ir vyrų lygybės Europos Sąjungoje ataskaita.
29. EBPO (2015 m.), „In It Together: Why Less Inequality Benefits All“, *OECD Publishing*, Paryžius.
30. Tarptautinė migracijos organizacija, „Migration, Environment and Climate Change: Assessing the Evidence“, 2009.
31. 7-oji aplinkosaugos veiksmų programa. Žr. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:32013D1386>.
32. Eurostatas, „Aplinkos ekonomika. Užimtumo ir augimo statistika“. Žr. <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/10420.pdf>. Aplinkos ekonomika apima dvi dideles veiklos ir (arba) produktų grupes: aplinkos apsaugą – visą veiklą, susijusią su aplinkos teršimo ir kitokio niokojimo prevencija, mažinimu ir šalinimu; išteklių valdymą – gamtos išteklių atsargų išsaugojimą ir išlaikymą, taigi ir apsaugą nuo jų išsekimo.
33. S. Fankhauser, A. Bowen et al., „Who will win the green race? In search of environmental competitiveness and innovation“, 2013 m.
34. Verslo ir darnaus vystymosi komisija, „Better Business Better World“, 2017 m. sausio mėn. (p. 12).
35. 2017 m. ES aplinkos apsaugos nuostatų įgyvendinimo peržiūra.
36. Pavyzdžiui, Tarpvyriausybės klimato kaitos grupės ataskaita „Global warming of 1.5 °C: an IPCC special report on the impacts of global warming of 1.5 °C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty“, 2018 m.; Sachs, J., Schmidt-Traub, G., Kroll, C., Lafortune, G., Fuller, G. (2018 m.): „SDG Index and Dashboards Report 2018“, Niujorkas, *Bertelsmann Stiftung and Sustainable Development Solutions Network (SDSN)*; Darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo siekiančių įvairių suinteresuotųjų šalių platformos pasiūlymai dėl diskusijoms skirtą dokumento „Tvarios Europos kūrimas“, 2018 m. spalio mėn.
37. Eurostatas, ES pažangos siekiant darnaus vystymosi tikslų Europos Sąjungoje stebėsenos ataskaita „Darnus vystymasis Europos Sąjungoje 2018 m.“, 2018 m. leidimas.
38. „Growth within: A circular economy vision for a competitive Europe“, *Ellen MacArthur Foundation ir the McKinsey Center for Business and Environment*, 2015 m.
39. „Žiedinės ekonomikos kūrimas. Atliekų tvarkymas ES“, 2017 m., Europos Parlamento tyrimų tarnyba.
40. SITRA, „The circular economy - a powerful force for climate mitigation“, 2018 m. Žr. <https://www.sitra.fi/en/publications/circular-economy-powerful-force-climate-mitigation/>.
41. COM(2018) 028 *final*.
42. COM(2018) 340 *final*.
43. Verslo ir darnaus vystymosi komisijos ataskaita „Better Business Better World“, 2017 m. sausio mėn.
44. Verslo ir darnaus vystymosi komisijos ataskaita „Better Business Better World“, 2017 m. sausio mėn.
45. JT Maisto ir žemės ūkio organizacija (FAO), „Green jobs“. Žr. <http://www.fao.org/rural-employment/work-areas/green-jobs/en/>
46. Eurostatas, ES pažangos siekiant darnaus vystymosi tikslų Europos Sąjungoje stebėsenos ataskaita „Darnus vystymasis Europos Sąjungoje 2018 m.“, 2018 m. leidimas.

47. Europos Komisija, prekybos žemės ūkio produktais politikos stebėsenos ataskaita „Prekyba žemės ūkio produktais 2017 m.: dar vieni rekordiniai ES prekybos žemės ūkio maisto produktais metai“ (MAP 2018-1).
48. Žr. <https://ec.europa.eu/commission/publications/natural-resources-and-environment>.
49. Žr. https://ec.europa.eu/health/amr/sites/amr/files/amr_action_plan_2017_en.pdf.
50. Išsami analizė, atlikta rengiant Komisijos komunikatą „Švari mūsų visų planeta. Strateginė klestinčios, modernios ir konkurencingos neutralizuoto poveikio klimatui Europos ekonomikos ateities vizija“ (COM(2018) 773). Mėsos gamyboje žemės poreikis vienas didžiausių (skaičiuojant vienai kalorijai). Pakeitus ir sumažinus mėsos vartojimą, atsilaisvins papildomų žemės plotų.
51. Per pastaruosius 10 metų gerokai padidėjo šaldytuvų energijos vartojimo efektyvumas (tą patį galima pasakyti ir apie, pvz., skalbimo mašinas, indaploves, televizorius). Tai taip pat reiškia, kad žmonės perka efektyvesnius gaminius. „Tipten“ duomenys, pagrįsti GFK duomenimis. Žr. topten.eu.
52. COM(2016) 377.
53. 2017 m. sveikatos priežiūrai skirta iki 9,6 proc. Europos BVP, todėl vis svarbiau didinti sveikatos priežiūros išlaidų veiksmingumą ir spręsti lėšų švaistymo problemą.
54. COM(2017) 206, Diskusijoms skirtas dokumentas dėl socialinio Europos aspekto, 2017 m. balandžio 26 d.
55. Jungtinių Tautų 11 darnaus vystymosi tikslas: pasiekti, kad miestai taptų įtraukūs, saugūs, atsparūs ir darnūs. Žr. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/cities/>.
56. Tolesnių veiksmų, susijusių su „Rio+20“ ir visų pirma darnaus vystymosi tikslais, ekspertų grupės ataskaita „The Role of Science, Technology and Innovation Policies to Foster the Implementation of the Sustainable Development Goals“.
57. COM(2018) 22 *final*.
58. 2018 m. lapkričio mėn. Europos Komisija pradėjo projektą „AI Watch“ siekdama stebėti su dirbtiniu intelektu susijusius pokyčius ES ir visame pasaulyje ir suteikti būtiną analitinį tolesnių veiksmų pagrindą.
59. Europos Komisija „JAV, Kinijos ir ES dirbtinio intelekto planai. Kokia mūsų padėtis?“ 2018 m. sausio mėn. Žr. https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/dem/monitor/sites/default/files/DTM_AI%20USA-China-EU%20plans%20for%20AI%20v5.pdf.
60. Jiaxuan You, Xiaocheng Li, melvin low, David B. Lobell, Stefano Ermon „Sustainability and Artificial Intelligence Lab, Combining Remote Sensing Data and Machine Learning to Predict Crop Yield“. Žr. <http://sustain.stanford.edu/crop-yield-analysis>.
61. Jungtinių Tautų prekybos ir plėtros konferencija. Žr. <http://www.eurasia.undp.org/content/rbec/en/home/blog/2017/7/12/What-kind-of-blender-do-we-need-to-finance-the-SDGs-.html>.
62. Tvaraus finansavimo veiksmų planas. Žr. https://ec.europa.eu/info/publications/180524-proposal-sustainable-finance_en.
63. Verslo ir darnaus vystymosi komisijos ataskaita „Better Business Better World“, 2017 m. sausio mėn.
64. Verslo ir darnaus vystymosi komisijos ataskaita „Better Business Better World“, 2017 m. sausio mėn.
65. „Mokesčių politika Europos Sąjungoje. 2018 m. tyrimas“. Žr. https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/company-tax/tax-good-governance/european-semester/tax-policies-european-union-survey_en. 2018 m. gruodžio mėn. Komisija pradėjo tyrimą dėl visuotinių tendencijų, susijusių su klimato kaite, skaitmeninimu, gyventojų senėjimu ir kt., ir jų poveikio ES šalių ekonomikai, ypač ES mokesčių sistemų tvarumui.
66. COM(2019) 8 *final*.
67. COM(2019) 8 *final*.
68. COM(2019) 8 *final*.

69. Dierx, Adriaan, Ilzkovitz, Pataracchia, Ratto, Thum-Thysen and Varga (2017 m.) „Does EU competition policy support inclusive growth?“, *Journal of Competition Law & Economics*, 13 tomas, Nr. 2; EBPO „Factsheet on how competition policy affects macro-economic outcomes“ (2014 m. spalio mėn.); Fabienne Ilzkovitz ir Adriaan Dierx, „Ex-post economic evaluation of competition policy enforcement: A review of the literature“, Konkurencijos GD, 2015 m. birželio mėn.
70. http://ec.europa.eu/competition/state_aid/scoreboard/index_en.html
71. 2017 m. gegužės 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2017/828, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2007/36/EB nuostatos, susijusios su akcininkų ilgalaikio dalyvavimo skatinimu (tekstas svarbus EEE).
72. 2014 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/95/ES, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2013/34/ES nuostatos dėl tam tikrų didžiųjų įmonių ir grupių nefinansinės ir įvairovės informacijos atskleidimo (tekstas svarbus EEE).
73. Konfliktų zonų naudingųjų iškasenų reglamentas (ES) 2017/821.
74. https://ec.europa.eu/info/publications/180524-proposal-sustainable-finance_en#investment. Išsamesnės informacijos apie naujausią ES pažangą, padarytą įmonių socialinės atsakomybės ir atsakingo verslo, taip pat verslo ir žmogaus teisių srityse, bus pateikta 2019 m. pradžioje, per ES pramonės dienas.
75. Kamerūnas, Dramblio Kaulo Krantas, Gana ir PAVB EPS šalys Botsvana, Lesotas, Mozambikas, Namibija, Pietų Afrika ir Esvatinis.
76. Komisijos tarnybų neoficialus dokumentas. Žr. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/february/tradoc_156618.pdf.
77. Pažanga nurodyta 2019 m. ES politikos suderinamumo vystymosi labai ataskaitoje, paskelbtoje kartu su šiuo diskusijoms skirtu dokumentu: Europos Komisijos tarnybų darbinis dokumentas (2019) 20.
78. COM(2018) 703 *final*. Žr. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-principles-subsidiarity-proportionality-strengthening-role-policymaking_en.pdf ir https://ec.europa.eu/commission/priorities/democratic-change/better-regulation/task-force-subsidiarity-proportionality-and-doing-less-more-efficiently_en.
79. Žr. https://ec.europa.eu/info/strategy/international-strategies/global-topics/sustainable-development-goals/multi-stakeholder-platform-sdgs_en.
80. Nuo 2017 m. rugsėjo mėn., kai jis pradėtas taikyti, pritraukta daugiau kaip 37 mlrd. EUR – tai geras rezultatas, kad būtų galima pasiekti 2020 m. tikslą – iki 2020 m. pritraukti 44 mlrd. EUR investicijų į darnų vystymąsi.

I Priedas.

J.-C. JUNCKERIO VADOVAUJAMOS KOMISIJOS
INDĖLIS SIEKiant DARNAUS VYSTYMOSI TIKSLŲ

J.-C. Junckerio vadovaujamos Komisijos indėlis siekiant darnaus vystymosi tikslų

2015 m. rugsėjo 25 d. Jungtinių Tautų priimtoje Darnaus vystymosi darbotvarkėje iki 2030 m. pateikti visuotiniai darnaus vystymosi iki 2030 m. įgyvendinimo metmenys. Jie apima 17 didelio masto darnaus vystymosi tikslų (DVT) ir 169 susijusių uždavinius, kurių įgyvendinimo turėtų siekti valstybės ir suinteresuotieji subjektai.

ES padėjo formuoti Jungtinių Tautų darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2030 m. ir kartu su valstybėmis narėmis įsipareigojo ją aktyviausiai įgyvendinti tiek pačioje ES, tiek savo išorės politikos priemonėmis remdama įgyvendinimo pastangas kitose šalyse, ypač tose, kurioms labiausiai reikia pagalbos.

Pagrindinius darnaus vystymosi tikslų aspektus atspindi visi 10 J.-C. Junckerio vadovaujamos Komisijos prioritetų: darbo vietų kūrimas, ekonomikos augimas ir investicijos (1 prioritetas); bendroji skaitmeninė rinka (2 prioritetas); saugesnė, įperkamesnė ir tvaresnė energija (3 prioritetas); stipresnė ir teisingesnė vidaus rinka (4 prioritetas); tvirtesnė ir teisingesnė ekonominė ir pinigų sąjunga (5 prioritetas) atvira ir sąžininga prekyba (6 prioritetas); teisingumas ir pagrindinės teisės (7 prioritetas); migracija (8 prioritetas); svarbesnis vaidmuo pasaulio arenoje (9 prioritetas); demokratiškesni pokyčių sąjunga (10 prioritetas).

Nuo pat kadencijos pradžios 2014 m. lapkričio mėn. J.-C. Junckerio vadovaujama Komisija, pasinaudodama geresnio reglamentavimo priemonėmis, darnaus vystymosi aspektą įtraukė į pagrindines kompleksines darbotvarkes, taip pat į sektorių politiką ir iniciatyvas. Prieš pateikdama kiekvieną pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų, Komisija atlieka poveikio vertinimą, apimančią socialinio poveikio ir poveikio aplinkai ir ekonomikai analizę, kad būtų tinkamai apsvarstyti tvaraus vystymosi aspektai ir į juos būtų atsižvelgta. Be to, siekiant skatinti tvarų ekonomikos augimą bei vystymąsi ir užtikrinti deramą darbą visiems, į visus pastarojo meto ES prekybos susitarimus įtraukiamas darniam vystymuisi skirtas skyrius.

J.-C. Junckerio vadovaujama Komisija sukūrė nemažai esminių naujos kartos politikos priemonių, nukreiptų

į tvarią Europos ateitį. Tai Europos socialinių teisių ramstis, Europos konsensusas dėl vystymosi, Visuotinė užsienio ir saugumo politikos strategija, vertybėmis grindžiama strategija „Prekyba visiems“, strateginė veikla siekiant lyčių lygybės ir Europos švietimo erdvės, žiedinės ekonomikos dokumentų rinkinys, netaisus susisiekimo ir švarios energijos dokumentų rinkiniai, Mėlynojo augimo strategija; Investicijų planas Europai ir Tvaraus finansavimo veiksmų planas, ES miestų darbotvarkė ir Gamtos veiksmų planas – ir tai dar ne viskas. Komisija taip pat pasiūlė glaudžiau susieti ES finansavimą ir teisinės valstybės principą, įvertinti visos ES bendrai finansuojamos mokslinių tyrimų ir inovacijų veiklos poveikį aplinkai ir socialinį poveikį, taip pat gerokai padidinti su klimatu susijusių išlaidų rodiklį būsimame ES biudžete. Neseniai Komisija paskelbė Europos ilgalaikę strateginę 2050 m. klestinčios, modernios, konkurencingos ir neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos viziją, kuri padėtų Europos ekonomikai keistis iš esmės skatinant ekonomikos augimą, didinant užimtumą ir kartu neutralizuojant poveikį klimatui. Tam reikės revoliucingų sprendimų ir investicijų į mokslinius tyrimus ir inovacijas.

Šiame dokumente apžvelgiamas J.-C. Junckerio vadovaujamos Komisijos indėlis įgyvendinant Jungtinių Tautų darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2030 m. Pirma bendrais bruožais išdėstomi svarbiausi politikos poslinkiai, o po išvardijami įvairūs veiksmai, kurių imtasi siekiant kiekvieno iš darnaus vystymosi tikslų.

Nors šiame priede daugiausia dėmesio skiriama J.-C. Junckerio vadovaujamos Komisijos iniciatyvoms, savaime suprantama, kad įgyvendinti DVT padeda ir daug kitų ES politikos priemonių, kurių imtasi dar iki šios sudėties Komisijos kadencijos pradžios. ES pagrindinių teisių chartija, ES biologinės įvairovės strategija iki 2020 m., Švaraus oro dokumentų rinkinys, tęstinis įmonių socialinės atsakomybės strategijos įgyvendinimas, Europos sveikatos draudimo kortelė, tausaus pesticidų naudojimo taisyklės ir europinės tabako gaminių taisyklės – tai tik keletas pavyzdžių.

Svarbiausi politikos poslinkiai

Europos socialinių teisių ramstis

2017 m. lapkričio mėn. priimtame Europos socialinių teisių ramsčio dokumente pateikta 20 principų, kurie tiesiogiai skatina didesnę konvergenciją siekiant geresnių darbo ir gyvenimo sąlygų Europoje. Tai padeda visais aspektais spręsti skurdo problemą, užtikrinti sąžiningas, tinkamas ir tvarias gerovės sistemas, lygias galimybes ir galimybę pateikti į darbo rinką, be kita ko, stiprina lyčių lygybę ir padeda siekti sąžiningų darbo sąlygų, taip pat skatina socialinę įtrauktį ir apsaugą. Kartu paskelbta socialinių rodiklių suvestinė, kuri, kaip ir kitos priemonės, padeda stebėti Ramsčio įgyvendinimo pažangą.

Europos socialinių teisių ramsčio principų ir teisių įgyvendinimas labai padės kurti ir tvarią Europą, nes jis reiškia aktyvų deramą gyvenimo lygį užtikrinančio saugaus užimtumo ir padoraus darbo užmokesčio rėmimą, pagalbą žmonėms įgyjant XXI a. gebėjimus, atveriančius galimybę gauti aukštos kokybės darbą, ir atsvarą gyventojų senėjimo poveikiui darbo rinkai ir socialinės apsaugos sistemoms. Skatindamas inovacijas ir didindamas konkurencingumą, Europos socialinių teisių ramstis skatins socialinį teisingumą, lygias galimybes ir socialinį dialogą, taip pat sudarys galimybes naudotis kokybiškomis priežiūros paslaugomis, įskaitant įperkamas kokybiškas sveikatos priežiūros paslaugas visiems, vaikų ir ilgalaikės priežiūros paslaugas, paramą apsirūpinant būstu ir kitas pagrindines paslaugas.

ES veiksmas lyčių lygybės srityje

2015 m. Komisija priėmė dokumentą „Strateginė veikla siekiant lyčių lygybės 2016–2019 m.“. Tai metmenys tęstiniam Komisijos darbui, skirtam lyčių lygybei ir moterų įgalėjimui stiprinti. [Europos socialinių teisių ramstis](#) dar kartą parodė, kad ES yra pasiryžusi visose srityse užtikrinti lygias galimybes ir vienodas sąlygas vyrams ir moterims. 2017 m. Komisija pateikė [teisėkūros ir politikos priemonių rinkinį, padėsiantį geriau derinti profesinį ir asmeninį gyvenimą](#). Tos priemonės, be kita ko, skatins moteris aktyviau dalyvauti darbo rinkoje.

Vykdydama 2016–2020 m. lyčių lygybės veiksmų planą ES išorės santykiuose su trečiosiomis valstybėmis ir tarptautiniuose forumuose bei procesuose propaguos lyčių lygybę ir moterų bei mergaičių įgalėjimą. Lyčių lygybės veiksmų planą ES įgyvendina pasinaudodama persvarstyta Europos kaimynystės politika ir vystymosi politika.

ES jaunimo strategija

2018 m. gegužės mėn. Komisija pateikė idėjų, kaip įtraukti, susieti jaunuolius ir suteikti jiems galių. Šiai naujai ES jaunimo strategijai 2018 m. lapkričio mėn. pritarė Taryba. Naujos 2019–2027 m. bendradarbiavimo jaunimo klausimais programos tikslas – priartinti ES prie jaunimo ir padėti spręsti jam rūpimus klausimus. Naująja ES jaunimo strategija norima paskatinti jaunimą dalyvauti pilietiniame ir demokratiiniame gyvenime (juos įtraukti); susieti jaunuolius visoje ES ir už jos ribų, skatinant savanorišką veiklą ir sudarant galimybes mokytis užsienyje, žadinant solidarumą ir puoselėjant kultūrų tarpusavio supratimą (juos susieti); remti jaunimo įgalėjimą skatinant jį dirbti novatoriškai, keliant jaunimo darbo kokybę ir pripažinimą (suteikti jiems galių). Siekiant strategijos tikslų siūloma atnaujinti jaunimo dialogą, pasitelkti nacionalinius veiklos planuotojus ir naudotis 2019–2020 m. Tarybos darbo jaunimo srityje planu.

Komisija taip pat padeda Europos valstybėms narėms didinti jaunimo užimtumą. Kiekvienais metais daugiau kaip 3,5 mln. pagal Jaunimo garantijų iniciatyvą užsiregistravusių jaunuolių gauna pasiūlymų dirbti, toliau mokytis, stažuotis arba atlikti gamybinę praktiką.

ES finansavimo susiejimas su teisinės valstybės principo laikymusi

Komisijos pasiūlyme dėl būsimo 2021–2027 m. daugiamečio Europos biudžeto vadovaujamosi klestėjimo, tvarumo, solidarumo ir saugumo principais.

Pasiūlyme numatytas naujas ES finansavimo ir teisinės valstybės ryšio stiprinimo mechanizmas. Su teisinės valstybės principu susiję bendro pobūdžio trūkumai turi rimtų pasekmių patikimam finansų valdymui ir ES finansavimo veiksmingumui. Numatomas ne sankcijų mechanizmas, bet biudžeto priemonė, kuri leistų apsaugoti ES biudžetą ir užtikrinti patikimą finansų valdymą, kartu skatinant laikytis teisinės valstybės principo.

Investicijų planas Europai (vadinamasis Junckerio planas):

Nuo pasaulio ekonomikos ir finansų krizės Europos Sąjungoje investicijų lygis išlieka žemas. Investicijų planu Europai, vadinamuoju Junckerio planu, siekiama pašalinti investavimo kliūtis, didinti investicinių projektų matomumą, teikti jiems techninę paramą ir išmaniau naudoti finansinius išteklius.

2018 m. liepos mėn. Junckerio plano Europos strateginių investicijų fondas (ESIF) pasiekė pirminį – 315 mlrd. EUR investicijų – tikslą, o nuo 2015 m. iki 2018 m. gruodžio mėn. juo naudojantis visoje ES buvo pritraukta 371 mlrd. EUR papildomų investicijų. Jo lėšomis jau paremta daugiau kaip 750 000 darbo vietų. Planuojama, kad iki 2020 m. šis skaičius išaugs iki 1,4 mln. Daugiau kaip 850 000 mažųjų ir vidutinių įmonių (MVI) įgijo geresnę galimybę gauti finansavimą. Bent 40 proc. Europos strateginių investicijų fondo infrastruktūros ir inovacijų linijos lėšų skiriama projektų komponentams, kuriais prisidedama prie Paryžiaus klimato susitarimą atitinkančių klimato politikos veiksmų.

„Horizontas 2020“ – ES mokslinių tyrimų ir inovacijų programa

Programa „Horizontas 2020“ yra didžiausia pasaulyje bendradarbiavimą mokslo, technologijų ir inovacijų srityje ES ir už jos ribų skatinanti programa.

Dabartinei mokslinių tyrimų ir inovacijų bendrajai programai „Horizontas 2020“ septyneriems metams (2014–2020 m.) numatyta beveik 77 mlrd. EUR. Šios lėšos pritrauks privačiųjų ir nacionalinių viešųjų investicijų ir jas papildys. Daugiau kaip 60 proc. programos biudžeto investuojama į darnų vystymąsi. Dar didesnis biudžetas siūlomas ją pakeisiančiai programai „Europos horizontas“.

Programos „Horizontas 2020“ tikslas – padėti pasiekti pažangų, tvarų ir integracinį ekonomikos augimą: siekiama, kad ES sukurtų pasaulinio lygio mokslą ir technologijas, kurie būtų naudingi ekonomikai, visuomenei ir aplinkai, pašalintų inovacijų kliūtis ir sudarytų palankesnes sąlygas viešajam ir privačiam sektoriams dirbti kartu ieškant būdų, kaip spręsti didžiuosius mūsų visuomenei kylančius uždavinius.

Tvaraus augimo finansavimas

Mūsų planeta vis labiau kenčia nuo nenuspėjamų klimato kaitos padarinių ir išteklių eikvojimo, todėl būtina skubiai prisitaikyti prie tvaresnio modelio. Apskaičiuota, kad, norint pasiekti Paryžiuje sutartus 2030 m. ES tikslus, be kita ko, 40 proc. sumažinti išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, reikia maždaug 180 mlrd. EUR papildomų investicijų.

Todėl 2018 m. kovo mėn. Komisija priėmė tvaraus finansavimo veiksmų planą, kuriuo siekiama sustiprinti finansų vaidmenį propaguojant gerų rezultatų pasiekiančią ekonomiką, kuri kartu padėtų siekti aplinkos apsaugos ir socialinių tikslų. Tokiu būdu ES sudaro sąlygas finansų sektoriui visapusiškai prisidėti prie darnaus vystymosi tikslų.

#SustainableFinanceEU

Žiedinės ekonomikos veiksmų planas

Žiedinėje ekonomikoje produktų, medžiagų ir išteklių vertė išsaugoma kuo ilgiau, o atliekų, pvz., maisto atliekų, plastiko, į jūrą išmetamų šiukšlių, susidaro vis mažiau. Žiedinė ekonomika naudinga ir tuo, kad suteikia naują konkurencinį pranašumą ir mažina negausių išteklių poreikį, energijos suvartojimą ir taršą anglies dioksidu.

Veiksmai, kurių Komisija ėmėsi nuo to laiko, kai 2015 m. priimtas Žiedinės ekonomikos veiksmų planas, padeda kurti žiedinę ekonomiką kiekviename vertės grandinės etape. Žiedinės ekonomikos dokumentų rinkinyje ES aiškiai nurodė ekonominės veiklos vykdytojams ir visuomenei, kuria linkme eiti toliau. ES lygmens veiksmai gali paskatinti investicijas, suvienodinti sąlygas ir pašalinti kliūtis bendrojoje rinkoje.

Švari mūsų visų planeta. Strateginė klestinčios, modernios ir konkurencingos neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos ateities vizija iki 2050 m.

2018 m. lapkričio mėn. Komisijos patvirtinta ilgalaikė klestinčios, modernios, konkurencingos ir neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos vizija iki 2050 m. rodo, kaip Europa gali padėti neutralizuoti poveikį klimatui modernizuodama energetikos sistemą, investuodama į realistinius technologinius sprendimus, suteikdama galių piliečiams ir derindama veiksmus tokiose svarbiose srityse kaip pramonės politika, finansai, žiedinė ekonomika ir moksliniai tyrimai, kartu užtikrindama socialinį teisingumą ir teisingas permainas. Šiame su DVT visapusiškai suderintame dokumente taip pat išvardyta keletas strateginių elementų, padėsiančių neutralizuoti ES poveikį klimatui.

Ilgalaikės vizijos tikslas – nustatyti ES klimato politikos kryptį ir inicijuoti nuodugnius diskusijas apie tai, kaip ES turėtų rengtis 2050 m., kad būtų galima iki 2020 m. pateikti ilgalaikę plataus užmojo europinę strategiją, atitinkančią JT bendrosios klimato kaitos konvenciją.

Paryžiaus klimato susitarimas ir dokumentų rinkinys „Švari energija visiems europiečiams“

Europa Paryžiuje padėjo pasiekti pirmąjį visuotinį teisiškai privalomą susitarimą dėl klimato kaitos, kuriame išdėstytas pasaulinis kovos su klimato kaita veiksmų planas. ES sutiko iki 2030 m. išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį sumažinti bent 40 proc., palyginti su 1990 m.

Todėl buvo parengtas dokumentų rinkinys „Švari energija visiems europiečiams“, skatinantis pereiti prie švarios energijos ir modernizuoti energetikos sistemą, kad būtų pasiekti Paryžiuje sutarti tikslai.

Pereinant prie švarios energijos ir kovojant su klimato kaita iš esmės keisis energijos gamybos ir vartojimo būdai. Tai turės skirtingą poveikį įvairiems sektoriams ir regionams. Verslo modeliai, kuriuos taikant išsiskiria daug anglies dioksido, pvz., anglies kasyba, apsimokės mažiau ir galiausiai jų bus atsisakyta.

Todėl Komisija pradėjo specialias iniciatyvas, kad būtų sprendžiamos socialinės ir ekonominės problemos, su kuriomis susiduria anglių pramonės regionuose gyvenantys piliečiai. Jas įgyvendinant rengiamos pertvarkos strategijos ir vykdomi konkretūs struktūrinio įvairinimo ir perėjimo prie kitų technologijų projektai. Numatyti paramos 12 valstybių narių 41 angliakasybos regionui veiksmai, kad permainos atvertų galimybių kurti inovacijas, investuoti ir įgyti naujų įgūdžių.

„Europa kelyje“

Po Mažataršio judumo strategijos Komisija 2017 ir 2018 m. priėmė tris susisiekimui skirtus „Europos kelyje“ dokumentų rinkinius. Plataus masto iniciatyvų rinkiniu „Europa kelyje“ siekiama padidinti transporto saugumą; skatinti naudoti išmaniąsias kelių mokesčių rinkliavos sistemas; mažinti išmetamo CO₂ kiekį, oro taršą ir eismo spūstis; mažinti įmonėms tenkančią biurokratinę naštą; kovoti su neteisėtu įdarbinimu ir užtikrinti darbuotojams tinkamas sąlygas bei poilsio laiką. Šių priemonių ilgalaikė nauda bus juntama ne tik transporto sektoriuje – bus skatinamas ekonomikos augimas ir darbo vietų kūrimas, didės socialinis teisingumas, vartotojams atsiras daugiau pasirinkimo, o Europa ims artėti prie tikslo visiškai nebeišmesti teršalų.

Paskutiniame „Europos kelyje“ dokumentų rinkinyje pateikta konstruktyvi darbotvarkė, kaip visiems europiečiams sudaryti sąlygas naudotis saugesniu transportu, mažiau taršiomis transporto priemonėmis ir pažangesniais technologiniais sprendimais kartu remiant ES pramonės konkurencingumą. Todėl iniciatyvų dokumentuose pateikta integruota ateities kelių eismo saugos politika ir numatytos transporto priemonių bei infrastruktūros saugumo priemonės; suformuluoti pirmieji sunkiųjų krovininių automobilių išmetamo CO₂ kiekio standartai; išdėstytas strateginis baterijų kūrimo ir gamybos Europoje veiksmų planas ir perspektyvinė susietojo ir automatizuotojo susisiekimo strategija.

ES plastikų strategija

Geros būklės vandenynai yra mūsų gyvybės laidas. Jie yra pagrindinis maisto ir pajamų šaltinis maždaug 40 proc. pasaulio gyventojų. Mūsų klimatą, vandenį ir deguonį galiausiai lemia ir reguliuoja jūra.

ES priimtoje Tarptautinio vandenynų valdymo darbotvarkėje suformuotas visa apimantis tarptautinio vandenynų valdymo stiprinimo modelis, kurio tikslas – užtikrinti, kad vandenynai būtų saugūs, švarūs ir naudojami teisėtai bei tvariai. Vienas iš Vandenynų valdymo darbotvarkėje numatytų veiksmų – kovoti su jūrų šiukšlinimu.

2018 m. gegužės mėn. Komisija pasiūlė naujas ES masto taisykles, taikytinas dešimčiai dažniausiai Europos paplūdimiuose ir jūrose randamų vienkartinį plastikinių gaminių, taip pat pamestiemis ir paliktiems žvejybos įrankiams. Šie daiktai sudaro 70 proc. visų jūrose randamų šiukšlių.

Kitos su plastikais susijusios iniciatyvos: jūrų šiukšlinimo prevencijos priemonės; žiedinės plastikų ekonomikos kūrimas; kova su jūros šiukšlinimu iš jūrinių šaltinių ir geresnio jūros šiukšlinimo problemos supratimo ir stebėjimo užtikrinimas.

ES veiksmų planas gamtai, žmonėms ir ekonomikai

Paukščių ir buveinių teisės aktai yra pavyzdinės ES gamtos apsaugos iniciatyvos. Jais sukurtas didžiausias pasaulyje koordinuojamas biologine įvairove pasižyminčių saugomų teritorijų tinklas „Natura 2000“, kuriame vyksta ES ekonomikai svarbūs procesai: išsivalo vanduo, kaupiasi anglies dioksidas, gausėja augalus apdulkinančių vabzdžių ar vyksta turizmas, t. y. teikiamos 1,7–2,5 proc. ES BVP vertos ekosisteminės paslaugos.

2017 m. balandžio mėn. Komisija priėmė Veiksmų planą gamtai, žmonėms ir ekonomikai. Juo siekiama užtikrinti, kad teisės aktai vietoje būtų įgyvendinami iki galo ir taip ES piliečių ir ekonomikos labai pagerėtų gamtos apsauga.

Veiksmų plane numatyta 15 pagrindinių veiksmų, kurie turi būti įgyvendinti iki 2019 m. Jų orientyrai yra šie keturi pagrindiniai prioritetai: žinių ir rekomendacijų gerinimas siekiant užtikrinti geresnį derėjimą su socioekonominė veikla; galutinis tinklo sukūrimas ir jo veiksmingo valdymo užtikrinimas; investicijų į tinklą „Natura 2000“ stiprinimas ir didesnio finansavimo užtikrinimas; piliečių, suinteresuotųjų subjektų ir vietos bendruomenių įtraukimas.

ES miestų darbotvarkė

Daugelis nūdienos ekonominių, aplinkos ir socialinių iššūkių Europoje yra susiję su miestais. Daugiau nei 70 proc. ES gyventojų gyvena miestų teritorijose, ir miestuose sukuriamą apie 85 proc. ES BVP.

2016 m. gegužės mėn. inicijuota ES miestų darbotvarkė yra labai svarbi priemonė užtikrinant, kad miestų teritorijos taptų palankia terpe novatoriškiems tvariams sprendimams, skatinantiems perėjimą prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ir didinančių visuomenės atsparumą. Miestų darbotvarkė – tai bendra Komisijos, valstybių narių ir Europos miestų pastanga geriau atsižvelgti į politikos priemonių poveikį miestų teritorijose. Ja taip pat siekiama stiprinti miestų aplinkos atsparumą vykdant nelaimių ir su klimatu susijusios rizikos prevenciją.

ES miestų darbotvarkę papildė Komisijos iniciatyvos, kurio mis skatinami ilgalaikiai vietos lygmens energetikos ir klimato politikos veiksmai, pavyzdžiui, **Merų paktas**. Remiantis šia europine iniciatyva, 2016 m. buvo įsteigtas pasaulinis merų paktas dėl klimato ir energetikos: miestai, kuriuose gyvena 10,28 proc. pasaulio gyventojų, sudarė sąjungą, remiančią kovos su klimato kaite ir mažataršės visuomenės kūrimo veiksmus.

Europos įgūdžių darbotvarkė

Įgyvendindama naują Europos įgūdžių darbotvarkę, Europa investuoja į žmones, kad jie galėtų su pasitikėjimu žengti į ateitį. Įgyvendindama 10 Įgūdžių darbotvarkės veiksmų, Komisija padeda žmonėms įgyti tinkamų gebėjimų ir neatsilikti nuo visuomenės ir darbo rinkos pokyčių. Europa taip pat siekia, kad gebėjimai taptų geriau žinomi ir palyginami, ir renka informacija apie tai, kokių gebėjimų reikia įvairių profesijų darbuotojams ir sektoriams visoje Europoje. Komisija taip pat padėjo Europos valstybėms remti suaugusius asmenis, kuriems sunku įgyti pagrindinius gebėjimus. Pradėtos iniciatyvos, padėsiančios žmonėms pasirengti skaitmeninei revoliucijai ir ateities darbo vietoms. Galiausiai Komisija pradėjo rengti Europos profesinių gebėjimų savaitę, siekdama geriau informuoti apie profesinio rengimo ir mokymo teikiamas galimybes. Nuo 2016 m. šios sėkmingos kasmetinės kampanijos padėjo milijonams jaunuolių ir suaugusiųjų suvokti, kad profesinis rengimas ir mokymas yra geriausias ar lygiavertis pasirinkimas.

Stiprinti ekonomikos, visuomenės ir aplinkos sąsajas padėsianti tvari ES bioekonomika

Gyvename ribotų išteklių pasaulyje. Pasauliniai iššūkiai, tokie kaip klimato kaita, dirvožemio ir ekosistemų būklės blogėjimas, kuriuos, augant gyventojų skaičiui, įveikti dar sunkiau, verčia mus ieškoti naujų gamybos ir biologinių išteklių vartojimo būdų, atitinkančių mūsų planetos ekologines išgales. Bioekonomika yra svarbi ES ekonomikos sudedamoji dalis, kurios apyvarta siekia 2,3 trln. EUR, o joje dirba 8,2 proc. ES darbo jėgos.

Atnaujinus bioekonomikos strategiją bus pradėta 14 veiksmų, sudarysiančių sąlygas kurti novatoriškesnę, efektyviai išteklius naudojančią ir konkurencingesnę visuomenę ir padėsiančių suderinti apsirūpinimo maistu saugumą ir tvarų biotinių atsinaujinančių išteklių naudojimą, kartu užtikrinant aplinkos apsaugą. Jie stiprins biopramonės sektorius ir padės kurti naujas technologijas, kuriomis iš biologinių atliekų kuriama vertė. Projektai bus naudingi kaimo bendruomenėms ir užtikrins, kad bioekonomika neperžengtų ekologijos ribų.

ES sanglaudos politika

ES sanglaudos politika yra pagrindinė ES investicijų politika, kurios svarbiausia paskirtis – siekti ekonominės, socialinės ir teritorinės sanglaudos mažinant įvairių regionų išsivystymo lygio skirtumus. Tai viena kompleksiausių ir daugiausiai sektorių apimančių politikos sričių, kuri padeda siekti daugumos, o gal ir visų 17, darnaus vystymosi tikslų.

Be to, pagrindiniai horizontalieji principai ir uždaviniai, tokie kaip darnus vystymasis, nelygybės panaikinimas, vyrų ir moterų lygybės skatinimas, lyčių aspekto integravimas ir kova su diskriminacija, integruojami į visus šios politikos įgyvendinimo etapus. Teikiant pirmenybę partnerystės principui užtikrinama, kad nacionaliniai ir subnacionaliniai subjektai, įgyvendindami bendrai finansuojamus projektus, ištrauktų ir prisiimtų atsakomybę už ES prioritetų įgyvendinimą.

Europos švietimo erdvė

ES siekia iki 2025 m. sukurti Europos švietimo erdvę, kurioje „valstybių sienos neribotų galimybes mokytis, studijuoti ir vykdyti mokslinius tyrimus. Žemynas, kuriame jau įprasta leisti laiką kitoje valstybėje narėje studijų, mokymosi ar darbo tikslais ir kuriame norma, be gimtosios kalbos, kalbėti dviem kitomis kalbomis. Žemynas, kuriame žmonės labai aiškiai jaučia savo, kaip europiečių, tapatybę ir gerai suvokia Europos kultūros paveldą bei jo įvairovę.“

Laikantis pirmojo Europos socialinių teisių ramsčio principo, siekiama užtikrinti, kad visiems taptų prieinamas novatoriškas, įtraukus ir visą gyvenimą trunkantis mokymasis. Tarp pirmų konkrečių veiksmų – Europos universitetų kūrimas; įgytų vidurinio ir tretinio išsilavinimo kvalifikacijų ir mokymosi užsienyje laikotarpių automatinis pripažinimas visose valstybėse narėse; kalbų mokymosi gerinimas; kokybiško ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros propagavimas; bendrųjų gebėjimų įgijimo rėmimas ir skaitmeninio mokymosi gerinimas.

ES maisto nuostolių ir švaistymo prevencijos platforma

Apskaičiuota, kad ES prarandama arba iššvaistoma apie 20 proc. viso pagaminamo maisto, o 43 mln. žmonių kas antrą dieną negali sau leisti vartoti kokybiško maisto. Daugiau nei pusė visų ES maisto atliekų susidaro namų ūkiuose, o namų ūkiai, maitinimo paslaugų ir mažmeninės prekybos sektoriai kartu išmeta 70 proc. maisto atliekų.

Bergždžiai ieškotume vienos priežasties ir vieno sprendimo, nes maisto grandinė yra sudėtinga ir dinamiška sistema. Kovoti su maisto švaistymu reikia bendradarbiaujant su visais pagrindiniais viešojo ir privačiojo sektorių subjektais, kad būtų suformuluoti, įvertinti, suprasti ir rasti sprendimai, padėsiantys nebešvaistyti maisto.

2016 m. įsteigta tarptautinės organizacijos, valstybės nares ir suinteresuotuosius subjektus vienijanti ES maisto nuostolių ir švaistymo prevencijos platforma ieško geriausių sprendimų ir postūmių maisto švaistymo prevencijai. Platformos padedama, Komisija 2017 m. priėmė ES gaires, padėsiančias supaprastinti maisto produktų dovanojimą, ir įgyvendina 3 metų trukmės ES bandomąjį projektą, skatinantį jas įgyvendinti praktiškai. 2018 m. priimtose ES gairėse, kaip saugius, bet žmonių vartojimo reikmėms nebetinkamus parduoti maisto produktus naudoti gyvūnų šėrimo tikslais. Komisija taip pat aktyviai svarsto, kaip tiekimo grandinėje geriau vartoti terminus „suvartoti iki“ ir „geriausias iki“ ir kaip pagerinti vartotojų supratimą, ką šie teiginiai reiškia, kad būtų galima sumažinti su tuo susijusį maisto švaistymą.

Europos konsensusas dėl vystymosi

2017 m. ES ir jos valstybės narės priėmė Europos konsensumą dėl vystymosi. Tai bendra vystymosi politikos vizija. Konsensusas atspindi naują išorės veiksmų modelį ir atnaujina vystymosi politikos viziją, kad būtų atsižvelgta į Jungtinių Tautų darbotvarkę iki 2030 m. ir darnaus vystymosi tikslus. Jis taip pat skatina koordinuoti įgyvendinti Paryžiaus klimato susitarimą ir Deramo darbo darbotvarkę.

Europos konsensuso dėl vystymosi struktūrą sudaro penkios Jungtinių Tautų darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. temos: žmonės, planeta, klestėjimas, taika ir partnerystė. Pagrindinis tikslas ir toliau yra skurdo panaikinimas. Į šį konsensumą įtraukti darnaus vystymosi ekonominis, socialinis ir aplinkosaugos aspektai. Konsensusas stiprina svarbią sąsają tarp išorės politikos, pvz., humanitarinės, vystymosi ir prekybos politikos, ir politikos, kuria siekiama palaikyti taiką, didinti saugumą ir spręsti migracijos, aplinkos ir klimato kaitos klausimus.

Naujo Afrikos ir ES aljanso kūrimas

ES yra didžiausia Afrikos partnerė prekybos, investicijų ir vystymosi srityse. 2017 m. Europos Sąjungai teko 36 proc. visos Afrikos prekybos prekėmis, 2016 m. ES investicijos Afrikoje sudarė 40 proc. tiesioginių užsienio investicijų ir siekė 291 mln. EUR. Vien 2016 m. iš ES ir jos valstybių narių Afrika gavo 55 proc. visos savo oficialios paramos vystymuisi (23 mlrd. EUR).

Siekdama šią partnerystę pakylėti į kitą lygį, 2018 m. rugsėjo mėn. Komisija sukūrė naują **Afrikos ir Europos tvarių investicijų ir darbo vietų aljansą**.

Aljansas nustato pagrindines ES ir jos partnerių Afrikoje veiksmų kryptis siekiant pritraukti privačių investuotojų, gerinti verslo aplinką, remti švietimą ir kvalifikacijos įgijimą bei skatinti prekybą.

Aljansas papildė ilgalaikę politinę partnerystę ir siūlo megztį iš esmės naują tarpusavio santykį – nebe paramos teikėjo ir gavėjo, o lygiaverčių partnerių. Jis grindžiamas 2017 m. per 5-tąją Afrikos Sąjungos ir Europos Sąjungos aukščiausiojo lygio susitikimą priimtu bendru įsipareigojimu skatinti investicijas, darbo vietų kūrimą ir prekybą.

„Afrikai reikia [...] tikros ir sąžiningos partnerystės. Ir mums, europiečiams, šios partnerystės reikia tiek pat.“

Jeanas-Claude'as Junckeris
Europos Komisijos Pirmininkas
Pranešimas apie Sąjungos padėtį 2018 m.

Visuotinė ES užsienio ir saugumo politikos strategija

Visuotinėje užsienio ir saugumo politikos strategijoje išdėstoma ES veikimo pasaulyje vizija. Įgyvendinant strategiją visą laiką ir visais įgyvendinimo lygmenimis vadovaujamosi darnaus vystymosi tikslais.

ES padeda kurti taiką ir įtraukią visuomenę įvairiose pasaulio šalyse. Dabartinėmis aplinkybėmis, kai pilietinė ir demokratinė erdvė mažėja, ES dar kartą patikino besąlygiškai remianti demokratiją, žmogaus teises ir gerą valdymą visame pasaulyje.

Šis įsipareigojimas įgyvendinamas įvairiapusis, pvz., kaip politinis ir politikos aspektų dialogas ir kaip finansinė parama Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonės lėšomis. ES veiksmų planas žmogaus teisių ir demokratijos srityje (2015–2019 m.) yra politikos trečiųjų valstybių atžvilgiu metmenys. Bėgant metams, ES užmezgė dialogą žmogaus teisių klausimais su vis daugiau trečiųjų valstybių, kad intensyvėtų bendradarbiavimas žmogaus teisių klausimais ir trečiojoje valstybėje gerėtų žmogaus teisių padėtis, ypač galimybė kreiptis į teismą.

Be to, ES remia programas, kuriose siekiama didinti institucijų, įskaitant parlamentus, teismus, teisėsaugos institucijas ir nacionalines žmogaus teisių institucijas, skaidrumą ir atskaitomybę. ES taip pat siekia stiprinti atsparumą valstybėje partnerėse, kad padėtis jose taptų stabilesnė, ir remia konfliktų prevencijos ir taikos kūrimo iniciatyvas, be kita ko, gerindama partnerių saugumo sektoriaus valdyseną, kad būtų lengviau išvengti krizių ir didėtų žmonių saugumas.

Prekyba visiems. Atsakingesnės prekybos ir investicijų politikos kūrimas

Šiandieninė ekonomikos sistema, iš esmės pasaulinė ir skaitmeninė, yra grindžiama tarptautinėmis vertybėmis grandinėmis, kuriose prekėmis ir paslaugomis vis dažniau prekiaujama tarpvalstybiniu mastu.

Komisija pripažįsta, kad ES reikia prekybos ir investicijų politikos, kuri padėtų spręsti nūdienos problemas ir lengviau dalytis idėjomis, gebėjimais ir inovacijomis. Komisija taip pat pripažįsta, kad veiksminga prekybos politika turėtų derėti su darniu vystymusi, platesnio pobūdžio užsienio politika ir ES vidaus politikos išorės tikslais taip, kad jie vieni kitus papildytų. Komisija pabrėžia, kad prekyba turi užtikrinti vienodas sąlygas ir kartu skatinti laikytis pagrindinių principų, kaip antai žmogaus teisių, ir užtikrinti deramą darbą, darnų vystymąsi visame pasaulyje ar aukštos kokybės reguliavimą ir viešąsias paslaugas savo šalyse.

Komisijos priimta vertybėmis grindžiama strategija „Prekyba visiems. Atsakingesnės prekybos ir investicijų politikos kūrimas“ rodo, kad ES prekybos politika yra naudinga visiems ir kad prekybos politika turi užtikrinti ekonomikos augimą, darbo vietų kūrimą ir inovacijų kūrimą. Be to, ji taip pat turi atitikti Europos modelio principus. Trumpai tariant, prekybos politika turi būti atsakinga.

Būsimas daugiametis Europos biudžetas – tvarumo integravimo priemonė

Komisijos pasiūlyme dėl būsimo 2021–2027 m. daugiamečio Europos biudžeto vadovaujamosi klestėjimo, tvarumo, solidarumo ir saugumo principais. Darnus vystymasis yra esminė pasiūlymų gija. Tai horizontalusis prioritetas, o ne atskira išlaidų kategorija ar speciali programa. Tvarumo siekiama naudojantis daugeliu programų ir finansavimo priemonių, be to, tvarumas į jas integruotas. Keli Komisijos pasiūlymų dėl kito daugiamečio Europos biudžeto pavyzdžiai:

- Iš esmės pertvarkyti ES **išorės veiksmų priemones** siekiant užtikrinti didesnę priemonių derėjimą, išnaudoti masto ekonomiją bei programų sinergiją ir supaprastinti procesus. Taip ES geriau pasirengs siekti savo tikslų ir visame pasaulyje įtvirtinti savo poziciją, politiką, vertybes ir interesus. Siūloma nauja **Kaimynystės, vystymosi ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonė**, kurios biudžetas – beveik 90 mlrd. EUR, yra suderinta su Jungtinių Tautų darbotvarke iki 2030 m. ir jos darnaus vystymosi tikslais. Naudodamasi naująja **Europos taikos priemone**, kuriai numatyta 10,5 mlrd. EUR, ES taip pat sieks didinti savo pajėgumą užkirsti kelią konfliktams, kurti taiką ir stiprinti tarptautinį saugumą.
- Norint rasti proveržio sprendimų, kurie padėtų pereiti prie darnaus vystymosi, reikės precedento neturinčių investicijų į mokslinius tyrimus ir inovacijas per programą „**Europos horizontas**“ – **iki šiol didžiausią ES mokslinių tyrimų ir inovacijų programą**, kuriai siūlomas 100 mlrd. EUR biudžetas.
- Išskeltas platesnio užmojo tikslas **integruoti klimato aspektus** į visas ES programas, kad 25 proc. ES išlaidų padėtų įgyvendinti klimato politiką, įskaitant perėjimo prie švarios energijos tikslus. Dar daugiau – 35 proc. viso biudžeto – skirti klimato tikslams numatoma siūlomoje mokslinių tyrimų ir inovacijų programoje „**Europos horizontas**“, sumanytoje ir parengtoje atsižvelgiant į darnaus vystymosi tikslus.
- **Reformuotai sanglaudos politikai** skiriama daugiau kaip 370 mlrd. EUR (daugiau negu bet kuriai kitai 2021–2027 m. ES politikai ir iniciatyvai). Ji pritrauks daug papildomų nacionalinių ir privačiųjų investicijų. Pasiūlyme ypač daug dėmesio skiriama tvariam ekonomikos augimui, perėjimui prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ir žiedinės ekonomikos, aplinkosauginiam veiksmingumui, efektyviam išteklių naudojimui ir socialinei įtraukčiai. Pertvarkius sanglaudos politiką, ES išis priemonių pasiekti Paryžiaus klimato susitarimo ir įgyvendinti DVT vietoje, nes jie įgyvendinami glaudžiai bendradarbiaujant su regionais ir vietos valdžios institucijomis. Investicijos į žmones bus svarbiausias būsimo **Europos socialinio fondo (ESF+)**, padedančio įgyvendinti Europos socialinių teisių ramstį, prioritetas. Fondui siūlomas 101 mlrd. EUR biudžetas.
- Pasiūlymas skatinti pagrindines strategines investicijas naudojant naują visiškai integruotą investicijų fondą „**InvestEU**“, kuris labai padės siekti Europos klestėjimo ateityje ir lyderystės siekiant darnaus vystymosi tikslų. Tikimasi, kad „InvestEU“ fondas, kuriam iš ES biudžeto numatyta 15,2 mlrd. EUR, pritrauks daugiau kaip 650 mlrd. EUR papildomų investicijų visoje Europoje.
- **Supaprastinta ir modernizuota bendra žemės ūkio politika**, kuriai iš viso numatyta 365 mlrd. EUR, užtikrins 500 mln. ES vartotojų galimybę gauti saugių, aukštos kokybės, įperkamų, maistingų ir įvairių maisto produktų. Naujoje bendroje žemės ūkio politikoje aplinkai ir klimatui bus skiriama daugiau dėmesio. Visi išmokas už plotą ir gyvulius gaunantys ūkininkai turės laikytis įvairių reikalavimų, susijusių su klimato kaita, vandeniu, dirvožemiu, biologine įvairove ir kraštovaizdžiu, ir visuomenės sveikatos, augalų ir gyvūnų sveikatos bei gerovės taisyklių.
- Aplinkosaugos **programa LIFE** bus solidesnė: jai numatyti 5,5 mlrd. EUR bus paskirstyti aplinkos ir klimato politikos projektams, o viena nauja jos dalis bus skirta perėjimui prie švarios energijos remti.
- Būsimos programos „**Erasmus**“ biudžetą siūloma padvigubinti iki 30 mlrd. EUR, kad Europos piliečiai galėtų studijuoti, mokytis, užsiimti savanoriška veikla ir įgyti profesinės patirties užsienyje.
- **Europos infrastruktūros tinklų priemonė**, kuriai 2021–2027 m. siūlomas 42,3 mlrd. EUR biudžetas, bus siekiama plėtoti pažangią, darnią, įtraukią, saugią ir patikimą infrastruktūrą transporto, energetikos ir skaitmeninių technologijų sektoriuose. Bus skatinama siekti trijų sektorių sinergijos ir

supaprastinti investavimą suderinant tinkamumo kriterijus ir užtikrinant projektų srauto matomumą. Bent **60 proc.** Europos infrastruktūros tinklų priemonės **lėšų** bus susiję su veiksmais klimato kaitos srityje.

- Skaitmeninė transformacija yra svarbus veiksnys pereinant prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ir žiedinės ekonomikos ir tampant tam pasirengusia visuomene, o be jų pasiekti darnaus vystymosi tikslų neįmanoma. Todėl pasiūlyta 9,2 mlrd. EUR biudžeto **Skaitmeninės Europos programa**, kuria bus remiamas, pvz., labai dideli itin našių kompiuterinių sistemų ir dirbtinio intelekto pajėgumai, atversiantys naujų darnaus vystymosi galimybių, įskaitant galimybę mažinti CO2 kiekį.
- Supaprastintas ir kryptingesnis **Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondas** (bendras biudžetas – 6,14 mlrd. EUR) padės remti bendrą žuvininkystės politiką, ES jūrų politiką ir tarptautinių įsipareigojimų dėl vandenynų valdymo vykdymą, ypač Jungtinių Tautų darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. kontekste.

J.-C. Junckerio vadovaujamos Komisijos vykdomos pagrindinės su darnaus vystymosi tikslais (DVT) susijusios iniciatyvos

SKURDO PANAIKINIMAS

- Europos socialinių teisių ramstis, socialinių rodiklių suvestinė
- Solidesnis Europos socialinės ir ekonominės politikos koordinavimo semestras
- Rekomendacija dėl ilgalaikio nedarbo
- Rekomendacija dėl socialinės apsaugos galimybių visiems
- ES romų integracijos nacionalinių strategijų bendrieji principai
- [Europos prieinamumo aktas](#)
- Veiksmų planas, kuriuo siekiama mažinti vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumą
- Strateginis požiūris į atsparumą ES išorės veiksmų srityje
- Europos konsensusas dėl vystymosi
- Veiksmų planas dėl [Sendajaus](#) nelaimių rizikos mažinimo dokumento 2015–2030 m.
- Persvarstyta Europos kaimynystės politika ir ES plėtros strategija, Vakarų Balkanų strategija
- Strategija „Prekyba visiems“
- Atnaujinta Pagalbos prekybai strategija

BADO PANAIKINIMAS

- Bendra žemės ūkio politika
- Bendra žuvininkystės politika
- Žiedinės ekonomikos veiksmų planas
- Įvairius suinteresuotuosius subjektus suburianti maisto nuostolių ir švaistymo prevencijos platforma
- Ekologinio ūkininkavimo taisyklės
- Inicatyva „FOOD 2030“, padėsianti parengti nuoseklią tvarioms maisto ir mitybos sistemoms skirtų mokslinių tyrimų ir inovacijų darbotvarkę
- Tvari Europos bioekonomika. Ekonomikos, visuomenės ir aplinkos sąsajų stiprinimas
- Europos konsensusas dėl vystymosi
- Persvarstyta Europos kaimynystės politika ir ES plėtros strategija, Vakarų Balkanų strategija
- Afrikos kaimo vietovių klausimų darbo grupė
- Strategija „Prekyba visiems“

SVEIKATA IR GEROVĖ

- Europos socialinių teisių ramstis, socialinių rodiklių suvestinė
- Ataskaitų dėl sveikatos būklės ES teikimo ciklas
- Sveikatos priežiūros ir globos skaitmeninė transformacija, užtikrinsianti piliečiams geresnes efektyviau ir tinkamiau teikiamas paslaugas
- Bendros sveikatos koncepcija grindžiama kovos su atsparumu antimikrobinėms medžiagoms veiksmų planas
- Kancerogenų ir mutagenų taisyklių atnaujinimas
- ES bendradarbiavimas ligų, kurių galima išvengti skiepijant, srityje
- Sveikatingumo skatinimo, ligų prevencijos ir neužkrečiamųjų ligų valdymo iniciatyvinė grupė
- Naujos medicinos priemonių taisyklės
- ES oro taršos standartų ir priemonių įgyvendinimas siekiant padėti nacionaliniams, regioniniams ir vietos subjektams kovoti su oro tarša
- Švari mūsų visų planeta. Strateginė klestinčios, modernios ir konkurencingos neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos ateities vizija iki 2050 m.
- Strateginis kelių eismo saugumo didinimo veiksmų planas
- Europos konsensusas dėl vystymosi
- Mokslinių tyrimų partnerystė su Afrika kovojant su ŽIV/AIDS, tuberkulioze ir kitomis infekcinėmis ligomis
- Persvarstyta Europos kaimynystės politika ir ES plėtros strategija, Vakarų Balkanų strategija
- Strategija „Prekyba visiems“

KOKYBIŠKAS ŠVIETIMAS

- Europos socialinių teisių ramstis, socialinių rodiklių suvestinė
- Europos švietimo erdvė iki 2025 m.
- Atnaujinta ES aukštojo mokslo darbotvarkė
- Nauja Europos įgūdžių darbotvarkė
- 2019–2027 m. jaunimo strategija
- Skaitmeninio švietimo veiksmų planas
- Rekomendacijos dėl aukštos kokybės ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemų; dėl automatinių abipusio diplomų pripažinimo ir mokymosi užsienyje laikotarpių užskaitymo; dėl kalbų mokymo bei mokymosi gerinimo; dėl kokybiškos ir veiksmingos pameistrystės europinės sistemos; dėl bendrųjų mokymosi visą gyvenimą gebėjimų ir dėl įgūdžių tobulinimo krypčių – naujų galimybių suaugusiesiems
- Solidesnis Europos socialinės ir ekonominės politikos koordinavimo semestras
- Komunikatas dėl švietimo ekstremaliųjų situacijų ir užsitęsusių krizių atvejais
- Europos konsensusas dėl vystymosi
- Persvarstyta Europos kaimynystės politika ir ES plėtros strategija, Vakarų Balkanų strategija
- Naujas Afrikos ir ES aljansas

LYČIŲ LYGYBĖ

- [Strateginė veikla siekiant lyčių lygybės 2016–2019 m.](#)
- Profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros dokumentų rinkinys
- Veiksmų planas, kuriuo siekiama mažinti vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumą
- Europos socialinių teisių ramstis, socialinių rodiklių suvestinė
- Solidesnis Europos socialinės ir ekonominės politikos koordinavimo semestras
- Permainų platforma „Moterys ir transportas“
- Veiksmų planas dėl lyčių lygybės ir moterų įgalėjimo išorės santykiuose
- Europos konsensusas dėl vystymosi
- Pasaulinis aljansas – ES ir JT iniciatyva „Spotlight“ siekiant panaikinti smurtą prieš moteris ir mergaites
- Persvarstyta Europos kaimynystės politika ir ES plėtros strategija, Vakarų Balkanų strategija
- Strategija „Prekyba visiems“

ŠVARUS VANDUO IR SANITARIJA

- Pasiūlymas dėl peržiūrėtų geriamojo vandens taisyklių
- Pasiūlymas dėl pakartotinio vandens naudojimo minimaliųjų reikalavimų
- Europos konsensusas dėl vystymosi
- Persvarstyta Europos kaimynystės politika ir ES plėtros strategija, Vakarų Balkanų strategija
- Visuotinė Europos Sąjungos užsienio ir saugumo politikos strategija

ĮPERKAMA IR ŠVARI ENERGIJA

- Energetikos sąjungos strategija
- Dokumentų rinkinys „Europa kelyje“
- Dokumentų rinkinys „Švari energija visiems europiečiams“
- Švari mūsų visų planeta. Strateginė klestinčios, modernios ir konkurencingos neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos ateities vizija iki 2050 m.
- 2030 m. energetikos ir klimato politikos strategija
- Programos „Horizontas 2020“ didelio masto iniciatyva, skirta energetikos sektoriaus skaitmeninei transformacijai pasinaudojant daiktų internetu
- Strateginis energetikos technologijų planas
- Europos baterijų aljansas
- Partnerystė „Misija – inovacijos“
- Parama pertvarkomiems anglių pramonės regionams
- Energijos nepritekliaus observatorija
- Švarios energijos tiekimo ES saloms iniciatyva
- Sanglaudos politika
- Tvaraus finansavimo veiksmų planas
- Mažataršio judumo strategija
- Europos konsensusas dėl vystymosi
- Afrikos energetikos sektorių plėtojimo strategija
- Europos ir pasaulinis Merų paktas dėl klimato ir energetikos
- Persvarstyta Europos kaimynystės politika ir ES plėtros strategija, Vakarų Balkanų strategija
- Visuotinė Europos Sąjungos užsienio ir saugumo politikos strategija

DERAMAS DARBAS IR EKONOMIKOS AUGIMAS

- Investicijų planas Europai (vadinamasis Junckerio planas):
- Europos socialinių teisių ramstis, socialinių rodiklių suvestinė
- Solidesnis Europos socialinės ir ekonominės politikos koordinavimo semestras
- Atnaujinta ES pramonės politikos strategija
- Atnaujinta mokslinių tyrimų ir inovacijų darbotvarkė ir programa „Horizontas 2020“
- Sanglaudos politika
- Skaidrių ir nuspėjamų darbo sąlygų taisyklės
- Taisyklių dėl darbuotojų komandiravimo atnaujinimas
- Pasiūlymas įsteigti Europos darbo instituciją
- Kancerogenų ir mutagenų taisyklių atnaujinimas
- Rekomendacija dėl socialinės apsaugos galimybių visiems
- Rekomendacija dėl ilgalaikio nedarbo
- Švari mūsų visų planeta. Strateginė klestinčios, modernios ir konkurencingos neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos ateities vizija iki 2050 m.
- Žiedinės ekonomikos veiksmų planas
- Išorės investicijų planas, įskaitant Europos darnaus vystymosi fondą
- Europos konsensusas dėl vystymosi
- Persvarstyta Europos kaimynystės politika ir ES plėtros strategija, Vakarų Balkanų strategija
- Strategija „Prekyba visiems“
- Atnaujinta Pagalbos prekybai strategija
- Visuotinė Europos Sąjungos užsienio ir saugumo politikos strategija
- Naujas Afrikos ir ES aljansas

PRAMONĖ, INOVACIJOS IR INFRASTRUKTŪRA

- Atnaujinta ES pramonės politikos strategija ir svarbiausių žaliavų sąrašas
- Aukšto lygio apskritojo stalo dialogas „Pramonė 2030“
- Žiedinės ekonomikos veiksmų planas
- Švari mūsų visų planeta. Strateginė klestinčios, modernios ir konkurencingos neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos ateities vizija iki 2050 m.
- Atnaujinta mokslinių tyrimų ir inovacijų darbotvarkė ir programa „Horizontas 2020“, įskaitant plačią tikslinę Europos pramonės skaitmeninimo kryptį
- Sanglaudos politika
- Bendrosios skaitmeninės rinkos strategija
- Tvaraus finansavimo veiksmų planas
- Dokumentų rinkinys „Švari energija visiems europiečiams“
- Energijos nepritekliaus observatorija
- Įmonių socialinės atsakomybės strategijos įgyvendinimas
- Dokumentų rinkinys „Europa kelyje“
- Permainų platforma „Moterys ir transportas“
- Europos infrastruktūros tinklų priemonė
- Europos procesorių iniciatyva
- Mažataršio judumo strategija
- Europos išorės investicijų planas
- Europos konsensusas dėl vystymosi
- Persvarstyta Europos kaimynystės politika ir ES plėtros strategija, Vakarų Balkanų strategija
- Strategija „Prekyba visiems“
- Naujas Afrikos ir ES aljansas

NELYGYBĖS MAŽINIMAS

- Europos socialinių teisių ramstis, socialinių rodiklių suvestinė
- Solidesnis Europos socialinės ir ekonominės politikos koordinavimo semestras
- Europos prieinamumo aktas
- Rekomendacija dėl socialinės apsaugos galimybių visiems
- Profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros dokumentų rinkinys
- Skaidrių ir nuspėjamų darbo sąlygų visoje ES taisyklės
- Sanglaudos politika
- ES romų integracijos nacionalinių strategijų bendrieji principai
- Europos migracijos darbotvarkė
- ES veiksmų planas žmogaus teisių ir demokratijos srityje (2015–2019 m.)
- Europos konsensusas dėl vystymosi
- Persvarstyta Europos kaimynystės politika ir ES plėtros strategija, Vakarų Balkanų strategija
- Strategija „Prekyba visiems“
- Visuotinė Europos Sąjungos užsienio ir saugumo politikos strategija

DARNŲS MIESTAI IR BENDRUOMENĖS

- ES miestų darbotvarkė
- Mažataršio judumo strategija
- Europos socialinių teisių ramstis, socialinių rodiklių suvestinė
- Atnaujinta mokslinių tyrimų ir inovacijų darbotvarkė ir programa „Horizontas 2020“, įskaitant didelio masto skaitmeninės transformacijos iniciatyvą pagal pažangiųjų miestų partnerystę
- Bendras komunikatas dėl atsparumo
- Sanglaudos politika
- Švari mūsų visų planeta. Strateginė klestinčios, modernios ir konkurencingos neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos ateities vizija iki 2050 m.
- Žiedinės ekonomikos veiksmų planas
- Europos ir pasaulinis Merų paktas dėl klimato ir energetikos
- Patobulintas ES nelaimių valdymas („rescEU“) ir persvarstyta Sąjungos civilinės saugos mechanizmas
- Veiksmų planas dėl [Sendajaus nelaimių rizikos mažinimo veiksmų plano 2015–2030 m](#)
- Europos konsensusas dėl vystymosi
- Persvarstyta Europos kaimynystės politika ir ES plėtros strategija, Vakarų Balkanų strategija
- Sąžiningos ir etiškos prekybos ES miestų apdovanojimas

ATSAKINGAS VARTOJIMAS IR GAMYBA

- Žiedinės ekonomikos veiksmų planas, įskaitant stebėsenos sistemą ir Europos žiedinės ekonomikos suinteresuotųjų subjektų platformą
- Švari mūsų visų planeta. Strateginė klestinčios, modernios ir konkurencingos neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos ateities vizija iki 2050 m.
- Įvairius suinteresuotuosius subjektus suburianti maisto nuostolių ir švaistymo prevencijos platforma
- Naujos ES taisyklės dėl atliekų, įskaitant veiksmus dėl maisto nuostolių ir maisto švaistymo
- ES plastikų strategija
- Programos „Horizontas 2020“ didelio masto iniciatyva, skirta darniai skaitmeninei žemės ūkio ir maisto sektoriaus transformacijai
- Tvari Europos bioekonomika. Ekonomikos, visuomenės ir aplinkos sąsajų stiprinimas
- Ekologinio projektavimo ir energijos vartojimo efektyvumo ženklavimo darbo planas
- Europos bendradarbiaujamosios ekonomikos darbotvarkė
- Įmonių socialinės atsakomybės strategijos įgyvendinimas
- Konfliktų zonų naudingųjų iškasenų taisyklės
- Europos konsensusas dėl vystymosi
- Persvarstyta Europos kaimynystės politika ir ES plėtros strategija, Vakarų Balkanų strategija
- Strategija „Prekyba visiems“

KLIMATO POLITIKA

- Įsigaliojęs Paryžiaus klimato susitarimas
- Švari mūsų visų planeta. Strateginė klestinčios, modernios ir konkurencingos neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos ateities vizija iki 2050 m.
- 2030 m. energetikos ir klimato politikos strategija
- Atnaujinta ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema
- Dokumentų rinkinys „Švari energija visiems europiečiams“
- Dokumentų rinkinys „Europa kelyje“
- Mažataršio judumo strategija
- Žiedinės ekonomikos veiksmų planas
- Vandenynų valdymo darbotvarkė
- Svarbiausių žaliavų sąrašas
- Europos ir pasaulinis Merų paktas dėl klimato ir energetikos
- Patobulintas ES nelaimių valdymas („rescEU“) ir persvarstytas Sąjungos civilinės saugos mechanizmas
- [Veiksmų planas dėl Sendajaus nelaimių rizikos mažinimo dokumento 2015–2030 m.](#)
- Europos konsensusas dėl vystymosi
- Persvarstyta Europos kaimynystės politika ir ES plėtros strategija, Vakarų Balkanų strategija
- Strategija „Prekyba visiems“
- Visuotinė Europos Sąjungos užsienio ir saugumo politikos strategija

GYVYBĖ VANDENYSE

- ES plastikų strategija
- Tarptautinio vandenynų valdymo darbotvarkė
- ES mėlynojo augimo strategija
- Naujos tvaraus išorės žvejybos laivynų valdymo taisyklės
- Pasiūlymas persvarstyti ES žuvininkystės kontrolės sistemą
- Kova su neteisėta, nedeklaruojama ir neregamentuojama žvejyba
- Švari mūsų visų planeta. Strateginė klestinčios, modernios ir konkurencingos neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos ateities vizija iki 2050 m.
- Europos konsensusas dėl vystymosi
- Persvarstyta Europos kaimynystės politika ir ES plėtros strategija, Vakarų Balkanų strategija
- Strategija „Prekyba visiems“
- Visuotinė Europos Sąjungos užsienio ir saugumo politikos strategija

GYVYBĖ ŽEMĖJE

- Veiksmų planas gamtai, žmonėms ir ekonomikai
- ES apdulkintųjų iniciatyva
- Naujos taisyklės dėl invazinių svetimų rūšių
- Naujos ekologinio ūkininkavimo taisyklės
- ES kovos su neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais veiksmų planas
- Švari mūsų visų planeta. Strateginė klestinčios, modernios ir konkurencingos neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos ateities vizija iki 2050 m.
- Europos konsensusas dėl vystymosi
- Persvarstyta Europos kaimynystės politika ir ES plėtros strategija, Vakarų Balkanų strategija
- Strategija „Prekyba visiems“

TAIKA, TEISINGUMAS IR STIPRIOS INSTITUCIJOS

- Visuotinė Europos Sąjungos užsienio ir saugumo politikos strategija
- Europos konsensusas dėl vystymosi
- Strategija „Prekyba visiems“
- Persvarstyta Europos kaimynystės politika ir ES plėtros strategija, Vakarų Balkanų strategija
- Naujas Afrikos ir ES aljansas
- Europos saugumo darbotvarkė
- ES viešųjų erdvių apsaugos veiksmų planas
- Kovos su neteisėtu turiniu internete priemonės
- ES veiksmų planas žmogaus teisių ir demokratijos srityje
- Įmonių socialinės atsakomybės strategijos įgyvendinimas
- Europos prokuratūra
- Kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu taisyklės
- Mokesčių skaidrumo ir kovos su mokesčių vengimu taisyklės
- Sugriežtintos įtariamųjų ir kaltinamųjų procesinių teisių taisyklės
- Patikslintos šaunamųjų ginklų taisyklės
- Laisvų ir sąžiningų Europos Parlamento rinkimų užtikrinimo priemonės
- Kovos su dezinformacija veiksmų planas
- Solidesnis Europos socialinės ir ekonominės politikos koordinavimo semestras
- Švari mūsų visų planeta. Strateginė klestinčios, modernios ir konkurencingos neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos ateities vizija iki 2050 m.

PARTNERYSTĖ SIEKIAM TIKSLŲ

- ES geresnio reglamentavimo darbotvarkė
- Įvairių suinteresuotųjų subjektų platforma siekiant DVT įgyvendinimo ES
- Inicatyva „Tolimesni tvarios Europos ateities užtikrinimo žingsniai“
- Metinė DVT įgyvendinimo ES pažangos stebėsenos ataskaita
- Europos socialinių teisių ramstis
- ES sveikatos politikos platforma
- Europos solidarumo korpusas
- Nauja socialinio dialogo pradžia
- Inicatyva „Daugiau surinkti ir geriau išleisti“
- Tvaraus finansavimo veiksmų planas
- Išorės investicijų planas ir jo Europos darnaus vystymosi fondas
- Svarbiausių žaliavų sąrašas
- Švari mūsų visų planeta. Strateginė klestinčios, modernios ir konkurencingos neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos ateities vizija iki 2050 m.
- Tarptautinis miestų bendradarbiavimas
- Pažangiojo išmaniųjų pastatų finansavimo iniciatyva
- Solidesnis Europos socialinės ir ekonominės politikos koordinavimo semestras
- Europos konsensusas dėl vystymosi
- Persvarstyta Europos kaimynystės politika ir ES plėtros strategija, Vakarų Balkanų strategija
- Strategija „Prekyba visiems“
- Atnaujinta Pagalbos prekybai strategija
- Visuotinė Europos Sąjungos užsienio ir saugumo politikos strategija

---

II Priedas.

ES REZULTATAI SIEKiant DARNAUS
VYSTYMOSI TIKSLŲ (DVT)

ES rezultatai siekiant darnaus vystymosi tikslų (DVT)

ES yra viena iš geriausių vietų gyventi pasaulyje ir ES valstybės narės jau aktyviausiai įgyvendina darnaus vystymosi tikslus (DVT). Vis dėlto nė viena šalis pasaulyje nepasiekė visų sutartų tikslų, o atidžiau įvertinus, kaip ES siekia DVT, matyti, kad ir ji turi toliau pasitempti visose srityse.

Jungtinių Tautų darnaus vystymosi darbotvarkėje iki 2030 m. numatyti 17 DVT yra tarpusavyje glaudžiai susiję ir suformuluoti kaip nedaloma visuma, todėl siekiant sėkmingo įgyvendinimo būtina juos integruoti į visų subjektų veiksmus. Kad DVT virstų tikrove, svarbu užtikrinti geresnę politikos kryptį sinergiją bei tarpusavio derėjimą, sukurti tinkamą reguliavimo bei finansinę terpę ir formuoti elgesio nuostatas.

Mūsų gamybos, platinimo ir vartojimo modelių pertvarkymas pagal darnaus vystymosi principus, kova su klimato kaita ir aktyvesnės pastangos apsaugoti mūsų vandenynus, ekosistemas ir biologinę įvairovę turi būti prioritetas, nes gyvybę Žemėje palaikančioms natūralioms planetos sistemoms tenka vis didesnis krūvis. Turi būti sustiprinta kova su skurdu, socialine atskirtimi, nelygybe ir lyčių skirtumais, kad būtų užtikrintas klestėjimas ir gerovė visiems, užtikrintas socialinis ir politinis stabilumas ir išlaikyta parama Europos projektui. Reikia toliau propaguoti ir puoselėti teisinę valstybę, demokratiją ir pagrindines teises, taip pat tvirtus taisyklėmis grindžiamus daugiašalius santykius ir prekybą.

Šiame dokumente apžvelgiama, kaip ES siekia DVT: apibūdinama, kokių rezultatų ES pasiekė įgyvendindama kiekvieną iš tikslų, įvardijamos pokyčių tendencijos ir kaip ES atrodo pasaulio kontekste. Trumpai aptariama, kokios ES pažangos galima tikėtis iki 2030 m., kas bus varomoji permainų jėga ir kokios kliūtys gali trukdyti

rastis darniai Europai. Darnus vystymasis turi būti bendras siekis, prie kurio prisidėtų visi visuomenės nariai. Todėl pateikiama realių pavyzdžių siekiant pristatyti įvairių subjektų gerąją patirtį skirtingais lygmenimis.

Lyginant su visu pasauliu, septynios ES 27 valstybės narės yra pirmajame darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo indekso dešimtuose, o iš 156 vertintų šalių visos ES 27 valstybės narės yra pirmajame penkiasdešimtuose⁽¹⁾. Per pastaruosius penkerius metus ES, kaip visuma, padarė beveik visų DVT įgyvendinimo pažangą. Daugiausiai nuveikta siekiant 3-ojo darnaus vystymosi tikslo („užtikrinti sveiką gyvenseną ir skatinti visų amžiaus grupių gerovę“) ir 4-ojo DVT („užtikrinti įtrauką ir vienodą kokybišką švietimą ir visiems suteikti mokymosi visą gyvenimą galimybių“). Be to, siekdamos šių DVT, ES 27 valstybės narės pasiekė dviejų iš trijų geriausių bendro reitingo rezultatų. Bendrame reitinge vidutiniškai geriausių rezultatų ES 27 valstybės narės pasiekė įgyvendindamos 1-ąją DVT („panaikinti visų formų skurdą visame pasaulyje“). Tačiau ES nutolo nuo 10-ojo DVT („mažinti nelygybę šalių viduje ir tarp šalių“), tiesa, valstybių narių rezultatai gana nevienodi. Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad, nors daroma pažanga, Europos Sąjungą nebūtinai tenkina atitinkamo tikslo įgyvendinimo būklė. Pavyzdžiui, padaryta pastebima pažanga siekiant 12-ojo DVT („užtikrinti tvarius vartojimo ir gamybos modelius“), tačiau bendrame šio DVT įgyvendinimo reitinge vidutinis ES 27 valstybių narių rezultatas yra iš visų antras mažiausias, ir nuveikti dar reikia labai daug. Kukliausią vidutinį rezultatą bendrame reitinge ES 27 valstybės narės pasiekė įgyvendindamos 14-ąją DVT („išsaugoti ir tausiai naudoti vandenynus, jūras ir jūrų išteklius siekiant darnaus vystymosi“).

(1) Šioje dalyje bendras reitingas grindžiamas „Sustainable Development Solutions Network“ (Darnaus vystymosi sprendimų tinklas) ir fondo „Bertelsmann Stiftung“ parengtais 2018 m. darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo indeksu ir rezultatų suvestine; o ES tendencijos grindžiamos Eurostat 2018 m. ataskaita „Sustainable development in the European Union: Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context – 2018 Edition“ („Darnus vystymasis Europos Sąjungoje. ES pažangos siekiant DVT stebėsenos ataskaita. 2018 m. leidimas“).

Darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo ES kontekste apžvalga⁽²⁾

(2) Eurostatas, „Sustainable development in the European Union: Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context – 2018 Edition“ („Darnus vystymasis Europos Sąjungoje. ES pažangos siekiant DVT stebėsenos ataskaita. 2018 m. leidimas“).

Panaikinti visų formų skurdą visame pasaulyje

EUROPOS SĄJUNGA ŠIANDIEN

PADĖTIS BENDRAIS BRUOŽAIS / KOKYBINĖ APŽVALGA

Nors ES neturi sau lygių daugelyje užimtumo ir socialinių sričių, mūsų visuomenei dar netrūksta spęstinų problemų. Skurdas riboja žmonių galimybes išnaudoti savo potencialą, aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime ir naudotis savo teisėmis gauti kokybiškų paslaugų. Skurdas yra daugialypis: tai ne vien tinkamų pajamų trūkumas, bet ir kiti aspektai – nuo materialinio nepriteklaus iki diskriminacijos ir nepakankamo dalyvavimo priimančiais sprendimais. Skurdas gali slėgti ilgą laiką ir būti paveldėtas iš kartos į kartą. Siekdama kovoti su skurdu tiek viduje, tiek už ES ribų, ES dėjo pastangas daugelyje barų, pavyzdžiui, ėmėsi teisėkūros priemonių, numatė specialų finansavimą, koordinavo politiką, skatino verslą laikytis socialinės atsakomybės bei atsakingai vykdyti veiklą ir skatino socialinį dialogą, neviršydama savo įgaliojimų ir subsidiarumo bei proporcingumo principų. 2017 m. pirmą kartą nuo pasaulinės krizės pradžios žmonių, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis, Europos Sąjungoje yra mažiau nei palyginamaisiais metais (2008 m.): žmonių, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis, skaičius yra 3,1 mln. mažesnis, palyginti su 2008 m., arba 10,8 mln. mažesnis, palyginti su 2012 m., kai jų buvo daugiausia. Tačiau ES tikslas iki 2020 m. iš skurdo ar socialinės atskirties išvaduoti bent 20 mln. žmonių, palyginti su 2008 m., išlieka rimtu iššūkiu. Asmenys, kurie dėl savo padėties yra pažeidžiami, pvz., vaikai, jaunimas, neįgalieji, mažiau išsilavinę asmenys, bedarbiai, asmenys, kurie gimė ne ES ar priklauso marginalizuotoms bendruomenėms, ir asmenys, gyvenantys namų ūkiuose, kurių darbo intensyvumas labai mažas, arba dirbantys mažų garantijų darbą, susiduria su didesne skurdo ar socialinės atskirties rizika. Jei kalbėtume apie išorės aspektą, ES aktyviau už kitus pasaulyje prisideda prie skurdo panaikinimo, tam tikslui pasitelkdama nuoseklų politikos priemonių derinį, kuris apima vystomąjį bendradarbiavimą, įvairias prekybos politikos priemones, Europos kaimynystės ir plėtros politiką. Europos konsensuse dėl vystymosi – ES ir jos valstybių narių vystomojo bendradarbiavimo strateginiame dokumente – uždaviniai naikinti skurdą, kovoti su diskriminacija bei nelygybe ir nieko nepalikti nuošalyje laikomi vienais svarbiausių. ES laisvosios prekybos susitarimai, vienašalės prekybos lengvatos ir atnaujinta 2017 m. pagalbos prekybai strategija padeda mažinti skurdą besivystančiose šalyse.

PAGRINDINĖS TENDENCIJOS

- Naujausi duomenys rodo, kad 2017 m. 112,9 mln. žmonių, t. y. 22,5 proc. ES gyventojų, grėsė **skurdas arba socialinė atskirtis**. Tai reiškia, kad juos ištiko bent vienas iš šių sunkumų: skurdo rizika, didelis materialinis nepriteklius arba labai mažas darbo intensyvumas. **Vadinasi, tęsiasi skurdo mažėjimo tendencija, prasidėjusi 2012 m., kai asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, buvo daugiausia – 123,8 mln.** Moterys visoje ES susiduria su didesne skurdo rizika, pirmiausia dėl visą gyvenimą besitęsiančios lyčių nelygybės darbo rinkoje. Nors 0–17 m. vaikų, kuriems gresia skurdas arba socialinė atskirtis, nuošimtis mažėja, daugelyje valstybių narių jis vis dar gerokai didesnis už visų skurstančių gyventojų nuošimtį. Europos Sąjungoje vis dar yra didelių skirtumų tarp šalių.
- Žmonių, kuriems kyla skurdžių pajamų rizika, nuošimtis po krizės kelerius metus didėjo, tačiau 2015–2016 m. stabilizavosi (apie 17,3 proc.), o 2017 m. sumažėjo iki 16,9 proc. ES gyventojų, nes vis labiau atsigavo ekonomika ir gerėjo darbo rinkos sąlygos. Reikia kalbėti apie skurstančius dirbančiuosius: 2017 m. 9,6 proc. darbuotojų taip pat patyrė pajamų skurdą. Šis skaičius per pastaruosius ketverius metus stabilizavosi, tačiau jis didesnis negu 2008 m. (8,6 proc.).

- Didelį materialinį nepriteklių kenčiančių žmonių nuošimtis nuolat mažėja: nuo didžiausio lygio (9,9 proc.) 2012 m. iki 6,9 proc. ES gyventojų 2017 m. Tai mažiau ir negu 2008 m., kai didelį materialinį nepriteklių patyrė 8,5 proc. europiečių. Taigi vieną iš keturiolikos žmonių riboja išteklių trūkumas, pvz., jie negali apmokėti savo sąskaitų, pakankamai šildyti savo namų arba vieną savaitę atostogauti ne namuose.
- Žmonių, kuriems gresia skurdas, būstas dažniau turi trūkumų, pavyzdžiui, nesandarus stogas, drėgnos sienos arba stinga pagrindinių sanitarinių patogumų. Tokiomis sąlygomis gyvenančių asmenų vis mažiau, tačiau 2017 m. jie sudarė 13,1 proc. ES gyventojų.

BENDRAS REITINGAS

Remiantis pasauliniu DVT indeksu ir 2018 m. rezultatų suvestine („Bertelsmann Stiftung“ ir „Sustainable Development Solutions Network“), visos ES valstybės narės pagal 1-ąją darnaus vystymosi tikslą sukaupė daugiau kaip 95 taškus iš 100, taigi siekdamos šio DVT, ES valstybės narės vidutiniškai pasiekė geriausio rezultato.

EUROPOS SĄJUNGA 2030-AISIAIS

ES PAGAL DABARTINES TENDENCIJAS, JEI NEBUS ESMINIŲ POKYČIŲ

Tikimasi, kad iki 2030 m. ES toliau darys didelę pažangą naikinant skurdą ir socialinę atskirtį, tačiau liks didelių problemų. Užimtumo augimas turės didelę reikšmę, tačiau jo negana, kad visi žmonės būtų ištraukti iš skurdo. Visuotinę galimybę naudotis tinkama socialine apsauga ir gauti kokybiškų sveikatos priežiūros, švietimo, aprūpinimo būstu ir socialinių paslaugų reikės pritaikyti prie būsimų demografinių pokyčių, naujų technologijų, kintančių darbo formų, migracijos ir klimato kaitos problemų. Tikimasi, kad įvairūs visų lygmenų – vietos, nacionalinio ir Europos – suinteresuotieji subjektai nuolat darys pažangą. ES išorės politika ir toliau padės naikinti skurdą trečiosiose šalyse.

GALIMYBĖS / PALANKŪS VEIKSNIAI

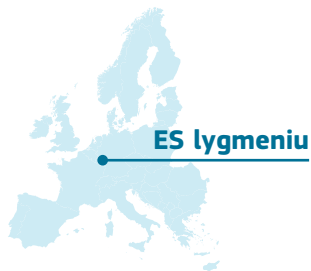
Su užimtumu ir socialine gerove susiję politikos svertai (visų pirma socialinės apsaugos ir socialinės įtraukties sistemos, darbo rinkos politikos priemonės, lyčių lygybė, išsilavinimas, geri įgūdžiai, mokymasis visą gyvenimą, sveikatos priežiūra ir ilgalaikė globa), vienodos galimybės naudotis naujomis technologijomis, socialinės inovacijos, tvarus finansavimas, daugiašališkumas, atvira ir sąžininga prekyba, visuomenės aktyvumas ir dalyvaujamoji politika, įmonių socialinė atsakomybė ir atsakinga verslo veikla, apmokestinimas

RIZIKA / NEPALANKŪS VEIKSNIAI

Nelygios galimybės, senėjanti visuomenė, kintanti namų ūkių sudėtis (pvz., vieno asmens namų ūkiai), klimato kaita, priešiška reakcija į lyčių lygybės politiką, geopolitinis nestabilumas ir grėsmės saugumui, grįžimas prie ekonominio protekcionizmo visame pasaulyje, darbo rinkos segmentacija ir mažų garantijų darbas, skaitmeninė atskirtis

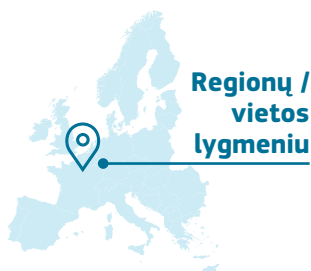
SVARBIAUSI POLITIKOS POSLINKIAI

Europos socialinių teisių ramstis yra pagrindiniai ES lygmens kovos su skurdu metmenys. Dauguma iš 20 jo principų tiesiogiai padeda siekti su skurdu susijusių DVT, pvz., mažinti skurdą visose srityse, įgyvendinti šaliai tinkamas apsaugos sistemas ir formuoti patikimą politiką, kuri skatintų investuoti į skurdo panaikinimą. Socialinių rodiklių suvestinė padeda stebėti skirtingų valstybių narių užimtumo ir socialinės srities veiklos rezultatus ir tendencijas, įskaitant tas, kurios susijusios su skurdo ar socialinės atskirties rizika.

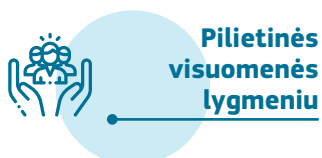
Portugalija ėmėsi keleto socialinės apsaugos ir kovos su skurdu, socialine atskirtimi ir nelygybe stiprinimo priemonių. Įvykdyta pajamų reforma: namų ūkių pajamos remiamos indeksuojant pensijų dydį, atkuriant socialinių solidarumo pajamų pamatinę vertę ir mažiausiųjų pajamų lygiavertiškumo lenteles, didinant mažiausius vaiko ir šeimos pašalpų dydžius. Indeksuotas socialinės paramos rodiklis (socialinės apsaugos priemonių pamatinė vertė) ir išplėsta mažiausiųjų pajamų sistemos taikymo aprėptis.

Vokietijos Miuncheno miestas 2015–2018 m., remiant Europos socialiniam fondui, įgyvendino keletą iniciatyvų, kurių tikslas – padėti bedarbiams integruotis į vietos darbo rinką ir taip mažinti skurdą. Tarp iniciatyvų – projektas „Work & Act“, padėjęs bedarbiams grįžti į darbo rinką; grįžti į darbą po motinystės atostogų padėjęs projektas „Power-M“; verslą vykdančių moterų konsultavimo projektas „Guide“; „FIBA“ ir „Migranet“ projektai, padėję į darbo rinką integruotis migrantams.

Ispanijoje veikianti dujų ir elektros energijos bendrovė „Naturgy“ parengė pažeidžiamų energijos vartotojų apsaugos planą. Ji tikisi, kad plano socialinis poveikis pozicionuos naują privačią įmonę kaip kovos su skurdu katalizatorių ir su socialine atskirtimi kovojančių socialinių jėgų rėmėją.

Europos minimalių pajamų tinklas („European Minimum Income Network“) šviečia visuomenę apie būtinybę užtikrinti tinkamo dydžio minimalias pajamas, orų gyvenimą visais gyvenimo etapais ir realią galimybę naudotis pamatinėmis prekėmis bei paslaugomis. Tinklas vienija įvairias organizacijas, ekspertus, specialistus, mokslininkus ir kitus subjektus, kurie kovoja su skurdu ir socialine atskirtimi.

Panaikinti bada, užtikrinti apsirūpinimą maistu ir geresnę mitybą, skatinti tvarų žemės ūkį

EUROPOS SĄJUNGA ŠIANDIEN

PADĖTIS BENDRAIS BRUOŽAIS / KOKYBINĖ APŽVALGA

ES prioritetas – užtikrinti saugią ir sveiką mitybą, našias ir tvarias žemės ūkio sistemas, žvejybą ir akvakultūrą. Savo politikos priemonėmis ES padeda ūkininkams ir žvejams patenkinti maisto paklausą ir stabiliai tiekti gyventojams tvariai pagamintą, saugų ir aukštos kokybės maistą prieinamomis kainomis. Siekiant užtikrinti nuolatinį saugaus ir sveiko maisto tiekimą vartotojui dabar ir ateityje būtinas tvarus ir mitybos aspektus atitinkantis žemės ūkis, žvejyba ir akvakultūra, ypač kai kyla iššūkių, tokių kaip klimato kaita ir gyventojų prieaugis. Šiame kontekste ES eksportas esmingai padidina pasaulinę maisto pasiūlą. Pastarąjį dešimtmetį maisto gamybos našumas Europoje toliau didėjo, kad ir lėčiau nei anksčiau. Kartu įgyvendinamos priemonės, kuriomis siekiama gerinti žemės ūkio, žvejybos ir akvakultūros poveikį aplinkai ir klimatui, kad būtų užtikrintas ilgalaikis jų tvarumas; taip pat atsižvelgiama į poveikį trečiosioms valstybėms. Kitaip nei kitose pasaulio dalyse, kuriose žmonės badauja, aktualiausios ES mitybos problemos yra viršsvoris ir nutukimas, taip pat mikroelementų trūkumas. Pasaulyje du trečdaliai neturtingųjų gyvena kaimo vietovėse ir pragyvena versdamiesi žemės ūkiu. Apsirūpinimo maistu ir mitybos saugumą ES nuolat laikė svarbiu vystomojo bendradarbiavimo aspektu ir prekybos santykiuose, kaimynystės ir plėtros politikoje ypatingą dėmesį skiria apsirūpinimo maistu saugumui, tvariam žemės ūkiui ir žuvininkystei. ES yra didžiausia pasaulyje humanitarinės pagalbos maistu teikėja maisto krizių aukoms visame pasaulyje. Ji daug investuoja į priemones šalims, kurioms gresia badas.

PAGRINDINĖS TENDENCIJOS

- **Nutukimas yra** rimta ES sveikatos problema – 2014 m. 15,9 proc. visų suaugusių gyventojų buvo nutukę. Nuo nutukimo Europoje kenčia neproporcingai daug mažiau išsilavinusių ir vyresnio amžiaus žmonių. Jei kartu skaičiuotume ir beveik nutukusius, problema dar ryškesnė – ji vargina šiek tiek daugiau negu 50 proc. visų suaugusių ES gyventojų, ir numatoma, kad artimiausiais metais padėtis blogės.
- **Siekiant užtikrinti ilgalaikį Europos žemės ūkio sektoriaus gyvybingumą, reikia pasiekti, kad Europos žemės ūkio sektorius būtų ekonomiškai tvarus.** Žemės ūkio gamybos veiksmų pajamos metiniam darbo vienetui (darbo našumo rodiklis) ES šiek tiek didėjo ir šiuo metu siekia 21,6 proc., t. y. viršija 2010 m. lygį. Tačiau tarp valstybių narių esama didelių skirtumų.
- Ekologinio žemės ūkio dalis, palyginti su visu žemės ūkio plotu, 2005–2017 m. beveik padvigubėjo nuo 3,6 proc. iki 7,0 proc. Konkrečiai, ES 28 bendras ekologinio žemės ūkio naudmenų plotas (t. y. ekologinei gamybai iki galo pritaikytas plotas ir pertvarkomas plotas) 2016 m. sudarė beveik 12 mln. ha. **2016 m. ekologiškos produkcijos mažmeninės rinkos vertė sudarė 30,7 mlrd. EUR. 2015–2016 m. ekologiškos produkcijos mažmeninė prekyba ūgtelejo 12 proc.**
- Keletas rodiklių, kuriais matuojamas neigiamas žemės ūkio poveikis aplinkai, rodo tam tikras teigiamas tendencijas ir keletą nerimą keliančių pastarųjų metų pokyčių, be kita ko, didėjančią pesticidų naudojimą tam tikrose Europos dalyse, vis dar didelį antimikrobinių medžiagų vartojimą (70 proc. antimikrobinių medžiagų ES suvartoja maistiniai gyvūnai) ir esminės pažangos trūkumą mažinant bendrą biologinės įvairovės nykimą.
- **Žemės ūkio sektoriuje išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis nuo 2010 m. pamažu didėja, tačiau dar yra gerokai mažesnis negu 1990 m.** Šis padidėjimas gali būti siejamas su žemės ūkio sektoriaus našumo ir gamybos augimu.

- ES žemės plotas, kuriam gresia didelė dirvožemio erozija, mažėja, iš dalies dėl ES bendros žemės ūkio politikos privalomų kompleksinės paramos priemonių. Apskaičiuotoji nedarbinio erozinio ploto, kuriam dėl vandens gresia stipri dirvožemio erozija, dalis 2000–2012 m. sumažėjo nuo 6,0 proc. iki 5,2 proc.
- 2014–2016 m. ES akvakultūros sektoriaus rezultatai visą laiką gerėjo. 2016 m. ES akvakultūros sektorius rinkai pateikė 1,4 mln. t jūros gėrybių, kurių vertė beveik 5 mlrd. EUR; tiekiamos produkcijos apimtis 2014–2016 m. kasmet augo 2,2 proc., o vertė – 3,1 proc. Spartėja perėjimas nuo konvencinės prie ekologinės akvakultūros.

BENDRAS REITINGAS

Remiantis pasauliniu DVT indeksu ir 2018 m. rezultatų suvestine („Bertelsmann Stiftung“ ir „Sustainable Development Solutions Network“), 14 ES valstybių narių pagal 2-ąją darnaus vystymosi tikslą sukaupė daugiau kaip 70 taškų iš 100. 13 ES valstybių narių yra pirmajame pasaulio reitingo dvidešimtuose.

EUROPOS SĄJUNGA 2030-AISIAIS

ES PAGAL DABARTINES TENDENCIJAS, JEI NEBUS ESMINIŲ POKYČIŲ

Tikimasi, kad ateityje ES nepalaujamai artės prie tikslo panaikinti badą ir skatinti tvarią praktiką. Remiantis 2030 m. ES žemės ūkio perspektyvų dokumentu, nesitikima didelių ES aprūpinimo maistu sunkumų, jei nebus rimtų rinkos sutrikimų. Maisto saugos politika užtikrina aukšto lygio maisto saugą ir gyvūnų bei augalų sveikatą ES, kartu sudarydama sąlygas veiksmingai vidaus rinkai. Nežinia išliks visada, todėl tam tikrų tipų rizika yra stebima. Šio darnaus vystymosi tikslo įgyvendinimas labai priklausys nuo pramonės, nevyriausybių organizacijų, valdžios institucijų ir piliečių susivokimo, kokie socialiniai, komerciniai ir individualūs veiksniai lemia nesveiką mitybą ir kaip ji atsiliepia žmonių sveikatai ir valstybių biudžetams. Todėl dedamos pastangos keisti maisto produktų sudėtį gali labai padėti spręsti atsvario bei nutukimo ir jų ekonominio poveikio problemas. Rezultatai priklausys ir nuo to, kaip žmonės bus mokomi naudotis naujomis technologijomis ar spręsti naujas problemas. Siekiant gerinti maisto sistemų poveikį aplinkai ir sveikatai, įvardyti geriausią patirtį, veiksmingai valdyti maisto išteklius, mažinti maisto švaistymą ir kt., labai svarbu, kad aktyviai visais lygmenimis (asociacijų, vyriausybių, privačiojo sektoriaus, mokslininkų ir sveikatos ekspertų) dalyvautų visuomenė. Investicijos į tausensnį žemės ūkį taip pat turės teigiamą poveikį gerinant maisto tiekimo saugumą, kuris būtinas sprendžiant tokias problemas kaip pasaulio gyventojų prieaugis ar klimato kaita. Žmonėms būtų naudinga integruotoji kenkėjų kontrolė ar optimalių maistinių savybių maisto produktai: šie veiksniai didintų gerovę, taigi gerėtų ir gyvenimo kokybė.

GALIMYBĖS / PALANKŪS VEIKSNIAI

Visuomenės dalyvavimas ir dalyvaujamoji politika, elgsenos pokyčiai, įmonių socialinė atsakomybė ir atsakinga verslo veikla, tvarūs finansai, viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė, tvarios maisto sistemos, naujos technologijos, dirbtinis intelektas, moksliniai tyrimai ir inovacijos, pastangos stiprinti visuomenės atsparumą, švietimas, viešosios ir privačiosios investicijos, atvira ir sąžininga prekyba

RIZIKA / NEPALANKŪS VEIKSNIAI

Skurdas, socialinė nelygybė ir nelygybė sveikatos srityje, gyventojų senėjimas, geopolitinis nestabilumas, klimato kaita ir biologinės įvairovės nykimas, nekontroliuojamos gyvūnų ligos, augalų kenkėjai ir teršalai

SVARBIAUSI POLITIKOS POSLINKIAI

Pagal 2016 m. balandžio mėn. pradėtą ES ir Afrikos apsirūpinimo maistu bei mitybos saugumo ir tvaraus žemės ūkio partnerystę puoselėjamas mokslinius tyrimus ir inovacijas skatinantis bendradarbiavimas tvaraus intensyvinimo, mitybai skirtų žemės ūkio ir maisto sistemų, žemės ūkio rinkų ir prekybos srityse.

Atnaujintos ir supaprastintos bendros žemės ūkio politikos tikslas – kuo labiau prisidėti prie DVT įgyvendinimo. Komisijos pasiūlymuose dėl būsimo 2021–2027 m. daugiamečio biudžeto aiškiai nurodytas tikslas toliau gerinti žemės ūkio, maisto produktų gamybos ir kaimo vietovių darnų vystymąsi.

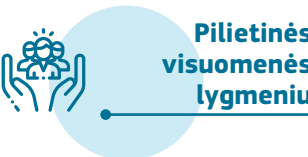
Švedijos nacionalinė Kultūrinių augalų įvairovės programa sukurta kaip pritaikoma priemonė, padėsianti sumaniai ir tvariai saugoti ir naudoti turtingą šalies augaliją. Visoje Švedijoje renkamos sėklos ir kitos senesnės veislės ir dedamos saugoti Šiaurės šalių genų banke. Vykdamas programą, iš naujo pradedami teikti rinkai senieji kultūriniai augalai.

Pagal 2014–2020 m. Portugalijos žemyninės dalies kaimo plėtros programą skatinamos investicijos į ūkininkavimą siekiant didinti pridėtinės vertės kūrimo pajėgumą, kelti našumą, skatinti efektyviau naudoti išteklius ir puoselėti gamybinę bei socialinę struktūrą kaimo vietovėse.

Ispanijos kooperatyvas „Grupo Cooperativo Cajamar“ dalyvaudamas projekte „TomGEM“ plėtoja naujas strategijas, kaip ir per karščius užtikrinti didelį vaisių ir daržovių derlių. Projekto tikslas – gauti įvairių genetinių išteklių fenotipą, kad būtų galima atpažinti stabiliais derliais pasižyminčias veisles bei genotipus ir aptikti genus, kuriais kontroliuojamas žydėjimas, žiedadulkių derlingumas ir vaisių užsimezgimas.

Pasaulio laukinės gamtos fondo (WWF) Lenkijos skyrius, remiant Brvinuvo Žemės ūkio konsultavimo centrui, surengė seminarų ciklą „Baltic Friendly Agriculture“. Seminaruose ūkininkai daugiau sužinojo, kaip žemės ūkio valdose išvengti vandens taršą didinančio azoto ir fosforo junginių nutekėjimo.

Užtikrinti sveiką gyvenseną ir skatinti visų amžiaus grupių gerovę

EUROPOS SĄJUNGA ŠIANDIEN

PADĖTIS BENDRAIS BRUOŽAIS / KOKYBINĖ APŽVALGA

Sveikata yra pagrindinis žmogaus poreikis ir ES padarė didelę pažangą mažindama nelygybę sveikatos srityje ir kovodama su ją sukeliančiais aplinkos bei socialiniais veiksniais. Gera sveikata, kaip svarbus gyvenimo kokybės, gerovės ir socialinio dalyvavimo veiksnys, yra vertinga ne tik asmeniui – ji taip pat prisideda prie Europos ekonomikos darnumo. Visuotinė sveikatos apsauga yra vienas **ES pagrindinių teisių chartijos tikslų ir viena iš Europos socialinių teisių ramstyje pripažintų teisių, taigi svarbus ES ir jos valstybių narių politikos tikslas**. Pagrindiniai sveikatos sistemos reformų politikos tikslai, svarstomi ES kontekste, ir toliau lieka sveikatos priežiūros prieinamumas ir įperkamumas pacientams, efektyvumas ir biudžeto tvarumas. Deja, rūkymas ir nesaikingas alkoholio vartojimas, antsvoris, fizinės veiklos stoka, psichikos sveikatos problemos, pvz., depresija ir savižudybė, taip pat užkrečiamosios ligos toliau daro neigiamą poveikį sveikatai ir, kaip ir demografiniai bei socialiniai pokyčiai, sukuria papildomą našą ES sveikatos priežiūros sistemoms. ES remia valstybes nares, pavyzdžiui, kovodama su neužkrečiamųjų ligų rizikos veiksniais, sudarydama sąlygas dalytis geriausia patirtimi, padėdama užtikrinti galimybę gauti kokybiškų sveikatos priežiūros paslaugų ir stiprindama gebėjimus valdyti pasaulines grėsmes sveikatai, pvz., atsparumo antimikrobinėms medžiagoms, vykdyti jų prevenciją ir investuodama į mokslinius tyrimus bei inovacijas. Tarptautinėje arenoje ES, teikdama paramą vystymuisi, skatina visiems suteikti galimybę naudotis kokybiškomis sveikatos priežiūros paslaugomis. Laikydamosi Europos konsensuso dėl vystymosi, ES padeda stiprinti visas sveikatos priežiūros sistemų sritis ir toliau siekti visuotinės sveikatos apsaugos.

PAGRINDINĖS TENDENCIJOS

- **Europiečiai gyvena ilgiau nei kada nors anksčiau ir numatoma, kad ši tendencija išliks.** 2016 m. tikėtina gyvenimo trukmė ES buvo 81 metai, t. y. 3,3 metų daugiau nei 2002 m.
- Nesveikas gyvenimo būdas daro neigiamą poveikį žmonių sveikatai, valstybių biudžetams ir našumui. Rūkymo paplitimas tarp 15 metų ir vyresnių gyventojų 2017 m. sumažėjo iki 26 proc. Tačiau 2014 m. vis dar daugiau negu pusė suaugusių ES gyventojų turėjo antsvorio.
- 2017 m. 1,6 proc. ES gyventojų nurodė, kad jų sveikatos priežiūros poreikiai nebuvo patenkinti, palyginti su 3,4 proc. 2011 m. Pagrindinės nepasitenkinimo sveikatos priežiūros paslaugomis priežastys yra išlaidos ir ilgos eilės.
- 2002–2015 m. tolygiai mažėjo jaunesnių kaip 65 metų gyventojų mirčių, kurias lėmė užkrečiamosios ligos. Tačiau dėl neužkrečiamųjų ligų susidaro iki 80 proc. sveikatos priežiūros išlaidų. O prevencijai išleidžiama tik apie 3 proc. sveikatos priežiūros biudžeto. **Nuo 2002–2015 m. mirtingumas ES dėl ŽIV, tuberkuliozės ir hepatito gana pastoviai mažėjo. Dėl atsparumo antimikrobinėms medžiagoms ES per metus miršta apie 33 000 žmonių, o tai reiškia 1,5 mlrd. EUR sveikatos priežiūros išlaidų ir su produktyvumu susijusių nuostolių.**
- 2010–2015 m. ES oro tarša smulkiosiomis kietosiomis dalelėmis miestuose sumažėjo beveik 20 proc. **Tačiau oro tarša vis dar yra pagrindinė su aplinka susijusi ankstyvos mirties priežastis.** Dėl blogos oro kokybės ES miršta daugiau kaip 400 000 žmonių per metus; milijonai serga kvėpavimo bei širdies ir kraujagyslių ligomis, kurias sukelia užterštas oras.

- **Kelių eismo saugumas ES per pastaruosius dešimtmečius labai pagerėjo.** ES tapo saugiausiu pasaulyje regionu: kelių eismo įvykiuose joje žūva tik 49 žmonės iš milijono. 2001–2010 m. žūčių ES keliuose sumažėjo 43 proc., o 2010–2017 m. – dar 20 proc.

BENDRAS REITINGAS

Remiantis pasauliniu DVT indeksu ir 2018 m. rezultatų suvestine („Bertelsmann Stiftung“ ir „Sustainable Development Solutions Network“), 18 ES valstybių narių pagal 3-ąjį darnaus vystymosi tikslą sukaupė daugiau kaip 90 taškų iš 100. 11 ES valstybių narių yra pirmajame pasaulio reitingo dvidešimtuose. Apskritai, siekiant šio DVT padaryta pažanga yra vienas iš trijų geriausių ES valstybių narių rezultatų.

EUROPOS SĄJUNGA 2030-AISIAIS

ES PAGAL DABARTINES TENDENCIJAS, JEI NEBUS ESMINIŲ POKYČIŲ

Siekiant ir toliau užtikrinti visuotinę sveikatos apsaugą ES, sveikatos priežiūros sistemos turės būti atsparios būsimiems pokyčiams, prieinamos ir efektyvios. Reikės pereiti prie modelio, pagal kurį daugiau dėmesio skiriama ligų prevencijai ir sveikatinimui ir kuris labiau individualizuotas ir pagrįstas skaitmeninėmis technologijomis, taip pat stiprinti pirminę sveikatos priežiūrą ir plėtoti į pacientą orientuotą integruotą priežiūrą. Taip pat bus svarbu mažinti neteisėtą narkotikų pasiūlą ir paklausą. ES toliau yra pasiryžusi imtis priemonių prieš neužkrečiamąsias bei užkrečiamąsias ligas ir atsparumą antimikrobinėms medžiagoms. Dedamos svarbios pastangos skatinant plačiau taikyti patvirtintos geriausios patirties pavyzdžius. ES sieks naujų tarpinių tikslų – 2020–2030 m. žūčių keliuose skaičių sumažinti 50 proc. ir per tą patį laikotarpį perpus sumažinti sunkių sužalojimų skaičių.

GALIMYBĖS / PALANKŪS VEIKSNIAI

Visuomenės dalyvavimas ir dalyvaujamoji politika, elgsenos pokyčiai, sveikesni darbuotojai ir gyventojai, įmonių socialinė atsakomybė ir atsakinga verslo veikla, tvarūs finansai, viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė, prevencija ir sveikatingumo skatinimas, moksliniai tyrimai ir inovacijos, naujos technologijos, sveikatos priežiūros ir globos skaitmeninė transformacija, pastangos stiprinti visuomenės atsparumą, švietimas, viešosios ir privačiosios investicijos, atvira ir sąžininga prekyba

RIZIKA / NEPALANKŪS VEIKSNIAI

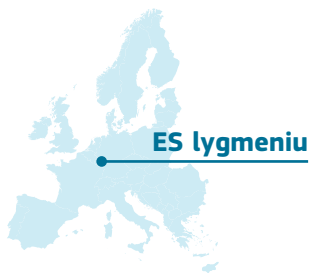
Skurdas, socialinė nelygybė ir nelygybė sveikatos srityje, biologinės grėsmės, klimato kaita ir pavojus aplinkai, fiskalinis tvarumas, kuriam turi poveikio demografinis senėjimas ir su naujoviškomis technologijomis ir socioekonominė rizika susijusių sąnaudų sukelta infliacija, senėjanti visuomenė, nesveiki įpročiai, geopolitinis nestabilumas ir pavojai sveikatos saugumui

SVARBIAUSI POLITIKOS POSLINKIAI

ES tarptautiniu lygmeniu

ES prisidėjo prie ES ir Pasaulio sveikatos organizacijos visuotinės sveikatos priežiūros partnerystės programos („Universal Health Partnership“), kuria siekiama stiprinti sveikatos priežiūros sistemas daugiau kaip 35 šalyse partnerėse, ir kartu su JT remia geresnę prieigą prie šeimos planavimo paslaugų ir jų paklausą, taip pat žalingų tradicinių papročių ir smurto dėl lyties mažinimą.

ES lygmeniu

Atsparumo antimikrobinėms medžiagoms srityje ES priėmė plataus užmojo **bendros sveikatos koncepcija grindžiamą veiksmų planą**, kuriuo siekiama išsaugoti veiksmingo žmonių ir gyvūnų infekcijų gydymo galimybę. Jame pateikiamos atsargaus antimikrobinių medžiagų naudojimo žmonių sveikatos reikmėms gairės, numatyti naujų antimikrobinių medžiagų, vakcinų ir diagnostikos priemonių moksliniai tyrimai, skatinamos inovacijos, pateikiama argumentų, naudingų politikos priemonės grindžiant mokslu ir rengiant teisines priemones, ir sprendžiama žinių trūkumo problema. Prevencijos srityje patvirtintos geriausios praktikos pavyzdžiai taikomi platesniu mastu, glaudžiai bendradarbiaujant su ES valstybėmis narėmis.

Valstybės narės lygmeniu

Slovakijos visuomenės sveikatos sektoriuje veikia bendrųjų ir specializuotųjų sveikatos konsultacijų centrų tinklas, kurio centruose teikiamos konsultacijos, parengtos atsižvelgus į pagrindinius asmeninės rizikos veiksnius, pvz., rūkymą, mitybą, fizinį aktyvumą ar stresą. Jie taip pat padeda ugdyti sąmoningumą ir skatinti dažniau tirtis ir atlikti profilaktines patikras.

Regionų / vietos lygmeniu

2011 m. Liuksemburge gamtą saugančių savivaldybių asociacija pradėjo projektą „Pajusk gamtos skonį – valgyk regioninius, ekologiškus ir sąžiningos prekybos maisto produktus“. Šio projekto tikslas – skatinti vartoti darniai pagamintą maistą 33 dalyvaujančių savivaldybių mokyklų valgyklose ir suteikti ekonomines galimybes regionų ūkininkams, kurie ypač stengiasi saugoti aplinką. Ūkininkai, norintys prisijungti prie projekto, turi ne tik laikytis bendrų aplinkos ir gyvūnų gerovės apsaugos taisyklių, bet ir 5 proc. savo dirbamos žemės skirti biologinės įvairovės apsaugos reikmėms. Mokyklų valgyklų darbuotojams rengiami specialūs kursai (sveiko maisto, sezoninių valgiaraščių, maisto poveikio klimatui), rengiami susitikimai su gamintojais ir pažinties su besivystančiomis šalimis renginiai.

Įmonių lygmeniu

Bilo ir Melindos Geitsų fondo remiama Vokietijos įmonė „CureVac GmbH“ laimėjo pirmą ES inovacijų skatinamąją apdovanojimą už pažangą siekiant sukurti naują technologiją, užtikrinančią skiepų stabilumą bet kokiame aplinkos temperatūroje.

Pilietinės visuomenės lygmeniu

Vykdant nacionalinę sveikatos programą Lenkijoje nevyriausybinių organizacijos sukūrė nuotaikų sutrikimų atpažinimo priemonių, pagalbines medžiagas apie psichikos sutrikimus, radijo programų, leidinių ir mokomųjų filmų, sukūrė interneto forumą ir vykdė informavimo kampanijas.

Užtikrinti įtraukų ir vienodą kokybišką švietimą ir visiems suteikti mokymosi visą gyvenimą galimybių

EUROPOS SĄJUNGA ŠIANDIEN

PADĖTIS BENDRAIS BRUOŽAIS / KOKYBINĖ APŽVALGA

Kuriant tvarią, atsparią, konkurencingą ir darnią ateities Europą daug lemia švietimas, profesinis mokymas ir mokymasis visą gyvenimą, nes jie sudaro sąlygas žmonėms išnaudoti visą savo potencialą. Švietimas ir mokymas visais gyvenimo etapais yra esminiai žmogaus socialinės raidos aspektai ir pagrindiniai ekonomikos augimo, darbo vietų kūrimo ir socialinės sanglaudos veiksniai. Jaunimo išsilavinimas Europoje nuolat gerėja. ES sėkmingai siekia strategijos „Europa 2020“ tikslų, susijusių su mokyklos nebaigusių asmenų ir tretinį išsilavinimą įgijusių asmenų skaičiais. Gerokai daugiau vaikų gauna ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugas, tačiau vis dar reikia gerinti matematikos, gamtos mokslo ir skaitymo pasiekimus, gerinti skaitmeninius įgūdžius ir patraukti mokytis daugiau suaugusiųjų. Neįgalių jaunuolių ar jaunų migrantų išsilavinimas gerokai menkesnis. Mokyklos nebaigę asmenys ir mažai išsilavinę jaunuoliai darbo rinkoje susiduria su ypač dideliais sunkumais. Tarptautiniu mastu ES daugeliui šalių partnerių siūlo dvišales paramos programas, kurios padeda stiprinti jų švietimo sistemas, visų pirma gerinti galimybes gauti kokybišką pagrindinį išsilavinimą mažų pajamų šalių ir trapių bei nuo konfliktų kenčiančių valstybių gyventojams, ypač mergaitėms ir marginalizuotoms grupėms.

PAGRINDINĖS TENDENCIJOS

- Mokyklos nebaigusių asmenų nuošimtis nuo 2002 m. nuolat mažėja. **Padaryta aiški pažanga siekiant strategijos „Europa 2020“ pagrindinio tikslo – kad mokyklos nebaigusių asmenų skaičius tesiektų 10 proc.: jų sumažėjo nuo 17 proc. 2002 m. iki 10,6 proc. 2017 m.**
- Praktiškai pasiektas „Europos 2020“ pagrindinis tikslas – kad aukštąjį išsilavinimą būtų įgiję 40 proc. 30–34 m. amžiaus žmonių: 2017 m. – jų buvo 39,9 proc.
- **Nuo 2003 m. vis didesnis nuošimtis vaikų dalyvavo ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros programose.** 2016 m. pasiektas ES tikslas – 95 proc. vaikų nuo 4 metų iki privalomo mokyklos lankymo amžiaus įtraukti į priešmokyklinį ugdymą, tiesa, šalių rezultatai išlieka gana nevienodi.
- ES taip pat užsibrėžė iki 2020 m. sumažinti 15 metų vaikų, turinčių menkus skaitymo, matematikos ir gamtos mokslų pasiekimus, dalį iki mažiau kaip 15 proc. ES valstybėse narėse labai skiriasi kiekvieną iš tų trijų dalykų prastai besimokančių asmenų dalis. ES, kaip visuma, atsilieka visose trijose srityse ir, remiantis naujausiais 2015 m. duomenimis, rezultatai, palyginti su 2012 m., dar labiau pablogėjo: gamtos mokslų neįveikia 20,6 proc. (+ 4,0 procentinio punkto); skaityti sunku 19,7 proc. (+1,9 procentinio punkto); matematikos neįkanda 22,2 proc. (+ 0,1 procentinio punkto).
- 2017 m. 57 proc. 16–64 metų ES gyventojų turėjo bent **pagrindinius skaitmeninius įgūdžius.**
- Neseniai mokslus baigusių asmenų užimtumo lygis padidėjo nuo 76,9 proc. 2015 m. iki 80,2 proc. 2017 m. ir beveik pasiekė ES tikslą – 82 proc.
- **Jaunuolių, kurie nei dirba, nei mokosi,** toliau mažėjo nuo didžiausio nuošimčio (13,2 proc.) 2012 m. iki 10,9 proc. 2017 m.
- **Suaugusiųjų (25–64 metų) dalyvavimas mokymo programose 2017 m. buvo 10,9 proc. – gerokai mažesnis už minimalų 15 proc. tikslą.**

BENDRAS REITINGAS

Remiantis pasauliniu DVT indeksu ir 2018 m. rezultatų suvestine („Bertelsmann Stiftung“ ir „Sustainable Development Solutions Network“), 16 ES valstybių narių pagal 4-ąją darnaus vystymosi tikslą sukaupė daugiau kaip 90 taškų iš 100. Septynios ES valstybės narės yra pirmajame pasaulio reitingo dvidešimtuje. Vidutininė pažanga siekiant šio DVT yra vienas iš trijų geriausių ES valstybių narių rezultatų.

EUROPOS SĄJUNGA 2030-AISIAIS

ES PAGAL DABARTINES TENDENCIJAS, JEI NEBUS ESMINIŲ POKYČIŲ

Tikimasi, kad dėl struktūrinių darbo rinkos pokyčių, demografinės kaitos ir politikos reformų jaunimo išsilavinimas ateityje toliau gerės. Iki 2030 m. bus tvirtai suformuota Europos švietimo erdvė ir, tikėtina, nebebus sienų ar kliūčių vykti svetur įtraukaus mokymosi ir akademinio bendradarbiavimo tikslais. Visiems jauniems žmonėms, nepriklausomai nuo jų socialinės ir ekonominės padėties, turėtų būti suteikiamas geresnis išsilavinimas, užtikrinantis daugiau ir geresnių gebėjimų. Tikimasi, kad įtraukus švietimas ir mokymasis visą gyvenimą turėtų dar labiau sumažinti mokyklos nebaigusių ir padidinti visose švietimo pakopose besimokančių asmenų skaičių. Taip pat tikėtina, kad pokyčiai darbo rinkose paskatins daugiau suaugusiųjų šviestis ir tobulintis profesine prasme. Žmonės galės gauti patvirtinimą apie gebėjimus, įgytus ne formaliojo švietimo ir mokymo sistemoje. Į visas švietimo ir mokymo paslaugas bus labiau integruotas mokymasis darbo vietoje; jas teikiant bus glaudžiau bendradarbiaujama su įmonėmis ir pilietine visuomene. Toliau bus svarbu dėti daugiau pastangų, kad į visų švietimo pakopų mokymo programas būtų įtrauktas švietimas darnaus vystymosi klausimais.

GALIMYBĖS / PALANKŪS VEIKSNIAI

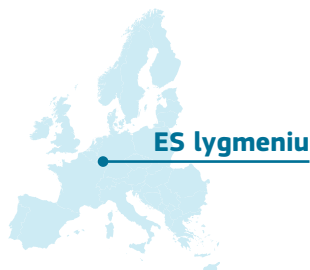
Visuomenės dalyvavimas ir dalyvaujamoji politika, elgsenos pokyčiai, įmonių socialinė atsakomybė ir atsakinga verslo veikla, tvarūs finansai, viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė, moksliniai tyrimai ir inovacijos, skaitmeninės technologijos ir interneto platformos, dirbtinis intelektas, darbo rinkos pokyčiai ir įgūdžių poreikiai, pastangos stiprinti visuomenės atsparumą ir tvarumą

RIZIKA / NEPALANKŪS VEIKSNIAI

Nelygios galimybės, skurdas, menkos viešosios ir privačiosios investicijos, įgūdžių paklausos ir pasiūlos neatitiktis, augančios žinių spragos

SVARBIAUSI POLITIKOS POSLINKIAI

Kad būtų įgyvendintas pirmas Europos socialinių teisių ramsčio principas, Komisija, koordinuodama Naują Europos įgūdžių darbotvarkę ir bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, siekia iki 2025 m. sukurti Europos švietimo erdvę. Ji siekia, kad švietimo ir mokymo sistemos taptų įtraukesnės, pritaikytos mokymuisi visą gyvenimą, o jų varomoji jėga būtų inovacijos. Rengiantis iki 2025 m. sukurti Europos švietimo erdvę, 2018 m. paskelbtos priemonės, padėsiančios tobulinti įvairius aspektus: automatinį abipusį diplomų ir pažymėjimų ir studijų užsienyje laikotarpių pripažinimą, bendruosius gebėjimus, skaitmeninius įgūdžius, bendras vertybes ir įtraukų švietimą, aukštos kokybės ikimokyklinį ugdymą ir priežiūrą, taip pat geresnį kalbų mokymąsi ir mokymą.

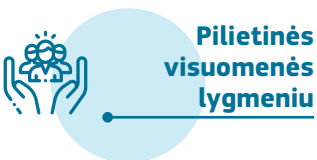
2016 m. Slovėnija pradėjo įgyvendinti mokymo kokybės gerinimo ir besimokančiųjų patirties plėtimo programą: mokytojams ir mentoriams suteikiama galimybė kaupti žinias ir įgyti įgūdžių bei gebėjimų taikant darbo rotaciją. Iki 2022 m. programai numatyta 1,65 mln. EUR, iš kurių 1,32 mln. EUR – iš Europos socialinio fondo.

Veneto regiono (Italija) iniciatyva, finansuojant Europos socialiniam fondui, vidurinio išsilavinimo neturintiems suaugusiems, įskaitant tuos, kurių žemesnė profesinė kvalifikacija darbo rinkoje nebepaklausi, suteikia galimybę gauti ankstesnės profesinės ar mokymosi patirties pripažinimą ir įsitraukti į asmeniui pritaikytą profesinio mokymosi programą.

2018 m. Prancūzijoje pasirašytas trišalis susitarimas, pagal kurį Naujosios Akvitanijos regiono jaunimui ir neįgaliems suaugusiems sukurama įtraukaus mokymosi programa. Dešimtys neįgaliųjų taps elektronikos, elektros ir elektros inžinerijos sektorių pameistrais. Pusė jų dirbs elektros įmonės ENEDIS objektuose, o kita pusė – pritaikytose kitų įmonių darbo vietose.

„ToekomstATELIERdelAvenir“ (TADA) teikia papildomą savanorišką socializuojantį švietimą pažeidžiamiems paaugliams iš palankių sąlygų neturinčių Briuselio rajonų (Belgija). Šia programa siekiama suteikti daugiau galių dalyvaujantiems jaunuoliams, padėti jiems išvengti demotyvacijos ir jos neigiamų padarinių, pvz., mokymosi nuovargio, mokyklos nebaigimo, nusikalstamumo, nedarbo, ekstremalaus radikalėjimo, ir gerinti integraciją bei socialinę sanglaudą.

Užtikrinti lyčių lygybę ir įgalinti visas moteris bei mergaites

EUROPOS SĄJUNGA ŠIANDIEN

PADĖTIS BENDRAIS BRUOŽAIS / KOKYBINĖ APŽVALGA

ES yra viena iš pasaulio lyderių lyčių lygybės srityje; ji padarė pažangą ir per pastaruosius dešimtmečius. Tai vienodą požiūrį užtikrinančių teisės aktų, lyčių aspekto integravimo ir konkrečių priemonių, kuriomis siekiama užtikrinti moterų teises ir lyčių lygybę, rezultatas. ES darbo rinkoje moterų yra daugiau ir jos gauna geresnį išsilavinimą; vis dėlto moterys vis dar sudaro pernelyg didelę mažiau apmokamų sektorių darbuotojų dalį ir pernelyg mažai jų eina su sprendimų priėmimu susijusias pareigas. Nelygios vyrų ir moterų pajamos ir skirtingos karjeros trajektorijos dažnai reiškia mažesnes moterų teises į pensijų išmokas. Reikia toliau gerinti padėtį ir duoti naujų postūmių. 2017 m. specialioji „Eurobarometro“ apklausa parodė, kad ES gyventojai iš esmės palaiko lyčių lygybę: 84 proc. visų europiečių (ir 80 proc. Europos vyrų) mano, kad lyčių lygybė jiems asmeniškai svarbi. Tarptautiniu lygmeniu ES atsižvelgia į lyčių aspektą savo išorės politikoje – nuo prekybos priemonių iki Europos konsensuso dėl vystymosi, ES kaimynystės politikos ir plėtros politikos.

PAGRINDINĖS TENDENCIJOS

- Europos lyčių lygybės instituto **2017 m. lyčių lygybės indeksas rodo, kad pastarąjį dešimtmetį lyčių lygybė apskritai didėjo, nors ir lėtai**. Reikšmingiausia pažanga įvyko galios aspektu, pvz., sprendimų priėmimo privačiame ir viešajame pakopoje, o laiko aspektu, pvz., namų ruošos, laisvalaikio, neapmokamos priežiūros srityje, lyčių nelygybė padidėjo. Valstybių narių rezultatai labai skiriasi. Nuo 2005 m. dauguma valstybių narių savo bendrą rezultatą pagerino. Kelių valstybių narių bendras rezultatas nesikeitė ar net šiek tiek suprastėjo.
- Vyrų ir moterų užimtumo ES lygmeniu 2017 m. skirtumas nesiekė 12 procentinių punktų, t. y. buvo gerokai mažesnis nei 2008 m., kai siekė 15,1 procentinio punkto. Šią pažangą daugiausia lėmė augantis moterų užimtumo lygis. Viena pagrindinių kliūčių moterims įsijungti į darbo rinką yra veikiančių, prieinamų ir kokybiškų institucinės priežiūros paslaugų, ypač skirtų mažiems vaikams, trūkumas. 2016 m. tik 32,9 proc. 0–3 metų ES vaikų buvo teikiamos formaliojo švietimo ir priežiūros paslaugos; 2008 m. tokių tebuvo 28 proc.
- Per pastaruosius kelerius metus vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumas šiek tiek sumažėjo. 2016 m. moterų valandinis darbo užmokestis neatskaičius mokesčių buvo vidutiniškai 16,2 proc. mažesnis nei vyrų. **Išėjus į pensiją, šis skirtumas padidėja eksponentiškai: vyrų ir moterų pensijų skirtumas siekia 36,6 proc.**
- Kalbant apie lyčių lygybę politikoje, Europos Sąjungoje moterų skaičius nacionaliniuose parlamentuose padidėjo nuo 20,9 proc. 2004 m. iki 29,7 proc. 2018 m.
- 2017 m. moterys sudarė ketvirtadalį didžiausių biržinių bendrovių valdybos narių. 2003–2017 m. kasmet jų dalis beveik pastoviai augo, iš viso 16,8 procentinio punkto.
- Palyginti su padėtimi ES prieš 10 metų, laiką priežiūrai, namų ruošos darbams ir socialinei veiklai moterys ir vyrai paskirsto netolygiau. Lygybė mažėjo dvylikoje valstybių narių, o aštuoniose valstybėse narėse padėtis pagerėjo.
- Europoje kas trečia 15 metų ar vyresnė moteris yra patyrusi fizinį ir (arba) seksualinį smurtą.

BENDRAS REITINGAS

Remiantis pasauliniu DVT indeksu ir 2018 m. rezultatų suvestine („Bertelsmann Stiftung“ ir „Sustainable Development Solutions Network“), 11 ES valstybių narių pagal 5-ąją darnaus vystymosi tikslą sukaupė daugiau kaip 80 taškų iš 100. 11 ES valstybių narių yra pirmajame pasaulio reitingo dvidešimtuose.

EUROPOS SĄJUNGA 2030-AISIAIS

ES PAGAL DABARTINES TENDENCIJAS, JEI NEBUS ESMINIŲ POKYČIŲ

Siekiant nuolatinės pažangos lyčių lygybės srityje ir norint suteikti daugiau galių moterims ir mergaitėms, reikia ryžto, didesnio finansavimo ir nuolatinių pastangų visais lygmenimis – nuo individualių namų ūkių iki ES institucijų. Nors reglamentavimo paskatos padeda spartinti lyčių lygybės pažangą, ji labai priklauso nuo kultūrinių ir etinių vertybių ir nuo visuomenės pokyčių raidos. Galime tikėtis, kad iki 2030 m. ES padarys tolesnę pažangą: didės moterų ekonominis įgalėjimas, sprendimus priimančių moterų ir vyrų skaičiai taps panašesni ir vyks kova su smurtu prieš moteris ir mergaites. Kokiu mastu tai vyks, priklausys nuo kultūrinio ir politinio konteksto raidos, taip pat nuo būsimų reguliavimo priemonių.

GALIMYBĖS / PALANKŪS VEIKSNIAI

Visuomenės dalyvavimas ir dalyvaujamoji politika, socialinių normų pokyčiai, elgsenos pokyčiai, įmonių socialinė atsakomybė ir atsakinga verslo veikla, oficiali vaikų priežiūra, subalansuotos taisyklės dėl atostogų dėl šeiminių priežasčių, lanksčios darbo sąlygos, subalansuota švietimo sistema, galimybė naudotis naujomis technologijomis ir moterų technologinių įgūdžių stiprinimas, atvira ir sąžininga prekyba

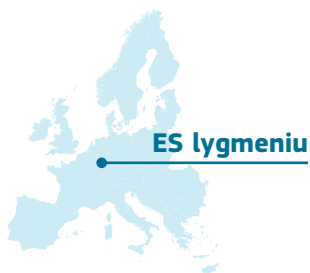
RIZIKA / NEPALANKŪS VEIKSNIAI

Nelygios galimybių, priešiška reakcija į pažangą, įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitiktis, grėsmės saugumui, grįžimas prie ekonominio protekcionizmo visame pasaulyje

SVARBIAUSI POLITIKOS POSLINKIAI

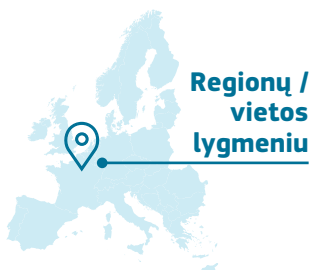
2015 m. ES priėmė antrąjį veiksmų planą dėl lyčių lygybės ir moterų įgalėjimo išorės santykiuose (2016–2020 m.). 2017 m. rugsėjo mėn. Komisija pradėjo bendrą ES ir Jungtinių Tautų iniciatyvą „Spotlight“, kuria siekiama nutraukti smurtą prieš moteris ir mergaites.

2015 m. Komisija priėmė dokumentą „Strateginė veikla siekiant lyčių lygybės 2016–2019 m.“. Remdamasi strateginės veiklos dokumentu Komisija gali toliau remti lyčių lygybę ir moterų įgalėjimą. Daugiausia jos dėmesio sulaukia šios penkios prioritetinės sritys: 1) moterų dalyvavimo darbo rinkoje didinimas ir vienodos ekonominės nepriklausomybės užtikrinimas; 2) vyrų ir moterų darbo užmokesčio, pajamų ir pensijų skirtumų mažinimas; 3) moterų ir vyrų lygybės priimančias sprendimus skatinimas; 4) kova su smurtu dėl lyties; 5) lyčių lygybės ir moterų teisių propagavimas visame pasaulyje. Be to, strateginės veiklos dokumente numatyta lyčių lygybės aspektą integruoti į visas ES politikos sritis ir finansavimo programas.

Danija paprastai pasiekia puikių lyčių lygybės rezultatų. Moterys Danijoje paprastai dirba ne namuose ir, augindamos vaikus, siekia karjeros. Jos naudoja dosnias vaiko priežiūros atostogas ir mokesčių mokėtojų lėšomis apmokamomis priežiūros paslaugomis. Be to, lyčių lygybė naudinga ir Danijos vyrams. Jie gauna daugiau laiko pabūti su savo šeima negu daugelyje kitų šalių. Vaiko priežiūros atostogas gimus vaikui tėvai gali pasidalyti ir, kai darbo diena trumpesnė, vaikus iš priežiūros įstaigos dažnai pasiima tėvas.

Prancūzija įvedė dvinarių kandidatų sistemą: per departamentų rinkimus balsai atitenka kandidatuojančių moterų ir vyrų grupei. Taip užtikrinama lyčių lygybė departamentų lygmeniu ir subregioninėje politikoje atsiranda bendros sprendimų priėmimo pareigybės, taigi dalijamasi atsakomybe ir politikai turi geresnes galimybes derinti profesinį ir asmeninį gyvenimą.

Organizacija „GründerRegio M e. V.“, gavusi Europos socialinio fondo bendrą finansavimą, versliams moterims Miunchene rengia mokymus, jas konsultuoja ir padeda joms burtis į tinklus. Ji orientuojasi į moteris, grįžtančias į darbo rinką po to, kai užaugino šeimą, ir į vyresnes negu 50 metų moteris. Įgyvendinant šį projektą, pavadintą GUIDE, paramos sulaukė apie 5 000 verslių moterų, o iš jų 56 proc. pradėjo savo verslą.

Dvi Bulgarijos organizacijos vykdo projektą „Career ROCKET“: mokyklose mokytojai, mokyklų direktoriai ir karjeros konsultantai mokomi, kaip integruoti lyčių lygybę į visus vidurinio išsilavinimo dalykus – teikti informaciją apie moterų indėlį gamtos mokslų, technologijų, politikos, istorijos, geografijos, matematikos, literatūros, meno ir muzikos srityse.

Užtikrinti galimybę gauti vandens ir tvarų vandens išteklių valdymą bei sanitarijos paslaugas visiems

EUROPOS SĄJUNGA ŠIANDIEN

PADĖTIS BENDRAIS BRUOŽAIS / KOKYBINĖ APŽVALGA

Galimybė gauti vandens yra pagrindinis žmogaus poreikis. Vanduo taip pat yra svarbus ekonominis išteklius ir biologinės įvairovės, klimato ir ekosistemų reguliavimo pagrindas. Siekiant patenkinti dabartinių ir būsimų kartų poreikius ir išlaikyti nacionalinio bei regioninio lygmens politinį stabilumą labai svarbu saugoti vandens ekosistemas nuo taršos ir hidromorfologinių pokyčių ir vandenį naudoti tausiai. Europos Sąjungoje vykdomos visapusiškos vandens politikos tikslas – užtikrinti, kad reguliuojant pagrindinius veiksnius, kaip antai žemės ūkį, pramonę, miesto nuotekas, ir vandens (pvz., maudyklų vandens, požeminio vandens, geriamojo vandens) naudojimą, ir vykdant integruotą vandentvarką tiek žmonės savo poreikiams, tiek aplinka gautų pakankamai geros kokybės vandens. Didžiąją daugumą Europos piliečių sudarytos pagrindinės sanitarinės sąlygos ir jie yra prisijungę bent jau prie antrinio nuotekų valymo tinklų. Be to, Europos piliečiams tiekiamas labai aukštos kokybės geriamasis vanduo. Tačiau urbanizacija, žemės ūkis, pramonės pasklidoji tarša ir klimato kaita neigiamai veikia vandens kokybę ir ilgalaikį apsirūpinimą vandeniu. Pasauliniu lygmeniu ES, remdamasi Europos konsensusu dėl vystymosi ir naudodamasi ES kaimynystės ir plėtros politika, propaguoja vandens tiekimą bei tvarų valdymą ir sanitarijos užtikrinimą visiems.

PAGRINDINĖS TENDENCIJOS

- Vis mažiau žmonių stokoja geresnių sanitarinių sąlygų: Europoje jų neturinčių asmenų dalis sumažėjo nuo 3,2 proc. 2007 m. iki vos 2,0 proc. 2017 m. 2010–2015 m. padidėjo skaičius žmonių, kurių būstas prijungtas prie antrinio nuotekų valymo įrenginių. **Tačiau skirtumai tarp valstybių narių išlieka, ir kai kuriose problemos vis dar didelės.** Vis dažniau pasitaiko naujos rūšies taršos: kilus smarkioms liūtims iš miestų kanalizacijos ar kombinuotos nuotekų surinkimo sistemos išsilieja didžiuliai teršalų kiekiai.
- 2017 m. 86,3 proc. visų pajūrio maudyklų ir 82,1 proc. vidaus vandenų maudyklų vandens kokybė buvo puiki.
- **2000–2014 m. labai pagerėjo vandens kokybė Europos upėse ir** matyti vidutinės fosfatų koncentracijos mažėjimo tendencija.
- Nors įvairiose srityse daroma pažanga, 2015 m. geros ekologinės būklės buvo tik apie 40 proc. paviršinių vandenų; **požeminių vandenų būklė geresnė: 74 proc. yra geros cheminės būklės ir 89 proc. – geros kiekybinės būklės.** Nors taršos nitratais vykdant žemės ūkio veiklą poveikis per pastaruosius du dešimtmečius sumažėjo, vis dar yra problemų. Nitratai yra labiausiai paplitę teršalai. Dėl jų prastėja ES požeminio vandens cheminė būklė. Tai kelia ypatingą susirūpinimą, nes, greta paviršinio vandens, požeminis vanduo yra svarbus geriamojo vandens šaltinis Europoje.
- **Daugelyje ES šalių vandens trūkumas yra mažas, tačiau keliose, daugiausia pietų Europos šalyse, jis didelis, o vakarų ir šiaurės Europoje jis didėja.**
- Siekiant sumažinti vandens trūkumą, visuose susijusiuose sektoriuose gėlą vandenį reikia naudoti efektyviai. **Per pastarąjį dešimtmetį Europoje vandens gavyba sumažėjo, o vandens naudojimo efektyvumas padidėjo. Per pastaruosius 20 metų geriamojo vandens suvartojimas vidutiniškai sumažėjo nuo maždaug 200 l asmeniui per dieną iki maždaug 120 l.**

BENDRAS REITINGAS

Remiantis pasauliniu DVT indeksu ir 2018 m. rezultatų suvestine („Bertelsmann Stiftung“ ir „Sustainable Development Solutions Network“), 25 ES valstybės narės pagal 6-ąją darnaus vystymosi tikslą sukaupė daugiau kaip 80 taškų iš 100. Trys ES valstybės narės yra pirmajame pasaulio reitingo dvidešimtuose.

EUROPOS SĄJUNGA 2030-AISIAIS

ES PAGAL DABARTINES TENDENCIJAS, JEI NEBŪS ESMINIŲ POKYČIŲ

Apskritai tikimasi, kad ES toliau vis tauriau tvarkys vandenį ir kurs tvaresnes sanitarines sąlygas. Beveik visi piliečiai turės geras galimybes gauti vandens paslaugų, tokių kaip geriamojo vandens tiekimas ir nuotekų valymas, ir geresnes sanitarines sąlygas. Vis dėlto reikia dėti daugiau pastangų, kad tuo naudotis galėtų visi ES piliečiai ir kad nuotekos būtų išvalytos laikantis privalomų standartų visoje teritorijoje, o visų Europos vandens telkinių vanduo taptų geros būklės. Ateinančiais metais taip pat reikėtų ypač atkreipti dėmesį į naujus susirūpinimą keliančius teršalus, tokius kaip mikroplastikai ir vaistai. Pasklidoji tarša iš žemės ūkio šaltinių turi būti dar labiau sumažinta. Taip pat turi būti toliau gerinamas vandens naudojimo efektyvumas. Galiausiai, dėl klimato kaitos ir sausras bei potvynius ES regionuose stiprinančio jos poveikio auga poreikis vandens išteklius valdyti tvariau. Dėl klimato kaitos didės vandens trūkumas, kuris jau juntamas vandens telkiniuose, daugiausia pietų Europoje, taip pat vis labiau ir kitose žemyno dalyse. Spręsti šias problemas padės galiojančių vandens teisės aktų įgyvendinimas ir rengiami nauji teisės aktai, tokie kaip neseniai pateikti pasiūlymai dėl geriamojo vandens ir pakartotinio vandens naudojimo. Nuolatinis daugelio ES vandens teisės aktų vertinimas ir tinkamumo patikra padės nustatyti, ar siekiant iki galo įgyvendinti visus atitinkamus DVT reikia pritaikyti teisinę sistemą.

GALIMYBĖS / PALANKŪS VEIKSNIAI

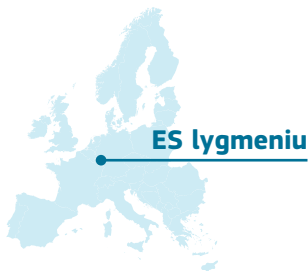
Elgsenos pokyčiai, visuomenės dalyvavimas ir dalyvaujamoji politika, visuomenės spaudimas pereiti prie tvarių maisto sistemų ir gamybos grandinių, įmonių socialinė atsakomybė ir atsakinga verslo veikla, tvarus finansavimas, viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė, skaitmeninimas, geresni duomenys naudojant žemės stebėjimo priemones, kaip antai ES „Copernicus“ žemės paviršiaus stebėsenos paslaugos pasaulinį komponentą, didesnis vandens pakartotinis naudojimas, dirbtinis intelektas ir naujos technologijos, moksliniai tyrimai ir inovacijos, daiktų internetas, žiedinė ekonomika, daugiašališkumas

RIZIKA / NEPALANKŪS VEIKSNIAI

Skurdas ir nelygios galimybės, klimato kaita, pasklidoji tarša iš žemės ūkio šaltinių, urbanizacija, organiniai teršalai, farmacijos produktų likučiai, plastiko atliekos, pramonės gamyba, buitinių atliekų išmetimas, geopolitinis nestabilumas ir grėsmės saugumui, vandens įperkamumas ir kaina

SVARBIAUSI POLITIKOS POSLINKIAI

Europos vandens srities moksliniai tyrimai ir inovacijos padeda rasti su vandeniu susijusių uždavinių sprendimus. Viduržemio jūros regiono mokslinių tyrimų ir inovacijų partnerystė (494 mln. EUR biudžeto iniciatyva PRIMA) padeda spręsti vandens trūkumo, žemės ūkio ir apsirūpinimo maistu problemas Viduržemio jūros regione.

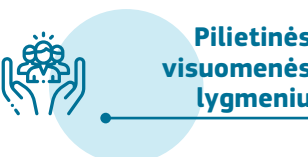
Kipre vis plačiau pastoviai naudojamas apytakinis vanduo, be kita ko, kaip drėkinimo ir apsaugos nuo sausras priemonė. Gavus Europos lėšų, jau įgyvendinami du projektai: Antupolio vandens pakartotinio naudojimo schema ir Larnakos vandens pakartotinio naudojimo schema.

Lenkijoje Žemutinės Silezijos regione statomas Racibužo potvynių apsaugos rezervuaras. Tikimasi, kad visapusiškos apsaugos nuo potvynių programa padės apsisaugoti nuo Oderio upės potvynių atkuriant potvynius natūraliai sulaikančią upės slėnio aplinką ir natūralią upės salpos terasą.

Nuotekų valymo įrenginiuose Europoje pradedama naudoti atliekose slypinčią energiją ir kitus išteklius, kad įrenginiai suvartotų mažiau energijos ar net pagamintų energijos. Puikus pavyzdys – Orhuso vandens valymo įrenginys Marselisborgo mieste Danijoje, kuriame investavus į veiksmingesnes technologijas pagaminama daugiau kaip 150 proc. veiklai reikiamos energijos.

Malta skatina vietos bendruomenės dalyvauti gerinant vandens išteklių valdymą ir sanitarines sąlygas. Upių baseinų planavimo ciklas užtikrina aktyvų bendruomenių ir suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą, nes priimant sprendimus dėl tam tikrų priemonių reikės suderinti įvairių grupių interesus.

Visiems užtikrinti prieigą prie įperkamos, patikimos, tvarios ir modernios energijos

EUROPOS SĄJUNGA ŠIANDIEN

PADĖTIS BENDRAIS BRUOŽAIS / KOKYBINĖ APŽVALGA

ES 2020 m. energetikos ir klimato tikslai padeda ES tinkamai siekti, kad visiems europiečiams būtų užtikrinta saugi, įperkama ir švari energija. Pažanga jau didelė: išaugo atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimo mastas ir energijos vartojimo efektyvumas, ES sparčiai vykdo švarios energijos pertvarką. Jau konkrečiai matyti, kaip ES, atsisakydama iškastinio kuro, tampa nauja mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomika, kurios skaitmeninė energetikos sistema orientuojama į vartotoją. Didžia dalimi dėl inovacijų toliau silpnėjo išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio sąsajos su bendruoju vidaus produktu. Be to, ekonomikos augimas buvo atsietais nuo energijos suvartojimo. Pasauliniai energijos gamybos ir paklausos pokyčiai turi nemažą poveikį geopolitikai ir pramonės konkurencingumui. Tai Europai kelia rimtų iššūkių, tačiau teikia ir unikalių galimybių. Šiomis aplinkybėmis ES nori aktyviai kurti švarią energetiką, pasaulyje dar toliau pralenkdama kitus ir kartu užtikrindama energetinį saugumą visiems savo piliečiams. Kurdamą energetikos sąjungą ES siekia užtikrinti savo piliečiams ir įmonėms saugią, įperkama, tvarią ir švarią energiją. Kalbant apie išorės aspektą, Europos konsensuse dėl vystymosi numatyta plėsti galimybę naudotis įperkamomis, moderniomis, patikimomis ir tvariomis energetikos paslaugomis, sparčiau plėtoti atsinaujinančiąją energiją ir energijos vartojimo efektyvumo priemones ir prisidėti prie kovos su klimato kaita. ES pirmoji pradėjo skatinti privačiojo sektoriaus investicijas į tvariosios energetikos sektorių, naudodama derinimo priemones, ES išorės investicijų planą ir elektrifikavimo finansavimo iniciatyvą. Šioje srityje taip pat padeda kaimynystės ir plėtros politika.

PAGRINDINĖS TENDENCIJOS

- Tendencijos Europoje rodo, kad mažėja ekonomikos augimo priklausomybė nuo energijos sąnaudų ir su jomis susijusio šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio. 1990–2017 m. išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis sumažėjo 22 proc., o BVP padidėjo 58 proc. Nuo 2000 m. ES energijos vartojimo efektyvumas beveik visą laiką didėjo, o taršos šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis intensyvumas – mažėjo.
- ES užsibrėžė pasiekti, kad 2020 m. energija būtų vartojama 20 proc. efektyviau. 2005–2016 m. ES pirminės energijos suvartojimas sumažėjo 9,9 proc., o galutinės energijos – 7,1 proc.
- ES užtikrintai artėjo prie tikslo – kad 2020 m. 20 proc. visos galutiniais vartotojams tiekios energijos sudarytų atsinaujinančioji energija. Per pastarąjį dešimtmetį atsinaujinančiųjų išteklių energijos vartojimas ES nuolat augo – 2005–2016 m. bendras galutinis iš jų pagamintos energijos suvartojimas išaugo nuo 9,0 proc. iki 17 proc. Pagrindiniai šio augimo veiksniai – nuspėjama ES reguliavimo sistema, veiksmingesnės technologijos, mažėjančios atsinaujinančiųjų išteklių energijos technologijų sąnaudos ir labiau į rinką orientuota parama.
- Kad patenkintų savo energijos poreikius, ES vis dar priklauso nuo degalų importo iš ES nepriklausančių šalių. **2006–2016 m. ES priklausomybė nuo importo beveik nepasikeitė ir siekė 53,6 proc., o energijos gamyba per tą patį laikotarpį sumažėjo 14 proc.** Tuo pačiu laikotarpiu palaipsniui 10 proc. sumažintas pirminės energijos suvartojimas.
- **ES padarė pažangą gerindama galimybę gauti įperkamos energijos.** Pastaraisiais metais vis mažėja atvejų, kai žmonės neišgali apšildyti savo namų. 2017 m. 8,1 proc. ES gyventojų nurodė stokoją galimybių gauti energijos už prieinamą kainą – tai 2,8 procentinio punkto mažiau negu 2007 m.

BENDRAS REITINGAS

Remiantis pasauliniu DVT indeksu ir 2018 m. rezultatų suvestine („Bertelsmann Stiftung“ ir „Sustainable Development Solutions Network“), 26 ES valstybės narės pagal 7-ąją darnaus vystymosi tikslą sukaupė daugiau kaip 80 taškų iš 100. Septynios ES valstybės narės yra pirmajame pasaulio reitingo dvidešimtuose.

EUROPOS SĄJUNGA 2030-AISIAIS

ES PAGAL DABARTINES TENDENCIJAS, JEI NEBUS ESMINIŲ POKYČIŲ

ES toliau sieks, kad visi galėtų gauti įperkamos, patikimos, tvarios ir modernios energijos, naudodamasi didelio užmojo reguliavimo sistema, dėl kurios susitarta ES lygmeniu. Pagrindiniai ES tikslai iki 2030 m. – bent 40 proc. sumažinti išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, bent 32 proc. ES energijos pagaminti iš atsinaujinančiųjų išteklių ir bent 32,5 proc. padidinti energijos vartojimo efektyvumą. Jie yra pamatinės sąlygos esminiams visuomenės pokyčiams, kurie atvestų į švarią ir tvarią ateities energetiką. Energetikos infrastruktūros plėtra toliau bus remiama naudojant Europos infrastruktūros tinklų priemonę. Naujoje bendrojoje programoje „Europos horizontas“ pasiūlyta solidi mokslinių tyrimų ir inovacijų programa, kurios biudžetas – 15 mlrd. EUR energetikai, susisiekimui ir klimatui. Apskritai, siūlomas 2021–2027 m. daugiametės finansinės programos tikslas 25 proc. išlaidų susieti su klimato aspektu reikštų, kad vienas iš keturių eurų turės būti skirtas su klimatu susijusiems veiksams, o jie dažnai susiję ir su energetika. Reikia ir toliau bendradarbiauti siekiant užtikrinti, kad būtų sukurta energetikos sąjunga, be kita ko, tęsti aktyvų dialogą su pilietine visuomene ir suinteresuotaisiais subjektais, nes nuo jų indėlio ir įsitraukimo priklauso energetikos pertvarkos sėkmė.

GALIMYBĖS / PALANKŪS VEIKSNIAI

Elgsenos pokyčiai, išprusę, apsaugoti ir galių turintys vartotojai, visuomenės dalyvavimas ir dalyvaujamoji politika, teisingas permainas skatinančios išankstinės priemonės, įmonių socialinė atsakomybė ir atsakinga verslo veikla, naujos verslo galimybės, sutelktinis finansavimas ir kitų formų novatoriškas finansavimas, tvarūs finansai, viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė, išteklių apmokestinimas, daiktų internetas, švietimas, skaitmeninimas, dirbtinis intelektas ir naujos technologijos, moksliniai tyrimai ir inovacijos, žiedinė mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomika, mažataršis ir netaršus judumas, atspari visuomenė, daugiašališkumas

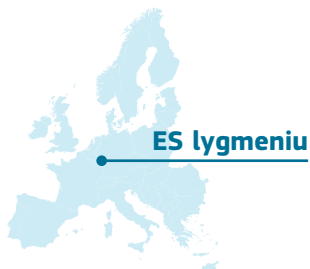
RIZIKA / NEPALANKŪS VEIKSNIAI

Didesnis elektros energijos suvartojimas dėl skaitmeninimo, nepastovios energijos kainos, tebesitęsianti priklausomybė nuo iškastinio kuro ir jo subsidijavimas, elgsenos pokyčių stoka, lėtas politikos įgyvendinimas, mažos viešosios ir privačiosios investicijos, skaitmeninė atskirtis, klimato kaita, geopolitinis nestabilumas ir grėsmės saugumui, vidutinės ir mažesnes pajamas gaunantiems žmonėms santykinai brangesnės permainos

SVARBIAUSI POLITIKOS POSLINKIAI

2017 m. gegužės mėn., siekdama duoti naują postūmį Afrikos ir ES partnerystei, ES pasiūlė Afrikos energetikos sektorių plėtojimo strategiją. ES įsipareigojo skatinti viešąsias ir privačiąsias investicijas į tvariąją energetiką Afrikoje, visų pirma pasinaudojant Išorės investicijų planu, ir stiprinti strategines sąjungas bei bendradarbiavimą.

Europos energetikos sąjungos kūrimas tapo vienu pagrindinių Komisijos prioritetų. Priimtose energetikos sąjungos įgyvendinimo iniciatyvos. Tai visų pirma 2016 m. dokumentų rinkinys „Švari energija visiems europiečiams“. Jis padės sukurti konkurencingesnę, modernesnę ir švaresnę energetikos sistemą, grindžiamą trimis pagrindiniais tikslais – pirmenybę teikti energijos vartojimo efektyvumui, tapti atsinaujinančiųjų išteklių energijos srities pasaulio lyderiais ir sudaryti tinkamas sąlygas vartotojams.

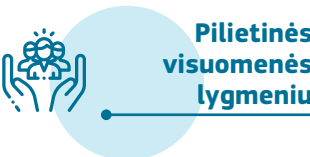
2013 m. daugiau kaip 40 organizacijų Nyderlanduose (vietos ir nacionalinės valdžios institucijos, įmonės, profesinės sąjungos ir aplinkosaugos organizacijos) pasirašė Energetikos susitarimą dėl tvaraus augimo, kuriuo siekiama padidinti atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalį nuo 5,8 proc. 2015 m. iki 16 proc. 2023 m. Jame nustatyti perėjimo prie netaršių transporto priemonių tikslai: iki 2035 m. visi naujai parduodami automobiliai turėtų būti visai netaršūs, o 2050 m. keliais turi važinėti vien netaršūs automobiliai.

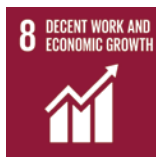
Budapeštas yra ištraukęs į Merų paktą – ES finansuojamą iniciatyvą, buriančią regionus ir miestus, įsipareigojusių įgyvendinti ES klimato ir energetikos tikslus. Nuo 2011 m. viena garsiausių miesto geoterminių maudyklų (Sečenio maudykla), netoli esantis zoologijos sodas ir vietos centralizuoto šilumos tiekimo įmonė užmezgė partnerystę, kuri padeda mažinti išmetamo anglies dioksido kiekį ir išlaidas energijai. Naudodamas Sečenio geoterminio vandens šilumą, Budapešto zoologijos sodas sušildo orą ir jį tiekia maždaug 350 rūšių gyvūnams ir beveik 500 rūšių augalams 26 pastatuose.

2008 m. Jelgavoje (Latvija) įsteigta energijos bendrovė „Fortum Jelgava“ pertvarkė miesto šilumos tinklą pakeisdama dujų katilinę nauja biomasės kogeneracine jėgaine, kūrenama medžio skiedromis. Miesto centralizuoto šilumos tiekimo sistema beveik visiškai perėjo nuo iškastinio kuro prie vietoje gaunamų atsinaujinančiųjų medienos išteklių.

Atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendruomenės – tai subjektai, per kuriuos piliečiai ir (arba) vietos valdžios institucijos gali naudoti atsinaujinančiąją energiją, ją gaminti ir (arba) būti jos gamybos priemonių savininkai. Visoje ES įgyvendinama daugiau kaip 2 500 tokių iniciatyvų, ir jos labai prisideda prie energetikos pertvarkos Europoje. Tokios iniciatyvos glaudžiai susijusios su vietos bendruomene, kuri yra už jas atsakinga, todėl atsinaujinančiosios energijos, ypač vėjo energetikos, projektai tampa visuomenei priimtinesni. Be to, jie mažina išlaidas, nes atsiveria galimybės juos įrengti tinkamiausiose vietose.

Skatinti nuolatinį, integracinį ir tvarų ekonomikos vystymąsi, visišką ir našų užimtumą bei deramą darbą visiems

EUROPOS SĄJUNGA ŠIANDIEN

PADĖTIS BENDRAIS BRUOŽAIS / KOKYBINĖ APŽVALGA

Po ekonomikos krizės atsigaujančioje Europos ekonomikoje nuolat auga užimtumas. Investicijos beveik pasiekė iki krizės buvusį lygį ir gerėja viešieji finansai, tačiau ekonomikos atsigavimas dar gali strigti. Deja, ne visi piliečiai ir valstybės narės gali vienodai pasidžiaugti ūkio augimu, o kai kuriose šalyse nedarbo lygis vis dar aukštas. Investicijų ir našumo tendencijos rodo, kad galima daugiau nuveikti siekiant paskatinti ekonomikos atsigavimą ir perėjimą prie tvaresnio ekonomikos augimo atsižvelgiant į ilgalaikius pasaulinius demografinių pokyčių ir skaitmeninimo iššūkius. Be nuolatinių pastangų užtikrinti tvarius viešuosius finansus ilguoju laikotarpiu, ES toliau skatina investicijas, visų pirma į švietimą, igūdžius, mokslinius tyrimus, technologinę plėtrą ir struktūrines reformas, siekdama didinti verslo aplinkos, produktų ir darbo rinkų veiksmingumą. Investicijų planas Europai padeda pritraukti privačiąsias investicijas į strateginius Europos ekonomikos sektorius. Darbo rinkoms ir socialinei politikai tobulinti skirtos struktūrinės reformos turėtų padėti darbuotojams įgyti būtinų igūdžių pereinant prie ekologiškos ekonomikos, gerinti galimybes įsidarbinti ir vienodinti galimybes darbo rinkoje, skatinti kurti sąžiningas darbo sąlygas ir tvarios bei tinkamos socialinės apsaugos sistemas. Jos taip pat turėtų padėti didinti darbo našumą, taigi ir darbo užmokesčio augimą. Socialinių partnerių dalyvavimas rengiant ir įgyvendinant reformas gali padidinti atsakomybę, poveikį ir rezultatus. Tarptautiniu lygmeniu ES siekia integracinio ir tvaraus augimo, kurdama deramas darbo vietas ir propaguodama darbuotojų ir žmogaus teises. Išorės veiksmų šioje srityje pavyzdžiai: Europos konsensusas dėl vystymosi, ES išorės investicijų planas, 2015–2019 m. ES veiksmų planas žmogaus teisių ir demokratijos srityje ir ES veiksmas įgyvendinant ES kaimynystės ir plėtros politiką. ES prekybos politika skatina laikytis pagrindinių tarptautinių darbo standartų ir gerbti žmogaus teises. Keliose ES politikos srityse, įskaitant prekybą, visada propaguojama tarptautinėmis gairėmis grindžiama atsakinga verslo praktika.

PAGRINDINĖS TENDENCIJOS

- Vidutinis europiečių gyvenimo lygis yra aukštesnis negu prieš du dešimtmečius. 2002–2017 m. realusis BVP vienam gyventojui augo vidutiniškai 1,1 proc. per metus. Pastaruoju metu ES ekonomika augo sparčiausiai nuo 2008 m. krizės pradžios, o realiojo BVP augimas 2017 m. padidėjo iki 2,2 proc.
- Per ekonomikos ir finansų krizę investicijų ES smarkiai sumažėjo, o 2017 m. visos investicijos sudarė 20,8 proc. BVP. Nuo 2013 m. jų vidutiniškai daugėjo 1,0 proc. per metus. Tikimasi, kad Investicijų planas Europai padės sukurti 1,4 mln. darbo vietų ir iki 2020 m. padidins ES BVP 1,3 proc.
- **Darbo našumo augimas šiek tiek paspartėjo, tačiau atsilieka nuo tendencijų, buvusių iki ekonomikos nuosmukio.**
- **Dalyvavimas darbo rinkoje išlieka stabilus ir 2017 m. darbo jėgos aktyvumo lygis pasiekė 73,4 proc.** Šį augimą daugiausia lėmė vyresnio amžiaus darbuotojai ir moterys. Bendras užimtumas pasiekė rekordinį lygį – darbo turi 239 mln. asmenų, visą darbo dieną dirbančių asmenų padaugėjo 2,3 mln., o ne visą darbo dieną dirbančių darbuotojų skaičius išliko stabilus. 2000–2015 m. užimtumas ekologiškų pramonės šakų sektoriuje padidėjo 47,3 proc. **Ilgalaikių bedarbių toliau mažėja, tačiau vis dar sudaro šiek tiek mažiau nei pusę visų bedarbių. Jaunimo nedarbas, kuris 2013 m. buvo pasiekęs net 23,8 proc., 2017 m. sumažėjo iki 16,8 proc. 2017 m. ne savo noru pagal laikinąsias darbo sutartis dirbo 7,7 proc. Europos darbuotojų,**

arba 57,7 proc. visų laikinųjų darbuotojų: ši dalis per pastarąjį dešimtmetį šiek tiek padidėjo. Europos Sąjungoje ne savo noru ne visą darbo dieną dirbančių asmenų (tarp jų daugiausia moterų) nuošimtis, palyginti su visu etatu dirbančių asmenų skaičiumi, didėjo nuo 25,6 proc. 2008 m. iki 29,6 proc. 2014 m., o po to mažėjo ir 2017 m. pasiekė 26,4 proc.

- Kalbant apie dirbančiuosius, kurie vis tiek skursta, 2017 m. skurdas grėsė 9,6 proc. darbuotojų. Šis skaičius per pastaruosius ketverius metus stabilizavosi, tačiau jis didesnis negu 2008 m. (8,5 proc.).

BENDRAS REITINGAS

Remiantis pasauliniu DVT indeksu ir 2018 m. rezultatų suvestine („Bertelsmann Stiftung“ ir „Sustainable Development Solutions Network“), 17 ES valstybių narių pagal 8-ąją darnaus vystymosi tikslą sukaupė 80 ar daugiau taškų iš 100. Devynios ES valstybės narės yra pirmajame pasaulio reitingo dvidešimtuje.

EUROPOS SĄJUNGA 2030-AISIAIS

ES PAGAL DABARTINES TENDENCIJAS, JEI NEBUS ESMINIŲ POKYČIŲ

ES turės užtikrinti aukštą bendrą užimtumo lygį dėdama pastangas, kad būtų kuriamos kokybiškos ir prie darnaus vystymosi prisidedančios darbo vietos, ypač moterims, jaunimui, pagyvenusiems žmonėms, neįgaliesiems, migrantams ir marginalizuotoms bendruomenėms. Tai padėtų užtikrinti Europos socialinės gerovės modelio tinkamumą ir tvarumą senėjančios visuomenės ir lėto našumo augimo kontekste. Investicijų į Europos ekonomiką toliau daugės, tačiau jas reikia nuolat remti, kad nebūtų stringama. Mažėjantis ES gyventojų skaičius ir silpnėjanti ekonominė galia turės įtakos jos pozicijai pasaulio ekonomikos sistemoje. Skaitmeninimas ir demografija paveiks ir tolesnį ekonomikos augimą, ir darbo rinkos pokyčius. Todėl reikia skirti daugiau dėmesio ES lyginamiesiems pranašumams, susijusiems su kokybišku švietimu ir tolesnėmis investicijomis į mokslinius tyrimus ir inovacijas, kurios turi skatinti socialinę įtrauktį ir aplinkosauginį tvarumą. Tęsis perėjimas prie žiedinės ekonomikos ir toliau bus vykdomi veiksmai, kuriais siekiama panaikinti priverčiamąjį darbą ir prekybą žmonėmis.

GALIMYBĖS / PALANKŪS VEIKSNIAI

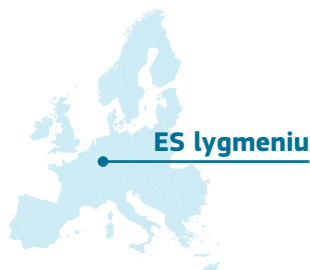
Kvalifikacijos kėlimas ir perkvalifikavimas, skaitmeninimas, moksliniai tyrimai ir inovacijos, visuomenės dalyvavimas ir dalyvaujamoji politika, visuomenės spaudimas pereiti prie tvarių gamybos grandinių, dirbtinis intelektas, naujos technologijos, įmonių socialinė atsakomybė ir atsakinga verslo veikla, tvarus finansavimas, viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė, bendradarbiavimu grindžiama mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomika, socialinė ekonomika ir socialinės ekonomikos ekosistemų plėtra, pastangos stiprinti visuomenės atsparumą, daugiašališkumas, atvira ir sąžininga prekyba, moksliniai tyrimai ir inovacijos

RIZIKA / NEPALANKŪS VEIKSNIAI

Lėtas našumo augimas, įgūdžių paklausos ir pasiūlos neatitiktis, lėta naujų skaitmeninių technologijų sklaida ir technologinių pokyčių poveikis darbuotojams ir konkretiems sektoriams, socialinė nelygybė, regioniniai ir teritoriniai skirtumai, demografinių pokyčių poveikis, migracijos vaidmuo ir priverstinis gyventojų perkėlimas, aplinkos būklės blogėjimas ir klimato kaita, geopolitinis nestabilumas ir saugumo grėsmės, grįžimas prie ekonominio protekcionizmo visame pasaulyje, keblumas įvertinti našumą vis didesnei ekonomikos daliai tampant nematerialia, darbo rinkos segmentacija ir mažų garantijų darbas, skaitmeninė atskirtis, duomenų apsauga, profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyra

SVARBIAUSI POLITIKOS POSLINKIAI

Investicijų planas Europai (vadinamasis Junckerio planas) labai padėjo pagerinti investicijų aplinką. 2018 m. liepos mėn. Europos strateginių investicijų fondas (ESIF) pasiekė pirminį – 315 mlrd. EUR investicijų – tikslą, o nuo 2015 m. iki 2018 m. gruodžio mėn. juo naudojantis visoje ES buvo pritraukta 371 mlrd. EUR papildomų investicijų. Jo lėšomis jau paremta daugiau kaip 750 000 darbo vietų. Planuojama, kad iki 2020 m. šis skaičius išaugs iki 1,4 mln. Daugiau kaip 850 000 mažųjų ir vidutinių įmonių (MVĮ) igijo geresnę galimybę gauti finansavimą. Bent 40 proc. Europos strateginių investicijų fondo infrastruktūros ir inovacijų linijos lėšų skiriama projektų komponentams, kuriais prisidedama prie Paryžiaus klimato susitarimą atitinkančių klimato politikos veiksmų.

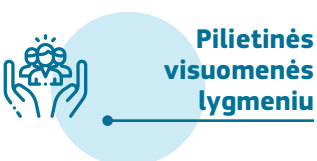
2017 m. Čekija leido lanksčiau sudarinėti darbo valandų ir atostogų tvarkaraščius, sustiprino kolektyvinių derybų procesą, iš dalies pakeitė sutarčių teisės aktus, kolektyvinio atleidimo iš darbo tvarką ir nuostatas dėl nuotolinio darbo, taip pat atvėrė daugiau galimybių profesinio ir asmeninio gyvenimo derinimo priemonėms, tokioms kaip darbas namuose.

Belgijos Gento miestas reguliariai naudojasi Europos socialiniu fondo lėšomis, kad paremtų pabėgėlių ir romų integraciją į darbo rinką. Pvz., vykdamas projektą „Labour Team IEM“ (2015–2017 m.) romams buvo teikiamos specialios konsultacijos. Pagrindinis tikslas buvo padėti patekti į darbo rinką mažiausiai 190 Europos vidaus migrantų, daugiausia romams. Projektas tęsiamas 2018–2019 m., remiant Europos socialiniam fondui.

Remiant Europos strateginių investicijų fondui, Europos investicijų bankas įmonei „Greenfiber International SA“ suteikė 7,5 mln. EUR vertės paskolą, kad būtų finansuojamas perdirbimo ir žiedinės ekonomikos projektas Rumunijoje. Projektas padės sukurti 280 darbo visą darbo dieną vietų, o surinktų ir perdirbamų atliekų kiekis padidės daugiau nei 50 000 t per metus.

2014 m. buvo įsteigta Portugalijos nacionalinių pilietinės visuomenės skėtinių organizacijų koalicija. Ji ketina parengti bendrą poziciją dėl Jungtinių Tautų darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m.. Koalicijos surengė nacionalinius konsultacijų procesus, paskelbė internetinius klausimynus ir organizavo vietos seminarus, kad būtų aptarti su Jungtinių Tautų darnaus vystymosi darbotvarke iki 2030 m. siejami lūkesčiai, be kita ko, su 8-uoju DVT susiję klausimai.

Kurti atsparią infrastruktūrą, skatinti integracinę bei tvarią industrializaciją ir inovacijas

EUROPOS SĄJUNGA ŠIANDIEN

PADĖTIS BENDRAIS BRUOŽAIS / KOKYBINĖ APŽVALGA

Norint tinkamai sujungti ir integruoti ES būtina gerai veikianti transporto, energetikos ir skaitmeninė infrastruktūra, kad piliečiai ir įmonės galėtų visapusiškai pasinaudoti laisvo judėjimo ir bendrosios rinkos privalumais ir tinkama socialine infrastruktūra. Todėl, be kita ko, transeuropiniai transporto, energetikos ir skaitmeniniai tinklai padeda integruotai tenkinti atsparios, tvarios, vientisos ir novatoriškos infrastruktūros poreikius. Strategiškai aktualios yra ir investicijos į kosmoso infrastruktūrą. Europos pramonė yra stipri ir daugelyje pasaulio rinkų sektorių išlaikė pirmaujančią poziciją. ES sudaro palankesnes sąlygas pereiti prie pažangios, novatoriškos ir tvarios pramonės, kuri būtų naudinga visiems piliečiams. Nors ES BVP auga, bendras išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis mažėja, taigi augimas yra atsiejamas nuo taršos. Europos politikos priemonėmis siekiama sudaryti sąlygas pramonei atsakingai ir tvariai vykdyti veiklą, kurti darbo vietas, didinti Europos konkurencingumą, skatinti investicijas ir inovacijas švarių ir skaitmeninių technologijų srityje ir ginti Europos regionus ir darbuotojus, kurie labiausiai nukentėjo nuo pramonės permainų. ES parama investicijoms į mokslinius tyrimus ir inovacijas ir skaitmeninei transformacijai padeda mums konkuruoti pasaulyje, nes padeda sukurti daugiau darbo vietų ir galimybių rinkoje. ES yra atvirausia mokslinių tyrimų ir inovacijų erdvė pasaulyje, tačiau reikia didinti mastus ir gerinti sklaidą. Deja, inovacijos ne visada paverčiamos naujomis rinkos ir augimo galimybėmis. Verslo sektorius turi didinti investicijas į mokslinius tyrimus ir inovacijas, nes šiuo metu jis investuoja tik 1,3 proc. BVP ir atsilieka nuo Kinijos (1,6 proc.), JAV (2 proc.) ar Japonijos (2,6 proc.). Skaitmeninė transformacija yra svarbus veiksnys pereinant prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ir žiedinės ekonomikos ir ja besinaudojančios visuomenės. Tarptautiniu lygmeniu Europos konsensusas dėl vystymosi skatina aukštos kokybės, atsparios ir klimatui nekenkiančios infrastruktūros projektavimą, statybą ir eksploatavimą, kad visiems būtų suteikta teisinga ir įperkama galimybė ja naudotis ir būtų skatinamas ekonomikos augimas, prekyba ir investicijos. Šioje srityje taip pat svarus ES prekybos, plėtros ir kaimynystės politikos indėlis.

PAGRINDINĖS TENDENCIJOS

- **Nuo apdirbamosios pramonės priklauso du trečdaliai ES eksporto, darbo vietos 36 mln. žmonių, t. y. kas penkta darbo vieta Europoje, ir ji padeda užtikrinti aukštą Europos piliečių gyvenimo lygį.**
- **Su pramoniniais procesais ir produktų naudojimu susijęs išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis 2000–2016 m. sumažėjo daugiau nei 17 proc.** Be to, pažangą rodo ir tai, kad 2000–2016 m. energijos suvartojimas pramonėje sumažėjo 17 proc.
- **Investicijos į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą:** Europai tenka 20 proc. pasaulio investicijų į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą, joje parengiama trečdalis visų aukštos kokybės mokslinių publikacijų, ji pasaulyje pirmauja tokiuose pramonės sektoriuose kaip vaistų, cheminių medžiagų, mechanikos inžinerijos ir mados. Didžiausi du mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros finansuotojai – verslo įmonių sektorius (65 proc.) ir aukštojo mokslo sektorius (23 proc.), o valdžios sektoriaus dalis 2016 m. sudarė 11 proc.
- **Prieš prasidedant ekonomikos krizei patentų paraiškų skaičius Europos Sąjungoje gerokai išaugo, o vėliau nebesikeitė.**
- **Įmonių socialinė atsakomybė:** 77 proc. ES įmonių socialinę atsakomybę aptaria savo ataskaitose, o daugelis iš jų yra įmonių socialinės atsakomybės, atsakingo verslo veiklos ir darnaus vystymosi tikslų integracijos pirmūnai.

BENDRAS REITINGAS

Remiantis pasauliniu DVT indeksu ir 2018 m. rezultatų suvestine („Bertelsmann Stiftung“ ir „Sustainable Development Solutions Network“), 10 ES valstybių narių pagal 9-ąją darnaus vystymosi tikslą sukaupė 73 ar daugiau taškų iš 100; tiesa, valstybių narių rezultatai labai skiriasi. 10 ES valstybių narių yra pirmajame pasaulio reitingo dvidešimtuose.

EUROPOS SĄJUNGA 2030-AISIAIS

ES PAGAL DABARTINES TENDENCIJAS, JEI NEBUS ESMINIŲ POKYČIŲ

Europa sparčiausiai kuria tvaresnę ir įtraukesnę pramonę. Ekonominė, visuomeninė ir į aplinką orientuota transformacija bus vis spartesnė ir greičiau vyks technologiniai proveržiai tokiose srityse kaip robotika, daiktų internetas, dirbtinis intelektas ir energetikos sistemos. Dėl automatizavimo, kuriam sąlygas sudarė informacinės technologijos, keisis tradiciniai gamybos procesai ir darbo pobūdis. Pramonė vis labiau integruojasi į pasaulines vertės grandines, kurių didelę dalį sudaro paslaugos. Atsirandantys nauji verslo modeliai griaus tradicines rinkas. Iš esmės keičiasi pačios inovacijos ir vertės kūrimas: nauja vartotojų karta tikisi bendro vertės kūrimo, tvarios verslo praktikos, junglumo ir rezultatų matavimo realiuoju laiku. Nauju konkurencijos veiksmu tampa duomenys. Toliau didės žaliavų paklausa. Kadangi vis labiau juntamas gamtos išteklių ribotumas ir klimato kaitos poveikis, tvarių produktų paklausa, žiedinio vartojimo poreikis ir noras smarkiai sumažinti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį ar jų visiškai išvengti smarkiai išaugs, todėl reikalingos ekologinės inovacijos. Europa padidins savo investicijas į mokslinius tyrimus, inovacijas ir atsparią infrastruktūrą, be kita ko, pasinaudodama būsima ES bendrąja mokslinių tyrimų ir inovacijų programa „Europos horizontas“.

GALIMYBĖS / PALANKŪS VEIKSNIAI

Visuomenės dalyvavimas ir dalyvaujamoji politika, dirbtinis intelektas, daiktų internetas, visapusiškas skaitmeninimas, bendradarbiaujamoji ir žiedinė anglies dioksido poveikį neutralizuojanti ekonomika, pastangos stiprinti visuomenės atsparumą, įmonių socialinė atsakomybė ir atsakinga verslo veikla, atsakinga ir tvari kasyba ir gavyba, tvarus finansavimas, viešojo ir privatačio sektorių partnerystė, sutelktinis finansavimas ir švietimas, daugiašališkumas, atvira ir sąžininga prekyba

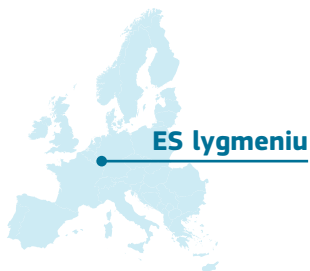
RIZIKA / NEPALANKŪS VEIKSNIAI

Mažos viešosios ir verslo sektoriaus investicijos, taip pat į mokslinius tyrimus ir inovacijas, kintančios vertės grandinės, igūdžių paklausos ir pasiūlos neatitiktis, pasaulinės paklausos pokyčiai, geopolitinis nestabilumas ir grėsmės saugumui, socialinė nelygybė, mūsų visuomenės senėjimas, klimato kaita ir rizika aplinkai, susijusi su didėjančia gamtos išteklių paklausa, miesto ir kaimo atotrūkis

SVARBIAUSI POLITIKOS POSLINKIAI

Europos palydovinės navigacijos programos „Galileo“ ir EGNOS yra tikslesnės ir patikimesnės, todėl siūlo geresnę vietos ir laiko nustatymo informaciją, labai pagerinančią daugelį kasdien žmonių Europoje naudojamų paslaugų ir produktų (nuo navigacijos priemonių jūsų automobilyje iki mobiliojo telefono) ir labai svarbią būtinosioms reagavimo į nelaimės paslaugoms. Žemės stebėjimo grupė DVT ir Paryžiaus klimato susitarimo įgyvendinimo tikslais skatina naudoti aplinkos stebėjimo taikomas programas.

Transeuropinių tinklų tikslas – užtikrinti, kad transporto, energetikos ir skaitmeninių technologijų sektoriuose būtų sukurta atspari, vientisa ir novatoriška infrastruktūra. Jais siekiama užtikrinti susisiekimą su visais ES regionais ir taip prisidėti prie bet kurioje Europos vietoje esančių piliečių įtraukimo. Infrastruktūra yra kuriama ir pritaikoma taip, kad atlaikytų su klimato kaita susijusią riziką ir kartu skatintų įtrauktį, inovacijas ir darbo vietų kūrimą.

Švedija yra inovacijų lyderė ES: joje daug privačiųjų ir viešųjų lėšų investuojama į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą, pateikiama daug patentų paraiškų, veikia daug novatoriškų MVĮ ir didelė darbuotojų dalis vykdo žinioms imlią veiklą. Be to, investicijos į gamybą auga sparčiau už ES vidurkį ir energijos vartojimo efektyvumas pramoninėje gamyboje labai didelis.

Teminė pramonės modernizavimui skirta pažangiosios specializacijos platforma suteikia galimybių regioninėms valdymo institucijoms, kurių pažangiosios specializacijos prioritetai panašūs, bendradarbiauti naudojantis viena kitos kompetencija, dalytis infrastruktūra, didinti poveikį ir plėtoti bendrus investicinius projektus.

Europos strateginių investicijų fondas padėjo Estijos įmonei gaminti energijos kaupimo įtaisą, vadinamąjį ultrakondensatorių, kuris 100 kartų galingesnis už paprastą bateriją ir gali atlaikyti vieną milijoną įkrovimo ciklų. Pritraukusi 15 mln. EUR įmonė Vokietijoje pastatė gamyklą, kurioje per metus galima pagaminti milijonus naujų ultrakondensatorių.

Mažinti nelygybę šalių viduje ir tarp šalių

EUROPOS SĄJUNGA ŠIANDIEN

PADĖTIS BENDRAIS BRUOŽAIS / KOKYBINĖ APŽVALGA

Nelygybė, kaip ir skurdas, yra daugialypė sąvoka. Ji apima tiek rezultatų, tiek galimybių nelygybę, pvz., pajamų nelygybę, nevienodas galimybes gauti socialinę apsaugą ir nelygybės perdavimą iš kartos į kartą. Galimybių nelygybė labai prisideda prie pajamų nelygybės. ES vyksta pajamų konvergencija ir daugelyje valstybių narių gyvenimo lygis neberodo krizės padarinių. Tačiau, Europos šalių ekonomikai atgaunant jėgas, auga susirūpinimas, ar ekonomikos augimu gali pasinaudoti visi. Pajamų nelygybė pastaraisiais metais ES apskritai stabilizavosi, tačiau jos mastas tebekelia nerimą. Marginalizuotos ir pažeidžiamos grupės, pvz., neįgalieji, migrantai ir etninės mažumos, įskaitant romus, benamiai ar vieniši seneliai ir vaikai, patiria ypatingos rūšies nelygybę. Jų socialinė ir ekonominė įtrauktis vis dar nepakankama. Nelygybė gali trukdyti ekonomikos augimui, makroekonominiam stabilumui ir galbūt pažeisti socialinę sanglaudą. Jei pažvelgtume į pasaulį, išliekantis didelis nelygybės mastas šalyse, kurios yra ES partnerės, kelia grėsmę, kad nebus pažangos siekiant daugelio DVT. Nelygybė pasaulyje taip pat gali lemti didesnę migraciją į ES. Reaguodama į pastarojo meto iššūkius migracijos srityje, Komisija ėmėsi veiksmų, kad būtų reaguojama nedelsiant ir atsirastų tvari, krizei atspari sistema ateičiai. Labai svarbu, kad migracijos srautai būtų valdomi tvariai. ES išorės veiksmas, įskaitant užsienio ir saugumo, vystymosi, plėtros ir kaimynystės, ES prekybos ir investicijų politikos priemones, padeda rauti nelygybės šaknis už Europos ribų. Pvz., Europos konsensusas dėl vystymosi skatina laikytis principo, kad niekas neturi būti paliktas nuošalyje, ir juo įsipareigota imtis veiksmų, kad būtų sumažinta rezultatų nelygybė ir sudaromos lygios galimybės visiems.

PAGRINDINĖS TENDENCIJOS

- **Disponuojamosios pajamos:** Ekonominiai skirtumai tarp ES šalių laikui bėgant sumažėjo. Realios pakoreguotos bendros disponuojamosios namų ūkio pajamos vienam gyventojui išaugo daugumoje valstybių narių. 2017 m. jos buvo vidutiniškai 4,4 proc. didesnės už ikikrizinį 2008 m. lygį. Vyko tam tikras pajamų ES valstybėse narėse panašėjimas, nes disponuojamosios pajamos valstybėse narėse, kuriose pajamų lygis yra mažesnis, pvz., Rumunijoje, Bulgarijoje ir Lenkijoje, augo sparčiau nei ES vidurkis.
- **Pajamų nelygybė:** 2017 m. visoje ES (vidutiniškai visose valstybėse narėse) 20 proc. turtingiausių namų ūkių pajamos buvo 5,1 karto didesnės nei 20 proc. skurdžiausių namų ūkių, ir tai vis dar viršija prieš krizę buvusį lygį (2009 m. – 4,9). Tačiau šis santykis, palyginti su 2016 m., sumažėjo (nuo 5,2), vadinasi, šiek tiek didėja tikimybė sumažinti pajamų nelygybę ES valstybėse narėse. ES valstybėse narėse taip pat pastebima, kad pajamų nelygybė pamažu stabilizuojasi: 40 proc. gyventojų, kurių pajamos mažiausios, gaunama pajamų dalis 2008 m. ir 2012 m. siekė 21,2 proc., 2016 m. sumažėjo iki 20,9 proc., o 2017 m. vėl padidėjo iki 21,2 proc.
- **Nelygios galimybės:** Svarbus galimybių nelygybės aspektas – tėvų socialinės ir ekonominės padėties poveikis vaikų išsilavinimo lygiui. Pagal 2015 m. Tarptautinio moksleivių vertinimo programos (PISA) tyrimą, gamtos mokslus prastai mokėsi 33,8 proc. iš nepalankiausios socialinės ir ekonominės aplinkos ateinančių ES mokinių ir tik 7,6 proc. geriausias sąlygas turinčių jų bendraamžių. Padėtis valstybėse narėse smarkiai skiriasi.
- **Pagalba vystymuisi:** ES išlieka didžiausia pasaulyje paramos teikėja: ji skiria daugiau kaip 50 proc. visos pasaulio paramos vystymuisi ir taip prisideda prie nelygybės mažinimo visame pasaulyje. Nuo 2001 m. bendras besivystančioms šalims skirtas ES finansavimas, apimantis srautus iš viešojo ir privačiojo sektorių, nuo 2001 m. padidėjo daugiau nei du kartus, vadinasi kasmet vidutiniškai augo 6,4 proc.

BENDRAS REITINGAS

Remiantis pasauliniu DVT indeksu ir 2018 m. rezultatų suvestine („Bertelsmann Stiftung“ ir „Sustainable Development Solutions Network“), 13 ES valstybių narių pagal 10-ąją darnaus vystymosi tikslą sukaupė 80 ar daugiau taškų iš 100. 11 ES valstybių narių yra pirmajame pasaulio reitingo dvidešimtuose.

EUROPOS SĄJUNGA 2030-AISIAIS

ES PAGAL DABARTINES TENDENCIJAS, JEI NEBUS ESMINIŲ POKYČIŲ

ES ir jos valstybės narės bendradarbiaus, kad užtikrintų integracinį tvarų augimą ES, nes tai būtina nelygybės sumažinimo sąlyga. Jos suderins veiksmingas, efektyvias, tinkamos socialinės apsaugos ir paramos paslaugas, geras švietimo paslaugas, kurios visiems atvertų vienodas galimybes, ir gerai veikiančias darbo rinkas, palaikomas veiksmingomis darbo rinkos politikos priemonėmis. Tai padės ne tik sumažinti ES valstybių narių nelygybę, bet ir gerokai sumažinti nelygybę pačiose valstybėse narėse. Siekiant išvengti skaitmeninės atskirties reikės tinkamai valdyti technologinę pažangą, ypač dirbtinio intelekto diegimą. Kalbant apie migracijos tendencijas, akivaizdu, kad nė viena ES šalis negali arba neturėtų būti palikta viena tvarkytis su didžiuliu migracijos spaudimu. ES toliau mažins neteisėtos migracijos paskatas, gelbės gyvybes ir užtikrins išorės sienų saugumą, įgyvendins tvirtą bendrą prieglobsčio politiką ir teisėtą migracijos politiką, kartu padėdama veiksmingai integruoti teisėtus migrantus ir pabėgėlius į ES darbo rinkas ir visuomenę. ES išorės veiksmais toliau bus kovojama su nelygybe už Europos ribų.

GALIMYBĖS / PALANKŪS VEIKSNIAI

Visuomenės aktyvumas ir dalyvaujamoji politika, įmonių socialinė atsakomybė ir atsakinga verslo veikla, socialinė gerovė (pvz., mokesčių, socialinės apsaugos ir socialinės įtraukties sistemos, darbo rinkos politika, būsto politika, sveikatos priežiūra, vaikų priežiūra, išsilavinimas, geri įgūdžiai ir mokymasis visą gyvenimą), transportas ir skaitmeninis prieinamumas, reagavimas į nelygybės teritorinį aspektą, kova su sukčiavimu ir korupcija, tvarus finansavimas, daugiašališkumas, atvira ir sąžininga prekyba

RIZIKA / NEPALANKŪS VEIKSNIAI

Nelygios galimybės, senėjanti visuomenė, kintanti namų ūkių sudėtis (pvz., vieno asmens namų ūkiai), socialinės gerovės spragos, klimato kaita ir aplinkos būklės blogėjimas, geopolitinis nestabilumas ir saugumo aspektai, grįžimas prie ekonominio protekcionizmo visame pasaulyje

SVARBIAUSI POLITIKOS POSLINKIAI

ES tarptautiniu lygmeniu

Europos konsensusas dėl vystymosi skatina laikytis principo, kad niekas neturi būti paliktas nuošalyje, ir juo įsipareigota imtis veiksmų, kad būtų sumažinta rezultatų nelygybė ir propaguojamos lygios galimybės visiems. ES prekybos ir investicijų politikos priemonėmis siekiama kuo labiau padidinti prekybos lengvatų, prekybos susitarimų ir investicijų susitarimų atveriamas galimybes kurti darbo vietas, užtikrinti aukšto lygio darbuotojų apsaugą ir pritraukti investicijas į šalis partneres, ypač besivystančias, taip prisidedant prie nelygybės mažinimo.

ES lygmeniu

Daugeliu iš 20 Europos socialinių teisių ramsčio principų siekiama užtikrinti lygias galimybes visiems, teisingumą ir įtraukimą į darbo rinkas ir visuomenę. Ramsį papildė stebėjimais pagrįsta socialinių rodiklių suvestinė, kuri atskleidžia tendencijas ir veiksmų rezultatus visoje ES. Pagrindinis ramsčio įgyvendinimo mechanizmas yra Europos semestras, kuris dar labiau patobulintas siekiant sutelkti dėmesį į socialinį teisingumą, nelygybę ir įtraukėsnę ekonomikos augimą. ES sanglaudos politikos priemonėmis kovojama su skurdu ir diskriminacija ir taip skatinama socialinė įtrauktis.

Valstybės narės lygmeniu

Kipro mokesčių ir išmokų sistema tapo veiksmingesnė ir labiau padeda spręsti pajamų nelygybės problemą. Nuo krizės laikų (2009–2016 m.) jos persikirstomasis poveikis išaugo beveik dvigubai. Pavyzdžiui, 2014 m. Kipras įvedė garantuotų minimalių pajamų schemą, kuri taip pat padeda skatinti dirbti. Schema akivaizdžiai padeda gerokai sumažinti skurdą ir nelygybę, taigi prisideda prie minimalios socialinės apsaugos sistemos stiprinimo.

Regionų / vietos lygmeniu

Čekijos Brno savivaldybės vykdomas bandomasis projektas „Housing First for Families“ rodo savivaldybės iniciatyvą su bendruomenės partneriais spręsti benamystės problemą. Pagal projektą penkiasdešimčiai romų ir kitų šeimų, kurios anksčiau gyveno prieglaudose ar patyrė kitų formų benamystę, suteikiamas municipalinis būstas ir ugdomi atsakingo gyvenimo būstą įgūdžiai. Remiantis bandomuoju projektu buvo priimtas Brno 2018–2025 m. šeimų benamystės panaikinimo veiksmų planas.

Įmonių lygmeniu

„La Bolsa Social“ yra pirmoji Ispanijos sutelktinio finansavimo investicijų į nuosavą kapitalą platforma investuotojams ir įmonėms, norinčioms daryti teigiamą socialinį poveikį. Siekdama įgyvendinti DVT, įmonė suveda socialinio poveikio siekiančius investuotojus su įmonėmis. „La Bolsa Social“ 1,8 mln. EUR finansavo 10 teigiamą socialinį poveikį ir teigiamą poveikį aplinkai darančių įmonių. Penkios iš jų konkrečiai stengėsi suteikti neįgaliesiems prieigą prie informacijos, galimybę įsitraukti į socialinį gyvenimą ir patekti į viešąją erdvę.

Pilietinės visuomenės lygmeniu

Pagal švedų projektą „Bread in Bergslagen“ surengti tradicinės duonos kepimo kursai kaip būdas integruoti naujai atvykusius migrantus ir jiems suteikti profesinių įgūdžių. Dialogui pradėti pasirinkta fiziškai aktyvi veikla, o po to apmokyti savanoriai vedė dalyvių diskusijas.

Miestus ir gyvenvietes padaryti įtraukius, saugius, atsparius ir tvarius

EUROPOS SĄJUNGA ŠIANDIEN

PADĖTIS BENDRAIS BRUOŽAIS / KOKYBINĖ APŽVALGA

Europoje nūdienos ekonominiai, aplinkos ir socialiniai uždaviniai yra susiję su miestais. Daugiau kaip 70 proc. ES gyventojų gyvena miestų teritorijose, ir miestuose sukurama apie 85 proc. ES BVP. Miestai ir bendruomenės yra itin svarbūs europiečių gerovei ir jų gyvenimo kokybei, nes jie yra ekonominės ir socialinės plėtros ir inovacijų židiniai. Jie pritraukia daug žmonių, nes suteikia įvairių švietimo, užimtumo, pramogų ir kultūros galimybių. Tačiau ES miestai taip pat susiduria su tokiais problemomis kaip migracijos spaudimas ir socialinė atskirtis, spūstys, tinkamo būsto trūkumas, prastėjanti infrastruktūra ir didėjanti oro tarša. Miestai taip pat yra ypač neatsparūs klimato kaitos ir gaivalinių nelaimių poveikiui. Komisija, valstybės narės ir Europos miestai kartu deda pastangas stiprinti Europos ir nacionalinės politikos urbanistinį aspektą. Pagal JT Naująją miestų darbotvarkę ES, stiprindama miestų aplinkos atsparumą, vykdo nelaimių ir su klimatu susijusios rizikos prevenciją ir koordinuočiau reaguoja į įvairius urbanistinius iššūkius. Tarptautiniu lygmeniu Europos vystymosi, užsienio ir saugumo, plėtros ir kaimynystės politikos priemonėmis siekiama pagerinti gyvenimo sąlygas miestuose. Europos konsensuse dėl vystymosi pabrėžiama, kad reikia daugiau dėmesio skirti miestams ir vietos valdžios institucijoms, nes jiems tenka svarbus vaidmuo įgyvendinant DVT.

PAGRINDINĖS TENDENCIJOS

- 2007–2016 m. komunalinių atliekų perdirbimo mastas iš viso padidėjo 11,0 procentinio punkto.
- **Per pastaruosius šešerius metus ES pagerėjo būsto kokybė.** 2007–2017 m. ES gyventojų, kurių būsto sąlygos turi esminių trūkumų, nuošimtis sumažėjo 4,8 procentinio punkto ir pasiekė 13,1 proc.
- Miestuose gyvenantiems žmonėms viešasis transportas buvo pasiekiamas lengviau – tik 9,7 proc. nurodė patiriant didelių arba labai didelių sunkumų, palyginti su 37,4 proc. kaimo vietovių gyventojų.
- 2010–2015 m. oro tarša smulkiosiomis kietosiomis dalelėmis sumažėjo beveik 20 proc., tačiau lieka opių oro taršos problemos židinių.
- **Nuo 2009 m. dirbtine danga uždengtas žemės plotas vienam gyventojui 2015 m. padidėjo 6 proc.** Kadangi Europa yra vienas labiausiai urbanizuotų pasaulio žemynų, reikia dėti daugiau pastangų, kad būtų sustabdyta dirvožemio degradacija.
- **Vietos ir regionų valdžios institucijos, dalyvaujančios įgyvendinant Europos merų pakto veiksmų planus, sumažino išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį 23 proc., o galutinės energijos suvartojimą – 18 proc. ir siekia, kad iki 2020 m. 19 proc. suvartojamos energijos būtų pagaminama vietoje.**

BENDRAS REITINGAS

Remiantis pasauliniu DVT indeksu ir 2018 m. rezultatų suvestine („Bertelsmann Stiftung“ ir „Sustainable Development Solutions Network“), 23 ES valstybės narės pagal 11-ąją darnaus vystymosi tikslą sukaupė 80 ar daugiau taškų iš 100. 10 ES valstybių narių yra pirmajame pasaulio reitingo dvidešimtuose.

EUROPOS SĄJUNGA 2030-AISIAIS

ES PAGAL DABARTINES TENDENCIJAS, JEI NEBUS ESMINIŲ POKYČIŲ

Prognozuojama, kad iki 2050 m. miestų gyventojų dalis Europoje šiek tiek viršys 80 proc. ES ir jos valstybės narės visais valdymo lygmenimis, taip pat pilietinė visuomenė, įmonės ir mokslininkai bendradarbiaudami siekia sukurti nuolat besivystantį miestą rytdienos visuomenei. Europos miestai išliks piliečių traukos centrais, atvers daugiau užimtumo galimybių ir teiks aukštesnę gyvenimo kokybę ir daugiau socialinių paslaugų. Siekiant užtikrinti, kad gyventi kartu būtų gera, Europos miestuose atvirai visais lygmenimis bendradarbiaujama su suinteresuotaisiais subjektais tokiose srityse kaip būstas, energetika, susisiekimas, vanduo, kova su klimato kaita, skurdo panaikinimas, nelygybė, žiedinė ekonomika, atsparumas ir saugumas. Europos miestai taps pažangiaisiais miestais, kuriuose skaitmeninės ir telekomunikacijų technologijos padės piliečiams ir įmonėms veiksmingiau naudotis tradiciniais tinklais ir paslaugomis.

GALIMYBĖS / PALANKŪS VEIKSNIAI

Pažangioji specializacija, miestų partnerystė, visuomenės dalyvavimas ir dalyvaujamoji politika (pvz., bendradarbiavimu grindžiamas miestų valdymas, įvairių suinteresuotųjų subjektų platformos), tvaraus judumo mieste planai, įmonių socialinė atsakomybė ir atsakinga verslo veikla, sutelktinis finansavimas ir kitų formų novatoriškas finansavimas, skaitmeninimas, dirbtinis intelektas ir naujos technologijos, bendradarbiaujamoji ekonomika, mažataršis viešasis transportas, aktyvus susisiekimas (ėjimas ir važiavimas dviračiu), moksliniai tyrimai ir inovacijos, mažataršiai pastatai, ūkininkavimas mieste, miestų žaliosios erdvės

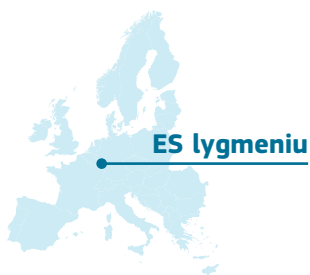
RIZIKA / NEPALANKŪS VEIKSNIAI

Aplinkos būklės blogėjimas ir klimato kaita, tarša, visuomenės senėjimas, nusikalstamumas ir grėsmė saugumui, sukčiavimas ir korupcija, socialinė nelygybė, didėjančios būsto kainos

SVARBIAUSI POLITIKOS POSLINKIAI

Vystymosi srityje Komisija suformavo naują Europos Sąjungos bendradarbiavimo su miestais ir vietos valdžios institucijomis trečiosiose šalyse modelį, pagal kurį ES išorės parama daugiausiai skiriama miestų planavimui, finansavimui ir valdymui.

2016 m. gegužės mėn. priėmus **Amsterdamo paktą** pradėta įgyvendinti ES miestų darbotvarkė. Pakte numatytas naujas daugiapakopis darbo metodas, drąsinantis valstybių narių, miestų, Komisijos ir kitų suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimą siekiant skatinti augimą, patogesnių gyvenimo sąlygų kūrimą ir inovacijas Europos miestuose ir nustatyti bei spręsti socialinius uždavinius. ES miestų darbotvarkės veikla vykdoma orientuojantis į konkrečius kiekvienos atskiros partnerystės prioritetus ir taip siekiama gerinti gyvenimo miestuose kokybę.

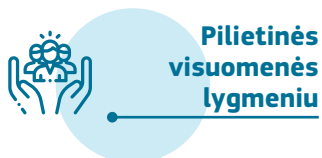
Dabartinis būstų trūkumas Airijoje iš dalies atsirado dėl to, kad smarkiai sumažėjo statybų. Siekdama paspartinti aprūpinimą visų rūšių būstu, 2016 m. Airijos vyriausybė pradėjo įgyvendinti aprūpinimo būstu ir benamystės problemų sprendimo veiksmų planą. Veiksmų plane numatytos penkios pagrindinės konkrečių problemų sprendimo kryptys: spręsti benamystės problemą, didinti socialinio būsto pasiūlą, statyti daugiau namų, gerinti nuomos sektorių ir naudoti esamus būstus.

„Global Nachhaltige Kommune“ yra Vokietijos Šiaurės Reino-Vestfalijos regione įgyvendinamas 15 vietos savivaldybių, kurių vienos mažos ar vidutinės, o kitos – dideli miestai arba kaimo regionai, projektas. Vykdamas projektą teikiama sisteminė parama, padedanti rengti darnumo strategiją, kuri padėtų spręsti konkrečias vietos problemas orientuojantis į bendrą DVT sistemą. Projekto metodas taip pat buvo pritaikytas kituose Vokietijos regionuose.

Įmonė LIPOR yra atsakinga už keliose Portugalijos Porto aglomeracijos savivaldybėse susidarančių komunalinių atliekų tvarkymą, naudojimą ir valymą. LIPOR investavo ir, sutvarkiusi aplinką ir suformavusi kraštovaizdį, seno sąvartyno vietoje įrengė pramogų parką. Sukurta erdvė žaisti, leisti laisvalaikį ir mokytis.

Estijos nevyriausybinių organizacijų „The Urban Laboratory“ sprendžia tvarių ir įtraukių miestų plėtros klausimus. Ji konsultuoja vietos valdžios institucijas, perkelia į Estiją naujausias tendencijas ir šviečia žmones apie gyvenamąją aplinką.

Užtikrinti tvarius vartojimo ir gamybos modelius

EUROPOS SĄJUNGA ŠIANDIEN

PADĖTIS BENDRAIS BRUOŽAIS / KOKYBINĖ APŽVALGA

Tvarių vartojimu ir gamyba siekiama pakeisti gamybos, prekių platinimo ir vartojimo ir išteklių naudojimo būdus ir taip sumažinti Europos aplinkosauginį pėdsaką. Per pastaruosius kelerius metus ES pasistūmėjo link efektyviai išteklius naudojančios, ekologiškos ir konkurencingos mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos, tačiau Europos Sąjungai siekiant DVT vis dar sunku įgyvendinti tvarų vartojimą ir gamybą, todėl reikia toliau dėti pastangas visais lygmenimis. ES laikosi požiūrio, kad reikia skatinti efektyvų išteklių naudojimą ir kartu mažinti poveikį aplinkai pereinant prie žiedinės ekonomikos, kad produktų, medžiagų ir išteklių vertė ekonomikoje išliktų kuo ilgiau, o atliekų ir taršos susidarytų kuo mažiau. 2015 m. ES žiedinės ekonomikos veiksmų plano 54 veiksmai apima visus produktų ir medžiagų ciklo etapus – gamybą, vartojimą, atliekų tvarkymą, antrinių žaliavų rinką, inovacijas ir investicijas, stebėjimą – ir 5 prioritetines sritis – plastikų, maisto atliekas, svarbiausias žaliavas, statybą ir griovimą, biomasę ir biologinius produktus. Iki 2018 m. daugiau kaip 85 proc. veiksmų jau įgyvendinta, o likę veiksmai pradėti. 2017 m. buvo sukurta Europos žiedinės ekonomikos suinteresuotųjų subjektų platforma. Ji skatina įmones, valdžios institucijas ir kitas suinteresuotąsias šalis dalytis žiniomis ir demonstruoti gerą patirtį. O 2016 m. sukurta ES maisto nuostolių ir švaistymo prevencijos platforma. Pagal ES miestų darbotvarkę sukurta speciali partnerystė, kuri padės išnagrinėti šį klausimą ir siūlo imtis keleto veiksmų, kad žiedinė ekonomika įsitvirtintų miestuose. Be to, 2018 m. atnaujinta Europos bioekonomika prisideda prie ES pramonės bazės modernizavimo ir stiprinimo, nes kuriamos naujos vertės grandinės ir žalesni bei ekonomiškesni pramonės procesai. Kalbant apie išorės aspektą, ES, įgyvendindama vertybėmis grindžiamą prekybos darbotvarkę, skatina atsakingą tiekimo grandinių valdymą ir sąžiningos bei etiškos prekybos sistemas; be to, ES vystymosi, plėtros ir kaimynystės politikoje pabrėžiama, kad taikant jos priemones svarbu siekti tvaraus vartojimo ir gamybos.

PAGRINDINĖS TENDENCIJOS

- **Ekonomikos augimo atsiejimas nuo gamtinių išteklių naudojimo vertinamas pagal ES išteklių naudojimo ir energijos vartojimo našumą.** Nuo 2001 m. ES išteklių naudojimo našumas išaugo 36,4 proc. (2017 m.), o energijos vartojimo našumas – 29,2 proc. (2016 m.), t. y. naudojant medžiagų vienetą arba suvartojant energijos vienetą pagaminta daugiau produkcijos (BVP rodikliais).
- 2004–2016 m. ES susidariusių atliekų, išskyrus stambias mineralines atliekas, kiekis sumažėjo 6,5 proc. **2004–2014 m. ES atliekų perdirbimo norma šiek tiek padidėjo – nuo 53 iki 55 proc., o žiedinio medžiagų naudojimo rodiklis, rodantis, kokią visų naudojamų medžiagų dalį sudaro iš surinktų atliekų gautos medžiagos, padidėjo nuo 8,3 iki 11,7 proc.**
- ES ekonomika priklauso nuo žaliavų iš kitų pasaulio šalių. Daugiau kaip 60 proc. viso ES fizinio importo sudaro žaliavos.

BENDRAS REITINGAS

Remiantis pasauliniu DVT indeksu ir 2018 m. rezultatų suvestine („Bertelsmann Stiftung“ ir „Sustainable Development Solutions Network“), 11 ES valstybių narių pagal 12-ąją darnaus vystymosi tikslą sukaupė daugiau kaip 60 taškų iš 100. Siekdamos šio DVT, ES valstybės narės vidutiniškai pasiekė antrą blogiausią rezultatą.

EUROPOS SĄJUNGA 2030-AISIAIS

ES PAGAL DABARTINES TENDENCIJAS, JEI NEBUS ESMINIŲ POKYČIŲ

Europa turės ir toliau ypač rūpintis tvaria gamyba ir vartojimu, nes sunkėja apsirūpinimas žaliavomis, o savų materialinių išteklių santykinai nedaug. Ypatingą dėmesį reikės skirti vertingoms metalų rūdoms ir svarbiausioms žaliavoms, nuo kurių importo Europa itin priklauso. Taip pat reikės dėti pastangas dėl sunkių ir energijai imlių medžiagų, tokių kaip cementas, aliuminis, plienas ir plastikas, nes jos susijusios su galimybėmis sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį. Reikės imtis priemonių ir sektoriuose, kuriuose išteklių naudojimas turi ypač didelį poveikį aplinkai (pvz., suvartojama daug vandens, susidaro tarša, prastėja oro kokybė ir išskiriamos maistinės medžiagos), pvz., maisto sistemose ir tekstilės sektoriuose. Įgyvendindama atliekų teisės aktus ir veiksmų planą dėl maisto atliekų, ES mažins kasmet susidarančių maisto atliekų kiekį, kad būtų pasiektas bendras tikslas iki 2030 m. maisto atliekų kiekį sumažinti perpus. Atliekų teisės aktuose bus numatyta 2030 m. teisiškai privaloma 60 proc. perdirbimo norma. Daugeliui pakuočių medžiagų bus taikoma dar didesnė norma. Reikės stengtis pagerinti ne vien perdirbimo kiekybę, bet ir kokybę, kad geriau projektuojant produktus ir laikantis sisteminio požiūrio – kuo ilgiau naudoti produktus ir medžiagas, kad būtų išsaugota jų ekonominė vertė – būtų sumažintas išteklių naudojimas ir atliekų susidarymas. Reikės didinti perdirbtų medžiagų kiekį naujuose gaminiuose, ypač plastikiniuose.

GALIMYBĖS / PALANKŲS VEIKSNIAI

Elgsenos pokyčiai, visuomenės dalyvavimas, visuomenės spaudimas pereiti prie tvarių gamybos grandinių, partnerystė ir dalyvaujamoji politika, švietimas, įmonių socialinė atsakomybė ir atsakinga verslo veikla, sutelktinis finansavimas ir kitų formų novatoriškas finansavimas, teisingas permainas skatinančios išankstinės priemonės, dirbtinis intelektas, naujos technologijos, moksliniai tyrimai ir inovacijos, bendradarbiaujamoji ir žiedinė ekonomika, bioekonomika, skaitmeninimas, tvarus finansavimas, reformuotas apmokestinimas (pvz., išteklių naudojimo ir taršos apmokestinimas), žalieji viešieji pirkimai, pažangieji miestai, daiktų internetas, atvira ir sąžininga prekyba

RIZIKA / NEPALANKŲS VEIKSNIAI

Tradiciniai ir (arba) konservatyvūs vartojimo ir gamybos modeliai, tradicinę ekonominę veiklą prarandančią sektorių ir (arba) regionų pasipriešinimas, lėtas reguliavimo aplinkos kitimas, finansinių paskatų trūkumas

SVARBIAUSI POLITIKOS POSLINKIAI

Tarptautiniu lygmeniu viena iš ES iniciatyvų yra „SWITCH to Green“ pavyzdinis projektas, kuriame dalyvauja ES ir šalių partnerių vyriausybės ir suinteresuotieji subjektai. Jį vykdančios dedamos pastangos, kad privatusis sektorius diegtų tvaraus vartojimo ir gamybos modelius.

2018 m. priimtos naujos ES taisyklės dėl atliekų, kuriomis siekiama, kad iki 2030 m. visos valstybės narės pakartotinai naudotų arba perdirbtų 60 proc. komunalinių atliekų ir 70 proc. pakuočių atliekų, o iki 2035 m. sąvartynuose šalinamų atliekų kiekis nesiektų 10 proc. Naujosiose atliekų taisyklėse pirmą kartą reikalaujama, kad valstybės narės patvirtintų konkrečias maisto atliekų prevencijos programas, mažintų ir stebėtų maisto atliekų kiekį ir teiktų jo ataskaitas.

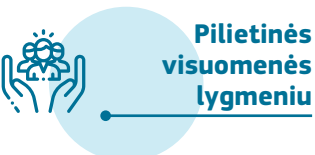
Neseniai Švedijoje pasiūlytas teisės aktas, kuriuo mažinamas pridėtinės vertės mokestis (PVM) už taisymo darbus, o taisymo darbų sąnaudoms suteikiamos mokesčių lengvatos. Ši priemonė sumažins prietaisų taisymo išlaidas vartotojams ir paskatins užsakyti juos taisyti, užuot išmetus ir pirkus naujus.

Naudojantis ES lėšomis Liublianoje sukurta integruota atliekų sistema, kuriai priklauso 37 savivaldybės ir regioninis atliekų tvarkymo centras. Nuo Slovėnijos įstojimo į ES jos sostinėje padidėjo rūšiuojamojo atliekų surinkimo ir antrinio perdirbimo mastas, o į sąvartynus išvežamų atliekų kiekis sumažėjo 59 proc. Šalyje taip pat investuota į atliekų susidarymo prevenciją ir pakartotinį jų naudojimą. Dabar Liublianoje vienam gyventojui tenkančių atliekų kiekis 41 proc. mažesnis už Europos vidurkį, todėl nuspręsta nestatyti dviejų naujų anksčiau planuotų deginimo įrenginių.

Per 20 metų Belgijos įmonė UMICORE iš spalvotųjų metalų kasybos bendrovės persitvarkė į pasaulinę medžiagų technologijų ir perdirbimo grupę su 10 000 darbuotojų ir 10,4 mlrd. EUR apyvarta, investuojančią Belgijoje, Bulgarijoje, Nyderlanduose ir Prancūzijoje. Bendrovė taiko žiedinės ekonomikos modelį: ji atgauna vertingus metalus ir svarbiausias žaliavas iš elektroninės ir elektros įrangos atliekų.

2017 m. Europos maisto bankų federacija ir jos nariai kiekvieną dieną tiesiogiai su žmonėmis dirbančioms 44 700 labdaros organizacijų perdavė 4,1 mln. maisto daiktų. Iš viso jais galėjo sotintis 8,1 mln. žmonių. Veikla vykdoma glaudžiai bendradarbiaujant su maisto ūkio subjektais siekiant taupyti maistą, kuris kitaip būtų iššvaistytas, ir perduoti jį stokojantiems.

Imtis skubių veiksmų siekiant švelninti klimato kaitą ir jos poveikį

EUROPOS SĄJUNGA ŠIANDIEN

PADĖTIS BENDRAIS BRUOŽAIS / KOKYBINĖ APŽVALGA

Klimato kaita yra vienas didžiausių mūsų kartos pasaulinio masto iššūkių. Norint kovoti su klimato kaita, reikia imtis visapusiškų veiksmų, kad pasaulyje sumažėtų išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis. ES itin aktyviai prisidėjo prie tarptautinių pastangų pasiekti visuotinį susitarimą dėl klimato. Tarptautinė bendruomenė, įskaitant ES, įsipareigojo sustabdyti pasaulio temperatūros kilimą, kad jis būtų gerokai mažesnis nei 2 °C, palyginti su ikipramoninio laikotarpio lygiu, ir dėti pastangas, kad temperatūra nepadidėtų daugiau kaip 1,5 °C. Šie tikslai, pagrįsti Tarpvyriausybės klimato kaitos komisijos moksliniais tyrimais, yra įtvirtinti Paryžiaus susitarime. ES įsipareigojo iki 2020 m. išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį sumažinti 20 proc., o iki 2030 m. – bent 40 proc., palyginti su 1990 m. ES sėkmingai siekia 2020 m. išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo tikslo ir priėmė teisės aktus, padėsiančius siekti 2030 m. tikslo, įskaitant plataus užmojo energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančiosios energijos teisės aktus. Nuo 2013 m. pagal [ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategiją](#) remiami ES atsparumo klimato kaitai didinimo veiksmai. Tačiau norėdama įvykdyti Paryžiaus susitarimą ES turi dėti daugiau pastangų ir gerokai sumažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro, kuris vis dar labai subsidijuojamas. 2018 m. lapkričio mėn. Komisija pristatė ilgalaikę strateginę viziją, kaip iki 2050 m. sukurti klestinčią, modernią, konkurencingą ir neutralizuoto poveikio klimatui ekonomiką. Joje parodyta, kaip prie šio perėjimo turėtų prisidėti visi sektoriai ir kaip jo siekti visose politikos srityse. Tarptautiniu lygmeniu į ES užsienio ir saugumo, vystymosi, plėtros ir kaimynystės politiką aktyviai integruojami su klimatu susiję tikslai. Kova su klimato kaita taip pat įtraukta į naujų ES prekybos ir investicijų susitarimų prekybos ir darnaus vystymosi skyrius, be to, ji yra neatsiejama ES pozicijų pagrindiniame ekonomiškai stipriausių pasaulio valstybių forumo G 20 dalis.

PAGRINDINĖS TENDENCIJOS

- ES toliau sėkmingai **atsieja** savo **ekonomikos augimą** nuo **išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio**: 1990–2017 m. ES bendras bendrasis vidaus produktas išaugo 58 proc., o bendras išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis, palyginti su 1990 m., sumažėjo 22 proc. Nuo 1990 m. valstybėse narėse išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio tendencijos ėmė smarkiai skirtis: kai kuriose valstybėse narėse išmetamųjų teršalų kiekis sumažėjo beveik 60 proc., o keliose valstybėse narėse išmetamųjų teršalų kiekis padidėjo.
- Taršos šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis intensyvumas vartojant energiją, matuojamas išmetamųjų teršalų kiekiu vienam suvartotos energijos vienetui, 2000–2016 m. sumažėjo 12,1 proc.
- ES užsibrėžė pasiekti, kad 2020 m. energija būtų vartojama 20 proc. efektyviau. 2005–2016 m. ES pirminės energijos suvartojimas sumažėjo 9,9 proc., o galutinės energijos – 7,1 proc. **1980–2016 m. su oro sąlygomis ir klimatu susiję valstybių narių nuostoliai 2016 m. verte iš viso siekė 410 mlrd. EUR.**
- Iškastinio kuro subsidijos tebėra didelės. Apskaičiuota, kad 2014–2016 m. Europos Sąjungoje iškastinio kuro gamybai ir vartojimui kasmet skirta maždaug 112 mlrd. EUR.
- ES siekia, kad dabartiniame 2014–2020 m. Europos daugiamečiame biudžete iš viso 20 proc. išlaidų būtų susiję su klimatu, o 2021–2027 m. biudžete pasiūlyta šį tikslinį nuošimtį padidinti bent iki 25 proc.

- 2013–2018 m. valstybių narių, kuriose parengta nacionalinė prisitaikymo prie klimato kaitos strategija, skaičius išaugo nuo 15 iki 25, o dar viena valstybė narė tokią strategiją rengia. Apskaičiuota, kad 2018 m. 26 proc. visų ES miestų ir 40 proc. ES miestų, kuriuose gyvena daugiau kaip 150 000 gyventojų, turėjo vietos prisitaikymo prie klimato kaitos planus.
- ES ir jos valstybės narės teikia didžiausią pasaulyje kovos su klimato kaita finansavimą: 2017 m. ES, Europos investicijų bankas ir valstybės narės skyrė 20,4 mlrd. EUR (dvigubai daugiau negu 2013 m.), kad padėtų besivystančioms šalims kovoti su klimato kaita ir prie jos prisitaikyti. Tai sudaro maždaug pusę tokio finansavimo visame pasaulyje.

BENDRAS REITINGAS

Remiantis pasauliniu DVT indeksu ir 2018 m. rezultatų suvestine („Bertelsmann Stiftung“ ir „Sustainable Development Solutions Network“), 22 ES valstybės narės pagal 13-ąją darnaus vystymosi tikslą sukaupė daugiau kaip 80 taškų iš 100. Penkios ES valstybės narės yra pirmajame dvidešimtuose pasaulyje.

EUROPOS SĄJUNGA 2030-AISIAIS

ES PAGAL DABARTINES TENDENCIJAS, JEI NEBUS ESMINIŲ POKYČIŲ

ES ir toliau yra pasiryžusi aktyviausiai kovoti su klimato kaita ir pasieks tikslą – iki 2030 m. išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį sumažinti bent 40 proc., palyginti su 1990 m. 2018 m. rudenį Komisija pateikė pasiūlymą dėl ES ilgalaikės strateginės vizijos pagal Paryžiaus susitarimą. Dokumente, be kita ko, aprašyta, kaip siekti, kad iki 2050 m. ES į atmosferą išmestų ne daugiau šiltnamio efektą sukeliančių dujų, negu iš jos pašalina. Komisija pateikė išsamią viziją, kaip užtikrinti, kad Europos ekonomika taptų šiuolaikiškesnė, konkurencingesnė, atsparesnė, taip pat socialiai teisingesnė visiems europiečiams ir joje niekas nebūtų paliktas nuošalyje. ES turės ir toliau aktyviausiai veikti klimato srityje ir raginti visas labiausiai teršiančias valstybes visame pasaulyje siekti bendrą didesnio masto tikslą po 2030 m. Šiomis aplinkybėmis toliau bus svarbu siekti, kad visuotinis didelio užmojo atsakas į klimato kaitos poveikį taptų dar solidesnis. Be to, bus labai aktualu mažinti nelaimių riziką, prisitaikyti prie klimato kaitos ir ją švelninti. ES ir toliau bendradarbiaus tarptautiniuose forumuose, pavyzdžiui, Tarptautinėje civilinės aviacijos organizacijoje ir Tarptautinėje jūrų organizacijoje.

GALIMYBĖS / PALANKŪS VEIKSNIAI

Švari energija ir mažataršis bei netaršus judumas, žiedinė mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomika, bioekonomika ir tvarios gamybos grandinės, elgsenos pokyčiai, dalyvaujamoji politika, teisingas permainas skatinančios išankstinės priemonės, įmonių socialinė atsakomybė ir atsakinga verslo veikla, novatoriškas ir tvarus finansavimas, viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė, žalieji viešieji pirkimai, reformuotas apmokestinimas (pvz., išteklių naudojimo ir taršos apmokestinimas), švietimas, žaliasis skaitmeninimas, dirbtinis intelektas ir naujos technologijos, moksliniai tyrimai ir inovacijos, atspari visuomenė, daugiašališkumas, aplinkai palankių prekių ir paslaugų populiarėjimas

RIZIKA / NEPALANKŪS VEIKSNIAI

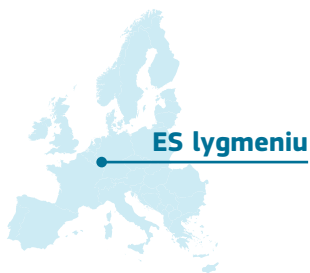
Nepakankamos viešosios ir privačiosios investicijos, geopolitinis nestabilumas ir grėsmės saugumui, grįžimas prie ekonominio protekcionizmo visame pasaulyje, socialinė nelygybė, dėl skaitmeninimo didėjantis energijos suvartojimas ir neigiamas poveikis aplinkai, tebesitęsiantis ekosistemų ir biologinės įvairovės nykimas, lėti reguliavimo aplinkos pokyčiai

SVARBIAUSI POLITIKOS POSLINKIAI

ES tarptautiniu lygmeniu

ES Pasaulinis klimato kaitos aljansas plus (angl. GCCA+) siekia stiprinti politinį dialogą ir remti besivystančių šalių pastangas kovoti su klimato kaita.

ES lygmeniu

Vietos valdžios institucijos yra arčiausiai piliečių esančios valdymo pakopos subjektai, kurie gali labiausiai prisidėti prie kovos su klimato kaita. Prie ES Merų pakto dėl klimato ir energetikos prisijungę tūkstančiai vietos valdžios institucijų, savanoriškai įsipareigojusių įgyvendinti ES klimato ir energetikos tikslus. Jis taip pat labai padėjo vietos lygmeniu suvokti būtinybę pasirengti klimato kaitos poveikiui, vietoje imantis prisitaikymo ir atsparumo stiprinimo veiksmų, kurie būtini norint apsaugoti žmones ir jų turtą.

Valstybės narės lygmeniu

Prancūzija įpareigojo daugiau nei 20 000 gyventojų turinčias savivaldybes (jose gyvena 90 proc. šalies gyventojų) patvirtinti vietos klimato planus, kuriuose turi būti numatyta klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos priemonių. 2018 m. apie 75 proc. Prancūzijos savivaldybių buvo parengusios vietos klimato kaitos švelninimo planus, o apie 55 proc. – vietos prisitaikymo prie klimato kaitos planus. Šie skaičiai 2–5 kartus didesni negu šalyse, kuriose tokių taisyklių nėra.

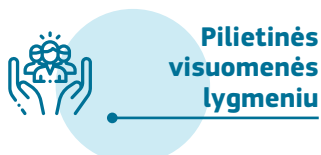
Regionų / vietos lygmeniu

Prelogo geoterminė jėgainė Kroatijoje galės panaudoti visą geoterminiame sūryme slypinčią energiją – terminio vandens šilumą ir vandeningojo sluoksnio vandenyje ištirpusių dujų, pvz., metano, energiją, todėl joje beveik visiškai neišsiskiria šiltnamio efektą sukeliančių dujų. Ji gali būti tvaresnio geoterminių išteklių naudojimo pavyzdys, kurį galima taikyti Europoje ir visame pasaulyje.

Įmonių lygmeniu

2016 m. trys didelės Švedijos bendrovės pradėjo revoliucingų geležies gamybos naudojant vandenilį technologijų (HYBRIT) iniciatyvą. Jos nori sukurti geležies gamybos procesą, per kurį beveik neišmetama šiltnamio efektą sukeliančių dujų: deguoniui iš geležies rūdos pašalinti būtų naudojamas ne koksas (iš akmens anglies), o vandenilis.

Pilietinės visuomenės lygmeniu

Europos solidarumo korpusas – tai ES iniciatyva (biudžetas – daugiau kaip 40 mln. EUR iki 2020 m.), kuri jaunimui suteikia galimybių savanoriauti bendruomenėse prisidedant prie veiksmų klimato kaitos ir aplinkos srityse. Vienas iš pavyzdžių – projektas „Vänö Vänner“ Suomijoje, kuris jauniems italams suteikė galimybę prisidėti prie tvarių aplinką tausojančių kultūrinio kraštovaizdžio tvarkymo sprendimų Turku salyne ir taip pasiekti gražių klimato politikos rezultatų.

Išsaugoti ir tausiai naudoti vandenynus, jūras ir jūrų išteklius siekiant darnaus vystymosi

EUROPOS SĄJUNGA ŠIANDIEN

PADĖTIS BENDRAIS BRUOŽAIS / KOKYBINĖ APŽVALGA

23 iš 28 ES valstybių narių turi pakrantes. ES pakrantės yra 7 kartų ilgesnės negu JAV ir 4 kartus ilgesnės negu Rusijos. Europos Sąjungai, įskaitant atokius regionus, priklauso didžiausia pasaulyje jūrų teritorija. ES ir jos kaimyninės šalys dalijasi keturiais pagrindiniais jūrų regionais: Baltijos jūra, Viduržemio jūra, Juodąja jūra ir Atlanto vandenyno šiaurės rytų dalimi. Jų aplinkos būklei daugiausiai įtakos turi buveinių pokyčiai, peržvejojimas, tarša ir rūgštėjimas. Europos pakrančių vandenys pagal matavimus laikomi labai aukštos kokybės maudyklomis, tačiau su žmonių veikla susijusi organinė ir cheminė tarša ir į jūrą išmestos šiukšlės toliau kelia rimtą grėsmę Europos jūrų ekosistemoms: 2018 m. pradžioje tik 40–58 proc. ES pakrančių vandenų buvo geros cheminės būklės. ES aplinkos politika, įskaitant ypač svarbų Jūrų strategijos pagrindų teisės aktą, ir jos integruota jūrų politika sudaro sąlygas taikyti holistinį šių problemų sprendimo modelį. Pasiūlytos naujos ES masto taisyklės, kad būtų apribotas naudojimas produktų, kurie kartu sudaro 70 proc. visų į jūrą išmestų šiukšlių – tai 10 dažniausiai Europos paplūdimiuose randamų vienkartinį plastikinių gaminių ir prarasti bei palikti žvejybos įrankiai. Naujosios taisyklės padės Europai tapti lydere visam pasauliui svarbioje srityje. ES remia pakrančių ir jūrų teritorijų išsaugojimą visame pasaulyje. ES priimtoje **Tarptautinio vandenynų valdymo darbotvarkėje**, skirtoje mūsų vandenynų ateičiai, suformuotas visa apimantis tarptautinio vandenynų valdymo stiprinimo modelis, kurio tikslas – užtikrinti, kad vandenynai būtų saugūs, švarūs ir naudojami teisėtai bei tvariai. Be to, į ES prekybos ir investicijų susitarimus įtrauktos specialios nuostatos dėl tvaraus gamtos išteklių valdymo ir išsaugojimo, pvz., dėl jūrų biologinės įvairovės ir žvejybos. Pagal ES Žemės stebėjimo programą „Copernicus“ kuriami ir vandenynų stebėjimo produktai, padėsiantys gerinti vandens kokybę.

PAGRINDINĖS TENDENCIJOS

- Nuo 2012 m. iki 2016 m. pabaigos Europos saugomų jūrų teritorijų aprėptis išaugo beveik dvigubai (nuo 6 iki 10,8 proc. ES jūros paviršiaus ploto), ir ji vis didėja, ypač dėl ES jūrų tinklo „Natura 2000“ plėtimo. 2016 m. trys Europos regionai viršijo 10 proc. Aičio biologinės įvairovės tikslą arba prie jo labai priartėjo (Baltijos jūra, Viduržemio jūra ir Juodoji jūra), o šiaurės rytų Atlanto vandenynas buvo labai netoli tikslo (9,9 proc.).
- Remiantis naujausiu vertinimu, didelės daugumos atskirų jūros buveinių ir rūšių apsaugos būklė yra nepalanki. Nuo 1988 m. vandenyno rūgštėjimas nuolat pavojingai didėja. Nuo 2008 m. padaryta didelė pažanga apibrėžiant, kas yra gera jūrų aplinkos būklė, ją stebint ir vertinant. Tai būtina norint įvertinti pastangų, kad vandenynai ir jūros būtų švarūs ir geros būklės, pažangą.
- Pagerėjo šiaurės rytų Atlanto, kuriame sužvejojama 75 proc. ES laimikio, žvejybos išteklių tvarumas. Tausiai sužvejotų pagrindinių komercinių žuvų išteklių nuosimtis išaugo nuo 34 proc. 2007 m. iki 60 proc. 2015 m. Žvejyba Viduržemio ir Juodojoje jūrose tampa tausesnė ne taip sparčiai. Daugiau kaip 80 proc. Viduržemio jūros išteklių yra žvejojami pernelyg intensyviai.
- ES mėlynoji ekonomika yra 2,5 karto didesnė už kartu sudėtus jos oreivystės ir gynybos sektorius. Jos metinė apyvarta yra 566 mlrd. EUR (7,2 proc. daugiau negu 2009 m.), o joje dirba 3,5 mln. asmenų (5 proc. daugiau negu 2014 m.): šie skaičiai atitinkamai 7,2 proc. ir 2 proc. didesni negu 2009 m. Keliose ES valstybėse narėse mėlynoji ekonomika augo sparčiau negu nacionalinė ekonomika. Didžiausią mėlynąją ekonomiką turi Jungtinė Karalystė, Ispanija, Italija, Prancūzija ir Graikija.

BENDRAS REITINGAS

Remiantis pasauliniu DVT indeksu ir 2018 m. rezultatų suvestine („Bertelsmann Stiftung“ ir „Sustainable Development Solutions Network“), keturios ES valstybės narės pagal 14-ąją darnaus vystymosi tikslą sukaupė daugiau kaip 60 ar dar daugiau taškų iš 100. Penkios ES valstybės narės yra pirmajame dvidešimtuose pasaulyje. Siekdamos šio DVT, ES valstybės narės pasiekė pačių kukliausių rezultatų, ir valstybėse narėse jie labai skiriasi.

EUROPOS SĄJUNGA 2030-AISIAIS

ES PAGAL DABARTINES TENDENCIJAS, JEI NEBUS ESMINIŲ POKYČIŲ

ES toliau aktyviai prisidės prie pastangų formuoti tarptautinį vandenynų valdymą visuose svarbiuose tarptautiniuose forumuose ir dvišaliuose santykiuose su pagrindiniais pasauliniais partneriais, atsižvelgdama į tai, kad apie 60 proc. vandenynų yra už nacionalinės jurisdikcijos sienų. Reikia papildomo tarpsektorinio ir tarpvalstybinio bendradarbiavimo, visų pirma regioniniu lygmeniu, siekiant spręsti esamas ir naujas problemas. Prasidėjus 2021–2030 m. JT vandenynų mokslo dešimtmečio programai, kurioje aktyviai dalyvauja ES, atsiras naujų paskatų veikti. ES ir toliau skatins kurti saugomas teritorijas ir veiksmingai jas valdyti atsižvelgiant į mokslinius argumentus. Reikia papildomų pastangų, kad žvejyba taptų tausi, ypač Viduržemio ir Juodojoje jūrose. Problemų tebekels jūrų tarša, be kita ko, plastikai, triukšmas ir vykdamas žemės ūkio veiklą pasklidusios maisto medžiagos. Naujų plastikinių šiukšlių į vandenyną ilgainiui gali patekti mažiau, tačiau vandenyne jau esantis plastikas ir toliau darys neigiamą poveikį. Reikia imtis aktyvesnių veiksmų siekiant sumažinti į jūrą išmetamų laivuose susidarančių atliekų kiekį ir kitų rūšių taršą, visų pirma maisto medžiagų kiekį ir triukšmą. Europos mėlynoji ekonomika toliau klestės. Apskaičiuota, kad iki 2030 m. pasaulio mėlynosios ekonomikos dydis gali padvigubėti. Europai tai reikštų 10,8 mln. darbo vietų ir daugiau kaip 1 trln. EUR apyvartą. Iki 2021 m. visi ES vandenys bus įtraukti į ekosistemų principu pagrįstus jūrų teritorinius planus.

GALIMYBĖS / PALANKŪS VEIKSNIAI

Tarptautinis ir regioninis vandenynų valdymas, elgsenos pokyčiai, visuomenės dalyvavimas ir dalyvaujamoji politika, dideli duomenų rinkiniai, žemės stebėjimas, dirbtinis intelektas, povandeninės ir naujos technologijos (pvz., molekulinis mokslas), moksliniai tyrimai ir inovacijos, įmonių socialinė atsakomybė ir atsakinga verslo veikla, sutelktinis finansavimas ir kitų formų novatoriškas finansavimas, tvarus finansavimas, viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė, žalieji viešieji pirkimai, reformuotas apmokestinimas (pvz., išteklių naudojimo ir taršos apmokestinimas), daiktų internetas, švietimas, skaitmeninimas, bendradarbiaujamoji ir žiedinė mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomika

RIZIKA / NEPALANKŪS VEIKSNIAI

Aplinkos būklės blogėjimas ir klimato kaita, tarša, neatsakingas turizmas, peržvejojimas, neteisėta, nedeklaruojama ir neregamentuojama žvejyba, socialinė nelygybė

SVARBIAUSI POLITIKOS POSLINKIAI

Bendradarbiaujant ES, Brazilijai ir Pietų Afrikai 2017 m. įsteigtas Viso Atlanto vandenyno mokslinių tyrimų aljansas. Jo tikslas – gilinti mokslo žinias apie jūrų ekosistemas ir tarpusavio sąsajas su vandenynais, klimato kaita ir maistu.

ES, jos valstybės narės ir partneriai, remdamiesi stebėjimo duomenimis ir vertinimo išvadomis, imasi konkrečių priemonių, kad iki 2020 m. Baltijos jūros, šiaurės rytų Atlanto vandenyno ir Viduržemio jūros aplinka taptų sveika ir naši. Be to, siekdama kovoti su eutrofikacijos problema Baltijos jūros regione, ES skatina papildomas plataus užmojo regionines su konkrečių tipų tarša susijusias iniciatyvas, pvz., 2017 m. įsipareigojimą 80 proc. sumažinti Baltijos jūroje plaukiojančių laivų išmetamą NO_x kiekį.

Neseniai Prancūzija paskelbė naujas saugomas jūrų teritorijas. Tarp jų – didžiausia jūrinė tinklo „Natura 2000“ teritorija „Mers Celtiques – Talus du golfe de Gascogne“, kuri apima daugiau kaip 62 320 km². Joje bus užtikrinta rifų buveinių ir mobilių jūrų gyvūnų rūšių, jūros kiaulių ir afa linų apsauga.

Projektas „Clean Archipelago“ yra daugelio viešojo ir privačiojo sektorių subjektų partnerystė, kuriai vadovauja Italijos Toskanos regiono valdžios institucijos, prisidedant Italijos aplinkos ministerijai, „Unicoop Firenze“ ir kitoms asociacijoms. Jis pradėtas 2018 m. balandžio mėn.: 10 bendradarbiaujančio žvejų kooperatyvo laivų išplaukė kuopti jūrą nuo šiukšlių. Partnerystės tikslas – teikti ekonomines paskatas žvejams gaudyti jūroje plastiką ir pristatyti į surinkimo punktus uostuose, kad jis būtų perdirbtas.

Pasaulio laukinės gamtos fondo (WWF) Austrijos skyriaus vadovaujamame projekte „Fish Forward“ 17 partnerių bendrauja su vartotojais, įmonių sektoriumi ir valdžios institucijomis, siekdami remti socialiai teisingą ir pažangų klimato kaitos atžvilgiu jūros gėrybių vartojimą ir gamybą. Taip užtikrinamas atsakingas žuvininkystės valdymas ir atsekamumas, padedantys tausiai naudoti vandenynų ir jūrų išteklius.

Apsaugoti, atkurti ir skatinti tvariai naudoti sausumos ekosistemas, tvariai valdyti miškus, kovoti su dykumėjimu, sustabdyti dirvožemio degradaciją ir pradėti jį gerinti, sustabdyti biologinės įvairovės nykimą

EUROPOS SĄJUNGA ŠIANDIEN

PADĖTIS BENDRAIS BRUOŽAIS / KOKYBINĖ APŽVALGA

Taikant ES gamtos teisės aktus ir ES 2020 m. biologinės įvairovės strategiją, labai nemažai nuveikta tobulinant politikos metmenis ir žinių bazę. Šimtus metų naikinti ir alinti Europos miškai atsigavo ir šiuo metu užima daugiau kaip 40 proc. ES teritorijos, tačiau jų išsaugojimo būklę reikia gerinti. Gamtos ištekliai yra mūsų socialinių ir ekonominių sistemų ekologiniai apribojimai (planetos galimybės). Naujausios Tarpyvyriausybinių mokslinės politinės biologinės įvairovės ir ekosisteminių paslaugų platformos ataskaitos aiškiai rodo, kad dirvožemio degradacija ir biologinės įvairovės nykimas nuolat žlugdančiai veikia žmonių visuomenę. Nepaisant padarytos pažangos, dėl mūsų gamybos ir vartojimo modelių susidarantis spaudimas Europos ir pasaulio gamtos kapitalui išlieka didelis ir, tikėtina, toliau didės. Kai viršijamos planetos galimybės, kyla grėsmė, kad gyvenimo lygis gali nustoti gerėti ar net ims prastėti. Tarptautiniu lygmeniu ES imasi priemonių pasinaudodama išorės politikos darbotvarke. Ji aktyviai remia daugiašalius aplinkosaugos susitarimus, skatina politikos pokyčius šalyse partnerėse, įmonių socialinę atsakomybę ir atsakingą verslo veiklą ir visuose veiksmuose atsižvelgia į aplinkosaugą.

PAGRINDINĖS TENDENCIJOS

- Išaugo saugomų tinklo „Natura 2000“ teritorijų skaičius ir jose taikoma daugiau apsaugos priemonių: 2018 m. pranešta apie priemones, taikomas 70 proc. tinklo teritorijų. 2017 m. ES buvo saugoma daugiau kaip 790 00 km² (18,2 proc. ES sausumos teritorijos) sausumos buveinių. Valstybės narės, kuriose saugomos teritorijos aprėpia santykinai didžiausią šalies plotą, yra Slovėnija (37,9 proc.), Kroatija (36,6 proc.) ir Bulgarija (34,5 proc.).
- ES gamtos būklės ataskaita dėl Europai svarbių rūšių ir buveinių išsaugojimo būklės rodo, kad daugelio rūšių ir buveinių išsaugojimo būklė nėra gera. 2012 m. visoje ES tik 23 proc. vertintų rūšių ir 16 proc. vertintų buveinių buvo geros būklės, o saugios būklės buvo tik 52 proc. paukščių rūšių. Apskritai Biologinės įvairovės strategijos iki 2020 m. laikotarpio vidurio apžvalgoje patvirtinta, kad ES toliau nyksta biologinė įvairovė ir blogėja ekosisteminių paslaugos.
- 2015 m. miškais buvo padengta 41,9 proc. viso ES sausumos ploto. 2009–2015 m. miškingo žemės ploto dalis, palyginti su visa ES teritorija, šiek tiek (2,6 proc.) padidėjo.
- 2015 m. Europos aplinkos agentūros aplinkos būklės ataskaitoje pabrėžiama, kad Europos dirvožemio būklė prasta. Pastangos spręsti vandens nulemtos dirvožemio erozijos problemą ir ją švelninti davė tam tikrų teigiamų rezultatų: atsižvelgiant į galimą bendros žemės ūkio politikos priemonių poveikį dirvožemio erozijai, apskaičiuota, kad ES plotai, kuriems, manoma, gresia didelės dirvožemio erozijos pavojus, 2000–2012 m. sumažėjo 14 proc. Tačiau, nepaisant pastangų apriboti dirvožemio sandarinimą, ES žemė metai iš metų vis greičiau atsiduria po dirbtine danga: 2012–2015 m. šis procesas vyko maždaug 6 proc. sparčiau negu 2009–2012 m. Be to, 45 proc. ES žemės ūkio paskirties žemės dirvožemis turi mažai organinių medžiagų (ir tai turi įtakos dirvožemio derlingumui ir biologinei įvairovei).

BENDRAS REITINGAS

Remiantis pasauliniu DVT indeksu ir 2018 m. rezultatų suvestine („Bertelsmann Stiftung“ ir „Sustainable Development Solutions Network“), 19 ES valstybių narių pagal 15-ąją darnaus vystymosi tikslą sukaupė daugiau kaip 70 taškų iš 100. 14 ES valstybių narių yra pirmajame pasaulio reitingo dvidešimtuose.

ES PAGAL DABARTINES TENDENCIJAS, JEI NEBUS ESMINIŲ POKYČIŲ

Dabartiniai pasauliniai ir europiniai vertinimai rodo, kad biologinė įvairovė nesiliauja nykusi, o žemės ir ekosistemų būklė vis blogėja, todėl nukenčia ekosisteminės paslaugos (maisto, vandens, medžiagų, energijos ir kt.). Tai kelia grėsmę Europos ekonomikos produkcijai ir gerovei. Pastangos įgyvendinti ES gamtos teisės aktus turi būti gerokai padidintos norint užtikrinti, kad iki 2030 m. ES iš esmės pagerintų pagal paukščių ir buveinių taisykles saugomų ES svarbių rūšių ir buveinių išsaugojimo būklę. Taip pat reikia paspartinti miškų biologinės įvairovės atkūrimo tempą. ES turės atlikti svarbų vaidmenį 2020 m. pabaigoje Pekine (Kinija) vykstančioje 15-joje Biologinės įvairovės konvencijos šalių konferencijoje, kuri turėtų priimti naujus pasaulinius biologinės įvairovės metmenis laikotarpiui po 2020 m. siekiant išvengti pasaulio biologinės įvairovės nykimo.

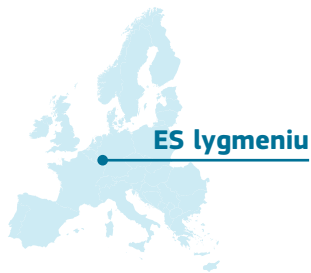
GALIMYBĖS / PALANKŪS VEIKSNIAI

Elgsenos pokyčiai, visuomenės dalyvavimas ir dalyvaujamoji politika, visuomenės spaudimas pereiti prie tvarių gamybos grandinių (agroekologija, ekologinė žemdirbystė), įmonių socialinė atsakomybė ir atsakinga verslo veikla, sutelktinis finansavimas ir kitų formų novatoriškas finansavimas, tvarus finansavimas, viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė, žalieji viešieji pirkimai, gamtos pavyzdžiu sukurtų sprendimų platesnis diegimas, reformuotas apmokestinimas (pvz., išteklių naudojimo ir taršos apmokestinimas), švietimas, dirbtinis intelektas ir naujos technologijos, moksliniai tyrimai ir inovacijos, bendradarbiaujamoji ir žiedinė mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomika, atspari visuomenė, daugiašališkumas, atvira ir sąžininga prekyba, tvarus turizmas

RIZIKA / NEPALANKŪS VEIKSNIAI

Aplinkos būklės blogėjimas ir klimato kaita, skeptiškas požiūris į aplinkos apsaugą ir su tuo susiję politikos pokyčiai, trumparegiškumas, priešinimasis maisto gamybos sistemos pokyčiams, mažos viešosios ir privačiosios investicijos, geopolitinis nestabilumas ir grėsmės saugumui, socialinė nelygybė

SVARBIAUSI POLITIKOS POSLINKIAI

2017 m. ES priėmė veiksmų planą gamtai, žmonėms ir ekonomikai. Plano tikslas – paspartinti ES teisės įgyvendinimą, daryti pažangą siekiant strategijos „Europa 2020“ tikslo sustabdyti biologinės įvairovės ir ekosisteminių paslaugų nykimą, pasiekti, kad jos imtų plėstis, ir geriau atsižvelgti į socialinius ir ekonominius tikslus. Jį papildo iniciatyva spręsti apdulkintojų nykimo ES problemą ir prisidėti prie jų išsaugojimo pastangų pasaulyje.

Neseniai Prancūzija Biologinės įvairovės, gamtos ir kraštovaizdžių įstatymu įsteigė naują Prancūzijos biologinės įvairovės agentūrą. 2018 m. liepos 4 d. parengtame Biologinės įvairovės plane pabrėžiama, kad klimato kaitos ir biologinės įvairovės problemas svarbu spręsti kartu. Jame iškelti nauji tikslai nedidinti bendro užimamos žemės ploto ir tiksliniai žaliųjų miesto zonų, agroekologijos ir dirvožemio apsaugos rodikliai, taip pat nurodyti veiksmai, susiję su išmokomis už ekosisteminių paslaugų ir ekosistemų atkūrimą ir apdulkintojų gausinimą.

Vokietijos Badeno-Viurtembergo žemė per 10 metų gamtos išsaugojimo finansavimą padidino nuo 30 mln. EUR iki 90 mln. EUR. Nacionalinių parkų steigimas ir ekosistemų atkūrimas yra naudingas ūkininkams, ekonomikai, įskaitant startuolius, kurie gamina pakavimo popierių iš didelės biologinės įvairovės pievų augalų, ir gamtos turizmo sektoriui.

59 Austrijos ūkininkai, įmonė SPAR ir Pasaulio laukinės gamtos fondas (WWF) kaip tvirtas aljansas vykdo projektą „Sveikas dirvožemis – sveikas maistas“. SPAR užtikrina pagamintų daržovių pardavimą ir ūkininkams moka 30 EUR už dirvožemyje sukauptą CO2 toną, taip skatindama tvarią dirvožemio valdymo praktiką. Projekto efektyvumas vertinamas naudojantis dirvožemio mėginių stebėjimais.

Graikijos ornitologų draugija, Pasaulio laukinės gamtos fondo (WWF) Graikijos skyrius, Bulgarijos paukščių apsaugos draugija ir Karališkoji paukščių apsaugos draugija kartu stengiasi sustabdyti egiptinių maitgrifių populiacijos mažėjimą Balkanuose. Jie diegia šį tarpvalstybinį požiūrį ir kitose šalyse, per kurias driekiasi šios rūšies paukščių migracijos maršrutai.

Skatinti taiką ir įtraukią visuomenę siekiant darnaus vystymosi, užtikrinti visuotinę teisę kreiptis į teismą ir kurti veiksmingas, atskaitingas, įtraukias institucijas visais lygmenimis

EUROPOS SĄJUNGA ŠIANDIEN

PADĖTIS BENDRAIS BRUOŽAIS / KOKYBINĖ APŽVALGA

ES yra vienas sėkmingiausių taikos projektų pasaulyje. Europos sutartimis, kurių pirmoji pasirašyta 1957 m., besivadovaujanti ES jau 60 metų gyvena taikiai, demokratiškai ir solidariai. Už taikos, susitaikymo, demokratijos ir žmogaus teisių puoselėjimą Europoje 2012 m. ES buvo apdovanota Nobelio taikos premija. Teisinės valstybės principo ir pagrindinių ES vertybių propagavimas ir puoselėjimas yra vienas svarbiausių ES ir vidaus, ir išorės santykių prioritetų. Šiuo klausimu itin svarbų vaidmenį atlieka veiksmingos teisingumo sistemos. Jos užtikrina, kad piliečiai galėtų visapusiškai naudotis savo teisėmis, įmonės bendrojoje rinkoje turėtų teisinį tikrumą ir investicijoms palankią aplinką. ES ragina valstybes nares gerinti savo teisingumo sistemų nepriklausomumą, kokybę ir veiksmingumą, be kita ko, konstruktyviai stebint padėtį Europos semestro procese ir naudojantis ES teisingumo rezultatų suvestine. Žvelgiant plačiau, Komisija visomis turimomis priemonėmis užtikrina, kad būtų laikomasi teisinės valstybės principo ir kitų pagrindinių ES vertybių. Viena Europos visuomenės problemų yra korupcija, kuri pakerta pasitikėjimą demokratinėmis institucijomis ir silpnina politinių vadovų atskaitomybę. Komisija yra politiškai įgaliota stebėti kovą su korupcija ir įgyvendinti visapusišką europinę kovos su korupcija politiką. Išorės santykių srityje ES, taikydama užsienio ir saugumo politikos priemones, prisideda prie tarptautinės taikos ir padeda šalims partnerėms stabilizuoti trapią padėtį, kurti atskaitingas ir skaidrias institucijas, skatinti dalyvaujamąjį sprendimų priėmimą ir užtikrinti įtraukius ir patikimus rinkimų procesus. Europos konsensusu dėl vystymosi akcentuojamos žmogaus teisės, lyčių lygybė, įtrauktis ir nediskriminavimas. Vykdydama plėtros ir kaimynystės politiką ES toliau prisideda prie taikos ir stabilumo. Visų pirma ES aktyviai remia šalis kandidates ir padeda joms įgyvendinti teisinės valstybės principą, vykdyti teisingumo reformą, kovoti su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu, užtikrinti saugumą, pagrindines teises ir demokratines institucijas.

PAGRINDINĖS TENDENCIJOS

- Žmonės jau ne taip baiminasi nusikalstamumo, smurto ar vandalizmo; jų grėsmę 2016 m. 13,0 proc. juto Europos gyventojų, t. y. 2,9 procentiniais punktais mažiau negu 2007 m.
- Iš 2018 m. ES teisingumo rezultatų suvestinės matyti, kad, palyginti su 2010 m., valstybių narių teisingumo sistemų veiksmingumas pagerėjo arba išliko stabilus beveik visose valstybėse narėse, išskyrus kelias išimtis. Tačiau keliose valstybėse narėse civilinės ir komercinės bylos vis dar nagrinėjamos labai ilgai.
- ES valdžios sektoriaus išlaidos teismams 2007–2016 m. padidėjo daugiau nei 11 proc. ir 2016 m. šiek tiek viršijo 50 mlrd. EUR. Šis augimo tempas buvo šiek tiek mažesnis už BVP augimą.
- 2018 m. 56 proc. ES gyventojų savo šalies teismų ir teisėjų nepriklausomumą įvertino labai gerai arba gana gerai, o tai yra 4 procentiniais punktais daugiau negu 2016 m.
- Pagal organizacijos „Transparency International“ skelbiamą korupcijos suvokimo indeksą ES valstybės narės 2017 m. visame pasaulyje toliau buvo vienos mažiausiai korumpuotų. Tarp 20 mažiausiai korumpuotų pasaulio šalių pusė yra ES valstybės narės.
- Teisinės valstybės principas kai kuriose valstybėse narėse taikomas nevienareikšmiškai, todėl imamasi įvairių ES lygmens veiksmų.

BENDRAS REITINGAS

Remiantis pasauliniu DVT indeksu ir 2018 m. rezultatų suvestine („Bertelsmann Stiftung“ ir „Sustainable Development Solutions Network“), 19 ES valstybių narių pagal 16-ąją darnaus vystymosi tikslą sukaupė daugiau kaip 70 taškų iš 100. Devynios ES valstybės narės yra pirmajame pasaulio reitingo dvidešimtuose.

EUROPOS SĄJUNGA 2030-AISIAIS

ES PAGAL DABARTINES TENDENCIJAS, JEI NEBUS ESMINIŲ POKYČIŲ

ES ir toliau eina taikos keliu. Vykdydama plėtros ir kaimynystės politiką ES toliau prisideda prie taikos ir stabilumo. ES taip pat aktyviai skatina šalis kandidates ir padeda joms įgyvendinti teisinės valstybės principą, vykdyti teisingumo reformą, kovoti su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu, užtikrinti saugumą, pagrindines teises ir demokratines institucijas. ES užsienio santykiai ir vystymosi politika taip pat prisideda prie taikos kitose pasaulio šalyse. Be to, ES toliau skatina savo valstybes nares laikytis teisinės valstybės principo ir jį puoselėti. Reikia dėti daugiau pastangų siekiant pagerinti nacionalinių teisingumo sistemų veiksmingumą, kokybę ir nepriklausomumą tam tikrose valstybėse narėse. Žvelgiant į tarptautinę panoramą, daugelyje šalių vyko poslinkis link autoritarinės valdymo sistemos. Todėl demokratijos, žmogaus teisių ir teisinės valstybės principo propagavimas ir toliau bus vienas svarbiausių ES vidaus ir išorės santykių prioritetų. ES toliau sieks gerinti galimybes kreiptis į teismą, kovoti su sukčiavimu ir nusikalstamumu ir šalinti kintančias grėsmes saugumui, toliau stiprindama ES valstybių narių policijos ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimą ir skatindama jas keistis informacija. Ji taip pat skatins tarptautinį bendradarbiavimą šioje srityje.

GALIMYBĖS / PALANKŪS VEIKSNIAI

Kultūrinės vertybės laikantis pagrindinių teisių, visuomenės dalyvavimas ir dalyvaujamoji politika, įmonių socialinė atsakomybė ir atsakinga verslo veikla, švietimas, skaitmeninimas, dirbtinis intelektas ir naujos technologijos, moksliniai tyrimai ir inovacijos, atspari infrastruktūra ir atspari visuomenė, daugiašališkumas, atvira ir sąžininga prekyba, parama vystymuisi

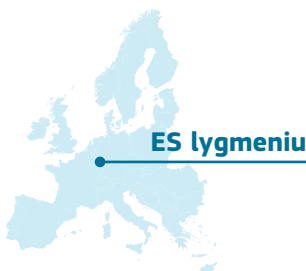
RIZIKA / NEPALANKŪS VEIKSNIAI

Geopolitinis nestabilumas ir grėsmės saugumui, klimato kaita ir aplinkos būklės blogėjimas, migracija ir priverstinis gyventojų perkėlimas, grįžimas prie ekonomikos protekcionizmo visame pasaulyje, nepakankamas tarptautinis bendradarbiavimas, teisinės valstybės problemos, populizmas, socialinė nelygybė

SVARBIAUSI POLITIKOS POSLINKIAI

2017 m. ES priimtose konfliktų zonų naudingųjų iškasenų taisyklėse alavą, tantalą, volframą ir auksą importuojančioms ES įmonėms nustatyta prievolė atlikti tiekimo grandinės išsamų patikrinimą siekiant užtikrinti, kad iškasenos būtų išgaunamos atsakingai, tiesiogiai ar netiesiogiai nefinansuojant ginkluotų konfliktų ir neprisidedant prie žmogaus teisių pažeidimų konfliktų ar didelės rizikos regionuose.

2017 m. įsteigta Europos prokuratūra – nepriklausoma Europos prokuratūra, įgaliota tirti ES finansiniams interesams kenkiančius nusikaltimus ir už juos vykdyti baudžiamąjį persekiojimą. Numatyta, kad, pasibaigus trejiems pasirengimo metams, Europos prokuratūra savo funkcijas galės pradėti vykdyti 2020 m. pabaigoje. Tai bus esminis žingsnis į priekį kovoje su ES biudžetui kenkiančiu sukčiavimu, korupcija ir kitais nusikaltimais.

2017 m. Prancūzijos įstatymu dėl budrumo prievolės įmonės įpareigojamos įgyvendinti priemones, užtikrinančias, kad jų patronuojamosios įmonės, tiekėjai ir rangovai visame pasaulyje veiklą vykdytų laikydamiesi socialinių, aplinkos ir etikos standartų. Įstatymu siekiama padėti įmonėms suvokti, kaip jos gali padėti išvengti tragedijų Prancūzijoje ir svetur, ir užtikrinti, kad nukentėjusieji gautų kompensaciją už žalą, padarytą įmonėms pažeidus naująją prievolę įgyvendinti budrumo planus. Jis taikomas daugiau kaip 5 000 darbuotojų turinčioms Prancūzijoje įsisteigusioms įmonėms ir daugiau kaip 10 000 darbuotojų turinčioms įmonėms, kurių būstinė yra kitose šalyse.

2011 m. Danijos konteinerių vežimo laivais bendrovė „Maersk Line“ buvo viena iš Jūrinio kovos su korupcija tinklo steigėjų. Ši laivus valdančias bendroves, krovininių savininkus ir paslaugų teikėjus subūrusi tarpsektorinė partnerystės organizacija bendradarbiauja su pagrindiniais suinteresuotaisiais subjektais, įskaitant vyriausybes ir tarptautines organizacijas, kad būtų rastos ir sušvelnintos korupcijos jūrų pramonėje priežastys.

Slovakijos vyriausybė skatina pilietinės visuomenės ir nevyriausybinių organizacijų dalyvavimą kuriant, įgyvendinant ir kontroliuojant įvairių sričių viešąją politiką. Aplinkos politikos srityje sukurta „žalioji trišalė taryba“, per kurią nevyriausybiniai subjektai teikia siūlymus ir pastabas dėl politikos formavimo ir įgyvendinimo.

Sustiprinti įgyvendinimo priemonės ir atgaivinti pasaulinę darnaus vystymosi partnerystę

EUROPOS SĄJUNGA ŠIANDIEN

PADĖTIS BENDRAIS BRUOŽAIS / KOKYBINĖ APŽVALGA

Darnaus vystymosi tikslai yra kompleksinis uždavinys įgyvendinant Visuotinę ES užsienio ir saugumo politikos strategiją, kurioje išdėstyta bendro ES veikimo pasaulyje vizija. Europos konsensuso dėl vystymosi dokumente pateikta bendra ES ir valstybių narių vystymosi politikos koncepcija. Ji pagrįsta darnaus vystymosi tikslais. Remdamasi vystymosi politikos priemonių darnos principu, ES siekia kuo didesnio nuoseklumo ir įvairių politikos priemonių, kurios šalims partnerėms padeda siekti darnaus vystymosi tikslų, sąveikos. Šiandien ES yra didžiausia pasaulyje oficialios paramos vystymuisi teikėja. Per pastarąjį dešimtmetį pasikeitė santykių pobūdis: nuo santykio „vienas duoda, kitas ima“ pereinama prie lygiavertės partnerystės. ES plėtros politika ir peržiūrėta Europos kaimynystės politika pirmiausia susijusi su pamatiniais politikos ir ekonomikos aspektais, įskaitant teisinę valstybę, žmogaus teises, demokratiją ir tvarų ekonomikos augimą ir vystymąsi, visiškai atitinkančius Jungtinių Tautų darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2030 m. ES humanitarinė veikla apima glaudų bendradarbiavimą su daugeliu humanitarinių ir vystymosi srityje veikiančių JT ir tarptautinių pilietinės visuomenės organizacijų siekiant puoselėti žmogaus orumą. Strategijoje „Prekyba visiems“ suformuluota vertybėmis pagrįsta ES prekybos ir investicijų politika aprėpia visus darnaus vystymosi tikslus ir darnus vystymasis yra integruotas į visus jos aspektus. ES toliau tvirtai remia visuotinę taisyklėmis grindžiamą, atvirą, nediskriminacinę ir sąžiningą daugiašalę prekybos sistemą, kurią palaiko Pasaulio prekybos organizacija (PPO), ir aktyviai stengiasi išsaugoti ir stiprinti PPO veiklą visuose jos darbų baruose. ES taip pat glaudžiai bendradarbiauja su kitomis tarptautinėmis organizacijomis, pvz., JT vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuru, Tarptautine darbo organizacija ir Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija, savo prekybos politikos priemonėmis propaguodama žmogaus teises, įmonių socialinę atsakomybę ir atsakingą verslo veiklą, taip pat socialinius bei aplinkos apsaugos tikslus. ES aktyviai skatina įgyvendinti Jungtinių Tautų darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2030 m. ir darnaus vystymosi tikslus G 20 grupės kontekste. Vykdydama Europos ekonominės politikos koordinavimo semestrą Europos Sąjunga siekia, kad jos pačios fiskalinis ir ekonomikos valdymas būtų tvirtesnis, ir taip prisideda prie pasaulinio makroekonominio stabilumo. Įgyvendindama geresnio reglamentavimo darbotvarkę Komisija padeda didinti politikos nuoseklumą.

PAGRINDINĖS TENDENCIJOS

- ES yra didžiausia pasaulyje oficialios paramos vystymuisi teikėja: 2017 m. ji skyrė 75,7 mlrd. EUR. Be to, 2017 m. bendras ES oficialios paramos vystymuisi ir bendrųjų nacionalinių pajamų (BNPj) santykis (0,5 proc.) buvo gerokai didesnis negu daugumoje kitų EBPO priklausančių paramą teikiančių valstybių, kaip antai Kanadoje, Japonijoje ar Jungtinėse Amerikos Valstijose. Tikslą 0,7 proc. savo BNPj skirti oficialiai paramai vystymuisi pasiekė Švedija, Danija, Liuksemburgas ir Jungtinė Karalystė (2017 m.).
- Prekybos santykiai su besivystančiomis šalimis tapo intensyvesni.** Eksportas gali padėti kurti darbo vietas šalyje ir suteikti besivystančioms šalims galimybę gauti užsienio valiutos, kuri gali būti naudojama kitoms reikalingoms prekėms importuoti. ES importas iš besivystančių šalių nuo 2002–2017 m. padidėjo daugiau kaip du kartus.
- 2002–2017 m. padidėjo ES importo iš mažiausiai išsivysčiusių šalių dalis.** Vis dėlto importas iš beveik 50 mažiausiai išsivysčiusių šalių 2017 m. tesudarė vos 2,0 proc. viso ES importo. Pastaraisiais metais ES, kaip pagrindinės mažiausiai išsivysčiusių šalių eksporto rinkos, vaidmuo dar labiau sustiprėjo: jai tenkanti mažiausiai išsivysčiusių pasaulio šalių prekių eksporto dalis padidėjo nuo 20,5 proc. 2012 m. iki beveik 25 proc. 2016 m., toliau rikiuojasi Kinija (21 proc.) ir JAV (8,2 proc.).

- Labai svarbu padėti besivystančioms šalims didinti savo vidaus išteklius. ES pakeitė požiūrį į paramą šalių partnerių biudžetams – dabar siekiama, taikant paramą, prisidėti prie geresnio DVT įgyvendinimo, labiau susitelkti į šalių politikos priemonių rezultatus ir stiprinti gebėjimus. Todėl bus remiamas valdymo gerinimas ir viešųjų finansų valdymo tobulinimas, įskaitant kovos su korupcija priemones.
- Darbo jėgos apmokestinimo sumažinimas didinant aplinkos mokesčius gali paskatinti darbo vietų kūrimą, sumažinti nelygybę ir apriboti neigiamą poveikį aplinkai. Aplinkosaugos mokesčių dalis, palyginti su visomis ES mokestinėmis pajamomis, beveik nepakito (6,8 proc. 2002 m. ir 6,1 proc. 2016 m.).

BENDRAS REITINGAS

Remiantis pasauliniu DVT indeksu ir 2018 m. rezultatų suvestine („Bertelsmann Stiftung“ ir „Sustainable Development Solutions Network“), šešios ES valstybės narės pagal 17-ąjį darnaus vystymosi tikslą sukaupė daugiau kaip 70 taškų iš 100. Trys ES valstybės narės yra pirmajame pasaulio reitingo dvidešimtuose.

EUROPOS SĄJUNGA 2030-AISIAIS

ES PAGAL DABARTINES TENDENCIJAS, ARBA JEI NIEKAS NESIKEIS

Iššūkiai, su kuriais susiduria Europa ir pasaulis, bus sudėtingesni, tarpusavyje susiję ir globalesni nei bet kada anksčiau. Būtina kurti pasaulines partnerystės organizacijas, kurios siektų skurdo panaikinimo ir visų kitų darnaus vystymosi tikslų. Todėl tarptautiniu lygmeniu ES toliau propaguos taisyklėmis grindžiamą daugiašalės tarptautinės tvarkos, kurios branduolys yra Jungtinės Tautos, išsaugojimą ir stiprinimą. Tai būtina sąlyga siekiant užtikrinti įgyvendinimo priemones. ES ir toliau vykdys vertybėmis grindžiamą prekybos politiką, kad skatintų darnų vystymąsi, įskaitant įmonių socialinę atsakomybę ir atsakingą verslo veiklą, ir toliau tvirtai remtų Pasaulio prekybos organizaciją. Pavyzdžiui, norėdamos racionaliausiai pasidalyti darbus ir taip pagerinti rezultatus, ES ir jos valstybės narės taikys bendro programavimo ir bendro įgyvendinimo metodą – veiksmingą vystomojo bendradarbiavimo partnerystės įgyvendinimo priemonę. Tai reiškia, kad jos kartu spręs, kuris donoras kuriame sektoriuje turėtų dirbti. Be to, ES institucijos ir valstybės narės toliau dės daugiau pastangų, kad įgyvendintų Adis Abebos veiksmų darbotvarkę – universalią Darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. finansavimo sistemą, kurioje pabrėžiamas mokslo, technologijų ir inovacijų vaidmuo. Būsimoje ES mokslinių tyrimų ir inovacijų programoje „Europos horizontas“ (2021–2027 m.) pabrėžiama, kad siekiant darnaus vystymosi tikslų ypač svarbus tarptautinis mokslinis bendradarbiavimas. ES yra neblogai pasirengusi įvykdyti daugumą išsipareigojimų finansuoti vystymąsi iki 2030 m. ES viduje taip pat bus skatinama kurti tvaraus vystymosi partnerystės organizacijas.

GALIMYBĖS / PALANKŪS VEIKSNIAI

Visuomenės dalyvavimas ir dalyvaujamoji politika, įmonių socialinė atsakomybė ir atsakinga verslo veikla, geresnis reglamentavimas, švietimas, skaitmeninimas, dirbtinis intelektas, naujos technologijos, moksliniai tyrimai ir inovacijos, veiksmingas technologijų perdavimas ir dalijimasis žiniomis, planetos stebėjimas, švietimas, savanoriška veikla, sutelktinis finansavimas ir kitų formų novatoriškas finansavimas, tvarus finansavimas, viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė, daugiašališkumas, atvira ir sąžininga prekyba, parama vystymuisi

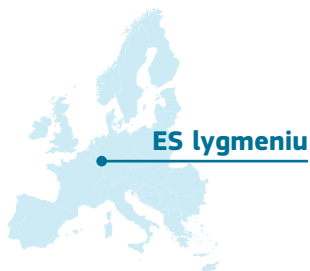
RIZIKA / NEPALANKŪS VEIKSNIAI

Geopolitinis nestabilumas ir grėsmės saugumui, ekonominis protekcionizmas, tarptautinio bendradarbiavimo stoka, dėl kurios stringa esamų daugiašalių institucijų darbas

SVARBIAUSI POLITIKOS POSLINKIAI

ES kartu su kitomis G 20 partnerėmis ir tarptautinėmis organizacijomis yra sudariusi G 20 susitarimą su Afrika, kuriuo siekiama skatinti investicijas dalyvaujančiose Afrikos šalyse. ES taip pat remia trišalį bendradarbiavimą: dvi ar daugiau besivystančių šalių kurs Pietų interesais pagrįstą partnerystę, o ją remia išsivysčiusi šalis arba daugiašalė organizacija. Tai svarbi priemonė siekiant užmegzti ryšius su besivystančiomis šalimis ir kitomis suinteresuotosiomis šalimis.

Pagal Europos išorės investicijų planą Europos darnaus vystymosi fondas skirs ES biudžeto lėšų kaip garantiją, paskatinsiančią gausiau investuoti Afrikoje ir ES kaimyninėse šalyse. Parama bus skiriama trapioms, konfliktų ir smurto draskomoms valstybėms, kurios neturi išėjimo į jūrą, ir mažiausiai išsivysčiusioms šalims, kurioms jos labiausiai reikia. Ją siekiama iki 2020 m. paskatinti privačiąsias investicijas ir pritraukti 44 mlrd. EUR papildomų investicijų.

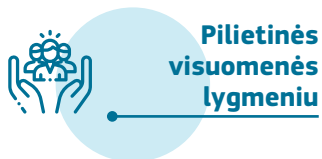
Iniciatyva „Kokios Suomijos norime 2050 m.? Visuomenės ryžtas siekti darnaus vystymosi“ – tai novatoriškas būdas įtraukti visą visuomenę įgyvendinant darnaus vystymosi tikslus. Kad būtų pasiekti aštuoni 2050 m. vizijos tikslai, viešojo administravimo sektoriai ir kiti visuomenės subjektai, kaip antai įmonės, savivaldybės, organizacijos, švietimo įstaigos ir vietos veiklos vykdytojai, kartu susitaria dėl veiklos išipareigojimų. Išipareigojimai turi būti nauji ir pamatuojami.

Latvijos vietos valdžios institucijos ir nevyriausybines organizacijas aktyviai dalyvauja vystomojo bendradarbiavimo projektuose Rytų partnerystės ir Vidurinės Azijos šalyse (Moldova, Gruzija, Ukraina, Kirgizija ir kt.). Latvijos vietos ir regionų valdžios institucijų asociacijų ekspertai teikia ilgalaikes konsultacijas šalių partnerių biudžeto planavimo, vyriausybinių derybų, piliečių dalyvavimo priimančioms sprendimus ir verslo skatinimo klausimais.

Kai buvo priimta Jungtinių Tautų darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m., tarptautinė vartojimo prekių bendrovė „Unilever“ tapo aktyvia darnaus vystymosi tikslų rėmėja ir bendrovės vykdomasis direktorius įsitraukė į JT generalinio sekretoriaus suburtą pasaulinių tikslų labai veikiančios interesų gynimo grupės veiklą. 2016 m. „Unilever“ buvo viena Verslo ir darnaus vystymosi komisijos steigėjų ir 2017 m. ši komisija paskelbė svarbią ataskaitą „Better Business Better World“, kurioje pateikiami verslo argumentai, kodėl verta siekti darnaus vystymosi tikslų.

Italijos darnaus vystymosi aljansas (ASviS) siekia ugdyti Italijos visuomenės, ekonomikos subjektų ir institucijų sąmoningumą ir atkreipti jų dėmesį į Jungtinių Tautų darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. svarbą. Be universitetų ir įmonių, į jį susibūrė daugiau kaip 180 svarbiausių pilietinės visuomenės institucijų ir tinklų.

III Priedas.

DARNAUS VYSTYMOSI TIKSLŲ ĮGYVENDINIMO SIEKIANČIŲ ĮVAIRIŲ SUINTERESUOTŲJŲ
ŠALIŲ PLATFORMOS PASIŪLYMŲ DĖL DISKUSIJOMS SKIRTO DOKUMENTO
„DARNI EUROPA – IKI 2030 M.“ SANTRAUKA

Europos žingsniai darnios ateities link

DARNAUS VYSTYMOŠI TIKSLŲ ĮGYVENDINIMO SIEKIANČIŲ ĮVAIRIŲ SUINTERESUOTŲJŲ ŠALIŲ PLATFORMOS PASIŪLYMŲ DĖL DISKUSIJOMS SKIRTO DOKUMENTO „DARNI EUROPA – IKI 2030 M.“ SANTRAUKA

Platformos nariai: „Birdlife“, „BusinessEurope“, Europos savivaldybių ir regionų taryba (CEMR), „COFACE Families Europe“, Europos regionų komitetas; „CONCORD Europe“, COPA-COGECA, „CSR Europe“, EUROCITIES, Europos profesinių sąjungų konfederacija (ETUC), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, ENEL, Europos visuomenės sveikatos aljansas (EPHA), „ESADE Business School“, Europos švietimo profesinių sąjungų komitetas (ETUCE), Europos universitetų asociacija (EUA), Europos aplinkosaugos biuras (EEB), Europos jaunimo forumas (YFJ), Tarptautinė integruotų atsakaitų teikimo taryba (IIRC), „FoodDrinkEurope“, Sąžiningos prekybos skatinimo tarnyba (FTAO), „Social platform“, „SDG Watch Europe“, „Transparency International“, „Unilever“, Pasaulio laukinės gamtos fondas (WWF), Vandinika Shukla, Christian Thimann, Wiebe Draijer, Janez Potočnik,

Platformos stebėtojai: Europos aplinkos ir darnaus vystymosi patariamiosios tarybos (EEAC), Europos investicijų bankas (EIB), Europos darnaus vystymosi tinklas (ESDN), Tarptautinė gamtos apsaugos sąjunga (IUCN), Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (OECD), Jungtinių Tautų Organizacija, Pasaulio bankas (PB)

Platformos narių raštas

Bruselis, 2018 m. spalio 11 d.

Dabartiniais ir būsimiems Europos Komisijos ir kitų ES institucijų vadovams,

Visiems, kurie tikrai suinteresuoti tvaria žmonių gyvensena ir aplinkos, socialiniais, ekonominiais bei valdymo pokyčiais Europoje,

Europos žmonėms ir rinkėjams,

Naudodamiesi šia naująja platforma ir savo pranešimu norime vadovams, aktyviems veikėjams ir žmonėms Europos Sąjungoje ir už jos ribų aiškiai pasakyti: atėjo metas ir dabar aktualiau nei kada nors anksčiau parengti ir įgyvendinti toliaregišką plataus užmojo 2030 m. tvarios Europos strategiją.

Svarbu pažymėti – nesitikime, kad kiekvienas platformos narys pritars visoms šio pranešimo rekomendacijoms ar požiūriams, ir kiekvienas turi teisę pareikšti skirtingą nuomonę dėl nagrinėjamų klausimų.

Tačiau per trumpą laiką, pasinaudodami skirtingomis mūsų patirtimis ir nuomonėmis ir jas gerbdami, stengėmės mąstyti ta pačia linkme siekdami geresnės ir tvaresnės Europos.

Savo rekomendacijas dėl tvirtų bendrų vertybių, struktūrinių politikos patobulinimų ir novatoriškų veiklos pasiūlymų grindžiame tūkstančių vyrų ir moterų patirtimi ir pastangomis viešajame sektoriuje, pilietinėje visuomenėje ir privačiame sektoriuje. Jų bendras užmojis – dabarties ir ateities kartų labai darnaus vystymosi tikslus paversti praktiniais piliečių gerovės užtikrinimo žingsniais ir mūsų aplinkos apsaugos veiksmais.

Mūsų pranešime išryškinamos skirtingos perspektyvos ir aptariami kai kurie sudėtingi kompromisai, apimantys su darniu vystymusi susijusius aplinkos, ekonomikos, socialinius ir valdymo aspektus. Vienais klausimais mums pavyko rasti pusiausvyrą, kitais reikės toliau gilintis ir ieškoti bendro sutarimo.

Esame įsitikinę, kad žmonių ir vadovų pasitikėjimas ir įsitraukimas į nuolatinę Europos transformaciją bus vaisingas. Tam reikia sąžiningos ir teisingos dialogo ir partnerystės kultūros visais lygmenimis, kad kiekvienas partneris galėtų padėti kurti visiems naudingą Europą, kuriai rūpi visi, ir pasitikėti, kad ir kiti siekia to paties. Be to, reikia visa apimančios darnios Europos strategijos, kuri duotų kryptį visų sričių Europos politikai ir programoms. Jos sustiprins mūsų individualias ir kolektyvines pastangas visiems užtikrinti tvarų saugumą, gerovę ir orumą.

Didžiuojamės iki šiol atliktu darbu, tačiau kartu manome, kad skubu nuveikti gerokai daugiau. Todėl linkime, kad šioje platformoje suinteresuotieji subjektai tarpusavyje ir su ES institucijomis aktyviau ir konstruktyviau tęstų dialogą tvarumo klausimais ir bendradarbiaudami jo siektų.

MARTIN HARPER
Birdlife

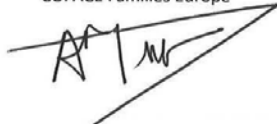
MARKUS BEYER
BusinessEurope

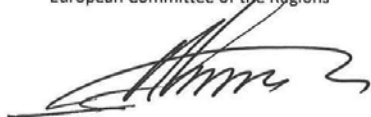
FREDERIC VALLIER
Council of European Municipalities and Regions

ANNEMIE DRIESKENS
COFACE Families Europe

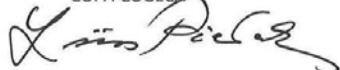
ARNOLDAS ABRAMAVICIUS
European Committee of the Regions

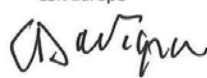
JOHANNES TRIMMEL
CONCORD Europe

LIISA PIETOLA
COPA-COGECA

ETIENNE DAVIGNON
CSR Europe

SILVIA GANZERLA
EUROCITIES

LIINA CARR
European Trade Union Confederation

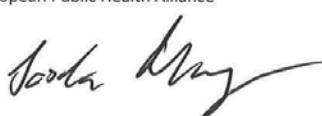
BRENDA KING
European Economic and Social Committee

FRANCESCO STARACE
ENEL

SASCHA MARSCHANG
European Public Health Alliance

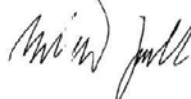
EVA JANE-LLOPIS
ESADE Business School

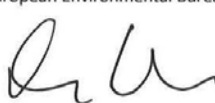
SUSAN FLOCKEN
European Trade Union Committee for Education

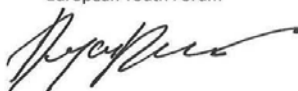
MICHAEL GAEBEL
European University Association

JEREMY WATES
European Environmental Bureau

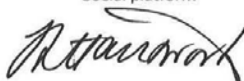
DEJAN BOJANIC
European Youth Forum

RICHART HOWITT
International Integrated Reporting Council

JANA HAINSWORTH
Social platform

LEIDA RIJNHOUT
SDG Watch Europe

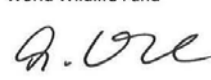
CARL DOLAN
Transparency International

PAUL POLMAN
Unilever

DR. ANDREA KOHL
World Wildlife Fund

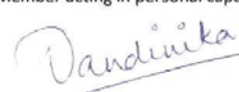
MELLA FREWEN
FoodDrinkEurope

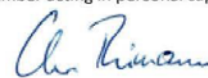
SERGI CORBALAN
Fair Trade Advocacy Office

VANDINIKA SHUKLA
Member acting in personal capacity

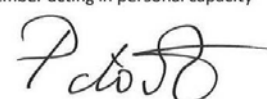
CHRISTIAN THIMANN
Member acting in personal capacity

WIEBE DRAIJER
Member acting in personal capacity

JANEZ POTOČNIK
Member acting in personal capacity

Santrauka:

„EUROPA SIEKIA TVARIOS ATEITIES“.

Darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo siekiančių įvairių suinteresuotųjų šalių platformos pasiūlymas atsiliepiant į diskusijoms skirtą dokumentą „Darni Europa – iki 2030 m.“, 2018 m. spalio mėn.

Darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo Europos Sąjungoje siekiančių įvairių suinteresuotųjų šalių platforma sukurta 2017 m. gegužės mėn. siekiant padėti Europos Komisijai ir visiems suinteresuotiesiems subjektams, prisidedantiems prie darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo ES lygmeniu, ir juos konsultuoti.

Vadovaudamiesi tvirtomis bendromis vertybėmis, mes, viešojo sektoriaus, pilietinės visuomenės ir privačiojo sektoriaus atstovai, kruopščiai dirbome, kad parengtume gerai pasvertas rekomendacijas, kaip darnaus vystymosi tikslus paversti praktiniais sprendimais dabartinių ir būsimų kartų gerovės labui Europos Sąjungoje ir už jos ribų. Savo rekomendacijomis norime duoti idėjinio peno ir pasiūlyti kryptis diskusijoms skirtą dokumentą „Darni Europa – iki 2030 m.“ rengėjams Komisijoje.

Darnaus vystymosi tikslų darbotvarkė yra didelio užmojo, o patys tikslai – universalūs ir neskaidomi, todėl neįmanoma pasiūlyti vienintelio kelio. Siekiant šių tikslų reikia atlikti išsamią peržiūrą, nustatyti sritis, kuriose reikia pokyčių, ir vykdyti nuoseklią politiką, kuri subrandintų ilgalaikę socialinę, ekonominę, valdymo ir aplinkosauginę papildomą naudą, pripažįstant visų tikslų ir uždavinių tarpusavio sąsajas ir į jas atsižvelgiant. Mūsų rekomendacijos – plataus užmojo ir bendru sutarimu pagrįstas pasiūlymas, kaip siekti šio tikslo.

Pirmiausia rekomenduojame ES parengti ir įgyvendinti visa apimančią toliaregišką ir permainas užtikrinančią 2030 m. tvarios Europos strategiją, kuria būtų vadovaujama įgyvendinant visų kryptių ES politiką ir programas. Kad tokia strategija būtų veiksminga, joje reikėtų nurodyti tarpinius ir ilgalaikius tikslus ir išdėstyti europinę tvarios Europos viziją, papildančią Darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2030 m.

Įgyvendindami Darbotvarkę iki 2030 m., Europos Komisija ir visi kiti suinteresuotieji subjektai turi laikytis pagrindinių principų, vykdyti pagal tarptautinius susitarimus prisiimtus įsipareigojimus, ryžtis pertvarkyti mūsų socialinį ir ekonominį modelį, teikti pirmenybę skurdžiausiems ir labiausiai socialiai atskirtiems asmenims ir sparčiau veikti jų labui („nepalikti nuošaly nė vieno“), pripažinti planetos išteklių ribas, gerbti žmogaus teises ir teisės viršenybę ir užtikrinti politikos nuoseklumą siekiant darnaus vystymosi.

Taip pat pateikiame keletą horizontalaus pobūdžio rekomendacijų. Siūlome atnaujinti ES valdymo sistemą, kad ji užtikrintų pastangų siekti darnaus vystymosi nuoseklumą. Už Darbotvarkę iki 2030 m. turėtų būti atsakingas Komisijos pirmininkas. Padedamas specialios projekto grupės, jis turėtų užtikrinti veiksmingą koordinavimą ir per metinį pranešimą apie Europos Sąjungos padėtį atsiskaityti apie jos įgyvendinimą. Siekiant darnaus vystymosi tikslų ir Paryžiaus susitarimo įgyvendinimo, taip pat reikės regionų, miestų, piliečių, bendruomenių, įmonių ir pilietinės visuomenės pastangų. ES turėtų siūlyti teritorinį DVT įgyvendinimo modelį ir sudaryti sąlygas abipusiam dialogui tais atvejais, kai Europos ir nacionalinėse strategijose numatyta įtraukti regionines ir vietos valdžios institucijas, pilietinę visuomenę ir profesines organizacijas taikant daugiapakopį ir įvairius suinteresuotuosius subjektus apimančią valdymo modelį. Taip pat siūlome įvertinti šios platformos – jos sudėties ir misijos – privalumus ir aptarti, kaip ji galėtų ateityje geriausiai padėti įgyvendinti mūsų pasiūlymą dėl visų dalyvavimu pagrįstos skaidrios 2030 m. tvarios Europos strategijos. Galiausiai reikėtų dėti daugiau pastangų siekiant užtikrinti nuoseklų judėjimą darnaus vystymosi kryptimi, t. y. visų kryptių ES politika turėtų prisidėti prie darnaus vystymosi Europoje ar už jos ribų.

Taip pat pateikiame keletą konkrečių rekomendacijų, kaip patobulinti esamas ES priemones. Galima sustiprinti geresnio reglamentavimo darbotvarkės vaidmenį, į politikos formavimo procesą iki galo integruojant darnaus vystymosi tikslus ir principus. ES politikos formuotojai turėtų tinkamiau naudotis poveikio vertinimo gairėmis ir toliau jas tobulinti, kad darnus vystymasis būtų integruotas į visas sritis. Reikėtų sukurti darnios Europos koordinavimo ciklą, apimančią ES darnaus vystymosi veiksmų planus, valstybių narių ir Europos Komisijos darnaus vystymosi ataskaitas ir rekomendacijas. Europos semestro procese reikėtų vadovautis 2030 m. tvarios Europos

strategija ir pradėti taikyti tvarumo patikrą. ES viešieji finansai, įskaitant daugiametę finansinę programą, turėtų būti visiškai tvarūs, o į finansines taisykles reikėtų integruoti aplinkos, socialinės ir valdymo rizikos apibrėžtis. Valstybės narės turėtų vykdyti tvarias fiskalines reformas, kovoti su pelno mokesčio vengimu, vengti fiskalinio dempingo ir iki galo įgyvendinti Adis Abebos veiksmų darbotvarkę. Siekdama, kad asmenys, kurie ateityje priims sprendimus, būtų informuoti, ES turėtų toliau plėtoti integruotą dalyvaujamojo pobūdžio stebėsenos, atskaitomybės ir peržiūros modelį, be kita ko, apimančią išsamų ES DVT rodiklių rinkinį ir kokybinę analizę.

Taip pat pateikiame konkretiems sektoriams skirtų rekomendacijų. Į tvarumą reikėtų nuosekliai atsižvelgti visose ES politikos srityse ir iniciatyvose. Šiame dokumente atkreipiame dėmesį į penkias ES politikos sritis, kurioms tenka labai svarbus vaidmuo siekiant DVT:

1) Reikėtų toliau propaguoti, skatinti ir reguliuoti *tvarų vartojimą ir gamybą*, ypač daug dėmesio skiriant pasaulinėms tiekimo grandinėms. Mums taip pat reikia ši perėjimą skatinančių teisinių, politinių ir finansinių priemonių. Reikia sumažinti ES poveikį aplinkai („pėdsaką“), įdiegti išteklių valdymo susitarimą ir sukurti vartojimu grindžiamus rodiklius. Į tvarumą reikėtų atsižvelgti rengiant 2030 m. Europos pramonės strategiją.

2) ES turėtų investuoti į mokslinius tyrimus ir inovacijas, žmones ir talentus, galimybes įsidarbinti ir socialinę įtrauktį. Turėtų būti iki galo įgyvendintas Europos socialinių teisių ramstis. Turėtų būti skatinama socialinė ir solidarumo ekonomika; padidintos investicijos į sveikatą ir gerovę, o tvarumas turėtų tapti tarpdisciplininiu mokslu. Turėtų būti užtikrintas kokybiškas švietimas, parama vaikams ir jaunimui turėtų tapti prioritetu, ir reikėtų įdiegti saugius prieglobsčio prašytojų ir migrantų atvykimo būdus užtikrinančią reglamentavimo sistemą, kartu stiprinant integracijos ir įtraukties politiką.

3) Klimato ir energetikos politika: ES turėtų suderinti savo klimato ir energetikos tikslus su sutartu tikslu apriboti pasaulio temperatūros kilimą iki 1,5 laipsnių, palyginti su ikipramoninio laikotarpio lygiu, ir kartu didinti atsparumą. Reikėtų palaipsniui atsakyti iškastinio kuro, didinti investicijas į energijos vartojimo efektyvumą ir švarią energiją, skatinti diegti gamtos pavyzdžiu sukurtus sprendimus. Turėtų būti mažinamos eismo spūstys ir skatinama darni infrastruktūra ir visapusiškai judumo planai. ES taip pat turėtų padėti besivystančioms šalims prisitaikyti prie klimato kaitos ir tapti jai atsparesnėmis.

4) Maisto produktai, žemės ūkis ir žemės naudojimas, įskaitant bendrą žemės ūkio politiką: ES turėtų užtikrinti, kad visos ES investicijos į žemės ūkį būtų suderintos su ES sutartimi, siekiant užtikrinti aukšto lygio žmonių sveikatos apsaugą ir aprūpinimą maistu, taip pat aplinkos apsaugą ir jos kokybės gerėjimą. Teikiant viešąją pajamų paramą turėtų būti remiama maisto gamyba, viešųjų gėrybių ir ekosisteminių paslaugų teikimas, kartu užtikrinant deramą žemės ūkiu besiverčiančios bendruomenės gyvenimo lygį ir sudarant sąlygas pereiti prie tvarių žemės ūkio ir maisto sistemų. Pirmenybė turėtų būti teikiama investicijoms į aplinkai nekenksmingą ir ekonomiškai perspektyvią veiklą ir su ja susijusius mokslinius tyrimus, o pasaulinės vertės grandinės turėtų tapti tvarios.

5) Sanglaudos politika yra svarbi ES investavimo priemonė, kuri labai padeda įgyvendinti darnaus vystymosi tikslus. Ji turėtų tiesiogiai remti subnacionalinio lygmens valdžios institucijas ir taip prisidėti prie tikslų įgyvendinimo vietos sąlygomis. Sanglaudos politikos priemonėmis reikėtų remti ES miestų darbotvarkę, toliau propaguoti socialinius tikslus ir geriau skatinti investicijas į žalesnę ir tvaresnę infrastruktūrą, taip pat ir kaimo vietovėse.

Kadangi veikti reikia nedelsiant, primygtinai raginame Komisiją skubiai ir laiku imtis su mūsų rekomendacijomis susijusių veiksmų, kad Europa galėtų visapusiškai ir greitai pasinaudoti galimybėmis, kurias mūsų visuomenei atvertų darnus vystymasis. Kad mūsų reikalavimai būtų įgyvendinti, reikės laikytis įtraukaus ir dalyvavimo grindžiamo modelio, ir mes tvirtai įsipareigojame prisidėti. Mūsų galutinis tikslas – užtikrinti, kad darnus vystymasis taptų nuolatinio Europos politikos formavimo sandu.

Visas darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo siekiančių įvairių suinteresuotųjų šalių platformos dokumentas, kuriuo atsiliepiama į diskusijoms skirtą dokumentą „Darni Europa – iki 2030 m.“, skelbiamas adresu https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/sdg_multi-stakeholder_platform_input_to_reflection_paper_sustainable_europe2.pdf

Handwriting practice lines consisting of 20 horizontal dashed lines.

Handwriting practice lines consisting of 24 horizontal dashed lines.

